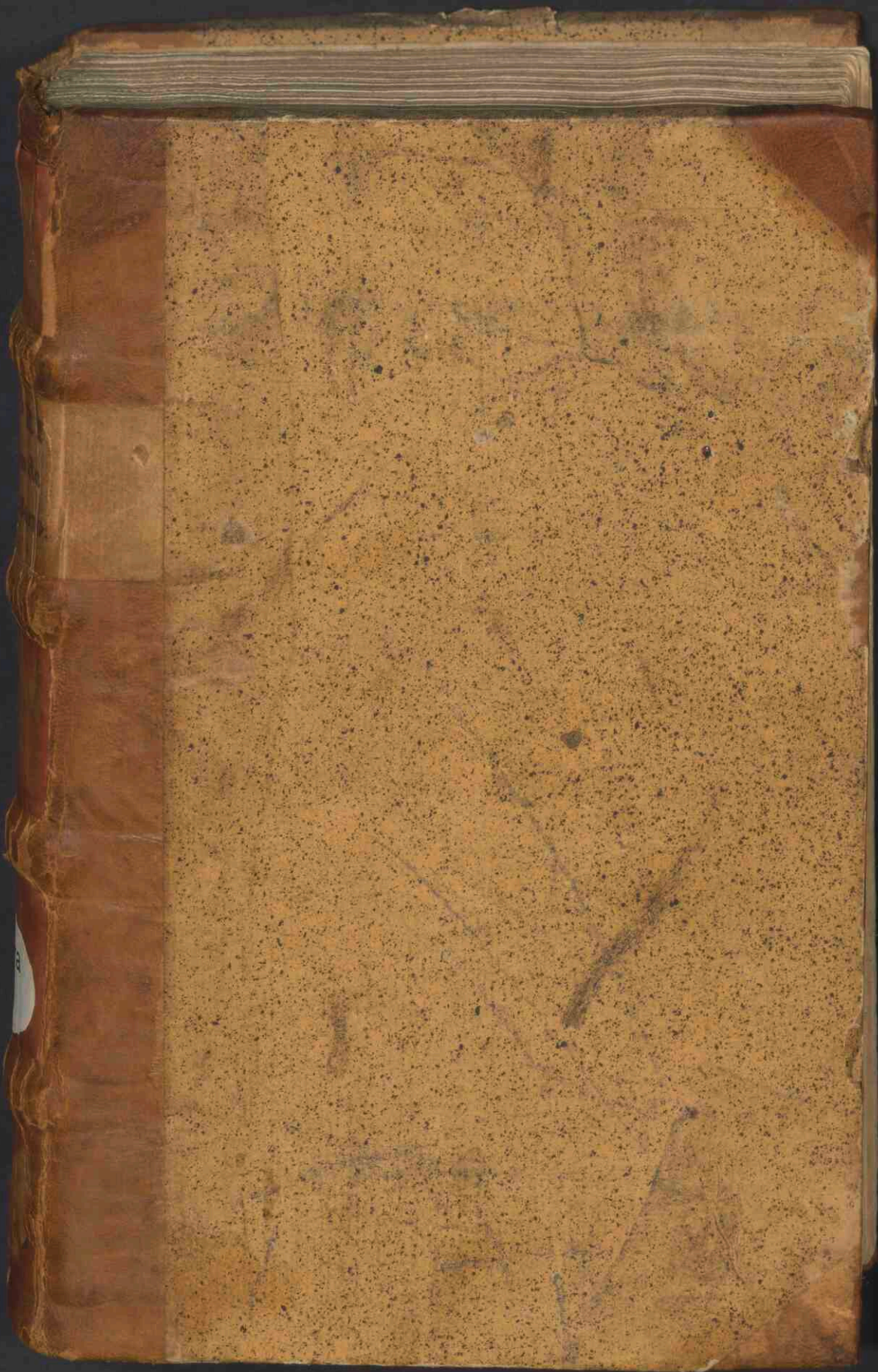

**Incipit tabula Primi libri q[ui] dicitur speculu[m] Isidori de
summo bono. Et su[n]t libri tres.**

<https://hdl.handle.net/1874/456958>

Cm

in multis fallat in dū a vā p̄nunciāt. S; quā
uis ita accidāt otepnēda sūt ne forte de illuſio
ne p̄cedāt recolētis ſcripture dicētis. Si dix
erit vob̄ a ita euenerint nō credatis. Sōpnia ſi
milia ſūt augurijs. a q̄ ca intēdūt vere auguria
ri noſcūt. Scire aut̄ debem⁹ nō eſſe vā ſompni
a que cogitās aim⁹ die noctuq; ſibi ymaginaſ.
Mētēs enī nō nūq̄ ip̄e ſibi ſomnia fingūt. Sepe
enī dū p̄ora mala p̄ triftē memoriā ac gr̄tēne
vidiā in nob̄ ip̄e recolēdo ymaginam⁹ hui⁹
modi ymaginacōnes mētis ā de p̄teriti admiſ
ſi. aut de futuri ſupplicij memoria vigilātib; ſiūt.
a p̄ viſiones ſompniāq; occurrūt. a cogitaciū
mētēs occurrūt. Nā vna in memorie ſiūt vtraq;
ſiue vigilātib; ſiue dormientib; nob̄. Talienī a
nimi monicōe horribiliq; pauore etiā p̄ q̄tē cō
tūtimur a q̄ ḡuā ſiūt q̄ omiſim⁹. a q̄ duā q̄ p̄
timēſim⁹ mētis aſpectu etiā in ſompno otepla
mur. Nō eē p̄cēm q̄n̄ nolētes ymaginibus no
cturnis illudimur. ſi tūc eē p̄cēm ſi acc̄ q̄ illuda
mur cogitacōis effectib; p̄uenim⁹. Lururie q̄ppe
ymagines q̄s in veritate geſſim⁹ ſepe dormiēti
b; in aia apparēt ſi inorie ſi nō cupiſcēdo oc
currūt. Qui nocturna illuſione polluit. q̄uis a
ſi extra memoriā turpiū cogitacōnū ſe ſeciat in
q̄natū tū hoc ut tēptaret culpe ſiue ſebuat ſiūq;
ſimmūdiā ſtatim ſletibus tergat.

De remedijs tēptacōnū. **Cap. A.**
Hoc eſt remedium eius q̄ vicōrum tempta
mētis exſtuat. ut quociens quolib; tāgic
vicio tōciēs ad oracōnem ſe ſubdat. Quia fre
quēs oracō. vicōrū impugnacōnem extinguit.
Tam p̄ſeueranter oportet intendere animum
noſtrū in orādo atq; paſſando. quouſq; impor
tunas deſideriorū carnaliū ſuggeſtiones q̄ no
ſtris obſtrepūt ſenſibus fortiſſima intencōne
ſupemus. ac tā diu inſiſtere. quouſq; perſiſten
do vincamus. Nam negligētes oracōnes nec ab
ipſo homine impetrare valēt quod volūt. Quā
do quīſq; orat. ſactū ſpiritū ad ſe aduocat. at v
bi venerit cōfeſtim temptamēta demoniorum
que ſe mentib; humanis immergūt preſecā
eius ferre nō ſuſtinentes effugiunt. Oracō cor
dis eſt. non labiorū. neq; enim verba deprecā
tis deus intendit. ſed orantis cor aſpicit. Quod
ſi tacet os cor orat. a vox ſileat q̄uis hominib;
lateat deo latere nō poteſt qui oſciencie p̄ns ē
Melius eſt aut̄ cū ſilentio orare corde ſine ſono
vois. q̄ ſolis verbis ſine intūtu mentis. Nūq̄
eſt ſine gemitu orandū. nā peccatorum recorda
cō merorem gignit. Dū enim oramus ſi ad me
moriā culpam reducimus. magis reos tunc
nos eſſe agnoſtimus. Ideoq; cū deo aſſiſtim⁹
gemere a flere debemus remiſcentes q̄ ḡuā

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
  - de rug van het boek
    - de kopsnede
    - de frontsnede
    - de staartsnede
    - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
  - the spine
  - the head edge
  - the fore edge
  - the bottom edge
  - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

SIDORI
Speculum de
Summo Bono

Rariora

E. qu.
213

Cm

Cm

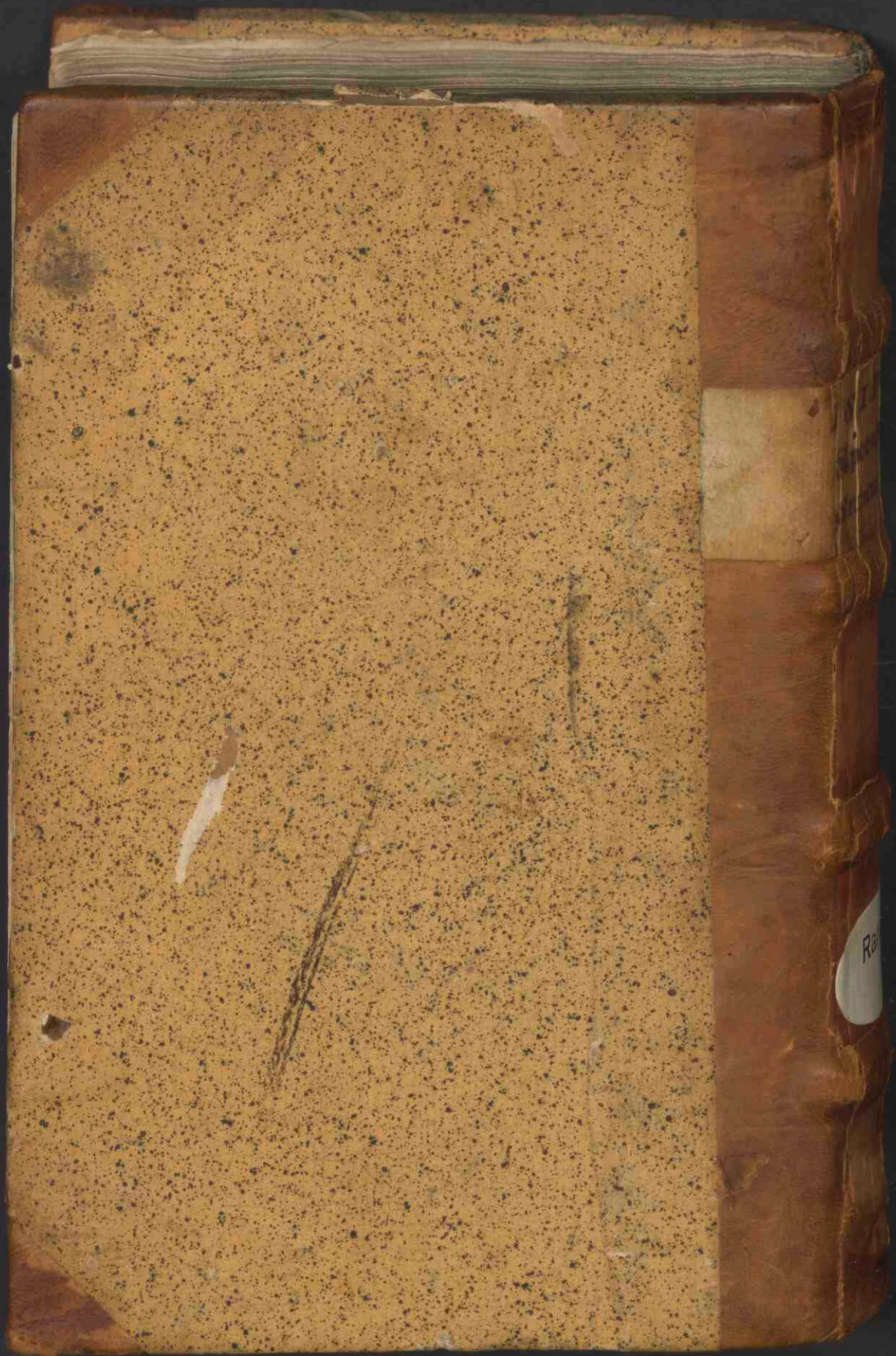
Cm

Cm

Cm

R

*Alig sine parer inuenta Geste tua ter
efficit frater bis candido a semel cur*

213

Da mi te dignos psalle qd modis

Theologia

Quarto n°. 213.

332. **Isidorus Hispalensis**, Speculum de summo bono. [Acc.]
Cyprianus episcopus, De duodecim abusivis saeculi liber
[Keulen, Ulr. Zell niet na 1472]. 4°. min. — F. 4°. 1431

Type 1b. — HC* 9281 en HC 5899. — Holtrop II 61, 62. — MMW II
390. — Pr. 856. — VK 704. — Dateering volgens Proctor.

— Derde exemplaar.

E. 4°. 2131

Op het 2e schutbl.: „Ad usum incertum fratris vincentii de Arnhem con-
ventus Traiectensis Inferioris ordinis fratrum predicatorum”. — Samengeb.
met nr. 718.

718. **Thomas de Aquino**, Summa de articulis fidei et ecclesiae
sacramentis. [Keulen, Ulr. Zell c. 1470]. 4°. — E. 4°. 2132

Type 1b. — HC* 1424. — MMW II 369. — Peddie I p. 49. — Pell. 1023. —
Pr. 848. — VK 1155.

Samengeb. met nr. 332.

Ad usum interitum fr̄is Vincentij de Arnheim gentis Treuetensis Inferioris
ordinis fratru predicatorum

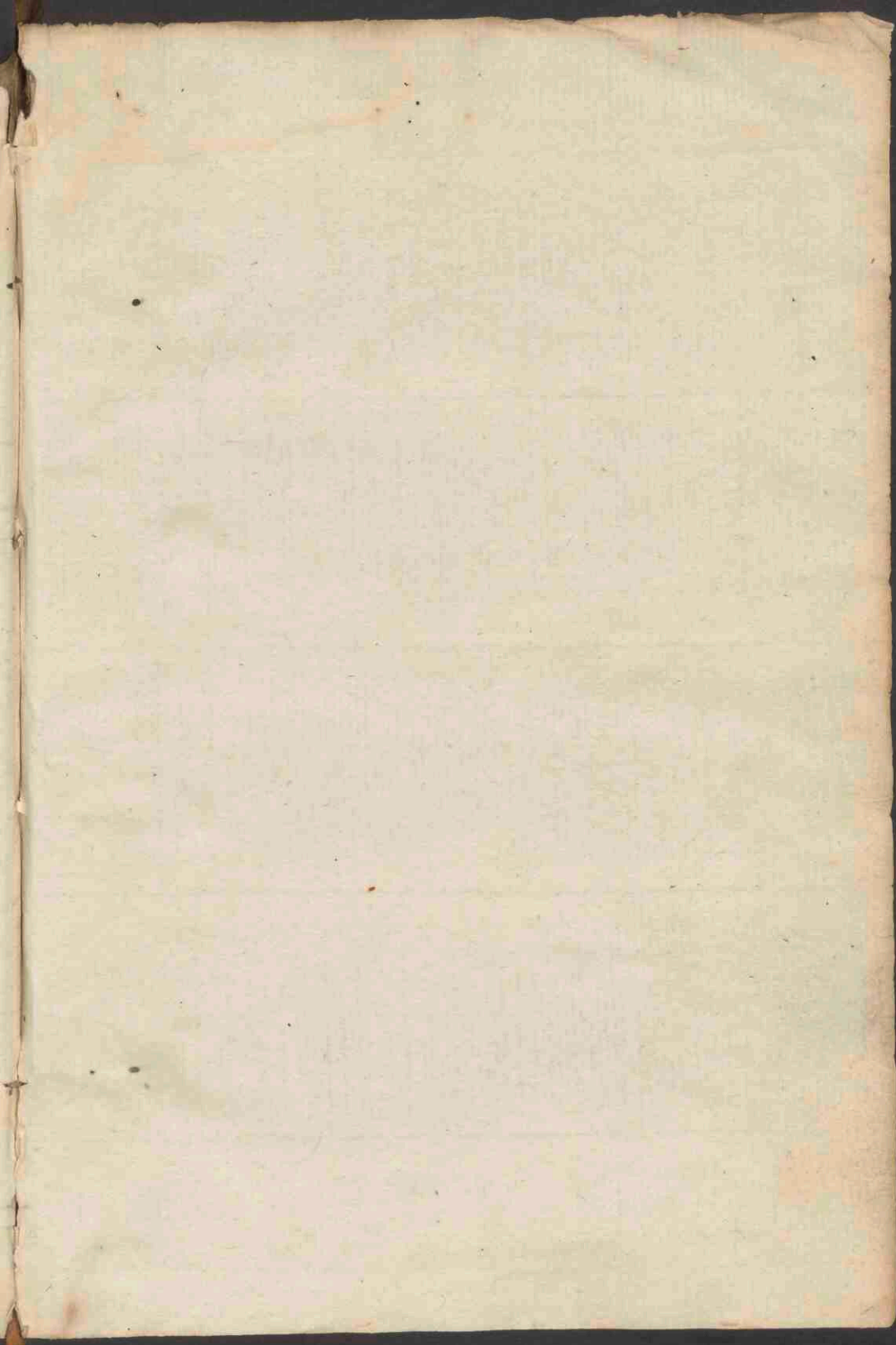
Contenta in hoc volumine

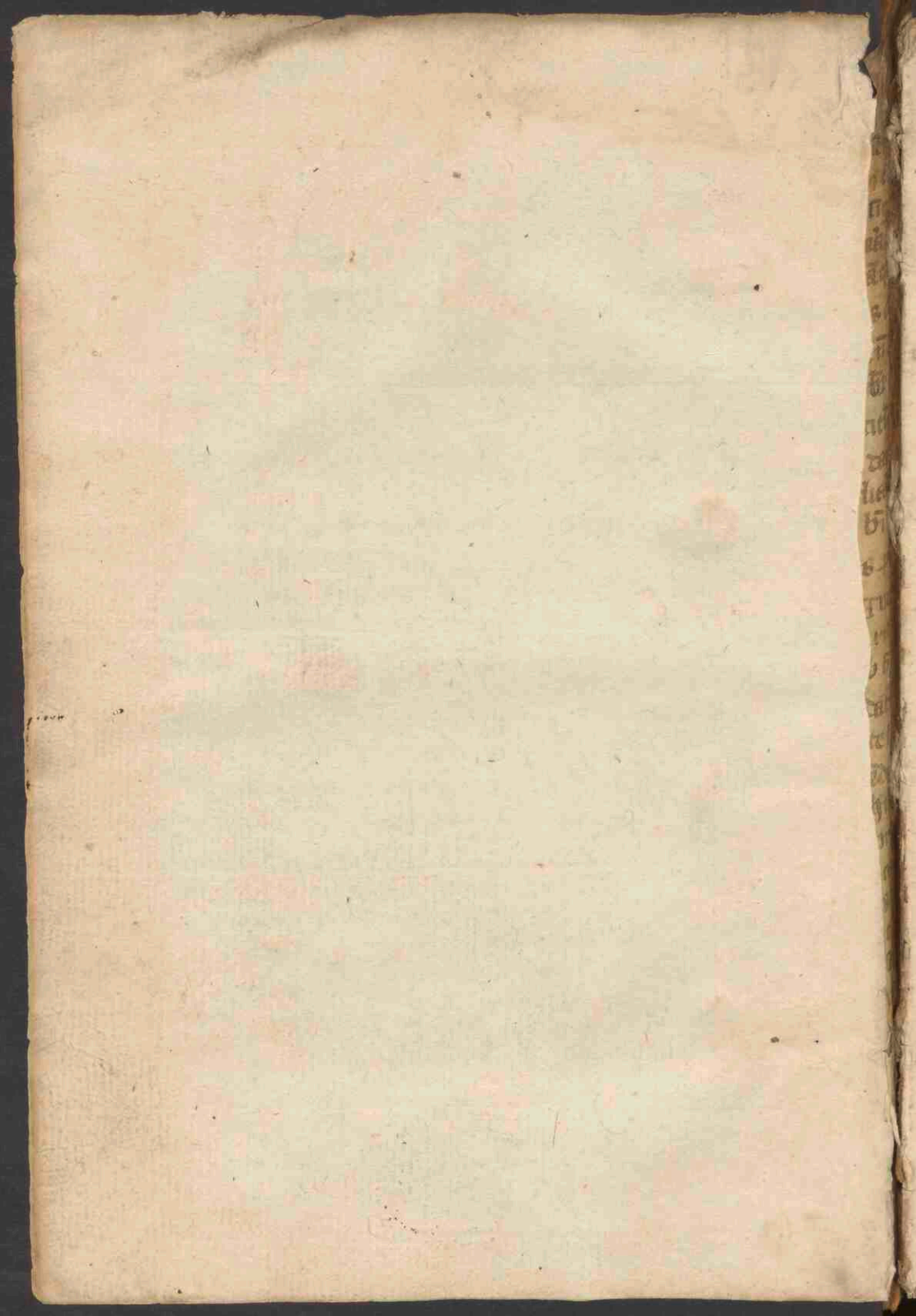
Isidorus de summo bono libri tres

bn Epuan ep̄i de duodecim abusibus eccl̄ie

Summa bn Thome de Articulis fidei et eccl̄ie sacramentis

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Incipit tabula Primi libri q̄ dicitur Speculum
Aldori de summo bono. Et sunt libri tres.

Q uod deus sumus et incommutabilis sit.	1.
Quod immensus et omnipotens sit deus.	2.
Quod invisibilis sit deus.	3.
Quod ex creature pulchritudine agnoscat deus.	4.
Quod ex nostro quodammodo species ad deum referantur.	5.
Quod deo nulla temporum successio attribuitur.	6.
De temporibus.	7.
De mundo.	8.
Utrum malum sit inuentum.	9.
De angelis.	10.
De homine.	11.
De anima ceterisque sensibus.	12.
De sensibus carnis.	13.
De christo.	14.
De spiritu sancto.	15.
De ecclesia et heresibus.	16.
De hereticis.	17.
De gentibus.	18.
De lege.	19.
De septem regulis legis.	20.
De differentia testamentorum.	21.
De simbolo et oratione dominica.	22.
De baptismo et coenone.	23.
De martirio.	24.

De sanctorum miraculis .	27
De antepo et eius signis .	29
De resurrectione .	31
De iudicio .	38
De gehenna .	39
De penis impiorum .	40
De gloria sanctorum .	41
	42

Qd deus sumus et incommutabilis sit

Immū bonū deus ē q̄ incommutabilis ē a corūpi oīno non potest . Creatura vero bonū ē sed non sumū est q̄ mutabilis est et dū sit quidem bonū non tamē esse potest a sumū . Quid ē immortalitas dei nisi eius incommutabilitas . Nā a angeli et anime immortales sūt s̄ immutabiles nō sūt . Ideoq; solus deus dicitur immortal' q̄ solus incommutabilis . Nam anima morit' dū desere'te deo de bono in malū mutatur . Sic et āgel' dū deserto deo est lapsus . Qd materia ē habet vñ existat . mutabile est . q̄ de informi ad formā trāsit . Qd vero non hab; materiā immutabile est sicut de' . Itaq; bene hec substantialit' sunt in deo . a corruptione immortalitas et incommutabilitas . Inde a merito cūde preponit' creature Opus non osilium apud deū potest mutari . nec

variari cū. quia p varia tēpa diuersa precipiē
 Sed manēs idem immutabil a eternus qd cui
 q; ogeuū est tempī ab ipsa ēternitate. in eius
 māsit disposicōis cōsiliij. Nō vsu nostro aliud
 deū putare. aliud pulchritudinē eius. atq; aliud
 mansuetudinē eius: sicut aliud est homo. aliud
 pulchritudo. quia desistente pulchritudine homo
 manet. Ac per hoc qui ita intelligit. deū corpore
 um esse credit. dū pulchritudo dei ipse deus sit
 Ideo deus dicitur simplex. siue non amittendo
 quod habet. seu quia nō aliud est ipse. et aliud
 quod in ipso est. Inordinate dici. seu cōferri vi
 cijs. solēt ea que ordinate in deo sūt utpute sim
 plicitas que aliquando dicitur pro stulticia.
 et non est. apud deum vero summa simplici
 tas est. Iuxta hanc regulam et cetera existi
 manda sunt

Qd immensus et omnipotēs sit de9. Cap. 2.

Non ideo celum et terram implet deus
 ut cōtineant eum. sed ut ipsa potius
 contineantur ab eo. Nec particulatim
 deus implet omnia. sed cum sit idem vnus. vbi
 q; tamen est totus. nō ita putandus est esse de
 us in omnibus. ut vnaqueq; res pro magnitu
 dine porcionis sue capiat eum. id est maxima
 mains. et minima minus. dum sit potius e
 tiam ipse totus in omnibus siue omnia in ipso

Omnipotētia diuine maiestatis cūcta potēsta
tis sue immensitate cōcludit. Nec euadendi po
tencias eius quisquīs aditum inuenire potest
quia ille omnia circumquēq; ostrengit. Cuncta
enim intra diuini iudicij omnipotenciam coar
tantur sine qua continenda sunt ut salua sint
seu ea que amputāda sunt ut peccāt. Nullatenus
ergo possibile est effugere deū quempiā. Qui e
nim eum nō habet placatū nequaquā euadit ira
tum. Immēstas diuine magnitudinis ista est
ut intelligamus eū intra omnia sed nō indusū
extra omnia sed non excludū a deo interiorē
ut omnia contineat ideo exteriorē ut in circum
scripte magnitudinis sue immēstare omnia cō
cludat. Per id ergo quod exterior est ostenditur
creator esse. per id uero quod interior gubernare
omnia demonstratur. Ac ne ea que creata sūt si
ne deo essent deus intra omnia est. Verū ne ex
tra deū essent deus exterior est. ut omnia cōclu
dantur ab eo de confirmacōne aliquid facti dici
tur perfectio. deus autem qui non est factus quo
modo est perfectus. Sed hūc sermonem de usu
nostro sumit humana inopia sicut et reliqua
uerba quatenus id quod ineffabile est ut cuius di
cī possit quomā de deo nichil digne humanus
sermo dicit. dū local nō sit deus localiter tū in
suis ābulat sanctis dū de loco in locū pōdicatur

37
ab eis. Nam deus qui nec loco mouetur nec tpe
in seruis tamē suis a tpe a loco mouetur. Quo
ciens ab eis dē localiter predicatur: dnm de deo
nec scdm qualitatē. nec scdm fitū. nec scdm ha
bitū aut motum. aliquid digne dicatur. inest
tamen ei quodāmodo latitudo caritatis. q̄ nos
ab errore abstrahit a cōtinet in veritate. Inest
ei a lōgitudō. qua nos longanimitet malos por
tat. donec emendatos patrie future restituat.
Inest ei a latitudo per quam omnē sensum sue
sciētie immēsitare exsuperat. Inest ei et p̄fūdū
quo dampnandos in seruis iuxta equitatem. Et
iuxta equalitatem amādos deus in seruis suis
disponēs preordinat.

¶ Quid inuisibilis sit deus.

¶ Cap. 3.

Quoniam de deo loquēs scriptura plerūq;
dicat. ecce deus. non q̄si visibilē ostendit
sed vbiq; esse presentem significat. per
id qd dicit. ecce dominus. vel quod magnitudi
nem diuinitatis eius nullus sensus possit atin
gere. etiam nec angelica nec humana. post re
surrectionem naturā proficiat. a ad cōtemplan
dum deum in diuersa confurgat. Videre tamē
eius essentiam non valet plane q̄ nec ipsa pro
fectio angelica in totum attingit scire. scdm a
postolum qui ait. Et pax dei que exsuperat
omnem sēsum. ut subaudias etiam angelorum

47r
Sola enim trinitas sibi integre nota est et hu-
manitas a xpo suscepta que tertia est i trinita-
te persona. Intelligibiliter quod a miro modo
dei eencia sciri potest dum esse creditur. Opus
vero eius qd utiq; equari et non potest atq; in-
dicia a nullo penitus scunt dei secreta vl iudicia
a eius non posse sensu penetrari vl angelico vel
humano. Et ideo qz occulta sed iusta sunt tm
venerari ea op⁹ e et timere no discutere aut in-
qerere scdm aplm qui ait. Quis enim cognovit
sensum dni aut quis consiliarius eius fuit.

Qd ex creature pulchritudine agnoscat de⁹.
Ex ad incorporea creatoris magnitudi-
nem creaturarum corporea magnitudo co-
ponitur ut magna consideretur ex parvis
et ex visibilibus invisibilia existimetur atq; ex
pulchritudine sanctorum efficitur operum cognosca-
tur non tamen parilitate communi sed ex quadam
subdita et creata specie boni. Sicut ars in artificis
retrahit laudem ita rerum creator per creaturam
sua laudat. Et quanto sit excellentior ex ipsa ope-
ris conditione monstratur. Ex pulchritudine cir-
cumscripte creature pulchritudinem suam que cir-
cumscribi nequit facit de⁹ intelligi ut ipsis vestigijs
revertatur homo ad deum quibus averfus est
ut qz per amorem pulchritudinis creature a cre-
atoris forma se abstulit rursum per creature decorum

ad creatoris pulchritudine reuertat. Quibusdam gradibus intelligentie per cognitionem creaturarum. per greditur homo ad intelligendum deum creatorem. Id est ab insensibilibus surgens ad sensibilia. a sensibilibus surgens ad rationabilia. a rationabilibus ad creatorem. Intelligibilia per se collaudant deum. id est rationabilia et insensibilia. non per se sed per nos dum ea considerantes deum laudamus. Sed ideo dicitur laudare ipsa quod eandem laudem earum pertinet causa. Dixerunt antiqui quod nichil tam ebrescit quod non sensum habeat in deum. Hinc est illud quod ex filice dura sanctilla creuit. Et si ignis in saxo. vti quod ibi sentitur sensus ubi se vita non sentit.

¶ Quod ex usu nostro quedam species ad deum referantur.

¶ Cap. 7.

Nostro usu deus zelare dicitur vel dolere. Hominem motum apud deum perturbacione nulla est. apud quem tranquillitas summa est. Non ita est precipitanda mentis sententia. ut credamus posse deo furoris vel mutacionis accedere perturbacionem. sed ipsam equitatem iusticie que reos punit. iracundiam sacra lectio nominavit. quoniam quod iudicantis equum est. furor est et indignacione pacientis. Ita ergo intelligere oportet est et alias passiones que de affectione humana ducunt scripturam ad deum. ut et iuxta se incommutabilis sit credendum. et tamen per causarum effectibus ut facilius intelligatur.

41
nostre locutionis a mutabilitatis genere appel
letur. Tam demeter deus humane consilii infir
mitati ut quia eum sicut est non possumus agnos
cere nostre locutionis more se ipsum nobis infi
nuet. Vnde et membrorum nostrorum qualitate ha
bere describitur a passionum indigna dici de se
voluit quatenus ad sua per nostra nos traheret
a cui descendere nobis confugeremus ei Mul
tis modis deus ad significandum se hominibus de
inferioribus rebus species ad se trahit quem reue
lata propria substantiam inuisibilem esse a in
corporeum constat. Plerumque de corporibus ad de
um sumuntur qualitate species que tamen in deo non
sunt. quia in propria natura incorporea est et in
circumscribitur sed pro efficacia causarum rerum in
ipso species scribuntur ut quia omnia videtur dica
tur oculis a ipse qui audit omnia dicatur auribus
Pro eo autem qui auertitur ambulat pro eo autem
qui expectat stat. Sic a in ceteris horum similibus
ab humanis membris trahitur similitudo ad deum
sicut est obliuiscens a memorans. Vnde est quod
a propheta dicitur Inuauit dominus exercituum per animam
suam non quod deus animam habeat sed hoc nostro
narrat effectu. Et alibi simili figura a vermis a
scarrateus intelligitur. Nec mirum si vilibus fig
nacionibus figuretur quia usque ad nostratum passio
num seu carnis contumelias descendisse agnoscitur

5

Nam et xps agnus nō p natura sed p innocen-
cia et leo p fortitudine non p natura et serpens
p morte et sapiēcia non pro natura scribit. Nā
et in ppha plaustrī portātis fenum spēs ducit
ad deum. Et hec ideo omnia per figurā xps quia
nichil est horū ad p̄rietatē substācie eius non
scdm essenciā sed secundū similitudinē spēs du-
cuntur ad dū neq; p substācie p̄rietate s; p
efficiēcia causarum. vñ et creditur de⁹ nū q̄ vi-
sibiliter hominib⁹ apparuisse n̄ p assumptā cre-
aturarū spēm. Fallunt quidam stulcorum dū
legūt ad ymaginē dei factū esse hominem arbi-
trantes deū esse corporeum dū non caro qd̄ est
corpus sed anima qd̄ est spiritus dei ymaginē
habeat. Non ergo esse corpis formā in deo quī
hominē ad ymaginē suam fecit quia mentē nō
carne ad similitudinē suā creauit. Cogita igit̄
quale corpus habeat veritas et dū non inuen-
ris hoc est de⁹ facies dei in scripturis sacris. nō
caro sed diuina cognitō intelligitur eadē racōe
qua per faciē cōspēctā quisq; cognoscit. hac
enim racōe in oracōne dicitur deo ostēde nob̄
faciē tuā ac si dicatur da nobis cognitōez tuā
Os dei v̄nigenitus eius est. Nā sicut p verbis
que p linguā fiunt sepe dicimus illa et illa lin-
gua ita et p dei verbo os ponitur qz mos est ut
ore verba formēt. Et si volueris genē locutiōes

64
illo demonstrare. quo is qui efficit per id quod efficitur nominatur. tene os pro verbo ponis. sicut linguam pro verbis. sicut manus pro litteris. vestigia dei sunt quibus nunc deus per speculum agnoscitur. Ad perfectum vero omnipotens reperitur dum in futurum facit ad faciem quibusque electis presentabit. ut ipsam specie completur: cuius nunc vestigia optinere conatur. Hoc est quod videre per speculum dicitur sicut a cetera.

Quod nulla temporum successio ascribitur. Cap. 6.

Omnia tempora precedit diuina eternitas. nec in deo preteritum presens. futurum ve aliquid creditur. sed omnia presentia in eo dicuntur. quia eternitate sua cuncta completit. Alioquin mutabilis est deus credendus. si ei successiones temporum ascribantur. Si semper aliquid essent cum deo tempora. non esset tempus. sed esset eternitas nec mutarentur tempora si starent. Presens preteritum et futurum nostrum est habere non deum. Verbi causa dicimus pro presentium teneo codicem pro preterito tenui. pro futuro tenebo. vniuersitatem vero deus tenet. et pro tenuit et tenebit. tenet deus. Sed nec ipsorum angelorum successio accessio ve est temporum. Nam deus esse increaturis res quarum vicissitudo temporum non valet. angeli scilicet propter quod incommutabili inheret creatori. siue materia illius informis priusquam ex ea omnia ista que temporalia iam voluunt formari nec ipsi vti que valebat.

14

Tempus igitur nō ad eas creaturas que sup̄
celos sunt sed ad eas que sub celo sūt dīnos cōē
ptinere. Non enim angelis accedūt tpa v̄l fue
cedūt sed nobis qui sub celo versamur in hoc
infimo mūdo.

De temporibus.

Nulla ante principium mūdi fuisse tpa
quia dū sit ipsum tēpus creaturā in p̄n
cipio etiam mūdi factū esse credendum ē
Itēo p̄ncipiū dicitur q̄ ex ipso cepit rerum v̄
niuersarū exordium. Nullū spaciū corporalē
habent tpa q̄ ante abcedunt pene q̄ remiant.
Itēoq; in rebus null⁹ status ē temporū. q̄ cele
ri creaturē motu mutatur. Nec centū anni vnū
tempus est nec vnus ānus vnū tēpus est. nec
vn⁹ mēsis vnū temp⁹ est. nec dies. nec hora
quia dū hec omnia p̄tūlis succedūt suis et de
cedūt quomodo vnū dicendum ē quod nō siml
est. vtrū sit preteritū futurum v̄ tēp⁹ sicut pre
sens a si est scire oportet vbi est. Sed aduerte
q̄ cūda a futura a preterita et p̄ncīa in animo
sūt potī⁹ requirēda. Tria ista preterita p̄ncīa
et futuā in animo tātum possunt inueniri. pre
terita remimiscendo p̄ncīa continendo futuā ex
spectando. Speāmus igitur aduēnientia intue
mur p̄ncīa recolim⁹ trāseūcia. Nec nō ita i deū
sūt cui simul hec oia assunt.

De mūdo.

Mundus ex visibilibus rebus. sed tamē
 inuestigabilibus constat. Homo au
 tem ex rerum vniuersitate cōpositus.
 aliter in breuū quodammodo creatus est mun
 dus. Ratio mundi de vno consideranda est
 homine. Nam sicut per dimensiones etatim
 ad finem homo vergitur. ita et mundus per
 hoc q̄ distenditur tempore deficit. quia vnde
 homo atq; mundus crescere videtur inde vter
 q; minuitur. Frustra dicitur per tanta retro
 tempora deo vacāti noua pro mundo faciēdo
 orta fuisse cogitatio. quando in suo consilio e
 terno maneret huius mundi constructio nec
 tempus ante principium sed eternitas fuerit.
 Tempus vero a substitutione creature non
 creatura cepit a tempore. Quidam apunt.
 Quid faciebat deus anteq̄ celum faceret. Cur
 noua voluntas in deo ut mundum conderet or
 ta est. Sed noua volūtas in deum exorta non
 est. quia et si mūdus nō erat. in eterna tamen
 ratione a consilio semper erat. Dicunt quidam
 quia subito voluit deus facere mundum qd̄ an
 te non fecit. voluntatem dei immutari arbi
 trantes qui aliquando voluit quod aliquan
 do non voluit. Quibus respondendum est. Vo
 luntas dei deus est. quia nō ipse aliud est aliud
 voluntas eius. sed hoc est illi velle qd̄ ipse est.

De

Et quod ipse est unusquodque eternus est. incommutabilis
est hoc est ergo voluntas eius. Materies ex qua
formatus est mundus origine non tpe res a se
factas precessit ut sonus cantu. prior enim sonus
est cantu quod suauitas cantilene ad sonum vocis.
non sonus pertinet ad suauitatem ac per hoc utrum
que simul sunt sed ille ad quem pertinet cantus pri
or est id est sonus. Materia ex qua celum terraque
formata est ideo informis vocata est. quod nondum
ex ea formata erant que formari restabant verum
ipsa materia ex nichilo facta erat. Aliud est a
liquo fieri posse aliud fieri necesse est. fieri necesse
est quod deus naturis inseruit si fieri autem posse
est quod extra cursum inditum naturarum creator ut
faceret quandoque voluit reseruauit. Non ex hoc
substantiam habere credende sunt tenebre quia
dicit dominus per prophetam. Ego dominus formans lucem
et creans tenebras. Sed quod angelica natura que
non est preuaticata lux dicitur. illa autem que pre
uaticata est tenebrarum nomine nuncupatur. unum
et in principio lux a tenebris diuiditur. Sed quod
et hos et illos deus creauit inde formans lucem
et creans tenebras. verum tamen bonos angelos
non tamen creans sed etiam formans malos vero
creans tamen et non formans hoc et de hominibus bo
nis malisque accipiendum est. Post ad numerum
celi terreque creaturam ideo nominatur in genesi

8
spiritus sanctus. ut quia superferri eum dici oportebat antequam illa nominaretur. quorum creator spiritus sanctus superferri dicebatur. Quod et apostolus indicat. dum supereminentem viam caritatis demonstrat. Ideo superferri aquis spiritus sanctus dicitur. quia donum est dei in quo subsistentem requiescimus atque protegendos nos superferretur nobis. Vnaqueque natura suo potestate nutritur. Ignis autem et oleum merito superiora semper appetunt. quia per ipsorum figuram superferri vniuersae creaturae spiritus sanctus probatur. Dies prior factus angelis fuit. quorum propter vnitatem innumeranda non dies primus. sed dies dicitur esse unus. Et idcirco ipse repetitur semper in executione creaturae. Qui dies hoc est natura angelorum quam creaturam ipsam contemplaretur quodammodo respicebat. Non autem permanendo in eius creature constitutione. sed laudem eius ad deum referens eamque melius in diuina ratione conspiciens continuo mane fiebat. Si vero permanere neglecto creatore in creaturae aspectu iam non respicebat sed non vti que fieret. dum se creatura melius in deo quam in seipsa nouerit. ipsa sui cognitione quia maior in deo est dies et lux dicitur. Cognitione vero sua in seipsa ad contemplationem cognitionis illius quae est in deo. quia longe inferior est. respicebat nominatim ideoque post respicebat mane fiebat. quia dum suam in se cognitionem sibi satisfacere non agnosceret. ut se plenius nosse potuisset ad deum sese referere creaturam in qua se dies

agnoscento melius fieret. Non sic quæ ad nos
 nos transitorie dicimus fiat aliq̄ sic de⁹ dixit
 fiat celum in principio. Illud enim sep̄terne i
 verbo v̄nico dictū est. si trāitorie dictū est a de
 o fiat. erat v̄tiq; creatura aliqua v̄n̄iā tales fi
 eret vox. Sed q̄ atēq̄ diceret fiat nulla existit
 creaturā id ipsum fiat q̄ dictū est in eternitate
 verbi non vocis sono enūciatum est. Non sep̄
 cies a deo visa sep̄ciesq; laudata est creatura
 que atēq̄ fieret perfecte ab illo est visa. S; dū
 nos singula vidētes laudam⁹ tāq̄ ipse videat
 laudet q; p nos. sicut illud. Nō enim vos estis
 q̄ loquimini s; spiritus patris vestri quī loquitur
 in vobis. Proinde sicut ipse p nos loquitur ita
 videt a laudat p nos sed per se plen̄iter ac se
 p̄terne videt. p nos vero t̄paliē. Attēdite v̄n̄i
 uersaliter creaturā in principio valde bonā vo
 cari. singulariter vero tātum bonam q̄ a men
 bra corp̄is cū sint singula bona magis tamē bo
 nū sciunt dum singula omnia valde bonū cor
 pus efficiūt. Decor elementoz oim in pulchro
 a apto cōsistit. Sed pulchrū est q̄ p se ipsum ē
 pulchrū ut homo ex anima et membris omni
 bus cōstans. Aptū ergo est ut vestimētum et
 victus. Ideo q; hominem dici pulchrū a se q̄
 non vestimēto a victū est homo necessarius s;
 ista homini. ideo autē illa apta. q̄ non sibi sicut

9
homo pulchra aut a se sed ad aliud. id est ad
hoies accomodata non sibi nec necessaria. Hoc
a de ceteris elementorum naturis dicendum. Cum
ista que sunt a facta sunt. mira valde sunt sed con-
suetudine viluerunt. Ideoque sic divina scrutari
opera oportet ut semper ea cogites immensa. fecit
deus omnia valde bona. nichil ergo natura ma-
lum. quando a ipsa que in creaturis videtur esse
penalia. si bene utatur a bona et prospera sunt. si
male utatur nocent. Ita ergo prope da est cre-
atura ex nostro usu non bono ex sua natura valde bona

Un malum sit inuentum.

Cap. 9.

Malum a dyabolo non est creatum sed inuentum.
a ideo nichil est malum. quia sine deo factum
est nichil. deus autem malum non fecit. Non quia
alicubi aut aliquando erat malum nisi fieret dyabo-
lus. sed quia inuentum est. dum angelus esset bonus. su-
perbiendo effectus est malus. a ideo recte dicitur ab
eo inuentum esse malum. Nullam esse naturam ma-
li quia natura omnis aut incommutabilis ut deus
est. aut commutabilis ut natura est. Malum autem
ideo natura nulla est. quia accedendo in bonam natu-
ram efficit eam viciosam. Quod dum discedit na-
tura manet: et malum quod inerat nusquam est. Ex eo
quod viciatum nocet nature agnoscitur viciatum natura
non esse. quia nichil quod naturale est nocet. Dum
natura bona dampnatur propter voluntatem malam

9
ipsa mala voluntas testis est nature bone que
intantum testatur eam esse bonam ut illam deo pro
malo non relinquat multam. Creditur ab he
reticis veritate a deo vicia a diabolo fuisse crea
ta. Unde et ab ipsis due nature bona et mala pu
tantur. Sed vicia natura non sunt et dum vere
a diabolo sunt non tamen creata sunt. Quia ob causam
promiserit deus mali ab oriri statum nisi ut ex con
trariis malis bone nature deo permaneret. Mo
dus iste etiam in verbis esse dicitur qui modus an
thitheta dicitur quod latine oppositum vel contrapo
situm nominatur. et fit pulchra locutio quando
more contraria prosperis profertur. Ita in rebus
promixtum est malum ut nature bonum ad opaci
onem excelleret mali si radas supercilium homi
nis parvam rem demis sed toti corporis ingeris
feditate. Ita et in vniuersitate creature si extre
mum vermiculum naturam malum dixeris vniuer
se creature iniuriam facis. Cuncta mala pro pecca
tum primi hominis pro pena sunt translata in vni
uersum genus humanum. Proinde quecumque vi
dentur mala partim nobis seruiunt origine partim
culpa. Mala dicuntur multa in creaturis puer
si ut ignem quia urit. ut ferrum quia occidit. ut fe
ra quia mordet sed comoda ipsarum non intendens
homo accuset in illis quod sibi debet potius impu
tari cuius pro peccato ista effecta sunt noxia que

omni illi ex parte fuerant ante peccatum subie-
 cta. Nostro vicō nō sua natura nobis mala sūt
 ea que nobis nocēt. Nam lux dum sit bona. in
 firmis oculis nocia est. & tūc oculorū vitium nō lu-
 cis est. Sic & cetera cum creaturam stimulis ex
 elemētorum aduersitatibus homo verteratur
 peccati hęc erigere penā. ut deo superbiēs homo
 ea que infra ipsū sunt patiatur aduersa. Vnde
 & in sapientia legitur pro deo. Pugnabit pro e-
 o orbis terrarum cōtra insensatos. Merito er-
 go peccatorum hęc actum est. ut naturaliter p̄
 pera mutentur homini in aduersis. Vñ et salo-
 mon. Creatura erat descet in tormentum aduer-
 sus iniustos. & leuior est ad benefaciēdum hīs
 qui in deum confidunt. Non erit caro subiecta a
 nime. nec vitia racōni. sed animus non est sub-
 ditus creatori. Tunc autē recte subiciuntur no-
 bis omnia que sub nos sunt. si nos subicimur
 ei. a quo nobis illa subiecta sunt. Nam et que
 videntur esse subiecta ei. qui deo subiectus non
 est. ille potius subicitur eis. qui suam volunta-
 tem subiugat amori earum que sibi subiecta
 existimat.

De Angelis.

Capitulum. 10.

Angelorum nomen officij est non nature
 nam scđm naturā spiritus nuncupātur

Quādo enim de celis ad annūciādū hominib⁹
 mitūtur ex ipsa anūciacōne āgeli nominātur
 Natura enim spūs. Tūc autē āgeli vocātur qñ
 mitūtur. Natura āgeloz mutabil est quia in
 est eis mutabilitas in natura s̄ facit eos incor
 ruptos caritas sempiterna. Grā nō natura eē
 incōmutabiles āgelos. Nā si natura incōmuta
 biles essent dyabol⁹ vtiq; nō cecidisset. Muta
 bilitatē itaq; nature suffragatur in ill cōtem
 placō creatoris. idē a priuatus ē apostata āge
 lus dū fortitudinē suā non a deo sed a se voluit
 custodire. Ante omnē creaturā āgeli facti sūt
 dum didū est fiat lux. De ipsis enim dicit scrip
 tura prior omnīū creata est sapiēcia. lux enim
 dicitur partīcipādo lucis eterne. Sapiēcia ve
 ro dicitur genite inherēdo sapiēcie. a cum sint
 mutabilis nature nō tamē sinit eos cōtempla
 cio mutari diuina. Ante oēm mūdi creationē
 creati sunt āgeli a āte omnē creatōnem ange
 lozum dyabolus cōditus est sicut scriptum est
 Ipse est in principio viatū dei. vñ a ad cōpacō
 nem āgelozum archāgel⁹ appellatus est. Pri
 us enim creatus existit ordinis prelacōe nō iē
 pois quantitate primatū habuisse inter ange
 los dyabolum ostat ex qua fiducia cecidit ita
 ut sine repacōne lateretur. Cui⁹ prelacōis ex
 cellenciā ppheta hñs verb anūnciat. Cederi nō

fuerūt alciōres illo in paradiso dei abietes nō ad
 equauerūt fūmitatem illius. Omne lignū pa
 radisi non est assumulatū illi. quoniā speciosi
 orem fecit eum deus. Distat condicō angelica a
 cōdicōne hominis. Homo enim ad dei similitu
 dinē cōditus est. Archāgelus vero qui lapsus
 est signaculum similitudinis dei appellatus ē te
 stante dño per ezechielē. dicens. Tu signacu
 lum similitudinis plen⁹ sapiēcie. perfectus deco
 re. in delicijs paradisi dei fuisti. Quāto enim sub
 filior ē eius natuā rāto plen⁹ existit ad simili
 tudinē diuine veritatis exp̄ssa. Pri⁹ de celo ceci
 disse dyabolū quā hō cederet aptū ē. Nā mor ue
 fact⁹ ē in supbiā erupit et p̄cipitatus de celo ē.
 Nā iuxta veritatis testimoniu. Ab uicio mē daz
 fuit a in ueritate nō stetit. q̄ statū ut fact⁹ ē ceci
 dit. fuit q̄dē in ueritate cōditus s̄ nō stādo cōfe
 stim a ueritate ē laps⁹. Vno supbie lapsu dū d̄
 p̄ timorē se cōferret hō cecidit ut dyabol⁹. s̄ hō
 reūsus ad penitēciā deo se inferiorē esse agnouit
 dyabol⁹ in hoc nō solū uter⁹ q̄d se d̄ estimās
 eāle cecidit. insup etiā supiorē dicit se d̄ scdm
 apli dictū q̄ ait de antip̄o. Qui aduersat et ex
 tollit sup̄ omne q̄d dicit de⁹ aut q̄d colit. Dya
 bol⁹ ideo nō petit remiā. q̄ nō opūgitur ad peni
 tēciā. Membra uero que se p̄ p̄pocissim deprecāt
 q̄d tū p̄ mala cōsciēcia ad ipsā non merentur

discat humana miseria quod ea causa citius pro-
 ceat deus prestare veniam dum infirmo opati-
 homini quia ipse homo rarit ex parte inferiori in-
 firmitate peccandi hoc est ex carne qua indusa
 anima detinetur. Apostate angeli ideo veniam
 non habent quia carnal fragilitatis nulla in-
 firmitate grauati sunt ut peccarent. Homines au-
 tem post peccatum idcirco reuertuntur ad veniam
 propter quod ex lutea materia pondus traxerunt in-
 firmitatis. ideoque pro infirma carnis condicione
 reditus patet homini ad salutem sicut et psalmus
 dicit quoniam ipse scit figmentum nostrum. Memento
 domine quod terra sumus. Et iterum memorare inquit que-
 sit mea substantia postquam apostate angeli cecide-
 runt reliqui in perseuerantia eterne beatitudinis
 solidati sunt. unde et post celi creationem in princi-
 pio repetitur. Fiat firmamentum et vocatum est
 firmamentum celum. nimirum ostendens quod post
 angelorum ruinam hi qui manserunt firmitate
 meruerunt eterne perseuerantie et beatitudinis quam
 antea minus acceperant. Post dyaboli deiectionem an-
 gelorum sanctorum collata est sanctitatis perseuerantia
 et beatitudinem dicitur quam antea minus acceperant
 unde et agnoscitur quod malorum iniquitas sanctorum serui-
 at humilitati que unde mali corruunt idcirco boni profici-
 unt. Bonorum angelorum numerus qui post ruinam an-
 gelorum malorum est diminutus ex numero electorum

900
hominū supplebit. Quī numerus soli dō est cog
nitus. Inter āgelos distācia potestātū est. a p
graduū dignitate ministeria eisdem sint distri
buta. alijq; alij preferūtur. tā culmine potesta
tis. q̄ scētia virtutis. Subministrāt igitur alij
alioꝝ preceptis. atq; obediunt iussis. Vñ a ad
pphetam zachariā angelus angelum mittit. et
quecumq; annūtiare debeat precipit. Nouem
esse distinctiones vel ordines āgelorum sacre
scripture testāt. id est āgeli. archangeli. thro
ni. dñacōes. virtutes. principatus. potestates.
cherubin a seraphim. Horū ordinum numerum
etiam ezechiel ppheta descripsit sub totidem no
minibus lapidū cum de primatu apostate āge
li loqueretur. Omnis inquit lapis preciofus o
pimētū tuū sardi⁹. topazius et iaspis. crisolit⁹
a omī a berillus. saphir⁹. carbūcul⁹ a smarag
d⁹. Quo numero lapidū ipi ordines signati sūt
āgelorū quos apostota āgel⁹ āte lapsū q̄si i ve
stimēto cōmentū sui affixos habuit ad quoz re
pacōez dū se clarioꝝ cūctis asperit. se sicut intui
mūt a cor suū ad supbiā erexit. Angeli sēper in
dō gaudēt nō in se. Mal⁹ vero inde ē dyabol⁹. qz
nō q̄ dei. sed que sua sūt req̄siuit. Nulla aut ma
ior iniquitas q̄ non in dō s; in se velle quēpiā glo
riari. Angeli vero dei agnoscut oia āteq̄ in se fi
ant. et q̄ apud hōies adhuc futura sunt angeli

iam reuelante deo nouerūt. Preuaricatores ā
 geli etiā sanctitate amissa non tamen amise
 rūt uiuacē sēsum creature āgelice. Triplici enī
 mō p̄sciencie acumine vigent id est subtilitate
 nature exp̄iēcā temporū reuelacōne sup̄iorū po
 testatū. Quociens deus quocūq; flagello huic
 mūdo irascitur ad ministeriū vindicte apostate
 angeli mittūtur. Quī tamē diuina potestate co
 ercētur ne tm̄ noceant quācum cupiunt. Boni
 autē āgeli ad ministeriū salutis humane depu
 tati sūt ut curas āministrēt mundi & regunt
 omnia iussu dei. testāte Apostolo. nōne om̄s i
 quit sunt ad ministratoriū spūs in ministerium
 missi p̄pter eos qui hereditatē capiunt salutis
 Angeli corpa in quib⁹ hominib⁹ aparēt de sup
 no aere sumūt solidāq; spēm ex celesti elemen
 to induūt per quā humanis obtutib⁹ manife
 stius demōstrentur. Singule gēres prepositos
 āgelos habere credūē quod ostēditur testimo
 nio angeli danieli loquentis. Ego inq̄t veni ut
 nūciarē tibi sed princeps regni p̄sarū restitit
 michi. Et post alia. non est qui me adiuuet nisi
 michael princeps vester. Item oēs homines
 āgelos habere pb̄ac̄ loquere dño in euāgelio
 Amē dico vob̄ quia āgeli eorū semp vidēt faciē
 patris mei qui in celis est. Vñ a petrus in adi
 bus apostolorū cū pulsaret ianuam dixerunt

inus apostoli. Nō est petrus. sed angelus eius
 est. Si deum āgeli contuentur a vident. cur pe-
 trus apostolus dicit. In quem desiderant āge-
 li dei cōspicere. Iterum. Si deum nō cōtuentur
 nec vident. quomodo iuxta sententiā domini.
 āgeli eorum semper vident faciem patris mei
 qui est in celis. Sed bene vtrumq; est. Nam ve-
 raciter credimus. qđ deum angeli et vident et
 videre desiderāt. a habent et habere desiderāt. et
 amāt a amare nituntur. Si enim sic videre desi-
 derāt ut effectu desiderij nō perfruantur. de dese-
 rium hoc necessitatē habet necessitas ista pena-
 lis est. Et beatis āgelis omnis pena longe est.
 quia nūq̄ simul pena a beatitudo oueniūt. Rur-
 sum si eos dicimus dei visione satiari. facietas
 ista fastidium habere solz. Et scimus illos dei vi-
 sione quā et desiderāt fastidire non posse. Quid
 ergo est nisi ut miro modo simul vtrūq; creda-
 mus. quia a desiderāt a faciātur. Sed dese-
 derāt sine labore a faciātur sine fastidio. Ne enim
 sit in desiderio necessitas. desiderātes faciānt.
 Et iterum. Ne sit in facietate fastidium satiari
 desiderāt. vident ergo angeli faciem patris
 p facietatē. sed qz facietas ista fastidiū nescit
 āgeli desiderāt in eo pspicere sep. Vbiatq; in
 scripturis sādus p deo āgel⁹ ponitur nō pat.
 nō spūs sādus sed p incarnacōnis dispēsacōe

solus filius intelligitur. Antedñice increacōnis
 aduentū discordia fuit inter angelos et homi-
 nes veniēs p̄ps pacē in se a āgelis a hominib⁹
 fecit. Eo quippe nato clamauerunt āgeli in ter-
 ra pax hominibus bone voluntatis. Per incar-
 nacōnem igitur xp̄i non solū deo recōsiliatus ē
 homo verū etiam pax inter homines et āgelos
 reformata ē. Discordia igit̄ añ aduētū xp̄i homi-
 nū. a āgelorum fuisse p̄ id maxime agnoscitur
 qđ salutari in veteri testamēto ab hominibus
 angeli dispiciūt se salutari ab eis. Qđ in nouo
 testamēto a iohanne factum nō solum reuerē-
 ter angelus suscepit v̄z etiā ne faciat interdi-
 cit. Ob hoc homo in veteri testamento despiciē
 nec resalutatur ab āgelo eo qđ homo nōdum
 adhuc trāssisset in deū. Suscipiē autē homo a
 deo a reuerētur salutatur ab āgelo. Nam a ma-
 riā angelus gabriel legitur salutasse. Et iohā-
 ni angelū salutari ab eodē angelo dicitur. Vi-
 de ne feceris oseruus emiu tuus sum a fr̄m tuo-
 rum. Per quod agnoscitur p̄ incarnacōez do-
 minicā pacē hominib⁹ fuisse a angel reddita.

De homine. Capl. II.

U Jam sub celo p̄pter hominē facta sunt. Ho-
 mo autē p̄pter se ipsū inde a omnia p̄ figu-
 ram ad eius similitudinē referūtur. Comunia
 homini omnia naturalia esse cum omnib⁹ reb⁹

que constant. et in homine omnia contineri. atque
in eo omnium rerum naturam consistere. Vniuersi
tatis creaturæ homo magna quedam portio est. tanto
que gradu est ceteris excellentior quanto imagini
diuine vicinior. Quatum ceteris creaturis prestat
homo dignitate virtutis. ex ipsa reuerentia di
scitur creaturæ. Num omnia deus dixit fiat et fa
cta sunt. creare vero hominem quadam eterni
consilii deliberatione voluerit dicens. faciamus
hominem ad ymaginem et similitudinem nostram
Quia enim boni sumus conditi naturaliter. culpe
quodammodo merito contra naturam mali fu
mus effecti. Sicut presciuit deus hominem pecca
turum. ita et presciuit qualiter illum per suam
gratiam repararet. qui suo arbitrio depire po
tuisset. Originaliter adam et eua simul creati sunt
Specialiter vero postea mulier de latere viri for
mata est. Pariter ergo conditi sunt vtriusque ra
tionis ordine. non tamen pariter temporis vni
tate. Vir ad ymaginem dei factus est. mulier
ad ymaginem viri formata est. Unde et illa le
ge nature subiecta est. Item vir propter semetip
sum factus est. mulier ad adiutorium viri facta est.
Homo propter peccatum tunc dictus est me
lius a domino quando audiuit. terra es et in terra
ibis. tunc enim dictum est dyabolo terram masticabis.
unde et propheta ait serpenti. Pulvis panis eius

Serpens enim dyabolus puluis impij et ipsi
sunt cib; dyaboli quia prava voluntate ad yma
collabuntur. Recte ad bene agendum cum labore con-
surgimus. Quod ita non esset si delectatio flagitium pri-
morum hominum non persuasisset quibus ad bene
vivendum tantum velle sufficeret et sine difficul-
tate statim ad id optemparet: divinitus et pagna
ut sit in hominis animo pena peccati est primo
homine in omnes eius filios propagata ut qui no-
luit cum deo esse unitus esset in semetipso divi-
sus. Et qui imperanti domino noluit esse sub-
iectus fieret semetipsum rebellis et contrarius. Vnde
nec sibi potuerit subiugari si prius deo non fue-
rit subiugatus sibique serviet nolens qui deo no-
luit servire volens. Quam varie per diversa huma-
num defluxit genus dum se ab una stabili semperque
manente divinitatis soliditate subtrahit. Nam
dum opus quodlibet appetit quasi ut ibi iam requie-
mentis infigat dum ei non sufficiat mutata intem-
tione ad alias atque alias actiones transit. Dum
que per diversa requiem solidam querit nec invenit in
labore miser et varietate vivit et vacuo manet
a requie. quamvis eadem mutabilitas non sit ho-
mini coepta sed pro merito prime prevarica-
tionis illi accesserit iam tamen naturalis facta est quia
originaliter a primo homine sicut et mors in om-
nes homines transit.

De anima ceterisque se libz.

Cap. 12.

Ita corporis anima. vita anime deus est. Et sicut corpus mortuum est sine anima. ita anima mortua est sine deo. Anima hominis non est homo. sed corpus quod ex humo factum est. id tantum homo est. In habitando autem in corpore anima. ex ipso participatio carnis. hominis nomen accepit. sicut et apostolus interiorum hominem dicit animam non carnem esse conditam ad dei ymaginem. Male ergo creditur a quibusdam animam hominis esse corpoream que per id ad dei ymaginem facta est ut si non incommutabilis ut deus esset. tamen in corporea ut deus existeret. Sicut angeli ita et anime. habent enim initium. finem nullum. Nam quedam in rebus temporalia sunt. quedam perpetua. quedam vero sempiterna. Temporalia sunt quibus inest ortus et obitus. ut caro. Perpetua quibus ortus non terminus ut anima. Sempiterna quibus nec ortus nec terminus ut deus. Animam non esse partem diuine substantie vel nature. nec esse eam prius quam corpori miscetur sed tunc eam creati quam et corpus creatum cui admisceri videtur. Philosophorum dicta dicunt animam esse priusquam nascatur in corpore quod verum esse nulli approbat iudicium. Nam utrum antea fuisset nec ipsi nouimus nec quis hominem dicat habere. Non est ergo querendum quod querendo magis. magis est irritandum

Gentiles aut et heretici de anima disputare con-
 natant. Sed quomodo de illa aliquid recte possunt
 sentire qui auctorem ad cuius ymaginem facta est
 non nouerunt. Et ideo multa errore dixerunt dig-
 na. Mutabilis est anima non localiter sed tempore
 taliter suis affectibus. Corpus autem a loco a tem-
 pore mutabile est. quia a tempore mutatur et va-
 riatur loco. Quod est ad corpus mutatio locorum
 hoc est ad animam mutabilitas cogitationum. Que
 uarietas male motus tunc menti inheret quam-
 do ab eternorum contemplatione primo homo re-
 cedens in illo statu stare noluit a quo male re-
 cessit. Et iusta damnatione inconstans per rerum
 raptam uarietatem defluit. Multum ex sua natu-
 ra splendorem possidet anima sed fuscatur con-
 mitione carnis qua refinetur indusa. Ex eius
 enim parte uertitur ad peccandi infirmitatem
 salomone dicente. Corpus corruptibile aggruat
 animam a deprimat terrena inhabitatio sensum
 multa cogitatione. **De sensibus carnis. Cap. 13.**

Non uirtute non sensu corporis sed ratione mentis ex-
 cellimus animalibus ceteris. Pro rebus corporeis
 uertibus sufficit sensus carnis. non per spiritualibus
 capiendis. Illecti autem homines usu corporum rerum
 nichil putant aliter esse preter quam carnis sensu percipiunt
 Sicut precellunt sibi corpori sensus diuersitate locorum
 ita sibi uirtute sentiendi precellunt. Nam

prestancior est adoratus sapor et positōne loci
 a scēdi lōgimq̄tate. Sic aures odorati. lōgi⁹
 enī audim⁹ q̄ odām⁹. Sic oculi auri⁹. lōgi⁹
 enī videm⁹ q̄ audim⁹. Anim⁹ autē a loco et me
 rito hīs vni⁹s sētib; sup̄ferē. In arte enī ca
 pitis constitutus qd̄ illi corpali nō attingūt. iste
 intellectualit̄ intuet. Ampli⁹ excellit oculoꝝ sē
 sus ceteris sensib; quādo quidem ad illos perti
 nēt sēsus videam⁹. veluti cū dicimus vide quo
 modo sonat. vide quomō sapit sic a ceteris.
 Quēadmodū a oculus ita et animus cetera vi
 det sese non intuetur. Aliarum enim rerum ori
 genes species a magnitudines prospicit de se
 autem tāta veri ignorācia inficiatur. ut in hīs
 omnibus nichil certius cōtempletur. O homo
 qui miraris siderum altitudinem et maris pro
 funditatem. animi tui abissum intra et mirare
 si potes. Multa cogitātes sine sensu carnis. et
 sine ymaginibus viuis animo tantum cernen
 tes intuemur. memoriaq; mente sibi eas fin
 gente tenemus. Multa quoq; intelligimus se
 su que lingua explere non possumus. Inno
 ios esse infantes opere non esse innoios cogi
 tatione. quia motum quem gerunt mente. nō
 dum possunt explere in opere ac per hoc in
 ill etas ē imbecillis nō anim⁹. Ad motū enim
 volūtatis nōdū optēpāt ill fragilitas corpis

nec adeo ope nocere possunt sicut cogitatione
 mouetur ex causa vocabl^m sortita ē cogitacō
 Cogēdo enim animū reminiscī qđ memoriē cō
 mendatū est dicitur cogitacō Rerū omniū the
 zaurus memoria est. Pre est enim custos reb⁹
 inuētis ipsa cogitacō de qua ad liquidum dif
 ficile est aliquē disputare quia grādis eius p
 plexitas ē et anim⁹ ipsa est ymago a sensibz cor
 pis remota sue speciei similitudinem relinqt in
 memoria. Similitudinē autē non p ymages
 sicut ceterā sed sicut gaudium sine ymagine re
 miniscimur. dū obliuione memoramur nō per
 seipsam adest. Qđ si per seipsam adesset utiqz
 obliuisceremur cōmunē hominis animalūqz
 esse memoriā. Nullum aut animalibus irracō
 nabilibz intellectum in esse nisi homini tantum
 pedito racōe. Ceteris enim in ipsa qualitate
 cōsideracōis sue sensus carnis nō intelligētia
 mētis est.

De xpo. Capl^m. 12.

Hij dei pfecta natiuitas nec cepit eē nec
 desinit nec preterita sit si desit et nec impfe
 cta si adhuc sit s̄ sit eterna sit et pfecta quatin⁹
 in ea natiuitate eternitas et pfectio habeatur.
 Ex utero virginis minor patre xps. s̄ iuxta hu
 manam assumptōem nō iuxta diuinitatē xps
 et in forma serū seruus et in forma serū non ser
 uus. In forma quippe serui dñi seru⁹ in forma

seruū hominum dñs. cristus in forma seruū. p̄p̄
 concep̄tōnis excellentiam domin⁹ est hominū
 quia ⁊ si suscepit carnē non tamen ex carnis li
 bidinosa contagione. Mediator dei ⁊ q; homi
 nū homo cristus ihesus. nequa q̄ alī in deitate
 est. alter in humanitate sed in vtraq; natura
 idem vnus est. Nec purus homo cōceptus est.
 nec purus homo edit⁹ ē nec postea meritū ut de
 us esset accepit. s; deus verbū manēs in cōmuta
 bili essentia que illi cum patre ⁊ spiritu sancto
 est coeterna. assumpsit carnē pro salute huma
 na. in qua ⁊ impassibilis pati. et immortal mo
 ri. ⁊ eternus aīe secula temporalis possit ostendi
 Mediator dei ⁊ hominum homo cristus ihesus
 q̄uis aliud sit ex patre. aliud ex virgine. non
 tamē alius ex patre alius ex virgine. sed ipse
 eternus ex patre. ipse temporalis ex matre. Ip
 se qui fecit. ipse qui factus est. Ipse de patre si
 ne matre. ipse de matre sine patre. Ipse cōdito
 ris tēplū. ipse cōditōr tēpli. Ipse auctor opis.
 ipse op⁹ auctoris. Manēs vn⁹ de vtroq; ⁊ i vtra
 q; natura. nec naturarū copulacōe cōfus⁹. nec na
 turarū distinctōe geminat⁹. Iddē de⁹ in hoīe ve
 nit. q; p seip̄m ab hoīb; cōgnoscā nō potuit s; vn
 nob cōsuluit idē desperioez tulit indeoz q; infirmitate
 quā p nob suscepit. hō supb; desperit. Ob
 hoc infirma ⁊ stulta mundi elegit ut fortiora ⁊

sapientiora p que non cognoscebatur cōfunde
 ret. sicut cū forte inualid⁹ infās capere nō
 potest nisi a matre prius editū in lactis succum
 vertatur ut qđ in cūlo non potuit vñ fugēdo po
 tetur in lacte p carnem. ita q nos dū essem⁹ in
 firmi ad aspiciendā verbi eternitatem factum
 est ipsum verbū caro ut enutriti p carnē forci
 otesq; effectū cūbum solidū id est verum deum
 cū patre sempiternū cōtemplando ut angeli sa
 tiemur. Prima dei dona esse quibus nos nob
 reos eē ostēdit. Qui dū iacerem⁹ sub reatu cul
 pe iustos nos esse credebam⁹. Venit medicus
 patefcit vuln⁹ composuit semetipsum a de sua
 morte aptavit nob medicinā ut nō esset osten
 sor tātum vulneis sed sanator. Primū ad isrl.
 venit xps sicut a ipse ayt. Non sum missus nisi
 ad oues q perierut dom⁹ isrl. Ad populū enim
 isrl primum venit. Sed q nō essent credituri
 ppheta non tacuit dicēs. Prim⁹ ad syon dicūt
 ecce assum a ihrlm. euangelistā dabo a vidi et
 nō erat neq; extitit quisq; qui mirret cōsiliū a inē
 rogatus respōderet verbū. Sed quia ad gētes
 trāsiuit sequitur. Ecce seruus me⁹ suscipiā illū
 electus me⁹ cōplacuit sibi in illo anima mea. De
 di spiritū meum sup eum iudiciū gentib⁹ pro
 fert. Quāuis ordinem nostre libertatis nesci
 ret dyabol⁹. sciuit tñ qđ pro saluacōe hominū

xps aduenit. Sed qd sua idem nos morte redi-
 meret ignorauit. vñ a eū occidit. nam si ille cri-
 stum per mortem redimere humanum gen⁹ sci-
 uisset. nō vñq; eū pmisset. Qd nouerat dyabo-
 lus p salute humani generis xpm venisse euā-
 gelij testimonio docetur. quē ut vidit agnos-
 cēdo pertinuit dicens. Quid nobis et tibi fili dei
 venisti ate tēpus perdere nos. Xps sicut pecca-
 tum qd pena dignum ē nō admisit. ita penam
 peccati nostri suscepit. ut per indebitam penam
 suam. debitam ablueret culpā nostram. ut pee-
 hoc amitteret dyabol⁹ quos reos tenebat. dū
 vnum interfecit quī nichil peccati admitterat. i-
 deo q; quos tenuit amisit. quia iniuste redemp-
 torem nost⁷ occidit. Illusus est dyabolus mor-
 te dñi quasi auis nā ostēsa xps sue carnis mōr-
 litate quā interimēdā ille appetebat. abscondit
 diuinitatē in laqueū q̄ cū velut auem impro-
 dā pdenti irriseret decipula. Nā si innox⁹ xps
 nō occideretur homo per p̄uaticatōem dyabo-
 lo additus non absolueretur. Dyabolus dū in
 cristo carnem humanitatis miperit quē pete-
 bat. quasi hamo diuinitatis eius captus est q̄
 latebat Est enim in xpō hamus diuinitas. esca
 aut caro. linea genealogia que ex euangelio re-
 citatur. Tenens ergo hanc lineam deus pater
 est de quo dicit Apostolus. Caput cristi deus

Et lucas lineā generacōnis xp̄i ab ym̄is ad sū
 ma cōterēs inchoat a yoseph ⁊ cōsumat in deū
 dū dicit quī fuit hely ⁊ pficiēs lineam generis
 dicit quī fuit dei. Idcirco deus in infernū descē
 dit ut hīs quī ab eo non penaliter detinebant
 viā apiret reuertendi ad celos sc̄dm̄ testimoni
 um ysaye p̄phete dicētis. P̄cūisti in profūdū
 maris viā ut trāserent liberatī. Viam quippe
 xp̄s in pfundo maris posuit quando in infernū
 descēdens sanctis iter ad celos reuertendi mō
 strauit. Sancti ex tpe resurrectionis xp̄i statim
 ut de corpore exēūt mox ad celestē habitacōem
 ascendunt quod antiquis patrib; non dabat̄
 nam ante aduētum saluatoris q̄m̄q̄ sine pena
 supplicij tamen nō in celo s̄ in inferno sanctorū
 anime tenebantur. pro quib; absoluendis do
 minus in infernū descēdit. xp̄s in celum ascen
 dens. discessit quidem carne sed presens ē ma
 iestate sc̄dm̄ illud quod ap̄t. Ecce ego vobiscū
 sum vsq; ad cōsumacōnem seculi. Sedet cristus
 ad dexteram patris non ut dextrā corporeā nō
 hab; pater sed dexteā patris beatitudo est sicut
 sinistra miseria.

De spū s̄cto. Cap. 17.

Spiritus sanctus creator est sicut pater et
 verbū testante p̄pheta. Spiritus dñi fecit
 me spiraculū omnipotētis v̄uificauit me. Spi
 ritus sanctus patris et filij ē ⁊ inde vnum sunt

pater & filius & spūs sādus. q̄ nichil habet pa-
 ter q̄ non habz filius. Nō enim res vna duoz
 cōsubstantialis. poterit simul ab eis p̄cedere &
 simul in esse. nisi vnū fuerit a quibus procedit
 Spiritū sandū pignus accepit ecclesia ut p̄ eū
 vnum corp⁹ fierēt credētes p̄ quem pater & fi-
 lius vnū essentialit̄ sunt. ipso saluatore ad pa-
 trē dicēte. ut sint vnū sicut & nos vnū sumus.
 Xps nō tātum a patre s̄ etiam a spiritu se mis-
 sum testatur dicēte p̄pheta. Accedite ad me et
 audite nā a principio in abscondito locut⁹ sum
 & ex tempore atēq̄ fieret ibi eram. & nūc domi-
 nus misit me & spiritus eius. Spiritus sanctus
 pro eo qd̄ consolator sit. paraditus nūcupatur
 nam latine paradisis cōsolacō dicitur. Et reue-
 ra dū dona sacramētorū distribuit. cōsolacōem
 aie prebz. Credo eq̄dē q̄ magnā leticiā sentit q̄
 aliqd̄ reuelāte spiritu dicit. Donū sādī spūs in
 mēbris ecclesie singillatim diuidit. & in singul̄
 singula dona tribuūt. xps aut̄ oēs plenitudinē
 grāz habuit. de q̄ ita legit. Plen⁹ grā et veri-
 tate. In xpo ois plenitudo grāz est nā singulis
 electis singula tribuūtur dona. In spiritu sādō
 ois grā donaz cōsistit. ipse enim p̄ ut vult grā
 rū dona largit̄. Alijs dans s̄monē sapiētie. ali-
 is sciētie alijs fidē. atq; ita vnicuiq; v̄tute spūs
 sādī diuisio grāz tribuūt & in oib; idē vn⁹ habet

Ipse enim etiā ineffabilia docet que pferre hu
 manus sermo non potest Ante aduētū domini
 tātū pphete a pauci ex omni populo iusti donū
 spūs sancti merebātur post aduentum autē do
 mini spiritus sanctus cūctis est credentib; distri
 butus iuxta qd dñs per pphetā loquitur Sic̄s
 Et erit in nouissimis dieb; effundā de spiritu
 meo super omnē carnem. Cunctis enim nunc
 gētib; gratia sacti spiritus tradita est neq;
 in paucis ut populo isrl sed in omiū credentiū
 multitudine spiritus sancti gratia manet. Ali
 quādo non dignis sed reprob; dona sancti spi
 ritus conferuntur sicut sauli data est pphetia a
 balaā. Vñ a multi in fine dicturi sunt dño vir
 tutes in tuo nomine fecimus quib; dicitur est
 dominus nescio vos vñ estis. Xpi aduētū nō
 tātū plebi iudee sacti pphantes expectauerūt
 sed fuisse etiam in nacionibus plerosq; sactos
 viros pphie donū habentes quibus p spiritū
 sandū cristus reuelabatur a a quibus eius ex
 spectabatur aduentus sicut yob et sicut balaā
 qui xpi vsq; predicauerūt aduētū. Conuer
 sio gētiū veteri populo latebat sed ramen in
 cōsilio dei erat ut fieret. Et tunc a sanctis pph
 tis occulte p spiritum predicabatur aduētus
 xpi sicut dicit ppheta. Cū appropinquauerint
 añi agnosceris cū aduenerit tempus ostēderis

nunc vero reuelatum patet qđ tūc carnalibus
latebat. Spiritualibus vero notum erat. nondū
tamen manifeste eo qđ tempus ostētionis nō
esset.

De ecclesia ⁊ heresib;.

Cap. 16.

Omina est ecclesie pulchritudo vna quā hic
bene viuēdo consequitur. altera p quam il
luc ex tribulacōne glorificabitur. Ecclesie ppter
xp̄m. gemine tribulacōis existūt id ē siue q̄s a
paganis ptulic in martirib; siue quas ab here
ticis pferit in diuersis certacōib; . Utrosq; autē
p gratiā dei exsuperat. p̄m ferēdo p̄m resistēdo
Sācta ecclesia catholica. sicut male viuentes in
se tollerant paciēter. ita male credētes a se repel
lit. Sancta ecclesia cōtra gētilium atq; heretico
rū puicaciam sūope sapiēciam ⁊ paciētiam stu
det. sed exerceatur sapiētia cū temptatur verbis
Exerceatur paciētia cū temptatur gladijs. Cau
sa prauitatis heretice doctrinis ppagata est ee
clesia. nā antea simplici rātumdem fide vigeat
Hereticorū igitur occasione ppagati sunt docto
res in fide. et per acumē heresum. ecclesie magi
stri creuerūt. Nam tūc datius manifestatur ve
ritatis assertio. quādo patuerit quelibet dissen
sio. Sancta ecclesia idō dicitur catholica pro eo
qđ vniuersaliter p omnē sit mūdū diffusa. Nā
hereticorū ecclesie in partibus mūdi coartatur

Hec vero in toto orbe expandit diffusa paulo
attestante aplo. Gralias inquit ago deo pro
omnib; vobis. quia fides vestra anūciatur in
vniuerso mūdo. Hereses autem aut in aliquo
angulo mūdi aut in vna gēte inueniūtur ver
sari. Ecclesia vero catholica sicut p totū mundū
extenditur. ita et omnū gencium societate cō
struitur. Qui sunt heretici nisi quā relicta dei ce
lesia priuatas elegerūt societates. De quib;
dñs dicit. Duo mala fecit popul⁹ meus. me de
reliquerūt fontē aque viue. a foderūt sibi cister
nas discipatas. que cōfinere non valēt aquas
Causa heresis ob quā rem fit. id est ad exerci
taōem fidei. Vis vero p quam fit. obscuritas
est diuinatū scripturarū in qua caligātes here
tici aliud q̄ se res habet intelligūt. Nec esse pos
set hereses quia ipsum qd̄ existūt hereses nam
non sūt. Male enim scēiēdo essenciā non acq̄
runt ad nichilū enim tēdunt. Heretici ingenū
studio mendacia sua discunt. et labore vehemē
ti ne ad vnitatē ecclesie veniant decertāt. De q̄
bus p pphetā agrue dicit. Docuerūt linguam
suā loqui mendaciū. et ut inique agerēt laboā
uerūt. Dū vicissim heretici mutuo se lacerāt qn̄
alterutrum sese in pprias sectas inducūt. sic ta
mē inuicem sese collidunt. ut extra ecclesiā pari
erroris spiritu decertēt. Et qui inuicem sūt diuisi

in aduersitatē ecclesie simul existāt vniū eis. p
eo qđ tantum valeant hereses vidētur habere
veritatē. hoc respondēdū est. Nū ideo salutē p
ponēdi sūt morbi. qz plerūq; ita generalit̄ mū
dū occupāt ut parū salutē locū relinquantur.

De hereticis.

Cap. 118.

Non posse hereticos habere veniā. nisi per ec
clesiā catholicam. sicut et amici yob nō p se
placae dēū sibi potuerūt. nisi pro eis yob sacrifi
cium obtulisset opa bona q̄ heretici faciūt et in
sticia nichil eis p̄dest. testate dño per iheremi
am. Quia mei oblitus es. ecce ego anūciabo in
sticia tuā et opa tua non p̄derunt tibi. Heretici
q̄uis legē aut pphetas adimpleāt ex eo tamē
qđ catholici nō sunt. non ē deus in corū cōuenti
bus. ipso domino testate. Si steterit moyses et
samuel coram me nō ē anima mea ad populū
istum. Eice eos a facie mea et egrediātur. Per
moysen quippe et samuelē legem accipe et pphe
tas. quos q̄uis heretici ope implere crendāt
ppter erroris tamē impietatē a vultu dei picā
untur. et a iustoz cetibus separātur paganus
et hereticus. Ille quia numq̄ fuit cum dei popu
lo. iste quia recessit a dei populo. Vterq; rece
dentes a cristo ad dyaboli pertinet corpus qui
ab ydolatria ad iudaismum vel heresim tran
seunt. p̄tra pphetam de malo labūtur ad malū

Et dñm non cognouerunt quia de infidelitatis
 errore in errorem aliū trāsierunt. Cui⁹ doctrinā
 quisq; sequitur hui⁹ a filius nūcupatur. Sicut
 a p pphetam amozreū patrē ceteam matrē esse
 isrl̄i dñs dicit. nō vtiq; nascēdo s̄ imitādo. Sic
 a in meliorem partem filij dei nuncupātur qui
 precepta dei custodiant. Vñ a nos non natuā
 sed ad optōne clamam⁹ deo dicētes. Pater no
 ster qui es in celis. Nō solum tantū natiuitate
 sed etiā imitacōne filios posse alicui⁹ vocari.
 Nā in dei scdm carnem filij abrahe scdm out sa
 cōnem filij dyaboli nūcupantur. ac per hoc illi
 sūt semen abrahe qui eius imitātur fidem. nō q̄
 ex ei⁹ geneāti sūt carne. De errore auctoris tra
 hitur a quibusdā a nomen et culpa ut ipsius
 vocabulo cēseatur cui⁹ errorē exequūtur. sicut
 ecclesie pgami et thiatire in apocalipsi dicitur
 habentes a tenētes doctrinam balaā ihezabel
 doctrinā igif balaā et ihezabel dicitur habere
 ppter imitacōm non ppter pñciam corpālē.

De gētibus. Cap. 18.

Philosophi genitū non sicut oportet deum
 querētes in angelos inciderūt preuarica
 tores. Isact⁹ qz illis mediator ad mortē dyabo
 lus. sicut nobis ad vitā xp̄s. Multū mūdi phi
 losophi predicāt in dīmenōne tempoz cursu
 qz siderum ac dīscussione elemētōrū. Et tñ hoc

non nisi a deo habuerunt. Volando enim superbe
 ut aues per aerem. et emergentes in profundum ut
 pisces maris. et ut pecora gradiētes terrā descri-
 pserunt. Verūptamē tota mēte auctorem eorū
 intelligere noluerunt. Quare nō possunt aialia
 bruta interrogare. quia noscunt ratiō cinari. Ide-
 o nō dissimiles gētiles homines aialibus exi-
 terunt. qui talia non cōsiderantes. sed et ipsa am-
 plius diligētes vsq; ad eorū cultum euauerūt
 via cristus est si quis ex ea nō graditur. nō est
 quomō veniat ad deū. Philosophi autem mū-
 di. vsq; deū cognouerūt. sed quia displicuit illi
 humilitas cristi in inuio trāserunt et nō in vi-
 a. Ideoq; euanescentes. gloriā dei in mēdaciū
 mutauerūt et rectitudinem vie relinquentes in
 anfractus inciderūt errorum. Primū vnicuiq;
 ē sciē qd appetat. scdm vero est ut id qd appetit
 apprehēdat. Imperfecta quippe sapiētia ē qd ten-
 das sciē. et nesciē iter per qd expediat ire. Quid
 enim pdest si qis famis tēpore vbertatis regio-
 nē videat. et viam per quam ad illā pergat igno-
 rat. Ecce patriam quā quisq; ignorat querit.
 sed viā perdidit. errando graditur nō proficien-
 do quātōq; plū ābulat tāto magis ab eo qd q-
 rit elongat. Qui viā regiam hoc est cristū dese-
 rit. et si videat veritatem a lōge videt. quia nisi
 per viā nō est quomodo ad eā appropinquet.

Qd si gradies per desertum leone incurrit se metipsum redarguat dum in dyaboli faucibus hserit. **De lege. Cap. 19.**

Item via p quam itur ad cristu. lex est per qua vadut ad deum. hii qui vntur intelli gunt eam. Sanctay scripturay altitudo quasi montes pascue sunt. ad quos du quisq iusto ru conscendit. pascue indefinitis refedone se in uenisse cogaudet. In scripturis sctis quasi in montib; excelsis a viri pfecti habet sublimia in telligencie quibus gressus cotemplacoms quasi ceriu erigat. et simplices quasi pua aialia inue niut modicos intellect? ad quos humiles ipsi refurgut. Scriptura sacra infirmis a seu puul sedm historiã humilis videtur in verb. Cu excellencõibus aut viris alcius incedit. dum eis sua misteria pandit. Ac per hoc vtrisq; manet cois a puul a pfectis. Scriptura sacra p vni? cuiusq; lectoris intelligenciam vaiatur. sicut ma na qd populo veteri legis pro singuloy delecta coe variu dabat sapore. Juxta sensu emim ca pacitate singulis sermo dñicus ogriut. a dum sit p vnius cui? q; intellectu diuersus i se tamẽ permanet vnus. Ideo in libris sctis quedam obscura. quedã apta repiuntur. ut intellectus le ctoris a studium augeatur. Nã si cucta pateret statim intellecta vilescerent. Rursum si cuncta

clausa existeret. confestim diffidentiam gigne-
 rent ne ergo de obscuris desperatio fiat ea que
 manifesta sunt faciant. et ne intellectus fastidi-
 um existat ea que clausa sunt desiderium exci-
 tant. Nam pleraque quanto magis latent tanto
 magis exercitium prebent. In scripturis san-
 ctis sepe ea que futura sunt quasi facta narran-
 tur. sicut illud est. Dederunt in escam meam fel. et
 in cisterna mea potauerunt me acetum. Sed cur futura
 quasi preterita scribuntur nisi quia ea que ad
 huc facienda sunt in opere iam facta sunt in di-
 uina predestinatione. Nobis igitur temporaliter
 accedunt. que a conditore omnium sine tempo-
 re prouidentur. Propterea propheta reum fu-
 turarum gesta presentibus miscet rebus ut i-
 ta credantur illa que futura sunt quemadmo-
 dum ista cernuntur esse completa. Modo enim
 sua per presentia de futuris loquitur sicut in per-
 sona iherusalem de ecclesia. et sicut in persona
 effraym de hereticis. Pro factis diuinis ple-
 que dicta ponuntur. id circo quia non operatio-
 ne manuum deus sed dicendi imperio opera-
 tur sicut scriptum est. Dixit et facta sunt man-
 dauit et creata sunt. Quod in scripturis sacris vna
 bis repetitur sententia. aut confirmacionis cau-
 sa est aut misterij. sicut lex et gratia sicut initium
 et perfectio. sicut bonum et melius. Lex diuina in scri-

distinguuntur p̄sibus id est in historia. in precep-
 tis in p̄phetis. Historia est in hijs que gesta sūt
 Precepta in hijs que iussa sūt. p̄phetia in hijs q̄
 nūciata sunt futura. Lex diuina triplici scēda
 est mō. Primo ut historice. scdo ut tropoloyce
 terco ut mystice intelligatur. Historice nāq; iux-
 ta litterā. Tropoloyce iuxta moralē scienciam
 Mystice iuxta spiritualē intelligenciam. Ergo sic
 historica oportet fidem tenere ut eā a moraliter
 debemus interpretare et spiritualiter intellige-
 re. Tria a septem dēcē precepta sūt. Sed ea ad
 amorem dei p̄tinent. septē ad homines. Illa tri-
 a que ad deū p̄tinent in vna tabula scripta fue-
 rūt. reliqua septē in scda. In prima tabula tri-
 um mādatoꝝ hoc primū ē. diliges dñm deum
 tuū. In scda honora patrē tuū a matrē. Vnde
 est q̄ a saluator: scribe interroganti ait qđ pre-
 ceptū est primū in lege. Audi isrl dñs deus tu-
 us de⁹ vnus est. hoc primū est. Scdm vero simi-
 le est huic. diliges proxmū tuū sicut teipsum
 Vnū nāq; preceptū de prima tabula dixit. qđ
 ad dei p̄tinet amorem. Altero vero de alia tabu-
 la. qđ ad hominis p̄tinent dilectionem.

De septē regul' legis. Cap. 20.

Septem esse inter ceteras regulas locum
 sanctarū scripturarū quidā sapientes dixē-
 rūt. Prima regula est de domino a eius corpōe

que de dño ad vnũ loquitur atq; in vna perso
 na modo caput modo corp⁹ ostendit sicut ysa
 ias ait. Induit me vestimento salutari. ⁊ quasi
 sponsũ decoatũ corona. ⁊ quasi sponsã ornata
 momilibus suis. In vna enim psona duplici vo
 cabulo nominat caput id est sponsũ. et ecclesiã
 id est sponsam manifestauit. Proinde notandũ
 est in scripturis quando specialiter caput descri
 bitur. quando ⁊ caput ⁊ corpus. aut quando ex
 vtroq; transeat ad vtrumq; . aut ab altero ad
 alterum. sicq; quid capiti. qd corpori cõueniat
 prudẽs lector intelligat. Secũda regula est de do
 mini corpore vero et permixto. Sic enim ad om
 nes loquitur scriptura. ut et boni redarguantur
 cum malis et mali laudentur pro bonis. sed qd
 ad quẽ p̄tinet qui prudẽter leget discet. Tercia
 regula ẽ de littera ⁊ spiritu id ẽ de lege ⁊ gratia
 lege p̄ quã precepta faciẽda admonemur. gr̄tia
 p̄ quam ut operemur viuam⁹. vel q̄ lex nõ tm̄
 historice. s; etiã spiritualiter s̄tẽnda sit. Nam q̄ ⁊
 historice oportet fidẽ tenere. et spiritualiter legẽ
 intelligere. Quarta regula ẽ de specie et genere p̄
 quã pars p̄ toto et totũ p̄ parte accipit. velut
 si vni populo l̄ ciuitati loq̄tur deus et tamen in
 telligatur omne contingere mũdum. Nam licet
 aduersus vnã ciuitatẽ babilonicã per ysa
 iam p̄phetã dñs v̄minet. tñ dũ cõtra eã loq̄tur

transit ad genus de specie. et vertit cōtra totum
 mūdum sermonē. Certe si nō diceret aduers⁹
 vniuersū ortem non adderet infra generaliter
 Et disperdā omnē terrā et visitabo sup ortē ma
 la. et cetera que sequūtur ad infmicōnem mūdi
 p̄nētia. vñ et adiecit hoc cōsiliū quod cogita
 uī sup omnē terram. et hęc est man⁹ extenta su
 per omnes gētes. Itē postq̄ sub p̄sona babilo
 nie arguit vniuersū mundū. rursus ad eandē
 quasi de genere ad speciē reuertitur dicens. q̄ ei
 dem ciuitatī specialiter cōtingerūt. Ecce ego susci
 tabo sup eos medos. nā regnante balthazar a
 medis obtēta est babilonia. Sic et in on⁹ egip
 ti ex p̄sona eiusdē totum vult intelligere mun
 dū dicendo. Et cōcurrē faciam egip̄cios aduer
 sus egip̄cios. regnū aduersus regnum. cū egip
 tus nō multa regna sed vnū describitur habu
 isse regnū. Quāta regūla est de tēpib⁹ p̄ quā
 et pars maxīma temporis. p̄ partem minorem
 inducitur. aut pars minima t̄pis per partē ma
 iorem intelligitur. sicut ē de triduo dñice sepul
 ture dū nec tribus plenis dieb⁹ ac noctibus ia
 cuerit in sepulchro. sed tamē a pte totū triduū
 accipitur. vel sicut illud q̄ quadringētis annis
 predireāt deos filios isrl' in egipto seruicuros
 et sic inde ēgressuros. Qui tñ domināte yoseph
 egipto dominati sūt. nec statū post q̄dringētos

annos egressi sunt ut fuerat repromissum sed
 quadringentis triginta pactis. ab egipto recesserunt.
 Sexta regula est de recapitulacione. Recapitulacione enim est dum rerum preteritarum cause futuris miscentur gestis sicut in genesi dum sexto die dicit hominem fuisse factum de novo recapitulat formatum dicens. Formavit dominus hominem ad ymaginem suam. Necnon et ubi expletis omnibus opibus dum deus dicit septima die requiesse recapitulando subiungit. Iste generationes celi et terre quando create sunt. In die quo creavit deus celum et omne virgultum agri antequam oriretur super terram. non dum enim pluerat dominus deus super terram et homo non erat qui operaretur terram sed fons ascendebat de terra irrigans universam superficiem terre. Nec omnia recapitulando in serie narrationis rebus futuris nectuntur. cum intra sex dies etiam hec pertrata videantur. Septima regula est de dyabolo et eius corpore qua sepe dicuntur. ipsius capitulum quod suo magis convenit corpori. Sepe vero eius videtur dicta mebrozum et non nisi capitulum congruunt sicut in ysaia ubi dum contra babiloniam hoc est contra dyaboli corpus multa dixisset sermo propheticus rursus ad caput id est ad diabolum oraculi sententiam deseruiat dicens. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. et cetera.

De differentia testamentoꝝ.

Cap. 21.

Quidā ideo non recipiunt vetus testamētū
 p̄ eo q̄ aliud ī tpe p̄isco. aliud agat̄ ī no
 uo non intelligētes q̄d deus. q̄d cuiq; cōgrue
 rit tpi magna quadam distribuōne concessit
 rit Sicut ī lege imperat nuptias. ī euangelio
 virginitatem. In lege oculū pro oculo aufer
 re. ī euangelio alterz prebere p̄uiciētū maxillā
 s̄ illa p̄ tpe fragili populo. ista vero p̄fecto. v
 troq; tamē pro tpe sua queq; conuenientia cō
 modans. ⁊ tñ p̄ istam mutacōnem non est cre
 dendus de⁹ mutabilis. s̄ potius inde āmirabilis
 predicand⁹ est qz manens īcōmutabilis q̄d
 cuiq; ut diximus tpi cōmodū fuit magna cum
 distribuōne cōcessit. Sub veteri testamēto mi
 nores culpe nō erant p̄cā. qz ī eo non ipsa ve
 ritas sed vmbra veritatis adēat. Nam ī testa
 mento nouo p̄ceptis altioribus manifesta fa
 cta quedā que ī illo populo vmbra veritatis
 non deseruēat. deserenda nobis p̄cipiūtur. Il
 lic enim fornicacō ⁊ retribuō iniurie permissa
 fuit nec nocēbant. In testamēto aut̄ nouo gra
 ui animaduersione damnant̄ si admittātur.

De simbolo ⁊ oracōne dñica. xxij.

Hdei simbolū ⁊ dominica oratio p̄ tota lege
 puul' ecclie ad celozū regna sufficit capescē
 da. Omnis enim latitudo scripturarū ī eadē oā
 cōe dominica. ⁊ simboli veritate cōcludit̄. vñ et

ppheta ysaias dicit. Abbreuiacoꝝ audiri a do
 mino deo exercituū super vniuersā terram. At
 tēdite ⁊ eloquiū meum audite. Sed hæc abbre
 uiacoꝝ aut illud intelligitur qđ dñs dicit omnē
 legē et pphetas in duobꝫ preceptis dilectionis
 dei et proximi pendere. aut propter ipsam ora
 cōnem domnicam ⁊ simboli breuitatem in quī
 bus ut predictum ē omnium scripturarū coar
 tati termin⁹ latitudinem.

De baptismo ⁊ coione.

Cap. 22.

Uolam ecclesiam catholicā habere baptis
 mū ad salutē sacharyas ppheta testatur
 Inde inquit illa erit fons patens domus dauid
 ⁊ habitātibus iherusalē in ablucōnem peccato
 rum ⁊ menstruate. Domus quippe dauid ⁊ ihe
 rusalem. cristi ecclesia est. in qua manat fons
 in ablucōem peccatorum. Heretici autem id so
 lum ymaginaria ostentacōne faciunt. idroqꝫ il
 lis baptismum non ad remissionem peccatorū
 sed ad supplicij testimonij datur. Pro solo pec
 cato originali lugent in inferno nuper nati in
 fantuli penas. si renouati per lauacrum nō fue
 rint. Pro inde cum causa nup natus dampna
 tur infans si non regeneratur quia originis
 noxietate perimitur. Cur paruuli peccato ori
 ginali carentes per baptismum. ⁊ necdum pro
 priū habentes delictū. abestis. penisqꝫ ceteris

lamātur. Hec igitur causa est. Baptismū enim
 a pena eterna non a pñtis vite supplicō liberat.
 Qd si a pena pñti homines liberarētur p baptis
 mū ipsum putarēt baptismi premiū non illud
 eternū. Ergo soluto reatu peccati. manet tamē
 quedā tpalis pena ut illa vita feruētius requi
 ratur que sit a penis omnibus aliena. Null⁹ ne
 gat fidelū etiam post baptismū quo peccata de
 lentur cottidie q̄ diu in isto seculo sumus ad de
 um nos debere conuerti. Qd quāuis sine inter
 missione sit cottidie agēdum nūq̄ tamē fecisse
 sufficiat. Qui int̄ matris vteris sūt. ideo cum
 matre baptisari non pñt. q̄ qui natus ad huc
 scdm adam non est renasci scdm cristum non
 potest. Neq; enim dici regeneracō in cum pote
 rit que generacō non precessit. Qui sceleāre vi
 uūt in ecclesia a comunicacōe nō desinūt. a putāt
 se talicōione mūdare. distāt nichil ad emūda
 cōnem pficere sibi dicēte ppheta. Quid est qd
 dilect⁹ me⁹ in domo mea fecit scelera multa. &
 Nūq̄ carnes sancte auferent a te malicias tu
 as. Et apostul⁹. Probet inquit se homo et sic
 de pane illo edat a de calice bibat.

De martirio. Cap. 28.

Ei feruus aduersitate vlla non frangatur
 sed pro veritatis defensione. vltro se cer
 tamini offerat nec vmq̄ pro veritate diffidat.

Sepe ex discipul^{is} ad martiriū eligūtur q̄ suos
 doctores ad coronā p̄cedūt a q̄ sūt ordine postre
 mi sūt nō nūq̄ in certamine primi. Vir s̄ct^{us}
 vltro se in agone p̄ certamine nō debz p̄ferre
 iustitiē. sed tñ si agonis fructū videt vltimū
 nō debz dēclinare laboris piculū. Qd si maior est
 labor q̄ aiātū lucrum dēclinādus ē labor quē mi
 nimū comitatur augmētum. Vtrumqz enim fe
 cit apostol^{us}. qui a picul^o vltro se dedit. vbi max
 imū anime lucrū vidit. et sapienter se periculo
 abstulit in quo potiorē laborē quā lucrū esse per
 sperit. Vltro se paul^{us} apud ephesū piculis ob
 tulit. qui potius piculo lucz vidit. Damasceno
 autē ideo a piculo subtrahit semetipsum qz nul
 lū piculi ipsius arbitraus ē fructū. Disce quo
 mō se ad martiriū offerat q̄sqz vltro. Et quomō
 iuxta sētenciā dei cingatur ab altero. et quo nō
 vult ipse ducatur. nisi qz a p̄t gloriā futurā de
 certamine iust^{us} gaudet. et p̄pter passiōis vio
 lētiā refugit subire quo dolet. Accipe exemplū
 ad eūdi sub trepidacōe martiri^{um} de vsu bellādī
 in q̄ exercitatus q̄sqz in prelio. et p̄ audaciā cer
 tamen ingreditur a p̄ timōem cūctacōe moue
 tur. Item accipe exemplū martiri^{um} de repacōe
 humani corporis ad salutē. Dum quisqz et de
 spe repacōis gaudet et de incōmōibz maloz seu
 amarissimis pocul^o metuit ac piculo.

De sanctorum miraculis.

Cap. 27.

Et si apostolus data est virtus signorum propter
 fidem gentium nutritam ecclesie tamen data
 est virtus operum propter eandem fidem omniam. Et
 tamen in ipsis apostolus plus erat mirabilis vir-
 tus operum quam virtus signorum. ita nunc et in eccle-
 sia plus est bene vivere quam signa facere. Quod nunc
 ecclesia non ea miracula facit que sub apostolis fa-
 ciebat. ea causa est quod tunc oportebat mundum
 miraculis credere. nunc vero iam credentem oportet
 bonis operibus choruscare. Nam ideo tunc signa
 fiebant exterius ut interius fides roboraretur. Nam in
 fide miracula quicumque requirit. vanam gloriam
 ut laudetur querit. Scriptum est enim. Lingue in
 signum sunt non fidelibus sed infidelibus. Ecce signum
 non est fidelibus necessarium qui iam crediderunt
 sed infidelibus ut convertantur. Nam paulus pro non
 credentium infidelitate. patrem publici de infirmitate
 febrium virtutibus curat. Infirmitate vero thymotheum
 fidelem non oratione sed medicinaliter temperat. Ut
 noueritis miracula pro incredulis non pro fidelibus
 fieri. Ante quam antichristus appareat virtutes ab
 ecclesia et signa cessabunt quatenus eam quasi
 abiectiorem presequatur audacius. Ob hanc utilitatem
 cessabunt sub antichristo ab ecclesia miracula et
 virtutes. ut pro hoc sanctorum clariat patientia et
 reproborum que scandalizabunt

leuitas ostēdat et psequēciū audacia ferocior
 efficiatur. **De antipō et eius signis. Cap. 26**
Omnis qui scdm professionis sue normā aut
 nō uiuit aut aliter docet antipōs est. Pleri
 q; aut anticristi tempa non uisuri sunt et tamē
 in membris antipōi inueniēdi sūt. Anteq̄ ueni
 at anticristus multa eius mēbra precesserūt. et
 prae adionis merito caput ppiū preuenerūt
 scdm apostoli sententiā q̄ iam iniquitatis mi
 sterium opari illū affirmat etiam ateq̄ reuele
 tur. Magnitudo signorū facta fiet sub antipō
 ut electi si fieri potest in errorē mittantur. Sed
 electi quomō sūt in errorē mittēdi. Ergo ibit in
 errorē titubacōnis ad modicum pre multitudi
 ne pdigiorum. non tamē deiciēdi sunt a stabili
 tate sua terrorū impulsu atq; signoz. unde et i
 deo ponitur et si fieri potest. qz electi pice nō pos
 sūt. Sed cito resipiscentes cordis errorē religio
 ne coercebūt. sciētes a domino esse predictū ut
 dū hoc fecerint aduersarij. non cōturbentur sã
 cti. Tam mira facturus ē prodigia et signa dū
 uenerit antipōs. ut etiā electis qddā cordis gig
 natē scrupulū. Qd tñ cito exsuperet in ill racō p
 quā ita sciēt in deceptōe reproboz et electorū p
 bacōe eadē fieri l signa uel pdigia. In q̄ tpe p
 paciētā gloriofi erūt sãcī nō p miracula sicut
 martires fuerunt priores. Illi eni et psecutores

sustinebūt ⁊ facientes prodia. Pro inde durior
 bellū sustinebūt q̄ nō solū oītra psequentes s̄
 etiam oītra miraculis choruscantes dimicaturi
 sunt. Graui⁹ sub antiꝑi tēpibus cōtra ec̄ciam
 desueet synagoga. q̄ in ipso aduentu saluato
 ris xp̄ianos esset psecuta. Dum i martires dya
 bolus iam excreuerit magnā crudelitātē etiam
 ligatus. crudelior tamē erit sub antiꝑi tempo
 ribus quando etiā erit soluendus. Nā si tanta
 ligatus facere potuit quāta solut⁹ faciet. Quā
 to ppinqui⁹ finē mūdi dyabolus videt. tātō
 crudelius psecuōnes exercet. ut qui se cōtinuo
 dāpnādum cōspiciat. socios sibi multiplicet cū
 quibus gehēne ignibus addicatur. Quātō bre
 ue temp⁹ sibi videt restaurāē dyabolus ut dā
 pnetur. tātō in magna psecuōis ira mouetur
 diuina iusticia pmittente ut glorificentur iusti
 sordidētur iniqui. et ut dyabolo durior crescat
 dampnacōis sentenciā.

De resurrectione.

Cap. 21.

Inchoacō pacis sanctoꝝ est in hac vita nō
 pfectio tūc autē erit plenitudo pacis dum
 ad dei cōtemplacōem absorpta carnis infirmi
 tate cōualuerint. Rursus resurrectio mortuoꝝ
 ut apostolus ait in virū pfectum. in mensuram
 etatis plenitudinis cristi futura est. in etate. s.
 iuuetutis q̄ pfectu nō idiget. et absq; idmacōe

defectus in puencone ex vtraq; parte et plena
 ē a robusta. Quāuis nūc filiorū dei nomine ho
 mines fideles vocentur tamē ex eo q̄ hanc sui
 tutem corrupcōnis patiūtur adhuc iugo serū
 tutis addicti sūt accepturi plenā filiorū dei libe
 tatem dū corruptibile hoc induerit in corrupcō
 nem. Nunc deus per speculum videre conatur
 in hac vita electorum numerū ad dexteram per
 tinētium. a reproborum quī ad sinistram ituri
 sunt. ecclesiam dei cōplere in fine autē seculi ziza
 nia a frumēto disiungit.

De Iudicō. Cap.

128.

Iudicij diē nouit x̄ps. s̄ in euāgelio dicere
 a scire discipulos noluit. nā dū dicat idē
 dñs p̄ p̄phetā. dies vlcōis in corde meo. indicat
 se nō nescire. s̄ nolle indicāe de domo dñi. sicut
 scriptum est. Incipit iudiciū quādo electi a do
 mus dei hic p̄ flagella iudicātur. Impij vero il
 luc ad dāpnacōez iudicādi sunt. Vñ a sequit̄
 Si autē primum a nobis quis finis eorum qui
 non crediderunt. Ad disticti examē iudicis.
 nec iusticia insti secura est. n̄ pietate diuina. ut
 et ipsa iusticia q̄ quisq; iustus ē. deo iustificāte
 iustificetur. alioquin apud deum et ipsa pecca
 tum est. Inde est q̄ ait vob innocentem et im
 pium ipse consumit. Consumitur quippe a deo
 innocēs. quādo ipsa innocētia aliq̄d̄ requisita

et diuine innocēcie opata nichil efficiunt. nisi a
 ibi diuine misericordie pietate homo iustificet
 Consumitur itē a deo impius. quādo exanimis
 diuini subtilitate requiritur ei⁹q; detecta impi
 etas iudicata dānatur. Consumitur innocens
 a impius siml. sine carnis nō pena dāpnacōis
 doctus piter a indoct⁹ moriūtur. sed morte car
 nis nō pena dāpnacōis. Omnia autē pgūt ad
 vnū locum. dū per mortem corporalem in terrā
 a iust⁹ a impius reuertūtur. Retribucō autem
 dissimil̄ sicuti per eūdem salomonē dicit̄. Quid
 plus hab; sapiēs a stulto n̄ q; illic pgit vbi vi
 ta est. Ergo oēs in terrā paritē pgūt. nā vbi vi
 ta est nō piter pgūt. Geminū est diuinū iudi
 cium. vnū quo a hic iudicātur homines. in fu
 turo alterū qui ppter ea hic iudicantur ne illic
 iudicentur. Ideoq; quibusdā ad purgacōnem
 tēpaliis pficit pena. quibusdā vero hic inchoat
 dampnacō. a illuc pfecta spatatur per dicio. In
 iudicio reprobī humanitatē xpī in qua iudica
 tus est videbūt ut doleant. diuinitatē vero eius
 nō videbūt ne gaudeāt. Quib⁹ enim diuinitas
 ostenditur vtiq; ad gaudiū monstratur. Pro
 diuersitate conscienciarū et mīis apparebit in
 iudicō cristus electis a terribil̄ reprobis. Nā q̄
 lem quisq; cōscienciā tulerit talem a iudicē ha
 bebūt. ut manēte in sua tranquillitate cristo illē

solis terribilis appereat quos cōsciētia in mal
 accusat. Due sunt differēcie vel ordines homi
 nū in iudicō hoc est electoz a reprobōz qui ta
 men diuidūtur in quatuor. Perfectorum ordo
 vnus est q̄ cū dño iudicat. a ali⁹ q̄ iudicat vtri
 q; tñ cum xp̄o regnabūt. Similit̄ ordo reprobōz
 p̄tatur in duobus. dū hñ q̄ intra ecclīaz sunt ma
 li iudicādi sunt a dāpnādi. q̄ vero extra ecclīaz
 inuēdi sūt non sūt iudicādi s̄ tm̄ dāpnā
 di. Prim⁹ igit̄ ordo eoz q̄ iudicāt a peunt. op
 ponitur illi ordini bonoz de q̄ sunt qui iudicāt
 a regnāt. Scds ordo eoz q̄ non iudicāt a pe
 unt. opponitur illi ordini p̄fectoz in quo sūt hñ
 q̄ nō iudicāt a regnāt. Tercī⁹ ordo eoz q̄ iudi
 cātur et regnāt illi ordini est contrari⁹ de q̄ sūt q̄
 iudicāt a peāt. Qrtus ordo eoz q̄ nō iudicātur
 a regnāt opponitur illi contrario ordini in q̄ sūt q̄
 nō iudicātur a peūt. Gemina punit̄ sētēcia im
 pius. dū aut hic proflus p̄ suis meritis mētis
 cecitate p̄cistur. ne veritatē videat. aut dū in
 fine dāpnabitur ut debitas penas exsoluat.

De gehēna .

Cap. 29.

Dvplex dāpnatoz pena ē in gehēna. quoz
 a mētē vrit tristitia a corp⁹ flāma. iux̄ vi
 cissitudinē. ut qui mētē tractauerūt qd̄ per fece
 rūt corpe simul a aio punit̄ et corpe. ignē ge
 hēnā habere ad aliqd̄ lumē. ad aliqd̄ nō habē

hoc est habere lumen ad dampnacionem ut videant impij unde doleant. et non habere ad consolacionem ne videant vñ gaudeant. Apta fit consolacio de camino trium pueoꝝ ad exēplum ignis gehēne. Nam sicut ille ignis nō arsit ad trium pueoꝝ suppliciū. sed arsit ad oburēda ligamina vinculoꝝ. ita ignis gehenne et lucebit miseris ad augmētum peuarū ut videant vñ doleant et non lucebit ad cōsolacionem ne videant unde gaudeant. Inter huiꝰ vite et future infelicitatis miseriam multa discreco est. Illic enim a miseria est ppter cruciacōem doloꝝ et tenebre ppter lucis aduersione. Quoz vnum in hac vita id est miseria est aliud non est in inferno vtrūq; est

De penis impioꝝ.

Cap. xxx

Sicut fasciuli lignoꝝ ad obustionem de similibus colligantur ita in iudicij die similibus culpe reos suis similibus iūgere ut ex equa pena ostingat quasi in fasciculū quos actio similes fecit in malū. Sicut vnusquisq; sātꝰ in futuro iudicio pro q̄litate virtutū gloriabitur ita et vnusquisq; impius pro qualitate facinorū cōdempnabitur nec deerit in supplicō futuro dampnacōis ordo sed iuxta q̄litate criminū discreco erit penaz. ppheta firmante. De caroꝝ q̄q; suoꝝ supplicij. ad deū etiā pena defūctis. Sic apud inferos diuici fmo predicat euāgelicus

sic p̄ augēdo inde supplicō dicit etiā psalm⁹ Cō
 moti amoueātur filij eius a mēdicēt. Impij ex
 hoc duri⁹ in iudicō puniēdi sūt mētis dolo ē ex
 quo visuri sūt iustos glorie b̄titudinē meruisse
 Cūdis vidētib; est p̄cipitād⁹ dyabolus. q̄n s̄b
 aspectu oim bonoz āgelozū a hōim cum eis q̄ de
 pte eius erūt in ignē eternū mictēdus ē. Dū s̄b
 latus fuerit dyabol⁹ ut dāpnet. mlti electi q̄ in
 corpe sūt inueniēdi. d̄no ad iudiciū veniēte me
 tu occidēdi sūt vidētes tali sētētia impiū esse pu
 nitiū. Quo terrore purgādi sūt. q̄ si quid eis ex
 corpe adhuc peccā remanserit metu ipō qd̄ dya
 bolū dāpnari aspiciūt purgabūt. Vnde est q̄ a
 it yob. Cū s̄blatus fuerit timebūt āgeli ex terri
 fi purgabūtur. Multos posse p̄ire ex eis in die
 iudicij q̄ nunc electi esse vidētur a s̄cti dicēte
 p̄pheta. Vocabit dominus iudiciū ad ignem a
 deuorabit abissum multā a comedet partem do
 mus. Pars quippe domus deuorabitur q̄ illos
 etiā infernus absorbebit. qui nūc se esse impre
 ceptis celestib; gloriātur. De quib; a dominus
 dicit. Multī dicunt michi in illa die. d̄ne domi
 ne nōne in nomine tuo p̄phetauimus. et in tuo
 nomine demonia eiecimus a vtutes multas fe
 cimus. Tunc cōfitebor illis quia nō noui vos.
 Discedite a me qui op̄amini iniquitatem nesci
 o qui estis.

De gloria sanctorum.

Cap. xxxi.

Non faciet in futurum cor miserum iustorum compassione damnatorum condolendi affectio ubi tantum erit sanctorum de dei contemplatione gaudium ut tristitie nullus tribuatur interitus. Sicut copatus color candidus nigro color fit pulchrius et ita a sanctorum requies copata damnatione maiorum gloriosior erit. sic iusticia iniusticie. sic virtus vicio. Crescit ergo sanctorum gloria dum debita damnatur impij pena. Post resurrectionem sanctis in carne promissa est celorum ascensio. dicente ad patrem christo. Volo ut ubi sum ego et ipsi sint mecum. Si enim membra capitibus sumus et unus in se et in nobis est christus usque ubi ipse ascendit et nos ascensuri sumus.

Explicit liber primus.

Incipit tabula. Secundi libri yfidorii.

D e sapientia .	C .1.
D e fide .	C .2.
D e caritate .	C .3.
D e spe .	C .2.
D e gratia .	C .7.
D e predestinatione .	C .6.
D e conuersis .	C .8.
D e trimodo genere conuersionis .	C .8.

De confiditū conuersorum.	9.
De remissa cōuersione.	10.
De exemplis conuersorum	11.
De cōpundione cordis.	12.
De cōfessione peccatorū.	13.
De despacōne peccantiū.	14.
De hijs qui a deo deserantur.	17.
De hijs q̄ ad delidū p̄ lacrimas reuēti.	16.
De peccato.	18.
De leniorib; culpis.	18.
De grauioribus culpis.	19.
De manifestis occultisq; peccatis.	20.
De peccati amore.	21.
De peccandi necessitate.	22.
De peccādi cōfuetudine.	23.
De peccādi recordacōne.	24.
De cogitacōe.	27.
De cōsciētia.	26.
De intencōne mentis.	27.
De sensibus carnis.	28.
De sermone.	29.
De mēdatio.	30.
De iuramēto.	31.
De vicijs.	32.
Qd̄ ex vicijs vicia. ⁊ ex virtutibus virtutes generantur.	33.
De male vsis virtutibus.	34.

De simulatis virtutibus .	137.
De appetitu virtutum .	136.
De pugna virtutum contra vicia .	138.
De superbia .	138.
De luxuria vel fornicatione .	139.
De continencia .	140.
De cupiditate .	141.
De gula .	142.
De ebrietate .	143.
De abstinentia .	144.

Incipit liber . Secundus yfidorij .

De sapientia .

Cap. primū .

OMnis quī scdm deū sapiens est beatus est . Beata vita cognitio divinitatis . virtus boni operis est . Virtus boni operis fructus eternitatis ē . Qui scdm seculū sapiens est scdm deū stultus ē . Vñ ꝛ ꝓpheta . Stultus inquit factus est homo a sapientia sua . Primū est sciencie studium querē deū deinde honestatē vite cum innocēcie opere . Nullus sapienciā dei plene recipit nisi qui se abstrahere ab omni actionū cura cōtendit . Vñ ꝛ scriptū est . Sapienciā scribe in tpe ocij . ꝛ qui minoratur actu ipse ꝓcipiet eam . Non ad pue intelligēcie arcem puto illum puenisse qui scit

secreta dei se penetrare nō posse. Tunc autē co-
de deum agnoscimus. quādo cum perfecte scire
nō denegamus. Interdū quēdā nescire conue-
nit. nullū autē in culpa maior est. q̄ ille qui deū
nescit. Inuestigacōem veri multorū est querē-
re. s; querere et puacōrū inuenire. Ea autē que
supra hominis intelligentiā sunt scrutanda nō
sūt. quicquid supra hominis intellectum est. que-
rendum non est. cōsilio autem diuino seruan-
dum est. ut hoc credatur esse iusticiā qđ diu-
ne placuerit volūtatī. Non enim poterit esse in-
iustum qđ iusto complacet iudici. Omnis sapi-
entia ex sciētia et opinacōe consistit. Melior
est autē ex sciētia veniens q̄ ex opinione sen-
tencia. nā illa vera est ista dubia. Ad maioris
culpe cum nulum pertinet. scīe quem q̄ quid se
qui debeat et sequi nolle q̄ sciat. vnde et domi-
nus. Seruus inquit sciens voluntatem domini
sui et nō faciens digne plagis vapulabit mul-
tis. Et iacobus. Scienti inquit bonum et non fa-
cienti peccatum est ei. Simplicitem cum igno-
rā vocari stulticiam. simplicitatem vero cum
prudētia. vocari sapientiam. Vtile est mul-
ta scire et recte viuere. Qđ si vtrumq; non va-
lemus melius est ut bene viuendi studium q̄
vltra sciēdi seqmur. Nō pertinere ad beatitudi-
nē osequendam sciētia scripturarū. nec esse

beatum multa scire. si esse magnū beate vivere
 Nichil posse omnem scire prudēciam cum ig
 norantia dei. a nichil obesse scientibus deum ig
 norāciam mundi. Perfede aut scit quū deū pri
 us a ista nō p se. si p deo scit. Nichil obesse cui
 q̄ si p simplicitatē aliquā de elementis indigne
 sentiat dūmō de deo pnūciat vera. Nā q̄uis de
 incorpēis corpēisq; naturis nequeat q̄sq; dis
 putare beatū tamen illum facit vita recta cum
 fide.

¶ De fide. Cap. 2.

Non posse ad beatitudinē verā puenire n̄
 per fidem. Beatū autē esse qui a recte credē
 do bene vivit a benevivēdo fidē rectam custodit
 Deus si creditur merito invocatur et queritur
 ac p hoc tūc perfede laudatur. quādo a crediē
 Non tantū id credēdum est qd̄ sensu carnis di
 noscimus. si magis etiā quod intellectu mētis
 cōspicimus id est deum. Sine fide nemo potest
 placere deo. Omne enim q non est ex fide pecca
 tum est. ffides nequa q̄ vi extorquet. sed racō
 ne atq; exemplis suadet. Quibus autē erigitē
 violenter p seueāre in eis non potest. exemplo
 ut ait quidam nouvelle artois cui⁹ si quis eacu
 men violēter impresserit. denuo dū laxatur in
 id q fuerat ofestim reuertitur. Sicut homo libe
 ro arbitrio cōditus sua spōte dimerit a deo ita
 a ppria mētis cōuersione credendo recurrit ad

deū ut libertas agnoscat arbitriū p̄ p̄riā vo-
lūtatem. a beneficiū gratie per acceptam fidei fir-
mitatē. In corde respicit deus fidē. vbi se nō pos-
sūt homines excusare. qui ore simulant verita-
tis p̄fessionem a corde retētant cruoris impieta-
tem. Sicut nichil p̄ficiat fides que ore retinetur
a corde non creditur. ita nichil p̄ fide futura fi-
des que corde tenetur si ore p̄futura non profe-
ratur de tali enim fide p̄pheta ita quosdam ob-
uīrgat dicens. Prout fides. ablata ē de ore eorū
ffides enim que corde creditur. cōfessione oris
ad salutē profertur. Vacuū esse sine operibus
fidem. a frustra sibi de sola fide blāditur. qui bo-
nis opibus non ornatur. Qui crucem portat de-
bet mūdo mori. nam ferre crucem mortificare se
ipsum est ferre a nō mori simulacō p̄pocritatū
est. Qui p̄ fidem cōgnicōnem dei habent. a operi-
bus obscurantur exēplū balaā sequūt q̄ cadēs
ope aptos oculos habuit p̄ cōtēplacōnis fidē.
Carnales fidē nō p̄ v̄tute ai s̄ p̄ comodo solent
q̄rere tpali. Vñ a dñs dicit Quercitis me nō q̄
vidistis signa s̄ q̄ māducastis de panibz. Xpi
an⁹ mal⁹ dū scdm euāgelij doctrinā nō v̄uit e-
tiā ipaz fidē quā verbo colit oborta tēptacōe faci-
le p̄dit. Multi fide tm̄ xp̄iani sūt ope vero a xp̄i
aue doctrine dissentūt. Multi q̄ fidē xp̄i ex cor-
de nō amāt. s̄ humano terrore cōpulsū eandē p̄

procrisim tenere solent. et qui esse nō possunt
 apte mali. ppter terrore fide boni noscūt. Ama
 tores mūdi pugnāt aliquādo p fide a alijs qui
 dem proficiūt. Ipsi vero amore terreno impli
 cati celestia nō requirūt s̄ verbo tantum fidem
 defendūt. Quīdam pro fide etiā hereticos inse
 quūtur s̄ p arrogāciā eos qui intra ecclesiam
 sunt cōtempnūt. Aduersarios quidem fidei cō
 futant pro infidelitate sed fideles p̄munt fasce
 supbie.

De Caritate. Cap. 3.

Quāuis nonnulli fide atq; opibus s̄ctis vi
 deantur esse participes. tamē quia priuā
 tur a caritate fraterne dilectionis nullū habēt
 incrementū virtutis. Nam sicut ait ap̄tus. Si
 tradidero corpus meū ita ut ardeam caritatem
 non habuero nichil michi p̄dest. Sine amore
 caritatis quīs quis recte credat. ad eternā be
 atitudinem puenire nō potest. q̄ tanta est cari
 tatis virtus ut etiā prophēcia et martiriū sine
 illa nichil esse credantur. nullū premiū carita
 ti cōpensatur. Caritas enim virtutum omnīū
 op̄inet principatum. vñ a vinculū perfectōis
 caritas ab apostolo dicitur eo q̄ vniuersę vie
 tutes eius vinculo religēt. Dilectō dei mortū cō
 patur dicēte salomone. Valida est ut mors di
 lectō. Id circo quia sicut mors violēter sepat a
 nimā a corpore. ita et dilectō dei violēt segregat

hominē a mundano a carnali amore. Qui precepta dei cōtempnit. deū non diligit. Neq; enim regē diligim⁹. si odio leges eius habem⁹. Tenēda ē cū sanctis viris vnitas caritatis. a quā to se quisq; subtrahit mundo. tanto opus ē ut se assoctet bonoz cōsortio. Caritas enim in dilectione dei a proximi cōstat. seruat autem in se dilectionem dei qui a caritate non diuiditur proximi. qz q̄ a fraterna societate secermitur a diuine caritatis p̄cipacōne priuatur. Nec poterit deū diligere qui nōscitur in p̄ximi dilectione errare. xps deus a homo diligēdus est Totū ergo xpm non diligit qui hominē odit. Bonorū discretō est nō odisse personas sed culpas. a recte dicta pro falsis non spernere sed probare. Qui imperfecti sunt in dei amore. sepe a vicijs separari disponūt. sed pondere viciorum grauatū rursus ad ea vicia que optant relinquere reuoluūt.

De Spe.

Cap. 2.

Qui male agere nō desistunt vana spe indulgentiam de dei pietate requirunt. Quā recte quereret si ab actione praua cessaret. Metuendū valde ē ut neq; p̄ spē venie quā p̄mittit de⁹ p̄seuerāt peccem⁹ neq; quia iuste peccā distrimgit veniā despem⁹. s; vtroq; piculo euitato a malo declinemus a de pietate dei veniā spemus

Omnis quippe iustus spe a formidine metes. q̄
nūc illum ad gaudiū spes erigitur nunc ad for
midinem terror getenne addicit.

De Grati. Cap. 7.

Iter dum peccātib⁹ nobis sua deus dona
non retrahit ut ad spem diuine ppiciacōis
mens humana cōfurgat. Nam nō potest uer
sum spernere quē peccātem suis beneficijs pu
cat ad se redire. Confessionē hominis non esse
humane virtutis. Nā si cōfessionem boni opis
non in nobis bonis opibus opatur cur p̄ p̄p̄
tam dicitur. Cōfessio a magnificētia op⁹ eius.
Ab illo enim nob̄ omnia bona gratia preueniē
te donatur. Nā nichil boni opis dedim⁹ p̄ qd̄
cōfessionem fidei accīpe meremur. Profectus
hominis donū est dei. nec a se potest quis q̄. sed
a dño corrigi. non enim q̄t q̄ boni habz p̄p̄iū
homo cui⁹ via nō eius est. testāte p̄pheta. Scio
dñe q̄ nō est hominis via eius. nec viri est ut
ambulet a dirigat gressus suos. Sciant liberi
arbitēij defensores. nichil posse ī bonū sua pre
ualere virtute. nisi diuine gracie suscētē inua
mine. vñ a p̄pheta dicit dñs. pdicō tua isrl̄.
tātum in me auxiliū tuū. quasi diceret. ut pe
as tuo merito ut salueris meo auxilio. Homi
nis meritū supna grā non ut veniat preueniē
h̄ post q̄ venerit atq; ad imaginē mētē veniēs

facit in ea meritū qđ remuneret. qui solum in
 uenerat qđ puniret. Quid enim ex se latro ille
 meruit qui de faucibus mortis crucē ascendit.
 de cruce paradisum adiit. Reus quidē ille a fratre
 nō sanguine venit crucētus sed diuina gratia in
 cruce mutatur. Sciendum a nostra sit iusticia
 in hijs que recte agim⁹. et dei grati eo qđ cā me
 reamur. Nec enim a dantis dei a accipiētis est
 hominis sicut et panē nostrū dicim⁹ quem ta
 men a deo accipere postulam⁹. Spiritalis grati
 a non omnib⁹ distribuitur. sed tantūmodo ele
 ctis donatur. Nō enim omnū est fides quam li
 cet a si plurimi suscipiūt. opus tñ fidei non ose
 quunt. In diuisione donoꝝ diuersi percipiunt o
 pus tamē diuersa munera nō tñ cōcedūtur vni
 oia. ut sit p humilitatis studio qđ alter amire
 tur in altero. Nā qđ in ezechiele aialū ale alteā
 ad alterum paiciūtur. virtutes designantur sã
 ctōꝝ mutuo se affectu prouocācium atq; alter
 no exemplo inuicē sese erudientium. Munera
 g̃tariū aliī ista. aliī vero donātur illa. nec datur
 ita vni. ut non egeat alteri. Posse fieri nō est
 dubiū ut hī quos quidam virtutum excellen
 da ãcedūt dei repentina preuenti gratia quos
 dā compendio sanctitatis preueniant. Et dum
 sint ouersioe postremi. subito efficiūt virtutis
 culmine p̃mi. Dū quisq; aliqđ donū accipit. nō

appetat ~~ap~~ plus quā q̄ meruit ne dum alterius
 membri officiū arripe temptat. id q̄ meruit p̄
 dat. Cōturbat enim corpis ordinē totū. qui nō
 suo cōtē⁹ officio furripit alienū. Mali dona ide
 o ad dampnacōnem accipiunt. q̄ illa nō ad de
 i laudem sed ad suā vanitatē vtuntē. Bona ma
 le vtuntur quia ea que illis a deo donata sunt. in
 malos vsus assumūt sicut ingeniū sicut cetera
 dei bona. Multa dei bona habem⁹ que nos ab e
 o p̄cepisse cognoscimus. Nā qd̄ sapiētes sum⁹
 qd̄ diuites qd̄ potentes existim⁹. non alterius
 s̄ diuino munere sum⁹. vtamur ergo optime
 diuina beneficia quatin⁹ et deum non peniteat
 dedisse. et nob̄ accepisse sit vtile. Auferre deus
 dicitur hominī donū aliquod. qd̄ homo nō ha
 buit. id est quod accipe non meruit. Sic et ob
 durare deus dicitur hominē non eius faciendo
 duriciam s̄ non auferendo eā. quā sibi ipse nu
 truit. non aliter et ob cecare dicitur quosdam
 deus. non ut in eis eandē ipse cecitatem faciat
 sed qd̄ p̄ eoz̄ inutilibus meritis. cecitatē eoz̄
 ipse non auferat. Plerisq; datur dei dona. per
 seueraciā vero domi nō dat. Et inde est quod q̄
 dam in principio cōuersionis habēt bona sine
 vero malo claudūtur. Electi vero accipiūt et cō
 uersionis donū et pseueraciā domi. ea vero cau
 sa est qd̄ q̄dam et bene incipiunt et bñ finiunt.

De predestinacōe.

Cap. 6.

Omina est predestinacō siue electorū ad requiem. siue reproborū ad mortem. Vtraq; diuino agitur iudicō ut semp electos et supna & interiora sequi faciat. sempq; reprobos ut in fina & exteriora delectetur. & interiora deserēdo permittat. Sicut homo ignorat terminū lucis & tenebray. vel vtriusq; rei quis finis sit. ita plerūq; nescit. quis ante suum finem luce iusticie pueniatur. vel quis peccatorū tenebris vsq; in suum terminū obscuretur. aut quis post lapsum tenebray cōuersus resurgat ad lucē. Cuncta hec deo patent. homini vero latēt. Quāuis in istoz ouersacō in hac vita pbalis sit. incertum tamē hominibz ē. ad quē finem sint predestinati sed omnia reseruati vult de? futuro examini. Mira dispēsacō est supne distribucōis p quam hic iust? āplius iustificatur. impi? amplius sor didatur. malus ad bonū aliquñ ouersatur. bon? ad malū aliquñ reflectit. Vult q̄s esse bon? & nō valē. vult esse alē mal?. & nō pmittit interie dū ei q̄ vult esse bon? & nō valet. Ali? nec vult nec ei datur ut sit bonus. Ille nascitur in errore et moritur. ille in bono quo cepit vsq; in finem perdurat. Tam diu iste stat q̄ cadat. ille diu male viuēdo in fine saluatur respētusq; conuertitur. Vult prodesse in bono iustus nec preualet

ra 2 A
vult nocere malus et valet. Iste vult deo vacare et seculo impeditur ille negotiis implicatur et cupit nec proficit. Dominatur malus bono bonus dominatur pro impio impius honoratur pro iusto. Et in hac tanta obscuritate non valet homo dici nam perscrutari dispositionem nec oculum predestinationis perpendere ordinem.

De Conuersis Cap. 1.

Non inchoationibus premium promittitur sed perseverantibus datur sicut scriptum est. Qui perseverauerit usque in finem hic saluus erit. Tunc enim placet deo nostra conversione quando bonum quod inchoamus perseverantem sine completemus. Nam scriptum est. Ve hijs qui sustinentiam perdididerunt id est bonum opus non consummaverunt. Indulgentia peccatorum sciendum est ubi. quando vel qualibus datur. Ubi quippe nisi intra ecclesiam catholicam. Quam nisi ante venturi iudicii dies quod ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies salutis. Qualibus nisi conversionis que per humilitatem ad puulorum transeunt imitationem. De quibus dicitur. Talius est regnum celorum. Nemo propendere potest quantum sit ponderis iniustitiae vel quantum fulgoris radio iustitiae dareat. nisi quis prius toto mentis admersu convertatur ad deum. quantum ipso lumine quo illustratur et suam federtatem agnoscat. et lumen quod caeco corde intuebatur intelligat.

Tunc aut in attingibile intelligi posse iusticiam
 dum ea quisque sequi conuersus temptauerit. quod
 lux non intelligitur nisi cum videtur. Iudicium quoque
 in hominis potestate consistit. conuersionis est gratia
 per quam nos metipsos iudicamus. quoniam flentes
 mala nostra punimus. et bono quod ex deo nobis est
 solidius inheremus. Tripartitum describitur esse
 unicuique conuersi perfectum. Primum corrigere
 di a malo. secundum faciendi bonum. tertium est. sequere
 di boni operis premium. Nam quod ait per beta. solve fa-
 sciculos depmetes. mali est emendatio. quod vero
 adiecit frange esurienti panem tuum. operis boni
 actio est. In eo vero quod subiungit. tunc erumpet
 matutinum lumen tuum operis boni est retributio.
 Ergo non proficit facere bonum. nisi correctum
 fuerit malum. Nec poterit quisquam ad contem-
 plationem dei proficere. nisi se prius in bonis a-
 ctibus studuerit exercere. Multis modis ter-
 ret deus homines ut vel sero conuertantur. atque
 exinde magis erubescant. quod tam diu expectati
 sunt. ut redirent. Nam nunc nimis. nunc pla-
 gis. nunc reuelationibus quosdam conuertit.
 ut qui voluntate conuerti despicunt terrori-
 bus corrigantur. Plerique ex sola mentis deu-
 sione conuertuntur ad deum. nonnulli coacti
 plagis conuertuntur quod eruditione non conuertebantur.
 Iuxta verficulum psalmi dicentis. In chamo et

freno maxillas eorum cōstringe qui non appropi-
 mant ad te. Pleriq; aut̄ dum deo cōne nō cō-
 uertuntur plage stimulis feriūtur. Qui tamen
 nec sub verberē sentiūt ut aliquaten⁹ corrigā-
 licet egiptus que a penas didicit a emendare
 nequiuit. De talibus enim ppheta ait. Percul-
 sisti eos a non doluerūt. attriuisi a rēnuerunt
 accipe disciplinā. Nonnulli viri seculares ela-
 cōne mentis tumētes. postmodū cōuerſi ad de-
 um religiosa sequūtur obediēcia xp̄m. et qui a
 tea celsitudine mūdiali tumebāt. postea ipsam
 elacōez studio humilitatis cōmutāt. Quidā sūt
 q̄ iā secretim cōuerſi sūt. quorum cōuerſio nō
 p̄cedit in publicū apud estimacōem humanā
 quales fuerūt tales ad huc esse putātur. iā tñ
 in dei oculis surrexerūt. Itē q̄dā ad huc huma-
 no iudicō stare cernūtur qui iam tamen in dei
 ocul̄ ceciderūt. Multū apud homines electi pu-
 tantur a apud deū sūt reprobati. atq; itē multū
 apud homines electi putātur a apud deum re-
 p̄bi existunt salomone dicēte. Vidi inquit im-
 pios sepultos qui cū ad huc vīuerent in loco
 sancto erāt. a laudabātur in ciuitate quasi lu-
 stoz operū. null⁹ ergo electū se putet ne forte
 apud deum sit reprobus.

De trimodo genere ouersionis Cap. 8.

Simodū genus est cōuerſionis ad deum.
 inchoacōis cū dulcedine. mediātis cū labo-
 re. p̄fectionis cū requie. Sed tamē plerūq; aliī
 incipiūt a dulcedine aliī ab amaritudine temp-
 tacōnum. Omnis cōuerſus ante ex fletu incho-
 et peccatorum. et sic trāseat ad desiderium super-
 norum. Prius enim lacrimis purganda sunt
 vitia que gessimus. et tūc mundata mētis atq;
 id qđ querimus cōtemplentur. ut dum antea
 flendo peccati a nobis caligo detegitur. mūda-
 tis cordis oculis libere superna inspiciant. An-
 te necesse est timore cōuerſi ad deum. ut metu fu-
 turarū penarū. carnales illesebre deuicantur.
 Deinde oportet abiecto timore. ad amorem vite
 eterne trāſire. Perfecta enim caritas foras mit-
 tit timorem. Qui autem timet penam habet et
 non est p̄fectus. Vnde et apostolus ait. Nō acce-
 pistis iterum spiritum seruitutis in timore. sed
 accepistis spiritum adopcōnis. per quē scilicet
 iam non peccati pena seruos oprimit. sed amor
 iusticie liberos reddit. Necesse est omni cōuerſo
 ut post timorē surgē ad caritacōem dei debeat q̄si fi-
 lius. nec sēp sub timorē iaceat q̄si seruus. Tūc enī
 amorē nr̄e uersacōis ostēdim⁹ si denuo ut pa-
 trē diligim⁹. quē pri⁹ seruli mēte vere ut dñm
 formidauim⁹. Primordia uisoz blādis refouē-
 da sūt modis. ne si cū aspirate incipiāt. extriti

ad priores lapsus recurrāt. Qui enim ouersum
 sine lenitate erudit exaspere potius q̄ corri-
 gere voluit. Conuersus quisq; ātea ab ope corri-
 gēdus est. postea vero a cogitacōne. ut prius
 refrenet prauum actū. deinde appetitū ac delictū
 ut q̄ iam in ope non apparet in cogitacōne ne
 qua q̄ pduret. Omnis noua cōuersio ad huc
 pristinae vite habz cōmixtionem. p̄pterea neq; q̄
 ea virtus procedere ad hominum oculos debz
 donec cōuersacō vetus fūdita etiam ab aīo
 extripetur. Quisquis deterior est ac melior esse
 cepit caueat de acceptis extolli virtutib⁹ ne ḡ
 uius p̄ vanam gloriā corruat q̄ prius p̄ lapsū
 vicōz iacebat. **De ostiū ouerſoꝝ. Cap. 9.**

Ouisq; ouerſus si mor omnes carnales sti-
 mulātes stimulos calcare cupiat. a fūma
 virtutū subire concēdat. si forte ad huc aliqua
 aduersa de carnis molestijs tolerat. nō frāga-
 tur qz dispensator bonoꝝ nouit aduersitatis re-
 primere vicū successione virtutū. Tūc magis
 grauari se q̄s q; impulsu vicōz agnoscat dū ad
 cognicōnem dei accesserit. sicut popul⁹ isrl gra-
 uiori onē āte exitū ab egipto p̄mit. vicia enim
 āte ouerſionem q̄si pacem habent in homine.
 quando aut̄ hec expellūtur acriore virtute ouer-
 gūt. fiunt aut̄ inimica homini ouerſo q̄ p̄ccōzi
 p̄spe blādiebātur. Atq; itē fiunt blādo ouerſo

que peccatori aduersa existerunt. Multos habet
 ostendit dei seruus ex recordatione operum preteri-
 torum. Multi quippe post conuersionem etiam nolen-
 tes motum libidinis sustinent. quod tamen ad damp-
 nationem non tollerant sed ad probationem.
 scilicet ut sepe habeant pro excutienda mercede ho-
 stis cui resistat. dummodo non consentiant. Unde et
 nouerunt serui dei. se etiam a peccatis iam esse mun-
 datos. sed tamen cogitationum turpium adhuc impella-
 tione pulsari. Ante conuersionem preedit turba pec-
 catorum. post conuersionem seque turba temptationum. Illi
 se obiciunt. ne ad deum uertamus. ista se ingerunt
 ne liberis cordis oculi deum uideamus. utriusque tu-
 multus insolentiam nobis gignit. interque nostram
 a spe fraude multimoda includit. Utile est dei ser-
 uo pro conuersione temptari. quantum a torpore negligē-
 tiae. sollicitantibus uicibus ad uirtutes animam per exerci-
 tium preparet uicibus. **De remissa conuersione. Cap. 10.**

Multos remissa conuersione in pristinos erro-
 res reducit. ac uiuendi tempore soluit. Horum
 ergo exempla quisque conuersus euita. ne dum si-
 morem dei a tempore incipis. rursus mundanis erro-
 ribus immergaris. Tepidus in conuersione. otia
 uerba et uanas cogitationes. noxias esse non
 conspiciat. Quod si a torpore mentis euigilauerit ea
 que leuia existimabat. confestim quasi horren-
 da atque atrocissima pertimescat. Fraus a desidia in-

omni bono ope formidanda est. s fraudē facim⁹
 deo. ut quociens in omni ope bono nostro nos
 metipsos non deū laudam⁹. Desidiā agim⁹ q̄
 ciens p torpore languide ea que dei sūt opamur
 Omnis ars seculi hui⁹ strenuos amatores ha
 bet a ad exsequēdū pmp^tissimos a hoc p̄ide
 fit. q̄ presentē habet opis sui remuneracōem
 Ars vero diuini timoris plerosq; habet sectato
 res. languidos. tepidos. pigri merca colliga
 tos. Sed hoc proinde q̄ labor eorū non p̄ prese
 ti sed p̄ futura remuneracōe differtur. ideoq;
 dū eorū laborem mercedis retribucō nō statim
 osequitur. spe pene dissoluta lāguescunt. vñ et
 magna illoꝝ gloria predicatur qui bone ouer
 sionis vite principia. augmēto solidiore consu
 mūt atq; eo ad p̄merēdam retribucōem da
 riores preparātur. q̄ firmitus duri laboris in te
 nebris a inchoāt a osummāt. Quidā primo cō
 uersionis calore ad virtutes sese accingūt acce
 dēte vero p̄gressu dū immoderate frenis reb⁹
 inambūt puluere infirmi appetitus obscurāt
 Vñ et dñs de bonis seminibus dicit. Qd̄ autē
 cecidit in spinis. hñ sūt qui audiunt verbū dei
 a sollicitudine seculi vel fallacia diuiciaꝝ suffo
 cant verbū. a sine fructu efficiunt. Nuper ouer
 si nequa q̄ debet in curis exteriorib⁹ prouehi.
 nā si implicēt o festim quasi plātata arbuscula

et nec dum radice prefixa concutiuntur pariter
 et arescunt. Valet interdum cōuersis pro ani-
 me salute mutacō loci. plerūq; enim dum mu-
 tatur locus. mutatur et mētis affectus. Cōgru-
 um est enim iude etiam corporaliter auelli. vbi
 quisq; ille febris deseruuit. Nā locus vbi prauē
 quisq; vixit hoc in aspectu mētis opponit. qd se-
 per ibi vel cogitauit & gessit.

De exēplis uertorum.

Cap. 11.

Ad cōuersionem seu correpcōez mortalium
 multū profunt exēpla bonoz. Nā cetera p-
 fectorū exēpla. mores inchoāsum nequeunt p-
 uocare ad bene viuendū. Reprobi autē non at-
 tēdunt documēta bonoz que imitētur ad me-
 lius sed pponunt sibi exēpla malozū que ad su-
 ozū morum peruerſitates imitātur in peius. Ob
 hanc vtilitatē scribūtur sanctorū ruine et repa-
 cōes ut spem faciāt salutis humane. ne quisq;
 post lapsum penitēdo despet veniam dum aspī-
 cit sanctorū repacōnem fuisse etiā post ruīnam.
 Scīat flagitō deditū ad quā vtilitatē eozū exē-
 pla pponātur sanctorū scilicet ut aut sint quos
 imitent ad repacōez. ā certe ex eoz opacōe du-
 ti⁹ de inobediētia puniāt. Propterea vtutes
 sanctorū ad exēplū nēm deus pposuit ut quō de
 imitacōe eoz conferti pnt nobis iusticie pmiā-
 tāto de perseuerātia mali sint grauiora tormēta

Si enim ad boni incitamentū diuina quibus āmo
 neremur precepta de essent p lege nob̄ s̄cto
 rū exempla sufficerēt. Ad cōtra dū a nos deus
 preceptis suis ammonet. a vite s̄ctoꝝ boni o
 peris nobis exēpla pponāt. nulla est iam de re
 actu excusacō q̄ a lex dei pulsat cotidie aures
 nostras a s̄ctoꝝ documēta bonoꝝ cordis no
 stri intima puocāt a si prauorum sepe secuti fu
 mus exempla. cur nō imitemur s̄ctoꝝ digna
 a deo placita factaret si ap̄ti sumus mutari in
 quos in malū. cur pigri sumus imitari iustos
 in bonū. Orādus ē de⁹ ut virtutes quas s̄ctis
 preparauit ad coronā. nob̄ ad p̄fectū sint posi
 te non ad penā. Proficiāt aut̄ ad p̄fectum no
 strū. si tot exempla voluerim⁹ imitari virtutū
 Certe si ea pot⁹ auersati q̄ imitati fuerim⁹ ad
 dampnacōnem nostrā erūt. q̄ ea legendo im
 plē neglexim⁹. Multi s̄ctoꝝ vitā imitāt a de
 moribus alterius effigiē virtutis sumunt. tam
 q̄ si ymago quelibz intendatur a de eius simi
 litudine spēs picta formetur. Sicqz fit ad yma
 ginem siml̄ ille qui ad similitudinē viuit yma
 ginis. Qui s̄ctū virū imitatur. quasi exemplar
 aliquod intuetur seseqz in illo quasi in speculo
 p̄spiciat ut addiciat q̄ sibi deesse v̄tutis agno
 uit. Minus enim seip̄sū hō exsemetip̄so cōfide
 rat. sed dum alterum intendit id q̄ minus est

luminis adiciat. Perfectorum est iam viuorum non
 quolibet sanctorum imitatio. sed ipsam verita-
 tem intueno ad cuius ymaginem facti sunt iusti-
 ciam operari. Hoc indicat quod scribitur. *Faciamus*
hominem ad ymaginem et similitudinem nostram
 Qui ipsam intelligendo imitatur diuinitatem ad
 cuius factus est similitudinem iste merito tantus
 est ut non egeat homine demonstrante iusticiam
 sed ipsam contemplando imitetur iusticiam. Exe-
 pla sanctorum quibus edificatur homo varias est
 sectari virtutes humilitatis ex christo. deuotionis
 ex petro. caritatis ex iohanne. obedientie de abra-
 ham. Patientie de ysaac. tollerantie de yacob. ca-
 stimonie de yoseph. mansuetudinis de moyse.
 constantie de yosue. benignitatis de samuele. mise-
 ricordie de dauid. abstinentie de daniel. Sic et ce-
 tera facta priorum quo labore quo modo amine quod
 ue intentione et operatione gerat vir sanctus con-
 siderat imitatio. **De operatione cordis. Cap. 12.**

Quoniam operatione cordis est humilitas mentis cum la-
 crimis exorietur ex recordatione peccati et timo-
 re iudicii. Illa est ouersis perfecta operationis affe-
 ctio que omnes a se carnalium desideriorum affectus
 repellit et intentionem suam toto mentis studio in
 dei contemplationem defigit. *Geminam dicimus esse*
conspunctionem quia propter deum anima cuiusque
electi afficitur vel dum operum suorum mala considerat.

Et dū desiderio etne vite suspirat. Quatuor eē q̄
 litates affectionū quibus mens iusti tedio sa
 lubri opungitur. hoc est memoria pretitorum
 facinorū. recordacōne futurarū penarū. cōsidera
 tōne peregrinacōnis sue in hui⁹ vite lōginquū
 tate. desideo supne patrie q̄tinus ad eā quāto
 cius valeat puenire. Quisq; memoria peccato
 rū opūgitur ad lamenta. tūc dei se visitari sciat
 p̄ntia. quādo id qd se amisisse recolit interius
 erubescit. suoq; iudicō penitēdo iam punit. Nā
 tunc petrus fleuit. quādo in eum xps respexit.
 Vñ et psalmus. Respexit inquit ⁊ cōmota est
 ⁊ cōtremuit terra. Gressus dei sūt in corde homi
 nis interioris. q̄ bona desideria surgunt. ut cal
 cētur mala. Quādo ergo ista in corde hominis fi
 unt sciendū est tunc esse deū per gratiam cordi
 humano p̄ntem. Vñ se tūc homo magis acutē
 ad cōpunctionē debet. quando sensit et deū inte
 rius opantem. Quo mēs hominis iusti ex vera
 cōpunctōe rapitur. ⁊ qualiter infirmata reuer
 tatur degustata lucis magnitudine illū nosse
 posse qui iam aliquid exinde gustauit. Sūt qui
 non ex vera cordis opunctione sui accusatores
 fiunt. sed tantū ad hoc se esse peccatores assig
 nāt ut ex ficta humilitate confessionis. locum
 inueniant sanctitatis.

De confessione peccatorum.

Cap. 12.

EX eo vnus quisq; iustus esse incipit ex q̄
 fui accusator extiterit. Multi autē cōtra se
 metipfos peccatores fatētur. et tamen semetip
 sos a peccato nō s̄trahunt. Magna iā iusticie
 pars est seip̄m nosse homo qđ parū est. ut ex
 eo diuine virtuti subdatur. humili⁹ ex quo suā
 infirmitatem agnoscit. Bene se iudicat iustus
 in hac vita. ne iudicetur a deo dampnacōe ppe
 tua. Tunc autem iudiciū de se quisq; sumit.
 quādo per dignam penitēciā suā praua facta
 cōdempnat. Amariūdo penitēcie facit animū
 et suā facta subtilius discutere. et dona dei que
 contempsit flendo cōmemorare. Nichil autem
 peius est q̄ culpam agnoscere nec deslere. Du
 plicem debet habere fletum in penitēcia omnis
 peccator. siue quia p negligētiā bonū nō fecit
 seu quia malum per audaciā ppetrauit. Qđ enī
 oportuit non gessit. et gessit q̄ agere non oportu
 it. Ille penitēciā digne agit. qui reatum su
 um satisfactōe legitima plangit. cōtempnē
 do scilicet hec que deslendo gessit. Tanto in de
 plorādo sit p̄mptus quāto extitit in peccando p
 diuis. Ille penitēciā digne agit. qui sic pre
 terita mala deplorat. ut futura iterum non con
 mittat. Nā qui plangit peccatum et iterum cō
 mittit peccatum. est quasi qui lauat laterem

crudum quem quanto magis elauerit. tanto
amplius lutū facit. Quāuis quisq; sit peccator
et impius si ad penitēciam cōuertatur cōsequi
ueniam posse creditur. Nullus enim de bonita
te dei dubitet. s; sola decipiēcium prauitas ofer
ri sibi indulgenciā abnegat. In hac vita tūc
penitentiē patet libertas. Post mortē vero nul
lam correctionis licēciam esse. vñ et domin⁹ di
cit. Me oportet opari opa eius qui me misit do
nec dies est. Veniet nox autē quādo nemo po
test opari. Hinc et ppheta. date inquit dño deo
nostro grām anteq̄ tenebrescat. id est anteq̄
mors eterna preueniat. In hac vita dū estis
deum p penitēciā gloriificate. Ad huc in hoc se
culo penitēciam opantibus misericordia subue
nit. In futuro iam non opamur s; racōnē ope
rū nostrorū ponim⁹. Per id deterioratur plerū
q; iniqui. qđ p paciēciā dei spaciū accipiunt e
mendādi. Quā morā viuēdi illi nō vtūtur ad
penitēciā. s; ad peccādi vsurpant audaciā. A
malo autē in deterius vadit. qui tēpus sibi ad
penitendū indulgunt ad libertatem prauis opis vt
tūc. Festinare debet ad deū penitēdo vn⁹ q; q;
dum potest ne si dum potest noluerit. cū tarde
voluerit omnino nō possit. Proinde ppheta ait
Querite dñm dū inueniri potest inuocatate eū
dum ppe est. Et vbi inueniri potest nisi in hac

vita. in qua etiā prope est omnibus inuocātib9
 se. Nam tunc iam lōge erit. quando dixerit. ite
 in ignem eternū. Modo non videtur a xpe est.
 Tūc videbit a xpe nō erit. qz a videri poterit a
 nō poterit inueniri. Si quādo quisqz peccare po
 test peitet. vitamqz suam viuens ab omni cri
 mine corrigit. non dubium qz moriens ad eter
 nam trāseat vitam. Qui autem prauē viuendo
 penitenciam agit in mortis periculo. sicut dam
 pnaō incerta est sic remissio dubia. Qui ergo
 cupit certus esse in morte de indulgētia sanus
 peniteat. sanusqz perpetrata facinora deleat.
 Sunt qui penitētib9 securitatem cito pollicen
 tur. quibus bene per pphetam dicitur. Curate
 contricōnem filie populi mei. cum ignominia
 dicentes. Pax a nō est pax Cum ignominia a
 gitur cura contricōnum. q̄ peccāti et non legie
 time penitēti promittit securitatem. Vnde a se
 quitur. Confusi sunt qui abhominacōez fecerūt
 id est confusi sunt non penitendo. sed penas lu
 endo. Aliter enim cōfunditur corā iudice reus
 dū plectit. atqz aliter q̄ de malo ope erubescēs
 corrigitur. Ille enim qz reprehēsus est cōfunditur
 iste qz se malū fecisse memorat. Quāuis p peni
 tenciā ppiatio peccōz fit sine metu tamen hō
 esse non debz. qz penitēcie satisfactio. diuino tā
 num pensatur iudicō non humano. Proinde

quia miseratio dei occulta est sine intermissione
 flere necesse est. Neque enim unquam oportet peni-
 tentem de peccatis habere securitatem. nam securitas
 negligenciam parit. negligencia autem sepe incau-
 tum ad vicia trahit. Dū per peniten-
 tiam ab homine vicia fuerint expulsa. si for-
 te post hoc intercedente securitate quelibet cul-
 pa surrepserit. confestim delectationes pristina vi-
 corum mentes avidius irrumpunt. pullantemque
 hominem in consuetis opibus grauius pertrahunt
 ita ut sint nouissima illius peiora prioribus.

De despectione peccantium. Cap. 12.

Non pro locorum spacia sed per affectum bonum et
 malum itur recedunt a deo. Neque enim gressu
 pedum sed gressu morum elongamur vel propinquamus
 ad deum. Perpetramus flagitium aliquod mors a-
 nime est. Contempnimus penitentiam et permanere
 in culpa. descendere in infernum post mortem est.
 Ergo peccare ad mortem pertinet. desperare vero in
 infernum descendere. Vnde a scriptura ait. Impius
 dum in profundum malorum venerit contempnit. Se-
 pe dyabolus eos quos conuersi ad penitentiam as-
 picit immanitate scelerum percussos. ad despectionem
 deducit ut sub tanta spe venie trahat in dif-
 fidenciam quos non potuit retinere perseueranter
 in culpa. Sed penitentes preuidere debet callidas
 contra se hostis insidias. sicque iusticiam metuat

Nota

ut tamen quibus in magnis sceleribus de misericordia eius confidat. Amplius letatur deus de anima desperata et aliquando ouersa. quod de ea que nunquam existit perdita. sicut de prodigo filio qui mortuus fuerat et reuixit pierat et inuentus est. De cuius regressu magnū fit gaudium patris non aliter coram deo et angelis copiosius esse gaudium de eo qui a periculo liberatur. quod de eo qui nunquam nouit peccati periculum. Quāto enim contristat res perdita. tanto magis si fuerit inuenta letificat. sicut in euāgelio. pastor ille exultat qui perditam ouem inuētā humeris suis gaudens reportat. Nullus despare debet veniam etiam si circa finem uite ad penitentiā conuertatur. Vnūquēque enim deus de suo fine. nō de uita preterita iudicat. Hoc quippe a legis testimonio edocetur. quod homo de suo extremo iustificatur. quando deus pro asini primogenito ouem iussit offerri in hostiam. hoc est immūdiā uitę prioris. mutandā in innocentiā boni finis. Unde et cauda iubetur offerri in hostiam. id est uite extrema in penitentiā. Multi superna respiciendo gratia in extremis suis ad deum conuertuntur per penitentiā. et quecumque mala gesserunt cotidianis fletibus purgant. atque in bonis factis mala gesta commutāt. Quibus iuste totū quod deliquerant ignoscatur. quod ipsi quod male

gesserūt penitendo agnoscaūt. In vitā hominis
 finis querendus est. quoniā deus non respiciūt
 quales antea vixim⁹ s̄ quales circa finem vi
 te erim⁹. **De hīs q̄ a deo deserāt. Cap. 17.**

DEo deserente nullū peniteri. deo respiciēte
 sua vnūquēq; facta videre et plangere et
 vñ ceciderit cogitare. Nō nulli autem ita despi
 ciuntur a deo ut deplorare mala sua nō possint
 etiā si velint. Consilio immūdoꝝ spūum hoc ē ut
 q̄ ipsis negatū est post preuaricacōem regre
 di ad iusticiam. obserare aditū penitēcie homi
 nibus cupiunt. ne vñ ipsi reuertantur ad dñm
 eosq; socios in pdicōne habere ostendunt. q̄bz
 cū fraudibus insistentes. ut aut deserātur a de
 o. aut flagelli immanitate despent. In gemiscē
 dum est iugiter et postposita securitate lugēdū
 ne dei secreto et iusto iudicō et iustissimo deseāt
 homo. et p̄dendus in potestate demonum relin
 quatur. Nā reueā quē de⁹ deserit. demones sus
 cipiūt. Dominici cōceptores precepti statim ut
 auertūtur a deo. a malignis spiritibz occupan
 tur a quibus etiā ut male faciant p̄suadentur
 Hinc est illud p̄phetici. Inimicos dei persequū
 tur tenebre. qui intelligūtur demones. Vñ et
 in psalmo legitur. Immissiones p̄ angelos ma
 los. Quādam reprobū in potestatem demonū
 occulto dei iudicō. et iustissimo redigūtur ysaia

restante. Ipse misit sortem eis et in manus eis
dimisit eis eam in mēsurā. vsq; in eternum pos
sident eam. Quādam electoꝝ permittuntē diuī
na iusticia cadere in errore peccati. Sed tamen
miseracōe eius reducti denuo ouertūtur. De ta
libus enim p̄ pphetam dñs loquitur. Et dimisi
eum. et reddidi cōsolacōez. Non nūq̄ etiam re
uertens deus hominē quē deseruerat. rursus af
fligēs visitat. ⁊ plamenta lacrimarum. ac peni
tencie afflictione; a peccatis expurgat. dicente
yob ad deū p̄pter superbiā inquit quasi leenam
capies me reuersusq; mirabilē me crucias. Re
uertens enim deus hominē cruciat. quādo quē
peccātem deseruerat. flagellando iterū visitat.
Malis actibus contra nos āplius celestē iracū
diam neq̄q̄ puocare debemus. quin potius si
penitendo digna deo acta gesserimus. seuerita
tē eius in demētiā mutabim⁹. Nā ille qui nos
malos tollerat. nō dubiū ē qđ ouers⁹ demēt ig
noscat. Nam qđ seruatur nob̄ tps penitēcie. ut
nō simul morte obruamur p̄cipiti s; datur nob̄
locus satisfactōis. hoc totū de dei p̄cedit demen
tia. ut nos nō dāpnēt crudelit̄ s; expectet ad pe
nitēciā paciēt. ¶ De hīs q̄ ad delictū post la
cimas reuertūtur.

¶ Cap. 16.

Reisor ē nō penitēs q̄ adhuc agit q̄ peitet
nec videt deū posse s̄bdit⁹. s; se sanāe supbz

Caris reuerfus ad vomitū. et penitēs ad peccatum. Multi enim lacrimas indefinēter fundūt et peccare nō desinūt. Quosdā accepe lacrimas ad penitentiā et effectū penitencie nō habuerē qz incōstancia mentis nūc recordacōne peccatū lacrimas fūdunt. nūc vero reuuiscente vsu ea que fleuerūt iterādo cōmittunt. Qui et preterita vult plangere et actōibus secularibus incubatē iste mūdacionem non habet. quoniā ad huc agit que penitendo deflere possit. ysaïas peccatōribus dicit. Lauamini mūdi estote. lauatur et non est mund⁹. qui plāgit que gessit nec deserit et post lacrimas ea que fleuerat repetit. Sic deniqz aliquis animā penitentē atqz itez delinquentē sermo diuin⁹ increpat. dicens. Quā vilis es facta nimis. iterās vias tuas. Quisquīs ergo culpas preteritas plorat. hunc necesse ē ut modū teneat. ut sit admissa defleat. ne itez flenda cōmittat. Vē michi misero yfidero q̄ et penitere retroacta negligo et ad huc penitenda omitto.

De peccato. Cap. 11.

Vobis modis peccatū omittitur. id est ā amore cupiditatis aut metu timoris. dum vel q̄sqz vult adipiscā quod cupit. et timet ne incurrat qd̄ metuit. Quatuor modis cōmittitur peccatū in corde. quatuor et ppetrat in ope. Admittit in corde suggestionē demonū delectacōe

carnis. cōfessione mentis. defensione elacōis .
Committitur in ope nūc latenter. nunc palam
nūc consuetudine. nunc despatōne . In istis er
go gradibus a corde delinquitur a ope malitia
perpetratur . Tribus modis peccatum geritur
hoc est ignorātia. infirmitate. industria pericu
lo aut penatū diuerso . Ignorantie namq; mo
do peccauit in paradiso eua . Sicut apostol9 di
cūt. viz non est seductus. sed mulier seducta in
preuaricacōne fuit. Ergo eua peccauit ignoran
tia. adam industria. quia nō seductus . sed sci
ens prudensq; peccauit. Qui vero seducitur qd
consentiat. euidenter ignorat . De infirmitate
autē petrus deliquit. quando ad metū interro
gantis ancille xpm negauit. Vnde a post pecca
tum amarissime fleuit . Grauius est infirmita
te quā ignorantia quem q̄ delinquere. graui9
q; industria q̄ infirmitate peccare . Industria
nāq; peccat. qui studio ac deliberacōne mentis
malum agit. infirmitate autem qui casu v̄l pre
cipitacōne deliquit. Nequius autem et de indu
stria peccant qui nō solum non bene viuūt. sed
adhuc a bñ viuētes si possunt a veritate diuer
tūt. Sunt enim q̄ ignorantes peccāt. a sunt qui
scientes . Sunt etiā qui per ignorātie excusa
tōnem scire nolunt ut minus culpabiles habe
antur. q̄ tñ seipōs nō muniūt. s̄ magis deapūit

Nescire simpliciter ad ignorāciam p̄tinet. no-
luisse vero scire ad cōtumacē sup̄biam. Volun-
tatē quippe p̄p̄riā deū velle nescire. quid aliud
est quā velle d̄m sup̄biendo cōtempnere. Ne-
mo igitur se de ignorācia excuset q̄ deus nō so-
lum eos iudicat qui a cōgnicōne sua reuertūtur
sed etiā et illos qui nescierūt. testāte eodem do-
mino p̄ p̄phetā. Disp̄gam inquit homines a fa-
cie terre. et eos qui auertūtur post tergū domi-
ni et qui nō queherūt deū. nec inuestigauerūt
eum. Et psalmus effunde inquit irā tuam in gē-
tes que te non nouerunt.

De leuioribus culpis.

Cap. 18.

Multā vitam sine crimine habere possunt si
ne peccato non possunt. Nā quamuis in hoc
seculo magna iusticie q̄sq; claritate resplende-
at. nūq̄ tamen ad purū peccatorū sordibus ca-
ret. ioh̄e ap̄l̄o attestāte qui ait. Si dixerimus
quia peccatū nō habemus ipsi nos seducim⁹ et
veritas in nob̄ non est. Quedā sunt facta pecca-
tis similia. s̄ si bono animo fiant nō sūt peccata.
ut puta potestas. si nō est vlciscēdi cupiditate
sed magis corrigendi studio vlciscatur in reū
Item sunt peccata leuīa que ab incipiētib; coti-
diana satisfactione purgātur. Que tamē a pe-
fectis viciis velut magna crimina euitāt. Quid
aut̄ homines de magnis scelerib; agere debent

quādo etiā pfecti leuīa queq; delicta quasi gra-
uissima lugent. Non solum grauiā. sed et leuīa
sunt peccata cauenda. Multa enim leuīa vnū
grāde efficiunt. sicut solēt piūs et reuimīs gut-
tis immēsa flumina cressere. Numerositas enī
in vnū coacta. exundancia efficit copiam. Pec-
cata que incipientibus leuīa sunt. pfectis uiris
grauīa deputantur. Tāto enim mai⁹ agnosci-
tur pccm esse. quāto maior qui peccat habetur.
Crescāt enim delicti cumulus iuxta ordinem me-
ritorum. q; sepe in minoribus ignoscitur maio-
ribus imputatur.

De grauioribus culpis.

Cap. 19.

Pxpimento minorū peccatorum maiora cō-
mittit peccata ut durius feriāt p magnis
sceleribus. qui de piūs corrigere se noluerunt.
Iudicō aut diuino in reatu neq̄ore labūtur. q̄
distringere minora sua facta cōtempnunt. Me-
ta a crimine in criminem corruūt qui dei cogna-
tionem habētes timorem eius negligūt. et quem
nouerunt per sciētiā per adionem nō venerā-
tur. Ideo q; diuino iudicō puniēda omittē et in
penam cōmissi facinoris facinus deterius adde-
re. sepe pccm alteri⁹ peccati causa ē. Qd cū omī-
tūtur aliud ex ipso. quasi sua soboles oriē. sicut
fieri sol; nasci libidinē ex nimia uētētis ingluui-
a. Pena vero peccati peccatū admittitur quādo

pro merito cuiusq; peccati deo deferente in aliud
peccatū deterius itur. de quo amplius quī admise-
rit sordidatur. ergo precedēs peccatū causa est se-
quētis peccati. Sequens vero peccatum pena pre-
cedētis ē delicti. Precedētia itaq; peccata sequē-
tū sunt criminū causa. ut illa que sequūtur sine
precedētū pena. Precedētū peccatū pena. ipsa
vocat induracō. veniēs de deuia iusticia. Vnde
est qd ait ppheta. Indurasti cor nostrū ne time-
remus te. Neq; enim dū quicūq; iusti sūt a deo
impellūtur ut mali fiāt. sed dum mali iam sūt
indurāt ut detriores existāt. sicut apłus dicit
Quomā veritatē dei non receperūt ut saluū fie-
rent immisit illis deus spiritum erroris. Facit
ergo deus quosdā peccare sed in quib; iam ta-
lia precesserūt. ut iusto iudicio eius mereāt in
deterius ire. Talia quippe peccā precedētibus
alijs peccis plabūtur in penam. ut penam pec-
cati mereātur. Quedam de ira dei veniūt pecca-
ta que momento alioꝝ opēsantur peccatorum
Vñ a ppheta. ecce inquit tu iratus es a nos pec-
cauim⁹. in ipsis fuim⁹ sēp. tāq; si diceret. Quia
semp in peccatis fuimus iratus es ut deterius
peccarem⁹. Quid enim sit irā dei mereri. quid
vero prouocare. prudēs lector debet scire. Gra-
uior namq; est ira que puocat. quā ea que me-
retur. Nā meremur quādo ignorando peccam⁹

prolocamus. quando scimus bonum facere nec volumus. Hunc iram dum vivimus vitam possumus. Timeamus ergo ne veniente illo tempore terrore iudicii sentire possit. vitare non possit.

De manifestis oculisq; peccatis.

Capitulum.

120.

Maioris est culpe. manifeste quam occulte peccare. dupliciter enim reus est qui aperte de inquit. quia et agit et docet. De talibus ysaias ait. Et peccata sua quasi sodomia predicaverunt nec absconderunt. Multi enim publice delinquentes sine ullo pudore sua flagitia predicant nec ulla mutantur sceleris verecundia. Quaedam enim iam iusticie porcio est iniquitatem suam homini abscondere. et in semetipso de peccatis propriis erubescere. Peccatum perpetrare crimem est. peccatum predicare clamor est. de quo etiam apostolus dicit. Et clamor auferetur a vobis cum malitia. id est cum ipsis peccatis. Et eo ipso quo quisque peccatum quod ait abscondit. iudicii iam esse indicium. quia non erubescitur nisi de conscientie reatu. Ergo de hoc ipso quod quisque de facto suo erubescit. ipse iam iudex fit.

De peccati amore.

Cap. 21.

Aliud est non peccare amore dilectōis dei
aliud timore supplicij. Qui enim amore ca-
ritatis dei non peccat. horrescit omne malū. am-
plectendo iusticie bonū. nec eum delectat pecca-
tum etiā si sceleris impunitas pmittatur. Qui
vero sola pena supplicij i se vicia reprimat q̄uis
nō expleat opus peccati vivit tamē in eo volū-
tas peccādi. doletq; sibi illicitū q̄ lex prohibz
Ille ergo mercedē boni operis p̄cipit. qui amā-
do iusticiam facit non is qui eam sola metu pe-
natū inuitus custodit. Quidam nō diligūt pec-
catum sed faciūt. Quidā diligūt tm̄ a nō faciūt
Pleriq; faciūt tantum a non diligūt. Nonnulli
peccatum non faciūt et tamen iusticiā odiunt
Grauius autē peccat qui non solū peccatum di-
ligit sed a facit q̄ qui nō facit a diligit. Graui-
usq; interdū qui diligit et non facit. q̄ qui fa-
cit a odit. Grauiissimū est nō solum facere sed
a diligere peccatum. Nam sunt quidā qui cōse-
ntim pacto flagitō cōfunduntur. Et sūt qui nō
solū nō dolent gessisse malū. sed etiā de ipso
malo ope gloriāntur. Sicq; ad comparacōnem
mali sic deterius. dū de vicijis gratulātes extol-
lūtur in peius. De talibus ait salmō. Qui letā-
tur cū male fecerint a exultant in reb; pessimis

De peccandi necessitate.

Cap. 22.

Inter dū mali qđ sumus nēcessitate potius
nō volūtate existimus. Vertēda est autē
nēcessitas mali in volūtatem boni. Plei q; non
volūtate sed sola nēcessitate peccāt pertimescen
tes tempalē inopiā. Et dum presentis seculi ne
cessitatē refugiūt. a futuris bonis priuātur. Itē
nōnulli peccatum volūtate non nēcessitate con
mittūt. nulla q; coacti inopia existunt iniqui. s̄
tātum gratis cupiunt esse mali. Neq; enim ip
sam rem amāt quā appetūt sed ipsam tm̄ pccī
maliciā delectātur.

De peccādi consuetudine.

Cap. 23.

Melius est peccatum cauere q̄ emēdare. Ita
cilius enim resistimus hosti a quo nondū
victi sumus. q̄ ei a quo iam supati sum⁹ ac deu
cti cognoscimur. Omne peccatū ante q̄ admitta
tur amplius pertimescitur. Quāuis autem gra
ue sit. dum in vsū venerit leue existimatur et
sine villo metu cōmittitur. Istis fomitibus qua
si quibusdā ḡdib; calefcit omne peccatū. Cogi
tatio nāq; p̄ua delectatōez parit. delectatō cōse
sionē. cōsēho accōez. accō consuetudinem. consuetudo
nēcessitatē. Sic q; dū h̄is vincul homo impli
catur. q̄si quādā cathena vicōrū tenet astrict⁹
ita ut ab ea euelli neq; valeat nisi diuina gra
tia manū iacētis apprehēdat. Pccm̄ admitrē
cadere in puteū. Consuetudinē vero pccī facere

os putei est coangustare ne is qui cecidit vale
 at exire. Sed interdū etiā tales deus liberat dū
 eorū desparacōnem ad cōuerzionem libertatis
 cōmutat. Ipso enim miserante peccata dimit
 tūtur. quo protegēte fit. ne in deterius peccādo
 eatur. Requissimū est peccāe. Pocius est peccā
 di cōsuetudinem facere. ab illo facile. ab hoc cū
 labore refurgitur dum mali cōsuetudini repug
 natur. Male agēdi cōsuetudinem recessurā esse
 ysaias ppheta asserit in profundū. Cui⁹ vsu q̄
 si quadam lege homo tenetur astrictus. etiā
 quando non vult peccm admittit. A lapsu vero
 cito refurgere nō est in peccm ire. Apl's legem
 peccī dicit in membris nostris que lex est cōsue
 tudo quā peccando cōcipimus. a non ab ea dū
 volumus discedim⁹. quia iam necessitatis vīn
 culo p cōsuetudinem retinemur. Multū veri a
 mor agit in homine sed refultat caro male cōsue
 tudinis lege. Bene autē audacter pro bona cō
 sciencia exultat. qui valēter in se reprimit qd
 insolenter impugnat. Sfrequēter peccare cauē
 dum est. Nam hoc ipsum quod de malo nostro
 plerūq; deus nobis salutem opatur quāto mi
 rabile est tanto pericū est. ppter ea metuendū
 est. cōfidere ita saluari ne forte dum expectam⁹
 a vicis sanari a vicia multiplicem⁹. a salutem
 non adipiscim⁹. Ergo studeam⁹ aut nō cadere

aut cito conuerſi a lapſu conſurgere. Conuerſo ō
mino peccare cauēdū eſt. qđ ſi ex humana fra
gilitate peccatum ſubreperit. ōfeſtim erit corri
gendum. qđ nequiter ſentitur cōmiſſum. Cito
enim corrigitur culpa. que cito cōnoſcitur. Tar
dius autem ſanatur vulnus qđ iam putreſcen
tibus membris longo poſt tempe curacōnibus
adhibetur. Mora peccādi immanitatē facit ſce
leris. Vñ et ppheta pſaias. Ve inquit qui tra
hitis iniquitatē in funiculis iniquitatis et qua
ſi vinculum plauſtri peccatū. Trahit enim inī
quitate m ut funiculum qui tardat cōuertī ad
deum. Trahere eſt enim iniquitatē moram fa
cere iniquitatī. Vñ a pſalm⁹. Prolongauerūt
iniquitates ſuas. Dominus iuſtus cecidet ceru
ices peccatorum.

De peccāti recordacōne.

Cap. 28.

Bonū eſt homini ſēp ante oculos p̄p̄ia ad
hibere delicta. ſcđm pſalmi ſēntenciā. Et pe
catū meū ante me eſt ſēp. Sicut enim nō ope
ter remiſſi peccāti affectū. ſic ſēp neceſſe eſt vnū
quēq; ſuū in deſiēdo cōmemorare peccāta. Apud iu
ſtū recordacō peccāti. facit rediam ai Qui aut luxu
rie a cupiditati ſubditi ſūt. cōtumaci ſupbia etiā
de ipſo peccāti ope gloriānt. Seruo dei tāta recorda
cō eē debz peccāti ut ea que geſſit ſēp lacrimās cō
ſp̄cat. vñ a pſalm⁹ dicit. Cōuerſus in et̄pna

mea dum cōfigitur sp̄ma. Peccatum meū cog
nitum tibi feci. Dixi confitebor aduersum me in
iusticias meas dño. Supra enī diceāt. quomā
tacui inueterauerūt. hoc est non sum cōfusus.
inueterauerūt oīa ossa mea dū clamare tō di
e. Quid ergo tacuisse se penitet nisi cōfessionē
peccōrum. Quid clamasse se dolet nisi defensionē
malozum. Qui ergo peccōz suozum defensor ex
stitit necesse ē ut penitendo accuset qđ supbiēs
p̄ue admittit. **De cogitacōe peccōz a ope. 27.**

Baptita est causa peccādi. id est opis et co
gitacōnis. Quoz vnum iniquitas. dicitur
qđ ope geritur. aliud in iusticia quod cogitacō
ne admittitur. Prius autē actio resecanda est
postea cogitacō. Prius praua opa postmodū
desideria. Vicissim autē a cogitacōne opa p̄
cedunt. a ab ope cogitacō nascitur. Quamuis
et si ab ope quisq; vacet. p̄ solius tamē prauē
cogitacōnis malicia nō erit innocēs. Nū et do
min⁹ p̄ ysaiā p̄phetam. Auferte inquit malum
cogitacōnum vestroz ab ocul̄ meis. Nō enim
facitis tātum sed et cogitacōnibus delinquim⁹
si eis illicite occurrētibus delectemur. Sicut vi
peā a filiis in vtero positis lacerata p̄mittitur. ita
nos cogitacōnes nostre intra nos enutrite oc
cidunt. Et cōcepte interius vipeo veneno cōsu
mūt. animāq; nostrā crudeli vulnere p̄munt

Non est arbitriū nostri cogitacōnes prauē fug-
gestionibus preuenire. Jacere autē in animo co-
gitacōnū. nostre attingit volūtati. Illud ergo
ad culpam non redigitur. istud culpe pprie im-
putatur. Nā cogitacōes illicitas suggere demo-
num ē. cogitacōibus oblectari pueris nostris
est. Plezq; fieri solet ut immūde corporalium
rerū species quas didicim⁹ nostris mentib; op-
ponātur. a nolētes eas cogitemus quātūq; ab
eis acie mentis auertere nitimur. tāto magis il-
le se animo ingerūt. obsemisq; nos motib; ob-
ruūt. Sed hoc fit pro vdicōe mortali. quā meru-
it primus hō in penā sui peccati. Dū vnusquis-
q; diuina illuminacōe puenit. statū molestijs
turpiū cogitacōm pulsatur. S; dei seruus iudicō
timoris dei eaz; temptamēta a semetipso reicit
bonisq; oīa obiectis cogitacōib; turpes a se re-
pellit. Magna obseruātia circa cordis est custo-
diā adhibēda. q; a bonē a male res ibi consistit o-
rigo. Nā sicut scriptū ē ex corde exeūt cogitacō-
nes male. ideoq; si p̄us cogitacōm prauē resisti-
mus in lapfū opis nō incurrim⁹. Nō ē timēdū
si bona malaq; in cogitacōez veniāt. sed magis
gloriādū ē si mēs mala a bonis intellectu racio-
nis discernat. Itē nichil inuat q; it̄ bonū a ma-
lū sefū prudentiore discernim⁹ nisi ope aut ma-
la cogita caueam⁹. aut bō intellecta faciam⁹.

De cōsciētia.

Cap. 26.

Humana cōdicō dum de diuersis viciōsita
tibus mentē cōturbat. etiā ante penas
gehēne. p̄ inconditū anime appetitū iam penas
cōsciēcie patit̄. Omnia fugit homo preter cor
suum. Non enim potest a se quisq; recedere. vbi
cūq; enim abierit. reatus sui cōsciēcia illū nō
derelinquit. Quāuis humana iudicia subterfu
giat. omnis qui male agit iudiciū tamen cōsci
ēcie sue effugere nō potest. Nam a si alijs celat
quod agit sibi tamē celare nō potest qui plane
nouit malū esse quod gessit. Duplex ergo fit
iudiciū in eo quā et hic sue cōsciēcie reatu pu
nitur a illuc p̄petuali pena dampnatur. Hoc e
nim significat. Abissus abissum inuocat. Abis
sus abissum inuocare est de iudicio sue cōsciēcie
ire ad iudiciū dampnacōnis p̄petue. in voce ca
tharactaz id est in p̄dicacōne sanctorum.

De intēciōne mentis.

Cap. 27.

Oculus hominis intēciō opis est eius. Si er
go intēciō eius bona est et opus intēciōis ip
sius bonū est. Alioquin male intēciōis opus e
tiā si bonum in factis appareat bonū iam non
est. Quomā ex sua intēciōne aut p̄batur bonū
aut reprobatur. Bona est ergo intēciō que p̄p̄
t̄ deū est. mala vero que p̄ terreno lucro. aut va
na gloria est. Qui opus bonū bona intencōne

non faciunt. per hoc magis testatur opere per quod
illuminari potuerunt. Vnus quisque bonum opus quod
agit intentione bona agat. quoniam pro mala intentione
plerumque opus bonum quod agimus perdimus
et minus a culpa vacamus. Sepe que apud hominum
iudicium bona apparent. apud examinem diligentissimi et acutissimi iudicis reproba deteguntur. ideoque omnis sanctus veretur ne forte bonum quod agit pro aliqua animi intentione in oculis dei reprobum sit.

De sensibus carnis.

Cap. 28.

DEt sensus carnis morbus irrepit mentis. Vnde per prophetam dominus dicit. Omnes cogitationes terre ab aquilone venient. et ponet unusquisque solium suum in introitu portarum iherusalem. Regna aquilonis vicia sunt. que sedes suas in portis iherusalem ponunt. quando per sensus carnis latem anime ingerunt ideoque in ipsis portis et in ipsis sensibus regnant. Neque enim aliunde peccamus nisi videndo. audiendo. atrectando. gustando atque tangendo. unde et alias dicit. Intrauit mors per fenestras nostras. Et alibi Et extranei ingrediebantur per portas eius. et super iherusalem mittebant sortem. Extraneos quippe immundos esse spiritus dicit. qui tanquam per portas ita per sensus carnis animam irrepunt et ea illesebrando deuncunt.

De sermone.

Cap. 29.

Quoniam quedam parua viciorum verba non eui-
tamus in magno lingue plabimur crimi-
ne. Et dum facta quedam incongrua libere ac sine
metu omittim⁹ ad peiora cetera a horrendam
peccati consuetudinem labimur. Sicut plerumque me-
si iocorum stulticia reprehenduntur. ita rursum mi-
nims tacendi vicio denotatur. Illi enim satis lau-
dando linguam in leuitatis vicio defluunt. isti nimis
reticendo ab utilitate torpescunt. Impia sicut nes-
ciunt loqui ita tacere non possunt. Mente enim in-
eruditione loquacitatis verbis prestrepunt. sensu
nichil dicunt. Sicut falsitatis crimine a proficien-
tibus premissitue ita ociosa verba a perfectis vi-
ris vitantur. Nam ut ait quidam sicut per ocioso
verbo ratio ponitur. ita pro sermone iniusto pe-
na exsoluitur. Vanis sermones in ore christiani esse
non debent. Nam sicut malos mores. bona colloquia
corrigunt ita praua colloquia bonos mores cor-
rumpunt. Custodia ori ponitur. dum quisque non
se iustum. sed quod magis verum est peccatorem fate-
tur. Manum super os ponit qui per actiones bo-
nas lingue excessum opit. Manum super os ponit
qui male locutionis culpas bone actionis vela-
mine tegit. Loquens que ad deum pertinet. nec fa-
ciens et si vtili sibi non est. audientibus tamen
prodest. Qui de sapientia se laudari affectat. lo-
quentem prophetam accedant. Ve qui sapientes

estis in oculis vestris. et coram vobismetipsis pru-
tentes. Recte ex sententia dicit. qui veram senten-
tiam gustu intermī saporis sentit. A sentiendo enim
sententia dicitur. ac per hoc arrogantes qui sine
humilitate dicunt. de sola scientia dicunt. non de
sententia. Ille enim sapit. qui recte et secundum de-
um sapit. In suam dicunt contumeliam doctores
si dum sint ab eis dicta sapienter. nimium ta-
mē eloquēter. Horret enim sapientia spiritum
verborum ambitu. ac furo mundialis eloquentie.
Inflatis sermonibus perornatum. Quidam cu-
riosi delectantur audire quoslibet sapientes. non
ut veritatem ab eis querant. sed ut facundiam
in sermonibus eorum agnoscat. More poetarum
qui magis compositionem verborum quam sententiam
veritatis sequuntur. Quadrimoda est dicendi
ratio quam prouidendum est. quid. cui. quoniam. et quo modo ali-
quod profertur. Item quadrimoda est dicendi ratio qua
aut bene sciendo quod bene profertur aut nichil sentien-
do nichil dicitur. a parte sentiendo loquitas sola ostendi-
tur. aut optime sentiendo negligenter profertur quod in-
telligitur. Item quadripartita est loquendi ratio qua
vel bonum bene. vel malum male profertur. Bonum quippe
bene loquitur quod ea que recta sunt humiliter annuntiare
videtur. Malum male loquitur. quod quotlibet flagitium per-
suadere conatur. Bonum male loquitur. quod quod cum
recte loquitur arroganter predicare sentitur.

Malum bene loquitur qui aliq̄d narrādo viciū
detestatur. ut ab eo homines auertātur. Corde
bene loquitur qui caritatē non simulat. Ore be
ne loquitur. qui veritatem annūciat. *ff*actis be
ne loquitur qui alios bonis exēplis edificat.
Corde male loquitur. qui interiūs cogitacōnes
noxias meditatatur et cogitat. Lingua male loq̄
tur qui pro eo qđ male agit flagellatur et mur
murat. *ff*actis male loquitur q̄ male viuendo
exēplis suis alios ad prauē agēdum informat
Semel bene loquitur qui se penitēdo redarguit
Bis bene loq̄tur. qui bñ viuēdo et alios instru
it. Semel male loquit̄ q̄ post viciū cito nō cor
rigitur. Bis male loquitur qui et male vivit et
male docet. Itē bis male loquitur. qui et bonū
quod debuit negligit et male cogitat et male re
fert cogitata. Itē bis male loquit̄. qui et bonū
quod debuit nō egit. et malum qđ nō oportebat
admisit. Mali mala respondēt pro bonis et ad
uersa p̄ optimis. Boni bona respondēt p̄ ma
lis et p̄ sp̄a pro aduersis. Aduersus viciū līn
gue fortitudo est adhibēda paciēcie ut tēpta
tio verbi que foris impugnat. tollerācie virtu
te deuicta discedat. Nō omnis qui patit̄ obpro
bria iustus est. s̄ q̄ p̄ veritate innox̄ patit̄ il
le tātūmō iust̄ ē it̄ vitupeacōes lingue et obpro
bria homin. Isto se remedio mēs iusti corrobōāt

ut tãto solidi9 in dñu figatur interi9 qnto exte-
rius ab humanis spmitur sensib9. Qui illatas
sibi otumelias trãquillo animi pdit dolorẽ cor-
dis apit a virus quod feruet in aïo facile reicit
Vulnera enim mētis apta cito exalãt clausa ni-
mis exulterant qui dolorẽ iniurie clauso pectore
tegit. Quãto ãplius silentio linguã premit tan-
to acriorem dolorẽ intrinsecus nutrit. Vnde et
vere quidam poetaz gentiliũ dixit. Qnto ma-
gis tegitur tectus tãto magis estuat ignis. Ce-
cus igitur lãguor vehemẽs est ac nimius q̄ taci-
tũ vinit sub pectore vulnus.

De mēdacō

Cap. 30.

Mendaces faciũt ut nec vera dicẽtib9 cre-
datur. Reddit enim sepe hominem multa
falsitas. etiam in veritate suspectum. Sepe vera
premittit qui falsa didurus est. Vt cũ primũ
acq̄ferit fidẽ. ad reliq̄ mēdaciã audientes cre-
dulos faciat. Multis vidẽtur vera esse q̄ falsa
sũt a ideo nõ ex deo sed ex suo mendacō loquun-
tur. Nonnũq̄ falsitas veriloquũ adiungitur.
a plerũq; auctoritate incipit qui falsa cõfingit
Latent sepe vera circumlimita melle verborum
a tam diu deceptor veritatẽ simulat. quousq;
fallendo decipiat. Nonnũq̄ peius est mendaci-
um meditari. q̄ loq̄ nõ vera. Nã mēdũ q̄sq; in-
caut9 sol9 ex p̄cipitacōe loq̄ mēdaciũ meditari

autem nō potest nisi p̄ studiū. Grauius ergo
 ille ex studio mentiri phibetur. q̄ is qui ex pre
 cipitacōe sola mentitur. Sūmope cauendū est
 omne mendaciū. q̄ius non nūq̄ fit aliq̄d mē
 daciū gen⁹ culpe leuioris. si quisq; p̄ salute ho
 minū mēciatur. Sed quia scriptū est. os quod
 mentitur necat animā. Et perdes omnes qui lo
 quūtur mēdaciū. Hoc quoq; mēdaciū gen⁹
 perfecti viri sūmope fugiunt. ut nec vicia cuius
 libet per eoz fallaciam defendantur. ne sue ani
 me nocēat dum auxiliū prestare nitūtur alie
 ne carni. q̄ q̄ hoc ipsum peccati gen⁹ facillime
 credimus relaxari. Nā si quelibet culpa seque
 ti mercede purgatur. quāto magis hec facile ab
 stergitur quam merces ipsa comitatur. Multi
 multa mēciūtur. multaq; fingūt homines ap̄
 hominū laudē sicq; fit ut a isti mēciēdo peant
 et eos quos laudāt ad vane glorie ruinā pdu
 cant. Sicut bene sibi cōsciū non metuit aliene
 lingue cōiciū. ita a qui laudatur ab alio non
 debet errorem aliene laudis attēdere sed magis
 vnusquisq; testimoniū cōsciencie sue querat.
 Cui plus ipse p̄ns est. quā ille qui laudat. Op⁹
 enim suū vnusquisq; p̄bet. ut ait apostul⁹. et
 tunc in se ipso quisq; gloriā habebit et nō in al
 tero. id est occulte in sua cōsciencia non palam
 in aliena lingua. Perfecti q̄ alta radice fūdāt

sunt et si flamine laudis ac vitupacōnis utrum
q; quasi ventorū interdum curuentur impulsu
funditus tamē nō deiciūtur. sed profinus firmitate
radiis ad se redeūt. Bona mens ad malū
nec p̄m̄is nec frozib; vincitur. Nā imq; terrore
blandicis miscet. ut aut oblectacōe quicquid
deciat aut terroribus frāgant. Qui laudatur
in adiutorium amore inseritur. sed si veraciter
et nō fide laudatur. hoc est si vera sūt que de illo
dicuntur.

De Juramēto.

Cap. 31.

Iuramentū non potest. qui non loquitur.
sic perjurare nō poterit qui iurare nō appetit.
Cauēdam igitur esse iuracōem. nec ea vten
da bonum est nisi in sola necessitate. Nō est cō
tra dei preceptum iurare. sed dum vsum iurādi
facimus p̄iurij crimē incurim⁹. Nūq; ḡ iuret
q̄ piurare timet. Multi dū loquūtur iurare sēp
delectātur dū oporteat hoc tm̄ esse in ore ē ē. nō
nō. Ampli⁹ enim. q̄ est et nō est. a malo ē. Mē
ti ut fallant piurāt. ut p̄ fidē sacramētū fidē faci
āt verbi. sicq; fallē dō dū piurāt et mētiē hoies
incautū decipiūt. Interdū et falsis lacrimis sedu
di decipimur. et crediē dū p̄orāt q̄b; non erat
credendum. Plerumq; sine iuramento loqui
disponim⁹. s; in credulitate eoz qui nō credūe
q̄ dicim⁹ iurare cōpellimur. taliq; necessitate

cōpulsi iurādi cōsuetudinem faciunt. Sunt mul-
ti ad credendum pigri. qui non mouentur ad fidē
verbi. Grauius autē delinquūt qui sibi loquē-
tes iurare cogūt. Quacūq; arte verborum quis
q; iuret. deus tamē qui cōsciencie testis est ita
hoc accipit sicut ille cui iuratur itelligit. Dupli-
citer autē reus fit. quā a dei nomē in vanū assu-
mit. a primū dolo capit. Non est cōseruādum
sacramētū quo malum in caute pmittitur ve-
lut si quispiā adultere perpetuam cū ea pmanen-
di fidem polliceret. Tollerabilius est enim nō
implere sacramētū q̄ manere in stupri flagitiō
Iurare est dei in illa puidencia qua statuit nō
cōuellere statuta. Penitencia autē dei rerū mu-
tatiō est. Non peniteri autē est statuta non reuo-
care ut est illud. iurauit dñs et non penitebit
cū id est que statuit non mutauit.

De vicijis.

Cap. 32.

Recedēs homo a deo statim viciorū traditur
potestati ut dū patitur insistēcia vicia re-
uertēdo vñ cecidit resipiscat. Et si sādī toto an-
nīsu cōtēdunt supare vicia nec extinguūt. Quid
agūt hñ qui non solū nō odiunt vicia sed toto
ea amore sectātur. Satis se delicate palpat qui
vult sine labore vicia supare. dum peccati legē
quam sibi deseruendo vicijis fecit. sine violēcia
a doloris reserare non possit. Perfecte renūciat

vicō qui occasione vitat imperpetrandō peccatū
Nam si velis tātumdem nō peccare. a data occa
sione peccaueris. tu tibi a reus a iudex es. qz et
cōmissa dampnas a dāpnata conmittis. Se au
tem iudice reus est. qui vitiat a accusat et ppe
trat. Quedā vicā dū nō pfecte vitant. suos in
se faciūt relabi auctores. Nam a si vnum vitū
districte vitetur a alia negligāt. inanis labor ē
Non enim potest in vnius obseruacōe virtutis
fortiter perdurare. cui alia vicā dominantur in
corde. Nonnūq̄ hominem sua vicā persequun
tur. quia nimis qui prius volēdo ea sibi fecit so
cia. postea sentit etiam nolens stimulosa. Non
nulli non antea in errorem vicōrum labuntur.
nisi prius interioris racōnis perdidit oculos
sicuti sampson non antea ab allophiliis ad er
roris ligatus est molam. nisi postq̄ ei sūt lumī
na oculorum extincta. Quidam vegetati men
tis racōne vicōrum superantur incurfu. sitqz de
inde intencōnem bonorum operum perdunt si
cut rex babilonis in oculis sedechie prius fili
os ipsius interfecit. a sic postea oculos eius e
uulsit. ac per hoc post multorum operum cōsue
tudinem a interrepcōnem bonorum patit quo
rūdā a racō.

¶ Qs ex vicis vicā. a ex virtutibus virtutes
generatur.

¶ Cap. 33.

Sic gignuntur ex peccato peccata. ut dum non
euitantur pua. incidatur in maximis. et dum
defendunt admissa nec lamētāt ex flagitō ad
supbiam itur. Vñ sic ut duplicati sic criminis
reus qui et admittit scelera p voluntatem. et de
fendit per audaciam contumacē tumorem. Sic
vicio gignitur viciū. sic virtus virtute cōcipi
tur. Ex vicio enim gignit viciū. sicut dauid qui
et dum nō euitat adulteriū perpetravit et homi
cidiam. Item virtus virtute cōcipitur. sicut p
virtutem euāgelice predicacionis. virtutē mar
tiry apli meruerunt. In sordibus seculariter
viciū inuicem sibi succedunt vicia. ut dum
vnum abierit succedat aliud. iuxta yohel pphē
te testimonium qui ait. Residuū eruce cōmedit
locusta. et residuū locuste cōmedit brucus. et re
siduū bruci cōmedit rubigo. Propter id ergo
ista sub vicōrū allegoria colliguntur. quia sequi
tur ex per gisimmi ebrj et flete. Aliquādo vtili
ter peccatur in minimis vicijs. ut maiora pmittē
tē vtilius caueantur. Lege paulum aposto
lum. minora pmittentē peccata. ne maiora per
petrentur. Veraciter autē sanāt vicia que vir
tutibus non vicijs excludunt. Quorūdam au
tem quedam latēcia vicia tunc apparent. quā
do ab alijs vicijs desinunt.

De male vltis virtutib⁹.

Cap. 38.

Interdū a malo vsu v̄tutes ex se vicia gignūt qđ sit p̄ immoderatū animi appetitum cui non sufficit donū qđ meruit. nisi vñ aut laudes. aut lucra dampnāda q̄sierit. Interdū v̄tutes vicia gignūt. dū aliquñ pro tpe oportuno minime elaxāt. sicq; fit ut q̄ agra vicia deputent. Veluti si p̄ fratris aduētū antiquū nō soluat ieiuniū. virtutū igit̄ discrecōem a paulo ap̄lo fume. q̄ ad tps egit qđ agendū esse oīno prohibuit. Itē qđā v̄tutes dū discrecōi nō seruiūt in vicia transeūt. Nā sepe iusticia dum suū modū excedit crudelitatis seuitiā gignit. et nimia pietas dissoluōem discipline parit. ut hely studiū dū pl̄ est q̄ oz in iācūdie viciū trāsit. Et multa mansuetudo corpis segniciem gignit. Prudentis aut̄ vici discrecō solert̄ p̄spicit ne bonū intēpanē agat a de virtute in viciū trāseat. Itē apud quosdā ex virtute viciū gignit dū qđ q; de castitatis a abstīnēcie meritis glatur. Nā a q̄ elemosinā vane glorie cause imp̄t̄ ex virtute viciū facit. S; a hīs q̄ de sapiēcia arrogātiā habet. a q̄ pro iusticia p̄miū appetit. a q̄ aliqđ donū dei qđ meruit in laudē suā ouertit. ā in malos vsus assumit procul dubio v̄tutē in viciū trāsfert. Moies de v̄tutib; vicia nutriūt. ex q̄b; peāt. Iterū deus arte potentissima ex n̄o viciō v̄tutes fōit. q̄b; nos ab imiq̄tate reformat.

De simulatis virtutibus.

Cap. 37.

Quedam vicia spes virtutū preferūt. ideo
q̄ p̄ncipiosius suos sectatores decipiūt. q̄
se sub velamine virtutū tegūt. Nam vicia que
statū virtutū cōtraria apparent. cito dū in palā
euenerint emendāt. Propter qd sequaces eo
rum de talibus criminibus erubescunt. Carna
les autem p̄terūq̄ per insensualitatē mētis nō
agnoscunt viciū esse culpabile. quod dignū vi
detur dampnacōne. Itē quedam vicia spes esse
virtutū vident. tamen virtutes non sunt. Nam
interdum sub pretertu iusticie crudelitas agit
et putat esse virtus q̄ nimirum est viciū. Si
cut remissa segnicies mansuetudo credit. Et q̄
agit torpens per negligenciam putat agere in
dulgēcia pietatis. Non nūq̄ etiam virtutē lar
gitas imitat viciū pdige effusionis. Et vir
tutem parcitatis tristis tenacitas imitatur. et
viciū p̄tinacie abscondit sub virtute cōscien
cie. Item timor sub vtute obediencie occultat
et dicit virtus humilitatis q̄ tamē viciū est
timoris. Sed p̄citas vocis puerilitatis pro
libertatis virtute accipit. et viciū pigritie q̄
etiam virtutem imitatur. Porro viciū inquietu
dimis vtutem se vult vocari sollicitudinis. et pre
cipitacōis fallacitas. feruor boni studiū credit
et bene agendi tarditas. cōsilij mora esse videt

dū tamē ista sit virtus illa vicū. Tali igit̃ ex
emplo vicia species virtutū imitāē. ⁊ inde se nō
nulli esse iustos cōfidūt. vñ maxime reprobāē
Aptū exēplum vicōꝝ de latronis spē sumit. Nā
sicut ex insidijs latro prodit. seq; iter agētib;us
iūgit fingens se socium donec decipiat improū
fū. et dū subito eruperit ad exitium latro mani
festus oñdit. ita se miscūt interdū piculose vtu
tib; vicia. quousq; oēm boni operis efficacā in
suis vsib; rapiāt ut aia q̃ sibi erat placēs de vir
tutib; deceptā se cōspiciat vicij; dāpnabilibus.

De appetitu virtutū.

Cap. 36.

De virtutes difficile cōsurgimus ad vicia si
ne labore dilabimur. ista enim pna. illa
ardua sūt. Grādes enim sudores ppatimur ut
ad celū cōscendere valeam⁹. Quēadmod⁹ ad vir
tutū tēdentes culmē nō a fūmis inchoāt. s; a mo
dijs ut sēsim ad alciora perueniāt. ita ⁊ q̃ dela
būt ad vicia nō statim a magnis criminib; icī
piūt. s; a modicis assuescūt. ⁊ sic in maximis p
ruunt Sicut paulatī hō a minimis vicij; i max
imis prūt. ita a modicis vtuib; g̃dati ad ea q̃
sūt excelsa cōscēdit Qui autē inordinate vtuces cō
prehendere nitūtur. cito periditantur. Hec est
causa in rerum datura. ut quēcūq; velociter ad
pfectū tendūt sine dubio seletiter fiantur. si
cut herbe que tātō festinācius pereunt. quātō

celerius crescunt. Ad cōtra arbores alta radice
fundate ideo p̄durant d̄icius. quā gradatim
ad p̄fectū tendūt. Nichil prodest admixto ma
lo. agere aliquid bonū sed prius cohibēdū est
a malo. deinde exercēdum bonum. Hoc enim in
dicat p̄pheta cū dicit. Quiescite agere puerse
discite bene facere. Prius vicia extirpāda sunt
in homine deinde inserende v̄tutes. Nam cohere
re a cōiungere non potest veritas cū mendacō
pudor cū petulancia. fides cū perfidia. castitas
cū luxuria. Quedā summe sūt v̄tutes. quedam
vero medie. fides spes a caritas summe virtu
tes sunt. Nam a quibus habētur utiq; veracit̄
habent. Alie vero virtutes medie sūt. que ad
v̄tilitatē et ad p̄niciē possunt haberi. si de h̄is
arroganter quisq; tumuerit. utputa doctrina
ieiuniū. castitas. sciencia. siue tpales diuiciē.
De quibus scilic; a bene opari possumus a ma
le. Quisquis ex deteriori iā melior esse cepit. ca
ueat de acceptis extolli virtutibus ne grauius
p̄ virtutes corruat. q̄ prius ex lapsu vicōrū ia
cebat. Quem deus flagellat iustificat. ne iterū
se de virtutibus erigat. quedā illi virtutū dona
tribuit. quedā retrahit ut dū mēs de eo quod
habet erigitur. iterū de eo qd̄ nequa q̄ habere
noscitur humilietur. Quisquis dono celestis
gratie inspiratur. ad virtutes erigitur. si forte

moderātis dei manu aliq̄ aduersitate reprimē
ne de acceptis virtutibus attollatur frāgi non
debet. q̄ a hoc ipsū qđ plagis humiliatur eq̄ni
miter ferre. procul dubio v̄tutis ē magne

¶ De pugna virtutum contra vicia. Cap. 31.

Nunc se viri sancti v̄tutis a vicōrum collu
sione vel collisione detergūt. dum ab eis
cōtra singula vicia. virtutes singule opponun
tur. Interdum vicia cū virtutibz ad vtilitatem
cōfligunt ut ipso certamine vel mēs exerceatur
vel ab elacōne cōcussus animus restringatur.
Aduersus impetus vicōrum v̄trarijs virtutibz
est pugnandū Contra luxuriā enim cordis est
adhibenda munditia. Contra odium dilectio
est preparanda. Contra iracundiam pacien
tia est preponenda. Porro cōtra timorem. fidu
cia adhibenda est virtutis. Contra timorem et
torporem heli prelium. Tristitie quoq; gaudi
um. accidie fortitudo. auaritie largitas. supbie
humilitas opponēda est. Sicq; virtutes singu
le nascēcia contra se vicia reprimūt. ac temp
racōnum motus virtute diuine caritatis extin
guūt. Libidinem abstinentia domat. Nam quā
tum corpus inedia frangitur. tanto mens ab
illīcō appetitu reuocatur. Aduersus iram tol
lerancia dimicat. ira autem semetipsam necat
Sustimendo autem. paciēcia victoriam portat

Tristitie memorem. spes eterni gaudiū superat
 Et quem turbata mens de exterioribus afficit
 dulcedo interioris tranquillitatis lenit. Aduersus
 in hunc mundum preparat caritas. et aduersus ire inco
 dia. mansuetudinis adhibentur tranquillitas.
 Supbia dyaboli imitantur superbi aduersus quod
 opponitur humilitas christi qua humiliantur ele
 cti. Principaliū septem viciorū regina et mater
 superbia est. Eademque septem principalia multa
 de se parturiunt vicia. que ita sibimet quadam cog
 natione iungunt ut ex altero alterum oriatur. Sicut
 princeps septem viciorū superbia nos suis pote
 statibus subdit. ita christus septiformi gratia plenus
 a diuinitate viciorum nos eruit. et quos illa addicit
 septemplex vicio iste liberat septiformis gratie
 dono.

De superbia. Cap. 38.

Omnis vicio deteriorē esse superbiā siue propter
 quod a summis personis et primis assumitur seu
 quod de opere iusticie et veritatis exoritur minusque
 culpa esse sentitur. Luxuria vero carnis ideo no
 tabilis omnibus est quoniam statim per se turpis
 est. et tamen dispensante deo superbiū minor est. Sed quod
 detinet superbia et non sentitur labitur in carnis
 luxuriā ut per hanc humiliatur et a confusione ex
 urgat et a superbia. Omnis peccator superbus est eo
 quod faciendo veritatem contemptum habeat diuina pre
 cepta. Recte ergo iniciū omnis peccati superbia. et

nisi precesserit mandatorum dei inobediencia +
transgressionis non sequitur culpa. Omnis super-
bia tanto in imo iacet. quanto in altum se erigit. tan-
toque profundius labitur quanto excelsius eleua-
tur. Qui enim per propriam attollitur superbiam
per dei iusticiam inclinatur. Qui inflantur super-
bia. vento pascuntur. vñ et propheta. Omnes in-
quit pastores tuos pascit ventus. hoc est super-
bie spiritus. Qui de suis virtutibus superbiunt. ex
ipsis hijs iudicandi sunt operibus que pro vir-
tutibus videntur. quia rem bonam. non bona volu-
tate faciunt. Nam reuera sine humilitate virtus
quelibet. a sine caritate. vicio deputat. Merito
superbie dyabolus a superna beatitudine corruit
Qui ergo de virtutibus attolluntur dyabolum
imitantur. a exinde grauius corruunt. quia de ex-
celso labunt. Superbia sicut origo est omnium
criminum. ita ruina cunctarum virtutum. Ipsa est enim
in peccato prima. ipsa in afflictu postrema. Nec enim
aut in exordio mentem per peccatum prostermit. aut no-
uissime de virtutibus decit. Inde a omnium peccatorum
est maxima. quia tam per virtutes quam per vitia humanam
mentem exterminat. Ibi cadit superbia vñ enascitur ve-
non sit superbia aliud culpa. aliud pena. sed illa culpa
fit illi pena. De superbia nascitur arrogantia. non
de arrogantia nascitur superbia. Nam nisi precesserit oc-
culta elatio mentis. non sequitur aperta iactantia

laudis. Ita ergo in culpa preponit supbia arro
gantie sicut a profertur origine. Plerumque ad ela
tionis emendationem prudentia dei aliquo casu
nonnulli cadunt. propter quod et lapsu reprehensa
semetipsis humiliter sapiant. et de muneribus dei
laudari non appetant. sed laudent deum a quo acce
perunt. unde laudari volunt se. Valius est enim
arrogantibus quocumque vicio labi. et humiles
post casum deo fieri quam per elationem superbiere. gra
uioremque ruine dampnationem per superbiam fumere

De luxuria et fornicatione.

Cap. 39.

EX culpa superbie plerumque in abhominanda car
nis immundicia itur. nam alterum pedem ex alte
ro. Sed sicut per superbiam mentis itur in prostitu
tionem libidinis ita per humilitatem mentis salva fit
castitas carnis. Deus autem nonnunquam decet oc
cultam mentis superbiam. per carnis manifestam
ruinam. Libidinis nasci immundicia de animi oc
cultam superbiam exemplo primi hominis dimoscatur
qui mox ut per superbiam contra deum tumuit statim
carnis libidinem sensit. et pudenda operuit. Qua
propter unusquisque sue deputet culpe quod cecidit
quociens libidine vincitur quod nisi precessisset
latens superbia non sequeretur libidinis manife
sta ruina. Non nunquam gemino vicio christianus a dy
abolo appetitur et occulto per elationem et publico
per libidinem. Sed dum euitat quis libidinem. cadit

in elacōnem. Item dum incaute declinat elacō
nem segmīter in libidinem cadit. Sicq; ex occult
to vicō elacōnis. itur in apertum vicium libidi
nis. a de aperto libidinis itur in occultum elacō
nis. Sed dei seruus discrete vtrumq; pensans
sic cauet libidinem. ut nō incurrat in elacōem
a sic premit elacōnem. ut uon resoluat animū
ad libidinem. Luxuriosis atq; superbis. demo
nes plus fautores existunt dumq; in ceteris vi
cijs spiritus maligni deseruiant. hñs tamē ma
iori familiaritate iunguntur eisq; amplius iux
ta desiderium famulantur. Principaliter hñs
duobus vicijs dyabolus humano generi do
minatur. id est per superbiam mentis. et luxuri
am carnis. Vnde a dominus ad iob loquitur
dicens de dyabolo. Sub vmbra dormit in secre
to calami in locis humētib;. Per calamū enim
inanis supbia. p loca vero humentia carnis de
mōstrat luxuria. Per hec duo vicia dyabolus
humanū possid; genus. Et dū mētē in supbiā e
rigit. vel dū p luxuriā carnē corrūpit. Multi lux
urie sediti sūt et otumaci supbia de ipō luxurie
ope gloriāt. a inde magis elati sūt vñ humilia
ri debuerāt. Ad opacōez mali sic deteri9. qñ non
solū flagicia omittūt s; etiā de ipf flagicij9 va
nitate laudis pdita extollūtur sicut scriptū ē.
qm laudat pccōz in desiderijs aie sue. Quid eni

pius. q̄ in flagitijs miseris gaudere de quib⁹
deberent copiosius deplorare. Libido tūc magis
queritur dū videtur. Nam sicut quidā sapiens
ait. Prima fornicationis tela oculi sunt. Secunda
verba. Sed qui nō capitur oculis. potest verbis
resistere. Sufficit natura vbi ad huc lib⁹ effect⁹
ē. Qui delectationem refrenat libidinosę sugges-
tionis non trāsit ad consensum libidinis. Cito e-
nim resistit opī. qui titillati non accomodat de-
lectationi. Durius impugnatur quā vsq; ad con-
sensionem a si non vsq; ad perpetrationē tempta-
tur q̄ is qui sola suggestionē p̄ cōdicionē carnis
temptamentis sollicitatur. Stimuli carnis qui
in paulo exercitate sathane angelo inerāt. ex le-
ge peccati erāt. que in membris hominū desita-
te libidinis habitāt. Quam reluctātem dum in
se expugnat. gloriofus efficitur a de infirmitate
libidinosę titillationis virtutē suscipit gloriofi-
certaminis. Serui dei multo certamine de sua
carne mouent. Nam quous in amore dei eoz sic
inconcussa intencō mēs tamē de carne quam ex-
terius gestat inēna prelia tollerat. Deus autē
qui hec ad p̄bationem p̄mittit. gratia p̄tegen-
te suos nō deserit. Ideo nōnūq̄ electi lapsu car-
nali corruūt ut a vicio supbie quo de virtutib⁹
tument sanent. Et de virtutū qui affectibus ex-
istunt supbi ut cadāt. carnis vicio humiliātur

ut surgant. Anteq̄ perficiatur adulterium in
ope. iam adulterium extat in cogitacōe. Ex cor
de enim primū fornicacōnes sunt auferende ut
non prorumpāt in ope. Hinc est q̄ per p̄phetā
dicitur. Accingite lumbos vestros super vbera
vestra. hoc est in corde libidinem reserate que
ad lumbos p̄tinet. Nam cor super vbera est. nō
lumbi. Libidinis immoderata licētia nescit ha
bere modum. Nam dum se vicōsus animus in
explenda fornicatione carne luxuriāte laxaue
rit. nichilomin⁹ ad alia nefanda scelera suadē
tibus de nominibus trāsit. dūq; immoderate me
tus pudoris excesserit. crinē criminibus addi
cit. paulatimq; ad deteriora p̄cedit. Nō ita sua
uis est amātiū immo amentium incerta car
nis libido. sicut expta. nec ita delectat fornicatio
dū primū cōmittitur. nam repetita maiorem
delectacōem ingerit. Jā vero si in vsum venerit
tanto perditis dulci⁹ fit. ut supari difficile pos
sit. Vnde et sepe ex cōsuetudine delinquendi. q̄
si captiū ad peccādū cū quadā violentia trahi
mur. sēsusq; n̄os in nobis c̄tra rectā volūtātē
rebellare sēsū. Si plus oblectat mētē delecta
cio fornicacōis q̄ amor castitatis adhuc in ho
mine peccatū regnat. Certe si amplius delectat
pulehudo intīme castitatis. iam nō regnat pe
ccatū sed regnat iusticia. Nā nō solū de om̄issa

fornicacōne peccatū regnat in homine. sed si ad
huc delectatur atq; animū teneat p̄culdubio
regnat. fornicacō carnis adulteriū est. fornica
tio animi seruitus ydolorū est. Est autē a spirita
lis fornicatio scđm qđ dñs ait. Quī viderit muli
erem ad concupiscendā eam iam mechatus est e
am in corde suo. Omnis immūda pollucio forni
cacō dicitur. q̄uis q̄sq; diuersa turpidinis vo
luntate p̄stituat. Ex delectacōne enim fornicā
di varia gignūtur flagicia quib⁹ regnum dei
clauditur a homo a deo sepat. Inter cetera sep
tem vicia fornicacō maximi est celeris. quia per
carnis immūdicā templū dei violat. et tollēs
membra xp̄i facit membra meretricis. Maxime
p̄ carnis luxuriā humanū gen⁹ subditur dya
bolo qđ p̄ cetera vicia. Cum ergo ille varijs tē
ptamētis illectos homines conetur puertere
magis mechādi desiderū suggerit. quia vtq; q;
sexū in hoc viciō amplius egrotare intēdit. De
mones scientes pulchritudinem esse anime ca
stitatē. a p̄ hanc hominē angelicis meritis e q̄
bus illi lapsi sūt coequari. linore p̄culsi inuidie
iniciūt p̄ sensus corporis opus desiderūq; libidi
nis. quaten⁹ a celestibus deorsū delectā animā
p̄trahāt. secumq; quos vicerint gloriātes ad
tartara ducant. Quando impulsu demonum
mens ad delectacōnem fornicacōnis impellitur

diuini iudicij metus . atq; eterni tormenta in
cendij ante oculos preponatur . quia nimirum
omnis pena grauioris supplicij formidine supa
tur . Sic enim clauus clauum expellit ita sepe re
cordaco ardoris gēher . ardorem excludit lux
urie . Quidam in iuuentute luxuriose viuentes
in senectute cōtinentes fieri delectantur . Et tunc
eligunt seruire castitati . quādo eos libido ser
uos habere cōtempnit . Nequaquā in senectute
cōtinentes vocandi sunt . qui in iuuentute luxu
riose vixerūt tales non habēt premium quia
laboris certamen non habuerunt . Eos enim
expectat gloria in quibus fuerūt laboriosa cer
tamina .

¶ De cōtinentia . Cap. 20 .

A Deo datur cōtinentia sed petite et accipie
tis . Tunc autē tribuitur quando deus ge
mitu interno pulsatur . Prelatā esse virginita
tem nupcijs illud est bonū . hoc optimū . Coniu
gium cessum est . virginitas ammonita tantū
non iussa . sed ideo rācum āmonita quia nimis
excella . Geminū est bonum virginitas . quia a
in hoc mundo sollicitudinē seculi amittit a in fu
turo eternū castitatis p̄miū p̄cipit . Virgines
feliciores sūt in vita etna . Isaia testāte . Dec di
dñs eunuchis . Dabo eis in domo mea a in mu
ris meis locū . a nomē meli⁹ a filijs a filiab; . no
mē sepiternū dabo eis q̄ non p̄ibit . Nec dubiū

q̄ qui casti p̄seuerant ⁊ uirgines angelis dei ef-
ficiantur equales. Amanda est pulchritudo ca-
stitatis. cuius degustata delectacō. dulciōr inue-
niē q̄ carnis uoluptas. Castitas enim fruct⁹
suauitatis est. pulchritudo inuiolata sanctorū.
Castitas securitas mētis. sanitas corporis. Vñ
⁊ aliquos gētilium p̄petuā inueneris abstinen-
ciam exercuisse. ne uirtutē libidine frangerent
Luxuriosa namq; uita carnē cito debilitat. fra-
ctāq; celeriter ducit ad senectutē. Omne peccm
recipit p̄ penitenciam uulneris sanitatē. uirgi-
nitas si labitur nullaten⁹ reparatur. Nā q̄q̄ pe-
nitendo uenie fructū p̄cipiat in corrupcōem ta-
men nullatenus recipit pristinā. Virgo carne
non mente nullū premiū habet in re promissio-
ne. Vñ ⁊ incipientibus uirginib⁹ dñs in iudi-
cō ueniens dicit. Amen dico uob̄ nescio uos.
Vbi enim iudicās mentem corruptam inuene-
rit carnis p̄culdubio incorrupcōem dāpnabit
Nichilq; ualet mūdum esse corpe cū qui pollu-
tus est mente. Multū sunt reproborū qui carna-
lis corruptele cōtagiū nesciūt. qui sicut infecun-
di sunt corpore ita steriles manēt ⁊ mēte opis
boni fecūditate. Qui recte de uirginitate gaude-
rent si alijs prauis opibus nō inferuierēt. Qui
se cōtinentē p̄fitetur. ⁊ ab alijs terrenis dese-
rijs nō subtrahit. q̄uis illū luxuria nō polluat

carnis . diuersa tamen mūdane cōuersacōnis
opacō maculat . Virgines que de suis meritis
gloriātur . p̄pocritis cōpantur . quī gloriā boni
opis foris appetunt quā intra cōscientiā humi
les habere debuerūt . Tales igitur ad promissa
celestia non pueniunt . quia ipsi sibi virginita
tis premiū per elacōnis viciū auferunt . Hoc ē
enim in euāgelio non habere virgines in vas
oleum . id est non seruare intra cōscientiā boni
opis testimonium . s̄ in facie gloriari apud ho
mines . nō in corde apud deū . Ruina adulterij ex
cipitur de destinaōe matrimonie meliusq; est
vrozem ducere q̄ per libidinis ardore p̄ire . Qui
dā coniugale decus nō p̄ gignēdis filiis delectāt
sed hoc pro turbolenta carnis et libidīnosa cō
suetudine appetunt sicq; bono male vtūtur . Vi
cia per se mala sunt . cōiugia vero et potestates
per se bona sunt . per ea vero que circa ea sūt ma
la existūt . Cōiugia enim p̄ id mala sūt . qd̄ dicit
apostolus . Qui enim cū vrozē ē cogitat q̄ sūt mū
di . s̄ p̄pter fornicacōez vnusquisq; suā vrozē ha
beat . Sic et potestates p̄ elacōez . et oppressiōē .
p̄ iusticie p̄uacacōez mala existūt . Nocēt enim
nupcie nocēt et potestates . S; p̄ id qd̄ eis iuxta
ponit . nō p̄ se exēplo itineris recti iuxta qd̄ spi
ne nascūt q̄ furgētes elatē nocēt eis . q̄ recto iti
nere gōdiunt . **C** De cupiditate . Cap. xi.

Non posse quempiã spiritalia bella suscipere nisi prius carnis edomuerit cupiditates. Non potest ad cõtemplandũ dũ mēs esse libeã que desiderijs huius mũdi ⁊ cupiditatibz inhiet. Neq; enim alta cõspicere poterit ocul9 quem puluis claudit. Omni peccato peior est avaricia. ⁊ amor pecuniay. vñ p salamonẽ dicitur. Nichil est celestius q̃ amare pecuniã. Hec eni aiam suã venalẽ facit. Vñ ⁊ p pphetã dicitur Quomõ in vita sua piccit intima sua. Cupiditas omnũ criminũ materia est. vñ ⁊ apostol9 ait. Radix omnũ malorũ cupiditas ẽ. Quam quidem appetetes errauerũt a fide. Si ergo succiditur radix criminũ non pollulãt cetera soboles peccatorũ. Multi causa cupiditatis terrene etiã ipsã fidem renũciauerũt. Cupiditas enim xpm vendidit. Nã ⁊ plerisq; tãtũ in rebus alijs est desiderũ. ut etiã homicidium ppetrare nõ vereãtur. sicut achab. qui appetitu cupiditatis sue sanguinis expleuit effusionem. Sepe iniqui mala que cõcupiscũt assequunt. quaten9 de affectu mali desiderij forcius puniãt. Electos autẽ suos deus nõ dimittit ire in desiderioy malozum pfectionẽ. s; in dolorem mentem cõuertit eorum. p id q; in seculo l in celo nequiter appetit ut hec experientia resipiscãt reuerã ad deum quod ab hñs mente cesserũt. Deum ergo sibi

ppiciū nouerit aduersari. quū qđ tpaliter cō
cupiscit. nō permittitur adimplere. Secreto au
tē iudicō dei fieri ut durius peāt iniquorum cu
piditates. Semper enim auarus eget. quātoq;
magis acquirit. tanto amplius querit. Nec so
lum desiderio augendi exercuiatur. sed etiam a
mittēdi ractu affligit. Inopes nascimur in hac
vita. inopes recessuri a vita. Si bona mundi hu
ius pictura credimus. cur pictura tāto amore ā
pleamur. Plerūq; potentes tāto cupiditatis
rabie inflāmatur. ut de confinijis suis pauperes
excludant. ne habitare permittantur. Tales
quippe homines in infernū dyabolus rapit ad
pditionem. Idem sequeute prophetā annūciat
dicens. Propterea dilatat infernus aiām su
am et apit os suum absq; vllō termino. et descē
dunt fortes eius et sblimes gloriofiq; ei⁹ ad eū
Nec mirū qđ moriētes in inferno igmb; deputē
tur q̄ viuētes flāmam cupiditatis sue minime
extinguere voluerunt. Qui desiderio cupidita
tis exestuāt flatu dyabolice inspiracōnis vrūē
Accendit cayn metē inuidia. ut fratrem occide
ret. Accēdit salomonē luxurie facib; ut p amo
rem libidinis ydola adoraret Accēdit achab cu
piditate ut homicidium auaricie annecteret.
Hīs ergo inspiracōnib; dyabolus corda homi
nū oculis deprauat cupiditatibus.

C De gula .

C Cap. 22.

Prima concupiscentie suggestio panis est. cui si minime ceditur dicitur edacitatis desideria comprimere. vñ a daniel. Panem inquit desiderabilem non comedi. hoc est. eius concupiscentiam non impleui. Prima est luxurie materies saturitas panis. vñ a propheta sodomam de panis saturitate accusat dicens. Hec est iniquitas sodomorum superbia. saturitas panis a habundancia. Panem quippe sodomite immoderate fumentes in turpitudines defluxere flagitiorum. atque meruerunt comitate superbia scelestibus aduri incedens ex quo modum non tenuerunt edacitatis. vtile est cauere gule ciborumque concupiscentiam. Quod enim tam nocuum. quam ut animus seruiat ventri et esse. que sunt destruenda. Testante aplo et dicente. Deus autem a hunc a hanc destruet. Primo autem ventris libido sicut loco. sic vicium. vbi enim ventris cura ibi a eorum qui circa ventrem sunt proxima. In ordine namque membrorum genitalia ventri iunguntur. dumque vnum ex his immoderate reficitur. aliud ad luxuriam excitatur. Non ad luxuriam vel ad facietatem sed tantummodo ut corpus sustentetur epul est utendum. Nam ut philosophi dixerunt. cibos inuentos esse ut contineant animam. non ut corumpant. Qui minimum cibis utuntur. quanto magis ventrem pascunt tanto magis

senſum mentis obtundunt. Nam greci dixerunt
ex crasso ventre ſubtilem ſenſum gigni non poſ
ſe. Nam gule ſaturitas nimiam aciem mentis
obtundit. ingeniũq; hebeſcere facit. Libidinum
ignes ciborum fomite increſcunt. Corpus autẽ
qđ abſtinentia frangitur. temptacõ non eru
rit. vnde a tres pucros abſtinẽtes. flamma ba
bilonij incendio a ſi tetigit non conbuſit. Quia
nimirum et ſi deſideriorum carnalium ignes ab
ſtinentium mẽtes inflammet vsq; ad cõſenſũ
tamen concupiſcentie vel operis non exurit.
Cuius habundantia eſt epularũ. ardentis di
uitis intendat ſupplicium. cuius rãta in inferno
inter ignes erit inopia quãta hic epularũ fue
rit copia. In hoc enim ſeculo eſurire a ſitire no
luit. ppter ea illic inflãma ſitiens ſtillã aque q̃
fuit. nec meruit. Cõſiderandũ qđ vehementẽ ar
guantur omellaõ a ſumptuoſa cõuiuia per p
phetã. ita ut cõminec dñs de hãc nõ relaxare
iniquitatem hñs qui eã libẽt ambiant. Dicit enĩ
p ysaiã. Ecce gaudium a leticia. a occidere vitu
los a ingulare arietes. comedere carnes a bibẽ
vinũ Si dimittetẽ iniquitas hęc vob̃ donec mori
amini. Sicut oẽs carnales cupiditates abſti
nẽtia reſectã ita oẽs aie virtutes edacitatis vi
cio deſtruũt. Inde ẽ qđ a pñeps cocoy muros
iherlm ſbvertit qđ et vñt cui ſeruiunt a coquis

virtutes animi destruet. Neque enim posse que
piam virtutum perfectionem attingere. nisi prius
veteris edomuerit ingluuiem. Nemo potest dñari
ceteris vicijs. nisi prius ingluuiem veteris restrinxerit.
Nec quisquam facile poterit a semetipso spi-
ritus immundos expellere nisi per abstinentiam gule
Tunc enim hostes qui extra nos sunt a nobis for-
cius supantur. quando prius que intra nos sunt
vicia extinguuntur. Nam frustra foris agit bel-
lum qui intus habet piculum. non qualitas ci-
borum sed eorum cupiditas est cauenda. nam sepe
accuratius preparata. sine gule concupiscentia degu-
stantur. et sepe abiecta et vilia edendi cupiditate
sumuntur. Sicque fit. ut non sit in culpa ciborum que
litas. sed illud reputet in vicio quod cum desiderio
de gustatur. Quatuor genera distinctionum sunt
in gule appetitu id est quid. quando. quantum et
quomodo appetat. Quod ad rem ipsam pertinet que
appetitur. Quando si ante legitimum tempus sit
quod appetitur. Quantum vero ad immoderationem
referet. Quomodo ad impatentiam festinationis as-
scribitur. nullus homini tam importunus exactor
quam venter. qui cotidianam famis exactionem ad-
implet. Cum ceteris enim vicijs. ut si interdum
nascimur. interdum cum eis morimur. cum isto au-
tem et nascimur. cum isto et morimur. Plerumque
voluntas uescendi ita sub obtentu necessitatis

sucepit. ut dū putatur seruire necessitati. voluptatis desiderio seruiatur. Nec facile discernitur. vtz qd accipit gule an indigētē depute.

De ebrietate.

Cap. 83.

Essa crapulam. potus ebrietatem generat. Ebrietas aut perturbacionem gignit mentis. furore cordis. flammam libidinis. Ebrietas ita mentē alienat vt vbi sit nesciat. Nū etiam et malum nō scitur qd p ebrietatē cōmittitur. Verū est qd p pphetam dicitur. Formicatio aut ut ait salomom infatuat sapientem. Ebrietas sicut in loth. sensus racōne; captiuat. Vnde a improverbis. Potentes inquit qui iracūdi sūt vinum nō bibant. ne cū biberint obliuiscantur sapienciam. Plerisq; laus est multū bibere a nō inebriari. Audiant hī aduersū se dicentē prophetā. Ve qui potentes estis ad bibendum vinū a viri fortes ad miscendā ebrietatē. Vino multo deditos. a luxuriose viuētes ysaias sic arguit. dicens. Ve q cōsurgitis mane ad ebrietatē sectandā a potandū vsq; ad vesp̄um ut vīno estuctis. De talib; alio loco dicit. Ve tibi ciuitas cui⁹ rex inuenis ē. a cui⁹ principes mane dōmet. Multū enī a mane vsq; ad sol occubitū ebrietas a gule a voluptatib; seruiūt nec intelligūt cur nati sūt. Sed consuetudine vīno detēti luxurie tānū tota die epulq; inseruiūt. Clamat yobel

pheta hñs qui ebrietati deseruiunt dicēs . Ex
pergissimim ebrj a flete . a vlulate omnes q̄ bi
bitis vinum in dulcedine . Quo testimonio nō
ait tantū . flete omnes qui bibitis vinū . ut bibe
re omnino non liceat . sed adiecit in dulcedine
quod ad voluptuosam p̄inet a prodigā effusi
onem . Nam quātū ad est necessitati edocet thi
motheū bibere dicēs apls . Vino modico vtete
Non solū ex vino inebriatur homines . sed etiā
ex ceteris potandi generibz que valo modo cō
ficiūt . Vñ a nazareis qui se s̄dificabāt a do
mino preceptū est vinū a siceram non bibere .
Vtraq; enim statum mētis euertunt et ebrio
sos faciūt . Luxuriā quoq; carnis vtraq; equa
liter signūt . Quidā cōtinentes sicut panē cum
pondere edunt ita et aquā cū mensura sumunt
asserentes ad castimoniā carnis etiā aque ab
stinenciā cōuenire .

De abstinentia.

Cap. 22.

Hoc est p̄fectū a racōnale ieiunū quādo no
ster homo exterior ieiunat et interior orat
Facilius p̄ ieiunū oracō penetrat celum . Tūc
enim homo spiritalis effectus angelis cōiūgiē
deoq; liberior copulatur . Per ieiunū etiā oc
cultā misteriorum celestiu reuelatur . diuinūq;
sacramentū archana pandūtur . Sic nāq; da
niel angelo reuelante misteriorū sacramenta

cognoscere merent. Hec enim virtus a angelorum
manifestaciones et eorum annuntiationes ostendit
ieiunia forcia tela sunt. aduersus temptamenta de
moniorum. Cito enim per abstinentiam vincuntur
Vnde etiam dominus a saluator noster eorum
supare incurfus ieiuniorum a orationibus premo
net dicens. Hoc genus non elicitur nisi per ieiunium
a orationem. Immundi enim spiritus ibi sese magis
iniciunt. vbi plus videtur escam et potum. Sancti quod diu
huius seculi vitam inhabitant. desiderio superni ro
tis corpus suum aridum portant. Vnde a psalmus.
Sitiuit inquit in te anima mea. quod multipliciter
a caro mea. Caro enim tunc deum sicut quando per
ieiunium abstinet. et crescit abstinentiam. a vi
uificat a occidit. viuificat animam corpus necat
Sepe abstinentia simulate agitur. ieiunia per y
pocritim exercetur. Quidam enim mira inedia
corpus suum lamant. a exterminantes sicut ait
euangelista facies suas ut appareant hominibus ieiun
nantes. Ore namque pallescunt corpe atteruntur cor
dis alta suspiria ducunt. ante mortem quoque mor
tiferis sese supplicibus tradunt. tantumque miseri labo
ris exercitium non pro dei amore sed pro sola huma
ne laudis ammiracione sedantur. Quidam incre
dibile abstinent ut hominibus curiosi sancti appa
reant. Sed hoc bonum abstinentie talibus non est vir
tus reputanda sed vitium. quia bono male vtuntur

Ieiuniū elemosinaq; in abscondito sese amāt
ut solus de⁹ qui inspicit omnia meritū bonorū
operū repēdat. Nā q̄ hec sub populari manifesta
cōne faciūt. nequaquā a dō iustificat q̄ turta ser
monē euāgelicū ab hominib⁹ receperūt merce
dē suā. Ieiunia cū bonis opib; acceptabilia sūt
dō. Qui autē a cibis se abstinēt a praua agūt de
mones imitantē. quib; non esca s; nequicia sep
ad ē. Ille enim bene abstinet cibo. q̄ et malicie
actib; a mundi ieiunat abicōib⁹. Qui execratō
nis studio nō abstīnēcie voto. ab escis carniū
se suspēdūt. hī potius execrādi sunt q̄ dei crea
turā vsib; humanis cessam reiciunt. Nichil e
nim fidelib; inq̄natū nichilq; in dieat eē immū
dum attestāte ap̄lo Omnia munda mūdis co
inquinatis autē a infidelib; nichil est mundū. s;
polluta sūt omnia eorū a mēs a scīcīa. Sper
nitur ieiuniū qd̄ in vesp̄m replecōe ciborum re
ficitur. Neq; enim reputanda est abstīnēcia
vbi fuerit v̄tris saturitas subsequita. Spernit
ieiuniū quod in vesp̄um delicis op̄nsatur
dicente ysaiā p̄pheta. Ecce in die ieiunij vestri
inueniatur voluntas vestra. Volūtas enim de
licie intelligūtur. Sicut enim repetitō debiti a si
milis cōtencō ac percussio. ita et delicie impro
bantur a p̄pheta in ieiunio. Tota enim die e
pulas in cogitacōe ruminat. qui ad explendā

gulam vesperis sibi delicias preparat. Non est
corpis adhibenda immoderata abstinētia. ne dū
āplius grauiatur caro pōdere in edie nec malū
postea agat. nec bñ facere incipiat a q̄ addicē
ut vsu mali careat. simul et boni officiū dū pl⁹
premitur pdat. Sollicita igitur discrecone car
nis moderāda ē materies. scilicet ne aut integre
stringatur. aut immoderate laxetur. Infirmi
tate carnis nimia p̄ualēte ad p̄fectionē p̄tin
gere nemo potest. Nā q̄uis sādītatis amorem
quisq; habeat ex se q̄ tñ nō valeat opis meritū
cui deseruire conatur cordis intēcone. Corpis de
bilitas nimia etiā vices anime frāgit. Mētis
quoq; facit ingemū matēssere. nec valet quit
q̄ boni p̄ imbecillitatem p̄ficere. Ne quid nimis
nā quicq̄d cum mō a tēpamento fit salutare ē
quicquid aut nimis a vltra modū est p̄missiofit
ē. studiūq; suū in cōtraria vertit. In omni ope
modū a tēpantiā oportet habere. Nā omne qd
excedit modū piculosū ē. sicut aqua q̄ si nimis
p̄bres prebeat. non solū vllū vsū adhibet. s̄
etiā piculum exhibet.

Explicit Liber Secūds.

Incipiunt capitula libri tertii Beati ysidori epi.

D e flagellis dei.	1.
D e gemina percussione.	2.
D e infirmitate carnis.	3.
D e tollerancia diuini correptionis.	4.
D e temptacionibus dyaboli.	5.
D e temptamentis sompnoꝝ.	6.
D e remedijs teptacionum.	8.
D e oracione.	8.
D e legendi assiduitate.	9.
D e doctrina siue gracia.	10.
D e superbis doctoribus.	11.
D e carnalibus doctoribus et hereticis.	12.
D e libris gentilium.	13.
D e collacione.	14.
D e vita actiua et contemplatiua.	17.
D e contemptoribus mundi.	16.
D e sanctis qui se a consortio seculi separant.	18.
D e preceptis alioribus monachorum.	18.
D e tepidis monachis.	19.
D e humilitate monachi vel ope.	20.
D e monachis qui in curis rerum occupantur.	21.
D e hijs qui amorem dei impediunt.	22.
D e iactancia.	23.
D e ypocrisi.	24.
D e inuidia.	25.

De simulacōne.	26.
De odio.	27.
De dilectione.	28.
De fidei amicitijs.	29.
De amicitia munere data.	30.
De malorum concordia.	31.
De correptione fraterna.	32.
De prepositis ecclesie.	33.
De malignis prepositis.	34.
De indoctis prepositis.	35.
De doctrina et exemplis prepositorum.	36.
De hijs q̄ bene doct̄ et male faciunt.	37.
De exemplis sacerdotum.	38.
De prepositis carnalibz.	39.
De iracundis doctoribus.	40.
De superbis doctoribus.	41.
De humilitate prepositorum.	42.
De doctrine discretione.	43.
De silencio doctorum.	44.
De p̄bda sacerdotali p̄tatione in p̄bte.	45.
De disciplina sacerdotū i eos q̄ deliquit.	46.
De subditis.	47.
De prelatiis.	48.
De iusticia principum.	49.
De pacētia principum.	50.
De delictis principum vel exēplis.	51.
Quōd principes legibus teneantur.	52.

De potestate principum in ecclesia.	71.
De iudiciis.	72.
De prauis iudiciis.	77.
De uertosis et iracundis iudiciis.	76.
De personarum acceptione.	78.
De muneribus.	79.
De testibus.	80.
De cauidiciis.	81.
De oppressoribus pauperum.	82.
De tribulacionibus iustorum.	83.
De amatoribus mundi.	84.
De amatoribus misericordie.	87.
De prauitate huius uite.	88.
De exitu.	89.

Incipit liber tercius Beati yfidorii.

De flagellis dei. Capiculum. Primum.

Duine sapiencie subtilitas sicut interi⁹
ut testis scrutatur consciencias. ita ex
terius irrogat penas. Ut rex sit testi
moniu⁹ pphete. quia ipse est et testis
et iudex. Miserere dñe miserere yfidero indig⁹
gēti et digna paciēti. assidue peccati et tua fla
gella cotidie sustinenti. Ordinata est miseraco
dei. que prius hic hominē p flagella a peccatis
emendat. et postea ab eterno supplicō liberat.

Electus enim dei. doloribus future vite lucretur
Nequaquam deus delinquenti pat. quomam peccato
rem aut flagello tempali ad purgationem ferit
aut iudicio eterno puniendum relinquit. aut ipse
in se homo penitendo punit quod male admisit.
ac proinde est quod deus delinquenti non patet. Iusto
tempalia flagella ad eterna proficiunt gaudia. ideo
quod iustus in penis gaudere debet. et impius in pro
spicitibus timet. Neque iusto neque reprobo. deus mi
sericordiam et iusticiam subtrahit. Nam et bonos hic
per afflictionem iudicat et illic per misericordiam
remunerat et malos hic remunerat per tempa
lem demeritiam et illic punit per eternam iusticiam
In hac vita deus parcat impiis. et tamen non parcat
electis. In illa parcat electis. non tamen parcat im
quis. Periculosa est in hac vita securitas ma
lorum. et bonorum dolor tranquillus. Nam iniquus
post mortem ducetur cruciatus. iustus vero dor
micit post laborem securus. Non tantum de corpora
libus passionibus sed etiam spiritualibus oportet
intelligi. ut quanto quisque aut in corpore aut in
mente flagella sustinet. tanto se in fine remunerari
speret. Sepe occulto dei iudicio ex flagella correptionum
sunt reprobi in hoc mundo. dumque multa damp
nabilia commisisse videntur. despecti tamen a deo nullo e
medicationis vltore feriunt. Propter corripit flagello quod
a deo diligenter si peccauerit. dicit te amos propheta

Tātūmō vos cognosce ex oib; nacōibus ter
re. Id circo visitabo sup vos omnes iniquitates
vestras. Quē enim diligit domin⁹ corripit. fla
gellat enim omnē filiū quem recipit. valde ne
cessariū est iustum in hac vita temptari vicijis
et verberari flagello ut dū vicijis pulsae de vie
tutibus nō supbiat dū vero aut animi aut ear
nis dolore atteritur a mūdi amore retrahatur
Tēptari aut oportet iustū s; temptacōe plage
non temptacōe luxurie. Durius circa suos ele
ctos in hac vita deus agit. ut dū forciōrib; fla
gelli stimul feriūtur. nulla oblectamēta presē
tis vite delectēt. Sed celestem patriā vbi certa
requies expectatur indefinenter desiderent. Ele
ctos vite istius aduersitate pbat ut scdm petz
iudiciū a domo dei incipiat dum in hac vita ele
ctos suos deus iudicij flagello castigat.

U De gemina percussione.

U Cap. 2.

Gemina est percussio diuina. Vna in bonam
partem qua percussimur carne ut emēdemur
Altera qua vulneramur cōsciencia et caritate
ut deū ardētius diligamus. Gemino more de
us respicit vel ad viciā vel ad vindictā. Ad ve
niam sicut petrū. Ad vindictā sicut cū facta zo
domoz se descēsurum a visurū testatur. Trimo
moda racōne deus quos voluerit percussit. id est
ad dampnacōnem reprobos. ad purgacōnez

quos errare videt electos. ad probacōem iusto-
rum. Primo nāq; modo egiptus cesa est ad dā-
pnacōnem. Scdō modo pauper lazarus ad pur-
gacōnem. Tercō modo percussus est yob ad p-
bacōnem. sflagellatur homo plezq; a deo ante
peccatum. ne malus sit ut paulus qui a thane
angelo instigante. carnis tollebat stimulos
sflagellatur etiam a post peccatū ut corrigatur
ut in apostolo qui traditur sathane in interitū
carnis ut spiritus salu⁹ esset. Non tamē iuste
murmurat. qui nescit cur vapulat. Nam ideo
de⁹ plerūq; iustū flagellat ne de iusticia supbi-
ens cadat In hac vita de⁹ tāto magis stud; ut
pareat quāto magis expectādo flagellat. s; alios
feriēdo corrigit de qb; dicit. Ego quos amo ar-
guo a castigo. Alios feriēdo punit quos incor-
rigibilē delinquētes aspicit. Quosq; iā nō sub
disciplina ut filius pat. sed districta dāpnacōe
ut hostes aduersarios percutit. De quibus di-
cit. sflagello inimici percussisti te castigacōne crude-
li. Et iterum. Quid clamas ad me super contri-
cōne tua. insanabilis est dolor tuus. vnde quis-
q; festinet a timeat ne simul feriat vita eius
cum culpa. sflagella namq; tūc diluit culpam
cū mutauerit vitam. Nam cuius mores nō mu-
tat. actiones nō expiat. Ois percussio diuina aut
purgacō ē vite pntis. aut imitū pene sequētis

Nā quibusdam flagella ab hac vita inchoant et
in eterna percussione perdurant. Vñ per moyse
dñs dicit. Ignis exarsit in ira mea. et ardebit
vsq; ad inferos deorsum. A quibusdā dicit sol;
Nō iudicabit deus bis in die. Qui tamen nō
attendunt illud quod alias scriptū est. Ihesus
populū de terra egipti liberās. sed eos quī nō
crediderūt perdidit. Quamuis enim si pro vna
culpa bis non percussit. vna tamē percussio in
telligitur que hic incepta illuc perficietur. Et in
hīs qui omnino nō corriguntur precedentū per
cussione flagelloꝝ sequentiū fit iniciū tormē
torum. Hinc est q̄ in psalmo scriptū est. Opia
tur sicut diploide cōfusione sua. Diplous enim
duplex vestimentū est. qđ figuratiter induunt
quī a tpali pena et eterna dāpnantur. vñ et ihe
remias. Contriō inquit super cōtriōem. id est
dāpnatō gemina. et hic in futuro seculo. Et idē
alibi et duplici cōtriōe cōtere eos. gemina
pena. presenti scilicet et futura. Quibusdā secre
to dei iudicō hic male est. illic bene. Scilicet ut
dum hic castigati corrigantur ab eterna dam
pnatōne liberentur. Quibusdā vero hic bene est
et illic male. Sicut illi accidit. qui hic potentie
claritate cōspicius post mortē gehenne ignibz
traditur cruciandus. Porro quibusdā hic et il
lic male est. quia corrigi nolentes. et flagellari

in hac vita incipiunt et in eterna percussione da-
pnantur. Certum est enim tanto immergi quos-
dam despatōnis profundo ut nec per flagella
valeant emendari. De quibus per prophetam di-
citur. Frustra percussi filios vestros disciplinā
non receperūt. Plerumq; iustus plangit et nes-
cit utrum pro omnib; peccatis suis presētia pa-
tiē flagella an p vno tātū. Et nescit q sit culpa
illa pro qua meruit pati eiusmodi supplicia. et
p ipso ambiguo maxime in merore versatur.
Quāuis flagella iustum a peccatis absoluāt ad
huc tamē sub vindictē metu turbatur. ne instā-
tes ei plage sufficiant ad purgāda delicta. Pro-
inde ergo dū presētia patiē et futuā p̄mescit
quod amō sicut ait propheta. p suis peccis dupli-
cia recipit.

¶ De infirmitate carnis. Cap. 3.

Esse nō nullos eiusdem qualitatis hoies q
nesciūt corrigi nisi alios viderint flagella-
ri. Sicq; p̄ficiūt opacōe malorū. dū sibi id acci-
dere timēt in q̄ p̄ire alios vidēt. Quosdā vidēs
deus nolle p̄prio voto corrigi aduersitatū t̄agit
stimul. Quosdā etiā p̄sciēs de⁹ multū peccāe
posse flagellat eos corpis infirmitate. ne peccēt
ut eis vtilius sit frangi languoribus ad salutē
q̄ manē incolumes ad dāpnacōez. Visitacō dei
nec sēp in bonū accipit. nec sēp in malū. In bo-
nū enī accipit. sicut visita nos in salutari tuo

In malum vero iuxta illud. In tpe visitacōis
sue peribūt. Tribus ex causis infirmitates ac
cīdūt corpibus id est ex peccato. ex temptacōe
et in tempancīa passiomis. Sed huic tantū no
iustissime humana potest medicina succurrere.
illis vero sola pietas diuine misericordie. Qui
valenciores sunt et sani vtile est illi infirmari et
peccare ne p vigore salutis illicitis se sordidā
tes cupitātū et luxurie desiderijs peccēt. Duricia
que mentem premit nec sentit vtiliter multa
tur in carne ut sentiat. atq; intellecta emen
detur. Nam cīcius vulnera carnis sentiūt q̄
aie. ideoq; p carnis flagella errantes cīci⁹ corri
guntur. Hoc quippe indicāt in pauli oculi squa
me infidelitatis. Que dū mutata sūt p increpa
cōem in oculi carnis ofestim soluta ē duricia mē
tis. Et pnicōsa sanitas q̄ ad inobediēciā hōiem
ducit. Est et salubris infirmitas que p diuinā
correpcōem mentis duriciam frāgit. Languor
anime id est peccatorum infirmitas pernicio
sa est. De qua etiam ap̄ls ait. Quis infirmatur et
ego non vroz. Nam infirmitatem carnis vtilē
esse idem ap̄ls approbat dicens. Quando infir
mor tūc fortior sum.

¶ De tollerācia diuine correpcōis. **¶** Cap. 2.

M Vermurare in flagellis dei peccator homo
nō debz quia maxime per hoc quo corripit

emendatur. Vnusquisque autem tunc leuius portat quod
patitur. si sua discussit mala pro quibus illi
infertur retribucio iusta. Disceat non murmu-
rare qui mala patitur. etiam si ignorat cur ma-
la paciatur. et per hoc iuste se pati arbitretur pro
quod ab illo iudicatur cuius nunquam iniusta iudicia
sunt. Qui flagella sustinet. et contra deum mur-
murat. iusticiam iudicantis accusat. Qui vero se
cognoscit a iusto iudice pati que sustinet. etiam
si hoc pro quo patitur ignoret. per hoc iustifica-
tur per quod seipsum accusat et dei iusticiam lau-
dat. dum ex rebus prospis iustus exempla prestat
hominibus. necesse est eum iterum et aduersitatibus tan-
gi. quatinus eius paciencia oprobretur ut denuo for-
titudinis documeta ex eo sumant. qui prosperitatis
pauis transiit agnouerunt. Qui passionibus ani-
me infiditate aduersario cruciatur. non id circo
credat se alienari a cristo qui talia patitur sed
magis per hoc deo commendabile se esse existimet. si
dum hec patitur laudet potius. quam accuset. Ad mag-
nam utilitatem diuino iudicio. mens iusti diuer-
sis temptacionibus passionum agitur. Pro
quibus si deo gratias egerit. sueque culpe quod ta-
lia dignus sit pati reputauerit. hoc quod ex passi-
one ei acciderit pro virtutibus reputabitur.
quia et diuinam agnoscit scientiam. et suam cul-
pam intelligit.

De temptacōibus dyaboli. Cap. 7.

Multis temptacōnum calamitatibus mēs
iusti in hac vita pulsatur. vñ a optat ab
hoc seculo funditus euelli. quo et erūpnis carē
at a fixam illam securitatē inueniat. Inter eas
penas quas iustus in corpore patitur atq; eas
quas mēte p fraudem dyaboli tollerat multum
ifē. Nā gū? fert q̄s interioꝝ lug; q̄ eas q̄s ex te
ri? sustinet. Has enim a loco euitat a tpe. illas
nec loco euitaē pōt nec tpe. Nō āplius electos
temptat dyabol? q̄ dei volūtas pmitit. Tem
ptando autem s̄ctorum pfectibus seruit. Et si
noles tamē sanctorū vtilitatē seruit dyabolus
quādo eos temptacōibus suis non decipit sed
potius erudit. nam temptacōnes quas ille ad
humanū interitum mouet. iterdū crist? ad ex
ercitiū virtutū salubri vtilitate conuertit. Infi
die dyaboli atq; astucie q̄tus huc atq; illuc q̄
rētes quē deuorent diffundātur a potestate tñ
diuina non egrediūē ne tm̄ noēiāt quantū ma
liciose ostendūt. Nam quando s̄ctorum virtus
tanta tollerare potuisset. si supna dispensacō pi
o moderamine nequiciā demonū non frenaret
Et licet dyabolus temptacōnē iustoz semp in
ferre cupiat. tamē si a deo potestatē nō accipit
nullatenus adipiscī potest quod appetit. Vnde
et omnis voluntas dyaboli iniusta est. tamen

permittere deo. omnis potestas iusta. Ex se enim
temptare quoslibet iniuste appetit. sed et eos qui
temptandi sunt. non nisi temptari deus iuste per-
mittit. Unde etiam in libris regum de dyabolo
scriptum est. Quia spiritus domini malus irruerat in
saul. Vbi iuste queritur. si domini cur malus. si
malus cur domini. Sed duobus verbis comprehensa est
et dei potestas iusta et dyaboli voluntas iniusta.
Nam spiritus malus per nequissimam voluntatem
et idem spiritus domini per acceptam iustissimam po-
testatem. Dyabolus non est immissor. sed incen-
tor potius viciorum. Neque enim alibi cupiscen-
tie fomenta succedit. nisi ubi prius prave cogi-
tationis delectatione asperit. Quam si a nobis sperni
ulterius aspererit sine dubio ille confusus discedit
statimque franguntur iacula cupiscencie eius
contemptaque iacent et sine luce faces eius extin-
guuntur. Sollicite hostis insidias intelligere per-
cipere et cauere dei suumque sicque innocentie vite existere
simpliciter et tamen oporteat cum in simplicitate esse pru-
dentem. Qui prudentiam simplicitati non miscet. in prophetam
coluba est seducta non habens cor. Sed ideo
coluba est quia simplex est. ideo autem cor non habens. quia
ignara prudentie est. Saepe fraus sathane sanctorum
cordibus aperit quando per spiritum boni angelum se simul-
las lucis. dum mittitur electos decepte detegitur
atque contempnitur. Sic et verba fallacis doctrina

deus sanctos suos facit intelligere quatenus dyabolici erroris interiorius cognoscant. ut solliciti caueant. Discretio sanctorum tanta esse debet ut inter bonum et malum predicti ratione discernant ne eos dyabolus per speciem boni fallat. Hec est enim peritio peccati per os ioseph dicentis. Noster es an aduersario propter hoc et iheremie dicitur. Si sepaueris peritiosum a vili quasi os meum eis. Tunc enim benedixit se indicant sancti quando eos deus fallacia demonum temptamenta facit intelligere. Multi decipiuntur a dyabolo et ignorant se esse deceptos prophete osee testimonio declarate. Comederunt inquit alieni robur eius. et ipse ignorauit. Alieni maligni spiritus signantur qui virtutem mentis comedunt. hoc corda negligenter non intelligunt. Tamquam inermis dyabolus vincit quando de aperta iniquitate hominem deprauare conatur. Armatus vero tunc incedit dum per speciem sanctitatis et virtutis ea que sancta sunt destruit. Quando et qui decipit sua detrimenta non sentit. sed tamquam sint virtutes que sunt vicia sectatur et diligit. In oculis carnalium dyabolus terribilis est in oculis electorum terror eius vilis est. Ab incredulis ut leo timetur. a fortibus in fide ut vermis contemnitur. ad momentum ostentus repellitur. Qui suggestiones dyaboli non recipit iniquas. infidias minime transit. Nam facile inconsequenti ope

repellit. si prima oblectamēta illius respiciantur
dyabolus enim serpens est lubricus. cuius si ca-
piti id est prime suggestioni nō resistitur. tot⁹
interna cordis dum cōsentit illabitur. Temp-
tationū dyabolicarū imitia fragilia sunt que si
non cauentur sed p̄ vsum in cōsuetudinem trā-
seunt. in nouissimis fortiter cōualescunt. ita ut
nūq̄ aut cū difficultate vincantur. Dum in tota
vita dyabolus preuaricari hominē cupiet. am-
plius tamen in fine molitur decipere. Hinc est
q̄ in principio contra prothoplastum serpenti
dictū est. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Quia
nimiz hominē quē dyabolus in cursu preterite
vite nō decipit in nouissimis sup̄lantare dispo-
nit. Proinde quāuis q̄sq; sit iustus. nūq̄ necesse
ē. ut sit in hac vita secur⁹. s; sēp humil⁹ caueat
sēp q; ne in fine corruat sollicit⁹ p̄timeat. Dy-
abol⁹ suis fautoib; blādīc. dei suis vero molit̄
tēptamēta vtraria. exēplo dñi q̄ se post baptis-
mū pass⁹ ē a dyabolo p̄tēptari. dyabol⁹ s̄ctos
oēs nō tenēdo possid; s; tēptādo p̄sequit̄. Nam
q̄ nō in eis int̄insec⁹ regnat. vtra eos extrise-
cus pugnat. Et q̄ int̄erius amisit dominū. ext̄eri-
us cōmouet bellum. Tunc cōtra eū quem pos-
sidet dyabolus acrius seuit quādo se virtute di-
uina ab eo expellēdū agnoscat. vñ a immūd⁹
sp̄s tūc gū⁹ decipit puez̄ in q̄ habitabat. qñ

ad xpi imperiū exire ab eo coact⁹ est. Quod fa-
ctum et ad yob v̄ba respicit. vbi in nouissimis
tehemoth caudā suā q̄si cædrus stringit. P̄
dyabolū extra eos diuersis temptacōibus in-
sistere. qm̄ possunt a alijs sua vtilitate p̄desse.
ut dū illi impediūtur ne p̄ficiāt qui ducēdi sūt
Maligni spiritus hoc q̄ intra nos mūdare cupi-
mus sine intermissione tēptāt iterū sordidare
Sācti aut̄ presago spiritu eorū infidias precog-
nosunt. Et quāt q̄d in se metip̄s terrenū sen-
iunt indefinēter opibus sāctis exhauriūt ut ex
intimis puri inueniātur. Eodē blandimēto dē-
p̄iuntur nūc p̄ dyabolum homines q̄ protho-
plasti in paradiso sunt dēcepti. Multis enim vicō-
rum prestigijs mēres reproborū p̄tēptādo delu-
dit. Nunc enim p̄missis dēcipit. nūc rebus trā-
sitorijs quasi necessarijs illicit. Nūc enim ipsa
infernī supplicia quasi leuia ac trāsitoria fugge-
rit. quatin⁹ miserorū corda incupiditate lasciu-
aq; dissoluat. secumq; ad tartara ducat. Argu-
menta tēptacionū. malarūq; cogitacōnum se-
mina. que in cordib⁹ hominū dyabolus fundit
ita sepe vndiq; captā implicat mentem ut ex q̄
pte euadere quisq; tēptauerit sine p̄iculo exire
non possit. veluti si iures hoc facere q̄d si feceris
pecces. si nō feceris reus p̄iurij sis. In tāto ergo
mali discrimie ut euadēdi adit⁹ pateat. minora

potius eligenda sunt ut maiora vitent. Dyabo-
lus quando decipere quem querit prius natu-
ram vniuersumque irredit et inde se applicat. unde
apertum hominem ad peccandum inspererit. Ex ea
parte homines dyabolus temptat qua eos per ex-
crescentem humorem facile inclinare ad vicia
conspicit ut secundum humoris compassionem adhi-
beat et temptacionem. Lige balaam qui in figu-
ra dyaboli contra populum dei. ex ea parte prece-
pit permissivos pretendere laqueos ex quibus facilius
sensit eos esse lapsuros Nam et qui aquam alicui
deducit non eam per aliam partem mittit. nisi ubi
eius impetum intendit. Nullus culpam non ex-
istimet quam ex propria passione sustinet. sed quam
tamen valet contra id quod tolerat pugnet. Nam si
compassione ceditur. temptacioni et vicio nequa-
quam resistitur. Ideo dyabolus in sacris eloquiis be-
hemoth id est animal dicitur quia de celis lapsus
ad terras cecidit. Ideo leuiatam id est serpens de
aquis quia in huius seculi mari volubili versa-
tur astucia. Avis vero propterea nominatur quia per
supbiam ad alta sus tollitur. Et recte hijs tribus
vocabulary appellatur quia pro suo merito aerem quem
si avis pro carcere meruit. terra ut animal pul-
verem sicut ut in huius seculi mari insana iactetur
fluctuacione. Ex eo enim quod per membra sua dyabolus
opatur sortitur vocabula. ita quod singuli aguntur.

incitante illo ipse nominatur ex eo. Quē enim non decipit dyabolus. vñ animal est. Hoc ē dū p carnīs luxuriā tēprat. vñ serpens est. Hoc ē cupiditatis ac nocēdi maliciā. Quē autē nec sic decipit infidiatur ei. vñ avis est. Hoc est supbi e ruina. vñ enim dolos ppat. quousq; inueniat viā p quā incautū decipiat. Aliud est intrāē in mētem cuiquā dyabolū. aliud vero inhabitare nā q̄ in corda sanctorū ingreditur dum malas suggestiones insinuat. sed nō inhabitat in eis q̄ in suo corpe nō eos traducit. Qui vero in corpe eius sūt. ipsos inhabitat. q̄ ipsi sunt tēplū eius. Et si furripiat mētibus electorū dyabolus non autē in eis req̄sūt sicut in cordib; reproborū nā calore fidēi mor̄ excitatur ut exeat ab electis. Nonnulli quos iam auīdo ore dyabolus deuuerat. rursus diuini iudicij occulta misericōe ab eius ore eripiuntur q̄ saluti restituntur. Nā sepe multos quos antiquus hostis luxurie cenomeros tenuit potēcia diuina p potēciā ab eis faucibus traxit. Quoniā de bonorū interitu propheta dicit. electos esse dyaboli escā; dum alibi scriptū est de illo. fenū sicut bos comedet nisi q̄ in oculis dei fenū sunt. qui electi abus scdm homines esse vidētur. Ac p hoc qui de bonorum numero pēt. apud homines electi. apud deū fenū existūt. Eū dyabolus iam deglutisse dicit

que iam profecto scelere deuorasse videtur. Eū
vero quē non deglutit opus perfectione. sed
temptationū ille sebris mordetur ut deuolet. ad
huc quasi in maxilla mādīt. vñ a paulus habz
stimulos carnis ut humilietur. nō habet peccā
di perfectionem qua degluciat. Os dyaboli
verba eius sunt. verba eius vero inspirationes
occulte sūt. quibus corda hominū alloquēs. oc
cultis vrit cupiditatibus. Quidā ob incorrigibi
lem iniquitatē. quia spē nō corrigūtur. immū
dis spiritibz verādi tradūt. ut arripieudi eos
dōnes corporaliē habeant potestatē terroribzqz
eoz afflicti humiliēt a peniteāt ac saluent. Si
cut a apl's. chymtheis scribēs dicāt. Tradite
hmōi sathane in interitū carnis ut spūs salu
sit. vtile ē enim quosdā peccātes ut aie saluēt
sathane corporaliē deputari. q̄tū ex pñti correp
tōe futurū iudiciū timeāt de cetero deliq̄re caue
ār. Quidā aut potestati demonū ad emēdacōez
deputāt qdā vero despecti ad solā pdicōnez tra
dūt. Nonū q̄ dyabol⁹ aduersus hoiez iustū a tri
bulacōes cordis illi exaggeāt. a dolores corpis
fiscitat. Dic ē q̄ apl's aie. Dat⁹ ē m̄ stimul⁹ car
nis mee āgel⁹ sathane ut me colaphiset. Sepe
iusti mētē varijs vexationū doloribz vis demo
nū cruciat. vñ mēdū vsqz ad despacōis āgusti
am coarctāt. Permanētū autē in dei amore aie

et ipsa tal' angustia ad merita proficit. Nam siue
in animo siue in corpore per instinctum immundorum
spirituum. quolibet aduersa iustus patitur ex de
i vtiq; pmissu id patitur. Quod si hoc ipsum ad
dei gloriam humilis referat et dicat si bona susce
pimus de manu domini mala autem quae non fu
stineamus iste non separatur a deo sed coniungitur
quolibet atroci angustia torqueatur. Multa iustus
aduersa in anima patitur instigatione demonum.
sed talibus temptationibus pira vite eterne non potest
quod pius dominus ad damnationem culpe nostrae
non deputat. quod de sue maiestatis pmissu. nolens
qui patitur portat. Nam ibi peccamus ubi cupidita
tatem et voluntatem deflectimus. Vbi vero violenter
addicimur et si facinus aut flagitium non est mise
ria tamen pro flagitio et facinore est. Sed qui de
um laudat pro irrogata miseria. commissa paul
dubio euacuat facinora.

De temptationibus sompniorum. Cap. 6.

Deteruntque demones in noctibus occurrentes
humanos sensus per visiones turbant. ut
formidolosos et timidos faciant. Aliquodcumque et
despatione peccatorum mentem conuersi per soporem
conturbant. horredaque gehene supplicia mimulant
Nonnumquam autem et aperta impugnatione grassantes
humana corpora verberant. Quod tamen deo permit
tente malis fit ad vindictam. iustis ad tollerantiam

et gloriã. Plerumq; immūdi spirit⁹ eos quos
incumbere in seculi amore cōspiciūt. dormientes
quadam vane spei p̄speritate illudunt. Quosdã
vero quos formidare aliqua aduersa p̄sēhunt
dormientes inani terrore cōcutiunt. Sicq; mise
rorum corda varijs illusionibus in̄temptates
modo vacua prosperitate demulcent. modo va
na formidine terrent. Quã aut nullis aut raris
p̄scñ sunt delictis. aut nūq̄ aut raro terroribus
fatigantur nocturnis. sed placido sompno qui
escētes. interdum etiã p̄ soporē quedã archa
na et mistica cōtuentur ac vident. Qui vero cor
da sua grauioribus vicjs polluerunt cōscienti
e pauore illi species tremēdas aspiciūt. Fal
lar enim ymago mētes miserorum diuersis il
ludit ymaginibus. et quos vigilantes in vitia
traxit dormientes fatigat. ut numq̄ securos re
buiescere sinat. Nō nūq̄ etiã electorum men
tes horrendis ymaginibus sompniorum spiri
tus immūdi terrificare conantur. et quos vigi
lantes vicjs temptant nec superant acriter do
mientes impugnant. Sãcti aut et si ad momē
tum huiusmodi visionibus commouentur. mor
tamen euigilantes illusionū vanitates despici
unt intencionemq; suã protinus ad deum ouer
tunt. Diuerse sunt qualitates sompniõz. Que
dã enim ex saturitate. siue inanitate occurrūt.

70
quodam per experientiam nota sunt. quodam vero ex propria
cogitatione oriuntur nam sepe quod in die cogitamus
in noctibus recognoscimus. Nonnulli autem visiones
spirituum immundorum sunt illusiones. Salomone ap-
probate. Multos inquit errare fecerunt sompnia et
illusiones vane. Porro quodam iusta sunt modo
hoc et supne reuelationis misterio sicut legitur
in lege de yoseph filio iacob. quod sompnio fratibus
preferendus predicatus. vel sicut in euangelio de io-
seph sposo marie. quod ut fugerit cum puero in egip-
tum sompnio admonitus est. Nonnumquam et promixte ac-
cidunt visiones et cogitatione simul et illusiones at-
que idem cogitatione et reuelatione. danielle dicente.
Tu rex inquit cogitasti in stratu tuo quid
erit futurum post hec et quod reuelat misteria ostendit
tibi quod ventura sunt. Etenim sepe ea in quibus cogita-
tionum nostrarum sensum porrigimus quodam mentis excelsu
reuelant. dum requiescimus. Quauis nonnul-
la vera sint sompnia facile tamen eis credi non oportet
est. quod a diuersis ymaginacionum qualitatibus oriuntur
et vni veniant raro considerantur. Tam facile igitur
sompnijs fides adhibenda non est ne forte satana
nas in angelum lucis se transformans quolibet incau-
tum fallat. et aliqua erroris fraude decipiat. Non
numquam interdum demones deceptorum fraude ita
quosdam curiosos obseruantes illudunt ut quedam
sompnia non aliter eueniant quam ostendunt ut enim

in multis fallat interdū a reā p̄nunciāt. S; quā
uis ita accidāt cōtēpnēda sūt ne forte de illuſio
ne p̄cedāt recolētis ſcripture dicētis. Si dix
erit vob; a ita euenerint nō credatis. Sōpnia ſi
milia ſūt augurijs. a q̄ ea intēdūt vere auguria
ei noſcūt. Scire autē debem⁹ nō eſſe reā ſompni
a que cogitās aim⁹ die noctuq; ſibi ymaginat.
Mētes enī nō nūq̄ ip̄e ſibi ſomnia fingūt. Sepe
enī dū p̄ora mala p̄ triſtē memoriā ac gētēne
vidictā in nob; ip̄e recolēdo ymaginam⁹ hui⁹
modi ymaginacōnes mētis a de p̄teriti admif
ſi. aut de futuri ſupplicij memoria vigilātib; ſūt.
a p̄ viſiones ſompniāq; occurrūt. a cogitaciū
mētes occiūt. Nā vna in memorie ſūt vtraq;
ſue vigilātib; ſue dormientib; nob;. Tali enī a
nimi monicōe horribiliq; pauore etiā p̄ q̄etē cō
tūtimur a q̄ ḡuia ſint q̄ omiſim⁹. a q̄ duā q̄ p̄
timeſim⁹ mētis aſpectu etiā in ſompno cōtēpla
mur. Nō eē p̄cēm q̄ nōlētēs ymaginib; no
cturnis illudimur. ſ; tūc eē p̄cēm ſi acē q̄ illuda
mur cogitacōis effectib; p̄uenim⁹. Lururie q̄ppe
ymagines q̄s in veritate geſſim⁹ ſepe dormiētī
b; in aia apparēt ſ; inorie ſi nō cupiſcēdo oc
currūt. Qui nocturna illuſione polluit. q̄uis a
ſi extra memoriā turpiū cogitacōnū ſe ſeciat in
q̄natū tū hoc ut tēptareē culpe ſue ſbuat ſuāq;
ſimmūdiā ſtatim ſletibus tergat.

De remedijs tēptacōnū .

Cap. A.

Hoc est remedium eius q̄ vicōrum tēptā
mētis exstuat. ut quociens quolibz tāgiē
vicio tōciēs ad oracōnem se subdat. Quia fre
quēs oracō. vicōrū impugnacōnem extinguit.
Tam pseueranter oportet intendere animum
nostrū in orādo atq; passando. quousq; impor
tunas desideriorū carnaliū suggestiones q̄ no
stris obstrepūt sensibus fortissima intencōne
supemus. ac tā diu insistere. quousq; persisten
do vincamus. Nam negligētes oracōes nec ab
ipso homine impetrare valēt quod volūt. Quā
do quisq; orat. factū spiritū ad se aduocat. at v
bi venerit cōfestim tēptamēta demoniorum
que se mentib⁹ humanis immergūt presēciā
eius ferre nō sustinentes effugiunt. Oracō cor
dis est. non labiorū. neq; enim verba deprecā
tis deus intendit. sed orantis cor aspiciēt. Quod
si tacet os cor orat. et vox fileat q̄uis hominib⁹
lateat deo latere nō potest qui cōsciencie p̄ns ē
Melius est aut cū silentio orare corde sine sono
vōcis. q̄ solis verbis sine intuitu mentis. Nūq̄
est sine gemitu orandū. nā peccatorum recorda
tio merorem gignit. Dū enim oramus si ad me
moriam culpam reducimus. magis reos tunc
nos esse agnoscimus. Ideoq; cū deo assistim⁹
gemere et flere debemus remimiscētes q̄ gūia

sunt scelera que commisimus. quaque dura inferni supplicia que timeamus. Mens qualem se in oratione offert. talem post orationem conseruet. Nam nichil proficit oratio si de novo committitur unde iterum venia postuletur Ille enim precibus desideratum effectum sine dubio percipit. qui quod orando abluat postulat delinquendo non iterat Mens nostra celestis est. et tunc orando deum bene contemplatur. quando nullis curis aut erroribus impeditur. Aptam est enim ad bonum in sua natura in aliena vero turbatur. Quam est oratio quam in suo tempore seculi non interueniunt cure. Longe autem a deo est animus qui in oratione cogitationibus seculi fuerit occupatus. Tunc ergo veraciter oramus quando aliunde non cogitamus. Sed valde pauci sunt qui tales orationes habeant sed licet in quibusdam sint. difficile tamen ut semper sint Mens que ante orationem vacans a deo illicitis cogitationibus occupatur. dum in orationem veniet confestim illi ymagines rerum quas nuper cogitavit occurrunt. aditumque precibus obstruunt ne se mens libera ad celeste desiderium erigat Purgandus est itaque primus animus atque a temporalium rerum cogitationibus segregandus ut pura acies cordis ad deum vere et simpliciter dirigatur. Nobis vero tunc impetranda divina munera credimus quam simpliciter effectu assistimus cum oramus Multis

modis interrumpitur intentio dum semper in aera
vana mundi ingeruntur in cuiuscumque orationis ani-
mo. Tunc enim magis dyabolus cogitationes
curatum secularium humanis mentibus ingerit quam
orantem aspiciat. Duobus modis oratio impe-
ditur ne impetrare quisque valeat quod postu-
lat. Hoc est si aut quisque adhuc mala committit
aut si delinquenti sibi debita non dimittit. Quod
geminum malum dum quisque a semetipso abster-
ferit. primum securus studio orationis incubit. et
ad ea que precipibus impetrare cupit. mens se
libere erigit. Qui leditur non desistat orare pro se
ledentibus. Alioquin iuxta dei sententiam peccat
qui pro inimicis non orat. Sicut nullum proficit
in vulnere medicamentum si ad huc ferrum in eo
sit. ita nichil proficit oratio illius. cuius adhuc
dolor in mente vel odium manet in pectore. Tan-
tus esse debet erga deum orationis affectus ut non
despet precibus effectum. Inaniter autem oramus si
spei fiduciam non habemus. Peccat ergo ut apostolus
ait. unusquisque infide nichil dubitans. nam qui
dubitatur similis est vnde maris que vento ferre
atque dispergitur. Diffidencia nascitur impetran-
di orata. si se adhuc animus sentiat circa pe-
candi affectionem versari. Non enim potest ha-
bere precibus certa fiduciam. que ad huc in preceptis
dei pigritat. et peccati recordationes delectat. Qui

a preceptis dei auertitur qđ in oracōe postulat
non meretur nec impetrat ab illo bonū qđ postu-
lat. cuius legi non obedit. Si enim id qđ precā-
pit facimus id qđ petim⁹ sine dubio obtinem⁹
Nam sicut scriptum est. q̄ auertit aurem suam
ne audiat legē oracō eius execrabilis erit. Me-
tum apud deum vtraq; sibi necessario conuen-
datur. ut oratione operacō. ⁊ opere fulciatur o-
ratio. Vnde etiā iheremias ait. Leuemus cor-
da nostra cum manibus ad dominū. Cor enim
cum manibus leuat. qui oracōnem cum opere
subleuat. Nam quisquis orat. et non opatur.
cor leuat ⁊ manus non leuat. Quisquis vero o-
patur. ⁊ non orat. manus leuat. et cor non le-
uat. Sed quia ⁊ opari necesse est ⁊ orare. bene
iuxta vtrumq; dictum est. Leuemus corda no-
stra cū manib; ad dominū. ne de negligētia mā-
datorum dei reprehendamus. dū salutem no-
stram obtinere. aut sola oracōne aut sola opa-
cōne contendimus. Post qđ bonum op⁹ agim⁹
lacrime orationū fūdātur. ut meritū actionis
humilitas impetret precis. Culpabiliter man⁹
ad dominū expandit. qđ facta sua orādo iactāter
oābat. seq; magis qđ deum de opibus iustis lau-
dare volebat. Quorūdam oracō in peccatum cō-
uertitur sicut de iuda p̄ditore scribitur. Qui enī
iactāt oāt laudē humanā appetēdo nō solū ei⁹

oracō non delet peccatū sed ipsa vertitur in pec-
catum. Sicut iudei & heretici. qui licet ieiunare &
orare videantur eorum tamen oracō nō illis ad
purgacōnis proficit meritū sed mutatur potius
ad peccatū. Ideo interdū oracō electoꝝ in pressu-
ris eorū differtur ut impioꝝ peruersitas auge-
atur. Verū dum iusti tēpaler audīunt. pro e-
orum fit salute qui eos affligunt. ut dū illis tem-
pali remedio subueniunt. prauoꝝ oculi ad con-
uersionem apiant. vñ & trium pueoꝝ frigidus
ignis fuit. ut nabugodonosor verū deum cogno-
scret. Sicut & ppheta in psalmis ait. Propter ini-
micos meos eripe me. Proinde tardius exau-
diuntur quorundam oraciones. ut dum dif-
feruntur forcius ex sāditate maioribus premijs
cumulent. Exemplo prumarū & pressione mes-
sum in quibus quāto tardius sata semina ex-
eunt tanto ad frugē cumulaciō crescut. Quocū-
ens orantes non exaudimur. nostra nobis fa-
cta i oculū pponam⁹ ut hoc ipsū qd differimur
diuine iusticie reputetur & nostre culpe. Intee-
dum q̄ p̄seuerant orantes nō cito exaudimur
vtilitātē nostre est non aduersitati. Sepe enim
multos deus non audit ad voluntatē ut exau-
diat ad salutem. Multi orantes non exaudiunt
prouidēdo illi deo meliora q̄ petūt. Sicut cōtinge-
re solet puulis. qui ne in scolis vapulent dum

exorant. sed nō datur illis postulacōnis effectus
quā impedit talis exaudicō ad profectū. Non
aliter quibusdā cōtigit electis. deprecatur enim
deum p non nullis vite huius cōmodis vel ad
uersis. Prouidētia vero diuina temporaliter eo
rum desiderio minime consulit quia meliora ill
in eternum pmittit. Oracō priuatis locis opor
tunius fūditur mai⁹ q; obtēti impetrat. dū deo
tantū teste depromitur. Propriū aut pposita
rum est. offerre se in oracōne vidētibus quorū
fructus est nō deo placere. sed gloriā ab homi
nib; opare. Non in multiloquio exaudiuntur ho
mines a deo. quasi plurimis eū verbis conētur
inflectere. Neq; enim conciliat eum multiplex
orātis sermo. s; pura sinceraq; orantis intencō
Bonum est corde semp orare. bonum etiā et so
no vocis deum spiritualibus ymnis glorificare.
Nichil ē solo voce canē. sine cordis intēcōne. S;
sicut ait apłs. cātātes in cordib; nris hoc ē nō
solū voce. s; corde psallētes. vñ et alibi. Psallā
spū psallā a mēte. Sicut in oioib; regimur. ita
psalmoz studijs delectemur. Psallēdi enī vtili
tas tristia corda solat. gōcōēs mētes facit. fa
stidiosos oblectat. inertes exfuscat. peccōres
ad lamēta inuitat. Nam q̄uis dura sint carna
lia corda. statū ut psalmi dulcedo insonuerit ad
effectū pietatis aim eorū inflectit. Dū xpianū

non vocis modulacō s̄ tantum verba diuina q̄
ibi dicuntur debeāt cōmouere. nescio quo tamē
modulacōe canentis maior nascitur cōpunctō
cordis. Multi enim repiuntur qui cant⁹ suauita
te cōmōi sua crimina plangunt atq; et ea pte
magis flectuntur ad lacrimas ex qua psallētis
insonuerit dulcedo suauissima. Oracō in p̄nti
tātum vita pro remedio peccatorū effunditur.
psalmoz autē decantacō perpetuā dei laudem de
monstrat. in gloriā sempiternā sicut scriptū
est. Beati qui habitāt in domo tua in secula se
culozum laudabunt te. Cuius opis ministeriū
quicumq; fideliter intentaq; mente exequitur
quodāmodo angelis sociatur.

De oracōne.

Cap. 8.

Oracōib⁹ mūdāmur. lōib⁹ instruihur
vtq; bonum si liceat. si non liceat. meli⁹
est orare q̄ legere. Qui vult cū deo semper esse
frequenter deb; orare. frequēter a legere. Nā
cū oramus. ipsi cum deo loquimur. cū vero legi
mus deus nobiscum loq̄tur. Omnis p̄fect⁹ ex
lectōne a meditacōne procedit. Que enim nesci
mus lectōne discimus. Que autē didicim⁹. me
ditacōne cōseruamus. Geminū cōfert donum le
ctio sanctarū scripturarū. siue qd̄ intellectū men
tis erudit. seu qd̄ a mundi vanitatibus abstra
ctum hominem ad amorē dei perducit. Excitati

enim sepe illius sermone subtrahimur. a deside-
rio mūdane vite. atq; accensi in amore sapiē-
e. tāto vana spes mortalitatis huius nobis vi-
lescit. quanto amplius legēdo spes eterna cla-
ruerit. Geminum est lectionis studium. Pri-
mum quomō scriptura intelligatur. scdm qua
utilitate dicatur. Erit enim ātea quisq; promp-
tus ad intelligēdū que legit. sequēter ydoneus
ad proferēdum que didicit. Lector strenuus
potius ad implendū que legit q̄ ad sciendum
erit promptissim⁹. Minor enim pena est nesciē-
qđ appetas q̄ ea que noueris non implere. Si-
cut enim legendo scire cōcupiscimus. sic sciēdo
que didicimus. recta implere debemus. Lex dei
a premiū habet a penam legētib⁹ eam. Pre-
miū in eis que eam bene viuendo custodiunt
penā vero qui eam male viuendo cōtempnunt
Omnis qui a preceptis dei discedit opere. quoci-
ens eadē dei precepta legere l̄ audire potuerit
corde suo reprehēsus cōfundit. q̄ id qđ nō agit
memorat. a teste cōsciētia interi⁹ accusat. Vñ
a dauid ppheta deprecatur dicens. Tūc non cōfundar
cū respicio in oīa mandata tua. Grauius nāq;
vn⁹ quisq; cōfunditur. qm̄ mādata dei l̄ legendo.
vel audiēdo respicit que viuēdo cōtempnit corde e-
nim reprehēdit dū mādatoy meditacōne docet
q̄ nō implerit ope q̄ diuina didicit iussione.

De legendi assiduitate.

Cap. 9.

Nemo potest sensum scripturę sanctę cognoscere. nisi legendi familiaritate sicut scriptum est. Ama illā et exaltabit te. glorificabis ab eā cū eam fueris amplexatus. Quāto quisq; magis in sacris eloquijs assiduus fuerit. tāto ex eis vberiozem intelligēciam capit. Sicut terra q̄ quāto amplius excolitur tanto vberius fructificat. Quāto āplius ad q̄libet artem homo cōscendit. tāto magis ad hominē ars ipsa descendit. Sicut in lege scribitur. Moyses ascendit in mōtem. et dñs descendit. verū ē de oīo spiritali qđ ille tantū secreta diuinorū scrutabitur mandatorū. quī ab actōe terrene cure auocauerit animū. et se vlla familiaritate scripturis sãctis imbeherit. Nā sicut cecus et videns potest quidem vterq; ambulare sed non cōsimili libertate. dū cecus p̄gens quo nō vidit offendit. videns vero offendicula caueat. et quo sit pergēdum agnoscat. sic qui nubilo terrene cure fuscatur si tēptet dei perscrutari misteria nō valet. q̄ ppter caliginem curarū non videt. Qđ ille tantū ē efficere valet quī sese ab exteriorib; seculi curis abstrahit et totū scripturarū meditacōe defigit. Quidam habent intelligēcie ingeniū sed negligunt lōmīs studium et qđ legēdo scire potuerūt negligēdo otempnunt. Quidam vero amorem

sciendi habēt sed tarditate sensus prepediunt
Qui tamen assidua lectione sēhunt. qđ ingeni
osi per desidiam nō nouerūt. Ingenio tardus
et si nō p naturā. p assiduitatem lectionis aug
mentatur. Nam q̄uis sensus etetudo oblit fre
quens tamen lectio intelligētie pro intencōne
boni studij premium p̄cipit. Ita qui prestitum
sibi a deo ingeniū intelligentie negligit. o dem
nacōnis reus existit. quia donū q̄ accepit despī
cūt a p desidiam delinquit. Quidā dei iudicō do
num sciētie qđ negligūt accipiunt ut durius
de rebus creditis puniantur. Tardiores autē
ideo qđ scire cupiunt difficilius inueniūt ut p
exercitio laboris maximū premium habeant
retribuōnis.

¶ De doctrina sine gr̄tia.

¶ Cap. 10.

Doctrina sine adiuuante gratia q̄uis infū
datur auribus. interius nichil proficiat.
Tunc autem sermo dei infusus auribus ad cor
dis intima peruenit. quando dei gratia mētem
interius ut intelligat tangit. Sicut enim quos
dam flamma caritatis sue deus illuminat ut vi
taliter sapiant ita quosdam frigidos torpētes
q̄ deserit. ut sine sensu persistant. Pleriq̄ in a
cumine intelligēdi viuaces existūt. s̄ loquēdi
inopia agustātur. Quidā vero in vtriusq̄ pollēt
a sciētie copiā a dicendi efficacitā habēt.

De supbis doctoribus.

Cap. 11.

Queriq; scientiam acceptā scripturarū non ad dei gloriā. sed ad suam laudē imitāē dum ex ipsa scientia extolluntur et ibi peccant ubi peccata mūdare debuerāt. Nūq̄ cōsequuntur legendo pfectam scientiam arrogātes. Nā quāuis sapientes in supficie videantur medullitus tamen veritatis archana nō tīgūt. quā superbie nube p̄pediuntur. Semp̄ enim superbi legūt. querūt. et nūq̄ inueniunt. Diuine legis penetrabilia humilibus et ad deū bene intrātibus patent. prauis et supbis clauduntur. Nam q̄uis dhūna eloquia in lectione sint arrogātib; apta in misterio tamen clausa atq; occulta sunt. Dū sermo dei fidelibus luceat. reprobis aut ac supbis quod amō tenebre scit. Et vnde illi illuminātur inde isti cecantur.

De carnalib; doctorib; et hereticis.

Cap. 12.

Nequa q̄ legem intelligit qui carnaliter legendo verba percurrit. sed qui ea sensu interioris sciēcie p̄spicit. Nā qui litteram legis intendunt eius occulta. penetrare non possunt. Multa enim non intelligēdo spiritaliter scripturas nec eas recte sciēdo in heresim deuoluta sunt atq; in multis erroribus defluerūt. In solis fidelibus religata est lex teste dño per p̄phetam. Signa testimoniū signa legē in discipul

meis nē cā aut iudeus intelligat aut hereticus
quīa nō est xp̄i discipulus. Vnitatē quippe pa-
cis quā xp̄s docuit nō sequantur. De qua idē
dñs dicit. In hoc cognoscēt homines quīa mei
discipuli estis si dilectionem inter vos habue-
ritis. Scripturas heretici sano sensu nō sapiūt
sed eas ad herozē prave intelligentiē ducunt
neq; semetipsos eaz sensibus sbdūt sed eas p-
uerse ad errorem p̄prium pertrahūt. Doctores
eroz; prauis persuasionibus ita p argumentū
fraudulentiē suos alligāt auditores ut eos qua-
si labyrintho implicent a quo exire vix valeant
Tāta est hereticorum calliditas ut falsa veris
malaq; bonis permisceant. salutaribus rebus
plerumq; erroris virus interserant quo facili-
us possint prauitatem peruersi dogmatis sub
specie persuadere veritatis. Plerūq; sub nomi-
ne catholicorum doctorum heretici sua dicta cō-
scribunt ut indubitanter lecta credantur. Nū-
q̄ blasphemias suas latēti dolo in libris nostro-
rum inserūt doctrināq; veram adulterando cor-
rumpūt. scilicet vel adiciendo que impia sunt &
auferēdo q̄ pia sunt. Cautē meditāda cautoq;
sensu probāda sūt que legūtur. ut in x̄ apostoli-
ca monita & teneamus q̄ recta sunt & refutem⁹
que contraria veritati existūt sicq; bonis instrua-
mur ut a mal̄ illesi p̄maneamus.

Adeo phibet xpianis figmenta legere poetarum quia oblectamenta inaniū fabularum mentē excitant ad incontinentia libidini. Nō solū cura offerendo demomb; ymolat s; etiā dicta eorum libentius capiēdo. Quidā plus meditari delectantur gentium dicta ppter tumentem & ornatiū sermonem q̄ scripturam factam ppter eloquiū humile. Sed quid pdest in mundanis doctrinis proficere. & manescere diuinis caudua sequi figmenta et celestia fascidire mysteria. Cauendi sūt tales libri ppter amorem sanctorū scripturarū vitandi. Gentium dicta exterius verborū eloquētia nitēt. interius vacua veritatis sapiēcia manēt. Eloquiū autē sacra q̄ exterius in cōpta verbis apparēt intrinsecus autem misteriorū sapiēcia fulgēt. vñ & apłs habemus inquit thesaurū istū in vasis fictilibus. Sermo quippe dei occultum habet fulgorē sapiencie & veritatis repositū in vborū vilissimis vasculis. Ideo libri sancti simplici sermone descripti sūt ut non in sapiēcia verbi sed in ostensione spūs homines ad fidē pducerētur. Nā si dyalectici acuminis verfucia. & ret hōice artis eloquēcia editi cēt neq̄q̄ putareē fides xpī in dei virtute s; in eloquēcie humane argumentis existere. Neq̄q̄ crederem⁹ ad fidē diuino inspiamine

preuocari sed potius uerborum calliditate sub
duci. Omnis secularis doctrina spumantibus uerbis
resonat ac se per eloquentie tumorem attollens. per
doctrinam simplicem et humilem christianam euacuata
est. sicut scriptum est. Nonne stultam fecit deus sa
pientiam huius mundi. Fastidiosi atque loqua
cibus scripture sancte minus propter sermonem
simplicem placent. gentili enim eloquentie copia
si uidetur indigna illis. Quod si animo humili mi
sterio eius intendant confestim aduertunt quam
tum excelsa sunt que in illis despicunt. In lectio
ne non uerba sed ueritas est amanda. Sepe autem
repperit simplicitas ueridica et composita falsitas
que hominem suis erroribus illicit. et per lin
gua ornamenta laqueos dulces aspergit. Nam
nichil aliud agit amor mundane scientie nisi
extollere laudibus hominem. Nam quan
tum maiora fuerint litterature studia tanto
animus arrogancie fastu inflatur maiori in
tumescit iactancia. Unde et bene psalmus
ait. Quia non cognoui litteraturam introibo
in potentias domini. Simplicioribus litteris
non est preponendus fucus grammatice artis.
Meliores enim sunt communes littere. quia sim
pliciores et ad solam humilitatem legencium
pertinentes. ille uero nequiores. quia inge
runt hominibus permiosam mentis elationem.

Meliores sunt gramatici quam heretici. heretici enim
haustum serferi sua hominibus persuadendo propinat
Gramaticorum autem doctrina potest etiam profice
re ad vitam dum fuerit in meliores usus ad vitam.

De collatione.

Cap. 18.

Quoniam sit utilis ad instruendum lectio. ad hi
bita autem collatione maiorem autem intellige
tiam prebet. Melius est enim conferre quam legere.
Collatio docibilitatem facit. nam propositis inter
rogationibus circumactio rerum excluditur. et sepe ob
iectationibus latens veritas approbatur. quod ob
scurum aut dubium est conferendo cito perdiscitur. Me
tum profertur in collatione figere. res enim que minus
per se advertitur per operationem rerum facile ca
piuntur. Nam sepe sub specie alia insinuatur scriptu
re divine spirituales causas. et nisi per aliam e
videntem ostensionem vix appareret occulta legis
mysteria. Sicut instruere solet collatio. ita contem
ptio destruit. hec enim relicto sensu veritatis lites
generat et pugnando verbis etiam deo blasphemiam
irrogat. Unde hereses et scismata oriuntur
quibus subvertitur fides. corrumpitur veritas
scinditur caritas. Contenciosorum studium non pro
veritate sed pro appetitu laudis certat. tantaque
est in hijs perversitas ut veritatem cedere nesciant
ipsamque rectam doctrinam euacuare contendunt
In disputatione fideliorem cauenda est propositio

artificiosa subtilitas que callidis obiectiombus
recta tendit. Ita enim verfusis assertombus p
uorum disputaco inmodatur ut recta simulent
esse. que peruersa pfuadet. Lectio memorie aux
ilio eget. Qd si fuerit naturaliter tardior. frequē
si tamē meditacōne acutē ac legendi assiduita
te colligitur. Sepe proluxa lectio. longitudinis
causa memoriam legentis obliterat. Qd si bre
uis est submotaq; libri sentēcia retractetur in
animo. tūc sine labore legitur et ea que lecta sūt
recolēdo a memoria minime excludūtur. Accep
tabilior est sensibus lectio tacita q̄ aperta. Am
plius enim intellectus instruitur quādo vox le
gentis quiescit. et sub silencio lingua mouetur.
Nam dare legēdo corpus lassatur et vocis acu
men obtūditur.

De vita actiua et cōtemplatiua.

Cap. 17.

Actiua vita inoētia ē opm cōtemplatiua specula
laco supnorū. Illa cōis multorū ē ista pau
corum. Actiua vita mūdānis reb; tenet vītur.
Cōtemplatiua mundo renūciās. soli dō vīnē dele
ctatur. Quū pri⁹ in actiua vita p̄ficiat ad cōtempla
cōē; bñ ascēdit. Merito enī in ista sustollit q̄ in
illa vtil inuenit. Quicūq; tēpalē gloriā aut car
nalē adhuc affectat cupiscentia a cōtemplacōne
phibet. ut possit in actual vite opacōe purge
tur. In ista enim prius per exercitium boni opis

cuncta exhausta sunt vicia. ut in illa iam pura
mentis acie ad contemplandum deum quisque per
transeat. Et licet quis conuersus statim ad contem-
plationem conscendere cupiat. tamen ratione coitur
ut prius in adiuue operatione versetur. Exemplum
itaque adiuue vite de iacob sume. Qui dum ad ra-
chel hoc est ad visum principium festinaret que
contemplationem significat. illi lya hoc est la-
tiosa vita supponitur que adiuuam demonstrat
Sicut sepultus ab omni negotio terreno priua-
tur. ita contemplatione vacans ab omni occupa-
tione carnali auertitur. Et sicut ab acta vita con-
descendentes in contemplationis quiete sepeliuntur. ita ab actione seculi reuertentes. eos vita con-
templatiua in se quasi sepeliendos suscipit. Ac
per hoc vite mundane. actiua vita. et vite adiuue
contemplatiua sepulchrum est. Viri sancti sicut a
secreto contemplationis egrediuntur ad publicam
actionem. ita rursus ab actionis manifesto. ad se-
cretum contemplationis intus reuertuntur. ut in-
tus deum laudent. vbi acceperunt vnde foris ad e-
ius gloriam operentur. Sicut aquile moris est sem-
per oculorum obtutus in radios solis infigere nec
desistere nisi esse solius obtentu. ita facti a con-
templatione ad actuali vitam interdum refle-
ctuntur considerantes illa summa sic esse vilia ut
tamen illa vilia sint paululum nostre indigentie

necessaria. In actiue vite genere humano in-
tē-
tō per seueranter incedit in contemplacōe autē
se se per interualla resumit quia diuturnitate cō-
templandi lassatur. Visio animalium que in e-
zechiele ibant et reuertebātur pertinet ad con-
templatiue vite mensuram. In qua dum quis
q; intenderit sua reuerberatus infirmitate re-
flectitur atq; iterum renouata intencōne ad ea
vnde descenderat rursus erigitur. q̄ fieri in a-
ctiua vita non potest de qua si quisq; reflectat
vlt̄ ad modicum statim vitōrum excipitur luxu
Oculus dexter scandalizans quē dominus euel-
li precepit vita cōtemplatiua est. Duo oculi in
facie actiua et contemplatiua vita in homine.
Qui igitur per contemplacōnem docebit erro-
rem. melius est si euellat contemplacōnis ocu-
lum et seruet sibi vnū. vite actual̄ obtutum. ut
sit vtilius illi per simplicem actionem ire ad vi-
tam q̄ per contemplacōnis errorem mitti in ge-
hennam. Sape mens ad summa ab imis erigit̄
et sepe a summis ad infima pondere carnis in-
clinata reflectitur. Multos deus et ex carnalib;
sua gratia visitans ad contemplacōnis fastigi-
um eleuat. multosq; a contemplacōne laben-
tes iusto iudicō deserit et lapsos in terrenis o-
peribus derelinquit.

De contemptoribus mundi.

Cap. 16.

EA que amatoribus seculi cara sūt. sancti ve-
 lut aduersa refugiūt. pl⁹ q³ aduersitatib⁹
 mundi gaudent quā prosperitatibus delectantur.
 Alienos esse a deo quibus hoc seculū ad omne
 modum prosperatur. Seruus autē dei cūcta hui⁹
 mundi cōtraria sunt. ut dū ista aduersa senē-
 unt. ad celeste desiderium ardentius excitentur. Ma-
 gna apud deū ēfulget gratia. qui huic mundo
 contemptibilis fuerit. Nam reuera necesse est ut
 quē mundus odit. diligatur a deo. Sanctos vi-
 ros in hoc seculo peregrinos eē a hospites. vñ
 a reprehenditur petrus qd̄ tabernaculū fieri in
 monte cogitauit. quia sanctis in hoc seculo tab-
 naculum non est. quib⁹ patria a domus in celo
 est. Sancti viri ideo cōtempnere cupiunt mun-
 dum et motū mentis ad supna reuocare. ut ibi
 se colligāt vnde defluerēt et inde se subtrahāt
 vbi dispersi sūt. Iusti qui reb⁹ et honorib⁹ quā
 q³ huius vite blandimētis renūciāt p̄inde se
 ab omni terrena possessione mortificant ut deo
 viuant. ideo q³ huius seculi blandicias calcāt.
 ut validiores ad vitam illum de hui⁹ vite mor-
 tificacōne confurgant. Cūcta quippe tempali
 a quasi herbe virentes arrescunt et transeunt.
 ideo pro eternis rebus que nūq̄ arrescunt recte
 ista dei seruus cōtempnit quia in eis stabilitatē
 non aspiāt. Quā post renūciacōem mundi ad

supernam patriam sanctis desideriis inhiat ab
hac terrena intentione quasi quibusdam pen-
nis subleuatus erigitur et in quo lapsus erat per-
gemitus conspiciat. et ubi peruenit cum gaudi-
o magno intendit. Qui vero a contemplatione
reflexus curas huius seculi incurrit si ad memo-
riam sui reuertatur protinus ingemiscit. Quam-
cumque fuerint tranquilla que perdidit et quam
tunc confusa sunt in quibus cecidit ex ipsa laboris
sui difficultate cognoscit. Quid enim in hac vi-
ta laboriosius quam terrenis desideriis estuare. Aut
quid hic securius quam bona huius seculi nichil
appetere. Qui enim hunc mundum diligunt tur-
bulentis eius curis et sollicitudinibus contur-
bant. qui autem cum odiunt nec sequuntur inter-
ne quietis tranquillitatem fruentes. future pa-
cis requiem quam illic expectant hic quodammodo
habere inchoant.

¶ De sanctis qui se a consortio seculi sepa-
rant.

¶ Capitulum. II.

Sancti viri fundit seculo renunciantes. ita
huic mundo moriuntur. ut soli deo vivere delectentur
quoniamque ab huius seculi conuersatione se subtrahunt
tanta interna mentis acie presentie dei et angelice so-
cietatis frequentiam contemplantur. Malorum tam praua
sunt opera manifesta ut huiusmodi qui supernam patriam desi-
derant. non solum mores eorum sed et consortia fugiant

Quidam etiā corporaliter separari desiderant ab imi
quis. ut eorum non inuoluantur delictis. Non
nulli. a si non corporali discessu. spiritali tamē ab
eis intencōne recedunt. Qui et si cōmunes sint
ouersacōne. discreti sunt tamē corde a opere. Et
licet sepe in medio carnaliū vitā deus protegat
electorū tamen rarum satis est. ut quisq; inter
seculi voluptates possit diuicijs maneat illiba
tus in quibus a si nō implicet. aliquādo tamē
attrahitur. Neq; enim securus diuicijs potest
esse. qui piculo primus est. Via sine offendicu
lo vita mōchi. sine cupiditatis. a timoris impe
dimēto. Dū enim q̄sq; a consorcio mūdi abstrahi
tur nec cupiditas eum obligat cōsecrētē. Bonū
est ei corporaliter remotum esse a mūdo. sed mul
to melius ē voluntate. vtrūq; vero pfecto. Ille
vero perfectus est qui huic seculo a corde a cor
pore discretus est. Onager ut ait yob contem
pnt ciuitatem. a monachi cōmunem seculariū
ciuium cōuersacōem. Nō aduersa huius vite
appetunt. psp̄era contempnunt. ut dum ab eis
hec vita despiciē futura inueniat.

De preceptis aliorib; monachorū. Cap. 18.

Alia sunt precepta que dantur fidelib; con
munē i seculo vitā degētib; . atq; alia secu
lo huic renūciantib;. Illis enim dicitur. ut su
a omnia bene gerāt. istis ut sua oia derelinquāt

Illi preceptis generalibus astringuntur. isti
precepta generalia perfectius viuendo transen-
dunt. Ad perfectum non sufficit nisi abnega-
tis omnibus suis. etiam seipsum quisq; abne-
get. Sed quid est seipsum abnegare. nisi vo-
luntatibus proprijs renuntiare. Ut qui super-
bus eât sit humilis. quí iracundus est esse m̄a-
fictus studeat. Nam si ita quisq; renunciet
omnibus que possidet. ut suis non renunciet
moribus. non est cristi discipulus. Quí enim
suis rebus renunciat. sua abnegat. qui autem
moribus prauis. semetipsum scilicet abnegat.
Vnde et dominus. Quí vult inquit post me ve-
nire abneget semetipsum.

De Tepidis monachis. Capitulum. 29.
Qui nō rigida intencione monachi pro-
fessionem sectantur. quanto superm̄i a-
moris propositum dissolute appetunt.
tanto procliuus ad mundi amorem denuo re-
ducuntur. Nam professio non perfecta presen-
tis vite repetit desideria. In quibus et si non
dum se monachus alliget opere iam tamen al-
ligat cogitacionis amore. Longe quippe a
deo est animus cui hec adhuc vita dulcis est.
Iste enim quid de superm̄is appetat quid de
infim̄is fugiat nescit. nam sicut scriptum est.

Qui apponit scienciam apponit et dolorem. Quanto enim quisque potuerit supra scire que appetat. tanto acrius de infimis quibus inheret dolore debet. Propter hoc enim et iacobus apostolus dixit. Miseri estote. lugete et plorate. risus vester in luctum conuertatur. et gaudium in merorem. Hinc etiam dominus ait. Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Et rursus. Ne vobis qui ridetis. quod flebitis. Qui ad hoc conuersionem appetit sancti rationis ut alijs preesse quandoque desideret. iste non discipulus christi. sed prauitatis seductor existit. quia non pro deo sed pro seculi amore portare studet crucis christi laborem.

U De humilitate monachi vel ope. Cap. 20.

Humana virtus monachi humilitas. summumque vitium eius superbia est. Tunc autem se monachum quisque iudicet. quando se minimum existimauerit. etiam cum maiora virtutum opera gesserit. Qui mundum deserunt et tamen virtutes preceptorum sine cordis humilitate sequuntur. isti qui si de excelso grauius corruunt. quia deterius per virtutum elationem decidunt quam per vitia prolabi poterunt. Omnis dei seruus de suis meritis non debet extolli dum alios sibi inferiores viderit. sed multos sibi prelatos existimet. Nouerit autem omnis sanctus. alterius se non preponere sanctitati. Sempiternam conscientiam serui dei humilis esse debet.

a tristis. scz ut per humilitatem nō supbiat a p
vtilē merorem cor ad lasciviā non dissoluat
Dei seruus dum bonū aliqđ opus agit ad boni
remuneracōnem vtrum pertineant que fecit in
certus est ne forte discussione celestis iudicis re
us pensetur. a in hīs que dei sunt negligenter
aut superbe aliqđ opēctus esse inueniatur. Ide
oq; pro hoc ipso tristis mestus q; efficitur atq;
indefinenter turbatur. reminiscens procul du
bio scriptū esse. Maledictus homo qui facit o
pus dei negligēt. Nam veraciter odēpnabimur
si p torpore ea que bona sūt agim⁹. Dei seruū si
ne intermissione legere. oāre. opari oportet. ne
forte mentē ocio deditā. spūs fornicacōis furri
piat. Cedit enim labori voluptas aīm autē va
cātem cito preoccupat cōtuere salomonem p o
ciū multis fornicacōib; iuolutū. a p fornicacōis
vicia vsq; in ydolatriā lapsum.

De mōrchis q̄ in curis rerū occupāt. Cap. 21.

Hī qui pro dei amore seculo renunciant et
tamen curis rerum familiarium implican
tur. quanto se rerum studijs occupāt. tanto di
uine se ipsos subtrahūt caritati. Qui simul a tee
renis parē curis a in diuinis se exercere student
vtrumq; siml̄ opletī non valēt. Nā duas curās
p̄t̄ in esse p̄ctori humano nō posse a duob; ser
uētē. dñis vni placere difficile eē. euangelicus

sermo manifestat dicens. Nemo potest duobus dominis seruire. & cetera. Nisi prius a secretoribus cordis expellatur importuna secularium multitudo curarum anima que intrinsecus iacet neque que refurgit. Nam dum se per innumeras seculi cogitationes spargit. ad considerationem sui se nullatenus colligit. Arguitur eorum torpor qui deo vacare volentes et mundo renunciant. & curas proprias aspirantur. sed dum proximorum utilitates procurant a dei amore se sepant. Vie spiritualis ita passare debet sue proximitati. ut dum illi gratiam carnis prestare studet. ipse a spiritali proposito non dedimet. Multi enim monachorum amore primum non solum terrenis curis. sed etiam fornicationibus inuoluti sunt. et pro suorum temporalium salute suas animas perdidit. Interdum ordinata discretio est dum negatur parenti quod prestat extraneo. ut noueris non pietatis prohiberi officium. sed negare carnalitatis affectum. Parentibus enim non carnaliter prestat. quod extraneis pie impedit. Sicut nostra nobis non odiosa est anima. sed eius carnales habere odio debemus affectus. ita nepotes odio a nobis habendi sunt. sed eorum impedimenta que nos ab itinere recto prepediunt. dum tamen dominus ita precipit a nobis parentes odire. sicut & animas nostras. figuram sanctorum virorum seculo abrenunciantium. vacas

designare allophisorum archam dei gestantes. Nam
sicut ille pignorum affectibus a recto itinere minime
digresse sunt. ita et vir factus mundo abrenun-
tians paratele obtentu. non debet a bono prepe-
diti proposito.

De hijs qui amorem dei impediunt. **C**ap. 22.

Multi cupiunt vacare ad gratiam dei. sed ti-
ment carere oblectamentis mundi. Pro-
uocat quidem eos amor christi. sed reuocat cupi-
ditas seculi. Qui proinde obliuiscuntur voti. quia
capuntur illesebris vanitatis. Quocumque mens
procellis mundi huius inuolueris. linguam ascende
de crucis. ut a mari. id est a tempestate huius se-
culi libereris. Nam nullus te a lacu mortis eterne
saluabit nisi christus eruerit. Qui seculo renun-
ciare disposuit transgressionis reatu astringitur
si votum mutauerit. Atrocitet enim in discussi-
one diuini iudicij arguendi sunt. qui quod profes-
sione sponderant. implere opere contempserunt.
Mirabiliter comparatur similitudo. qui a volupta-
tibus mundi conatur redire ad deum. retinentibus
eum cupiditatibus seculi. ei qui dormitans cona-
tur exurgere. et torpore sompni deprimitur. Ille
enim ad bonum nouit redire. sed voluptatum
fascibus non finitur. iste melius eligit vigila-
re. sed soporis corpore tenetur. A bono in deterius
lapsos supra carbonem frigidum fieri nigriores.

q̄ per d̄p̄orem mentis ab igne caritatis dei ex
tincti sunt. ⁊ p̄ mundi appetitū. luce superne illu
minacōnis priuati nigredine peccatorū fuscant
tur. Quidam ab intencōne bone opacōnis metu
extinguunt inopie. nec p̄mittunt infirma mē
te desiderata perficere. Et cū indigere excidunt
in mundo metuūt a gloria superna semetipsos
Multis cōfiliōrū argumentis insidiatur dyabo
lus in acquirēdo plurima. q̄ in paucis et modi
cis deuocēt esse otenti. opponens in eorū mē
tes figurās filiorum ⁊ egestates persuadet habe
re plura vnde sibi egestesq; sufficiant. quatin⁹
hīs blandimētis intencōnem bone deuocōnis
subuertat atq; in terrena lucra deceptā mentē
reducit. Multis argumētis insidiatur dyabo
lus eis qui renunciant seculo. ut eius se iterū a
more substernant. Grauius autē incōcupiscen
cijs seculi illos ferit quos post renūciacōnem.
ad mundi amorem reduxerit. ⁊ maxime per ce
nodoriā subuertit sibi dyabolus monachū ut
quem p̄ seculi amorem retinere non potuit. ab
humilitatis culmine subtrahat. et p̄ supbie tu
morem sibi subditum faciat. Dei seru⁹ semp̄ fal
lētis dyaboli insidias preuidere debet. ⁊ magis
in bonis operibus cordis debet adhibere caute
tam ne per vanam gloriam perdat semetipsum
ac peat. cunctaq; bona amittat. qui recte agēdo

obtinuerat. **D**e iactācia .

Cap. 23

Nam in factis q̄ in dictis. cauēda ē iactācia. Inflēda tā ruīna. sibi quēq̄ magis q̄ d̄ placere. ⁊ laudē ab hominib; opaē. Vanus curioſus ē anim⁹ plen⁹. famā appetē. ⁊ ad capiendā terrenā laudē studium dare. Circūspice temetipſū o hō nichilq; tibi arroges que in te sūt p̄t̄ peccatum. Nō dēclinat ad dexterā quā nō sibi s; deo tribuit bona que agit. Neq; ad sinistrā se vertit qui de diuina indulgentia peccādi licentiā non presumit. Hoc ē q̄ p̄pheta ait. Hec est via ābulate in ea. neq; ad dexterā neq; ad sinistrā. Verum est qd̄ natūā expectat delectari in laudib; s; tunc recte si in d̄ nō in se q̄s; laudetur. Sicut scriptū est. In d̄no laudabiē aīa mea. Sepe vanam gloriā cōtēpnendo. in aliud gen⁹ elacōis inciditur dū in se quisq; gloriatur p̄ eo q̄ cōtēpserit ab hominib; laudē. Quibusdā cōcessum ē tm̄ bñ agere. et fructū boni operis nō habere. quē ipsi sibi auferunt p̄t̄ studium humane iactācie. Semper suam aspiciant fedicitatem. qui vane glorie fauores diligūt. et perdidisse se bonū opus dolent. q̄ pro humana ostentacōne fecerunt. Amator vane glorie vnde possit semper laudari agere non quiescāt. et subinde illi vires vanitatis prauus appetitus auget. Boni operis inchoacō. non debet palam cicius ad

hominū cognitiōnem venire. Ne dum boni incho-
 acio humanis oculis referatur a virtute pfecti-
 onis inaneat cōpō sanditatis. Ante maturi-
 tatis enim tempus messes florētes cito peunt
 geminaq; inutilia fiūt. Virtutes factorū per o-
 stētatiōnis appetitum dñio immūdoꝝ spiritū
 subiciūtur. Sicut ezechias rex q̄ diuicias suas
 chaldeis p iactantiā pdidit. ⁊ propterea pi-
 turas p pphetam audiuit. ut significaret dei ser-
 uū virtutes suas dum p vane glorie studiū p-
 diderit pdere. ⁊ statim demones suozū operum
 dños facere. sicut ille p ostentatiōem chaldos
 rerū suarum dominos fecit. optima est illa dis-
 crecō ut ⁊ nota sint opa nostra ad augendam
 dei gloriā. ⁊ occulta pro vitāda laude huma-
 na. Ille autē debet publicare bonum quod agit
 qui tā pfecta humilitate fundatus est. ut nul-
 la iam elacōue cōtūngatur. Nā hīs qui se intel-
 ligunt adhuc amore laudis pulsari. facta sua bo-
 na in occulto agat. ne forte quod egerit pdat
 interdū viri scti dum cupiunt funditus suā
 mutabilitatem corrigere. aliquādo timore tan-
 gūtur elacōnis. siue cōsciū actiōnis iusticie. s; ab
 huius abreptōnis malo. humilitatis opundi-
 one purgantur. Vri scti nō nūq̄ quosdam
 de se audientes instruūt. ⁊ tamē in hīs alta se
 cōsideratiōne custodiunt. ne dū alios a terrena

Intencōne erigunt. ipi in terreſtice laudis appeti-
tu dimergantur. Quidam per incautam virtu-
tum iactanciam relabuntur ad vicia. ⁊ quidam
dum viciorum impulſum frequenter plangunt
de ipſa infirmitate validi⁹ per humilitatem cō-
ualeſcunt. Plerumq; vtile eſt arrogantibus
deſeri a deo quatinus ſue infirmitatis conſij ad
humilitatem redeant. ⁊ humiles poſt caſum ex-
iſtant. Nonnulli falſa opinione arrogancie ſe eſ-
ſe perfectos exiſtimant dum nō ſint. quia ob
ortis temptacōibus innotescunt. Quanto quis
q; veritati ſit vicinior tanto longius ſe eſſe ab
ea arbitratur. hoc enim humilitatis eſt. que
deo hominē iungit. Ceterꝫ iactācia oculos q̄bz
deus videri poterit claudit. Sicut ſol radi⁹ dū
cōſpicitur acies oculi hebetatur ſic ⁊ q̄ immode-
rate alciōra ſe ſcrutat. ab intēcōe veri obtūdiē
Sicut aquila ex alto ad eſcas collabiē. ſic hō de
alto tone cōverſacōis p carnalē appetitū ad in-
feriora dimergitur.

C De ypocriſi.

Cap. 28.

I ypocrita verba ſanctorum habet. vitam
non habet. ⁊ quos per ſermonem doctri-
ne genuerit non fouet exemplis ſed deſerit.
Quia quos verbo edificat. vita ⁊ moribus de-
ſtruit. ypocrite ſimulatores di cunctur. qui iuſti
eſſe nō querunt. ſed tantum videri cupiunt.

Hij mala agunt et bona profitentur. per ostentationem
ne quippe boni apparent per actionem vero mali
erisunt. Omnia possunt ex simplicibus vicia
perpetrare. flos vero et hypocritis non omittit nisi
si a male astutis. per calliditatem valentibus vicia
absque specie virtutum celare et non veram sanctitatem
obicere. Sancti non solum gloriam supra modum
suum omnino non appetunt sed etiam hoc ipsum vi
deri refugiunt quod esse meruerunt. hypocrite autem
malitiam suam occulte agentes ante oculos ho
minum quadam innocentie sanctitate se vestiunt
ut venerentur. Quibus bene diuina voce dicitur
Ve vobis hypocrite quia similes facti estis sepul
chris dealbatis. que foris quidem apparent homi
nibus speciosa intus vero plena sunt ossibus mor
tuum. Ita et vos foris quidem apparetis homini
bus iusti intus vero pleni estis auaricia et iniqui
tate. Dupluciter dampnantur hypocrite. siue pro
occulta iniquitate siue pro apta simulacione. Ex
illo enim contempnantur quia iniqui sunt. ex isto
quia ostendunt quod non sunt. Non semper latent
hypocrite. quia et si in principio sui quidam non pa
tent. priusquam vita eorum finiatur quia similitate vire
runt deteguntur. Omne enim sincerum permanet
nam que simulata sunt diuturna esse non possunt
Non eorum despicenda est salus qui adhuc aliquid
terrenum sapiunt. dum possint et in occultis agere

unde iustificentur. Vñ meliores sunt ypocri-
tis eo q̄ mali sunt in aperto . et in occulto boni
ypocrite vero occulte mali sunt et bonos se pa-
lam ostendunt. Ypocritam iustus arguere p̄-
hibetur . ne deterior castigatus existat dicente
salomone . Noli arguere derisorem ne oderit
te .

De Inuidia.

Capitulum. 27.

Liuor alieni boni suum punit auctorem .
nam unde bonus proficit inde malus
contabescit . Homines prauè viuentes sicut
de bonorum lapsibus gratulantur . ita de eo-
rum recte factis . boniq; perseverantiam con-
funduntur . Inuidus membrum est dyaboli .
ob cuius inuidiam mors introiuit in orbem ter-
rarum sicut et superbus membrum est dyabo-
li . de quo scriptum est . omne sublime videt et
ipse est rex super omnes filios superbie . Nulla
est virtus que non habeat contrarium . Inui-
die malum . sola miseria caret inuidia . quia ne-
mo misero inuidet . cui reuera non liuor obici-
tur sed sola misericordia adhibetur . Multi et
bonos imitari nolunt et de bonorum profecti-
bus inuidie liuore contabescunt . Quo fit ut nec
illi corrigantur a malo suo sed per inuidenciã
deteriorentur et bonos a recto studio quãtum
in ipsis est . si potuerint deprauare conentur .

Quando boni malos proficere vident. non scandalisuntur. sed que sint finem habituri maxime cogitent. Hoc omnis inuidus alienis virtutibus prestat quod beato Iob factum prestat. Nam dum emulatus prosperitatibus commouit aduersa. vnde uni credidit dyabolus posse prosterni. inde ei auerta sunt merita. atque inde claruerunt probabiliora pacienciae documenta. Ita requirunt inuidi aditum male fame. per quam bonorum vitam maculet sicut querebant ostium sodomite ut domum loth nocturi introirent. Illi vero caritate ex omni pietes videbant ostium non inueniebant non aliter inuidi videndo. velut pietem virtutes dissimulat. vicia vero perquirunt. per que eorum conscientia vrant.

De simulatione.

Cap. 26.

Araudulencie genus in modum pharisee subtiliter insidiarum sagittas celat. ut falsam faciat securitatem. decipiatque callide eum. contra quem occulte molitur insidias. Cauendum est inimicus qui manifestus est. sed magis ille qui videri non potest. Facile enim vincimus quem videmus. quem autem non videmus difficile a nobis expellimus. Raro nocetur homo ab extraneis si suum non ledant magis enim insidiis nostrorum quam aliorum perditamur. Latet sepe venena circummuta melle verborum et tam diu deceptor bonitatem simulat. quousque fallendo decipiat.

De odio. Cap. 27.

Non hominē sed vitia odio sunt habenda.
Flebilis autē deplorādi sunt. q̄ odio in fra-
tre tale scit. et cōtra alios permissosū dolum ani-
mi seruant. a regno enim dei se separāt q̄ semet
ip̄os a caritate dissociāt. Sicut mater ecclesia
prauē ab hominibus hereticis premitur. s̄ ta-
men eos ad se venientes benigna caritate aple-
ctur ita et singuli nēm quoscumq; inimicos fu-
stinemus. reuertētes mat̄na imitacōe aplecti
statū debem⁹. Cito ē ignoscēdū cuiq; dum veni-
am postulat. Nō enim posse peccā dimitti ei q̄ in
se peccātū debita non dimittit. Sformā enim nob̄
indulgentiē. deus ex merito dicitōis nostre im-
pōsūt. dum ita nos orare precepit. Dimitte no-
bis debita nostra sicut et nos dimittimus debi-
torib; nostris. Iustum est enim dei iudiciū
tantumq; peccatori a se indulgi ostendit quan-
tum alterutro vnusquisq; in se offenso indul-
get. Quīdam de suis confidentes meritis pigre
in se delinquentibus veniam prēstant. Sed ni-
chil proficit illibatum esse a culpa. quī nō est
paratus ad veniam. dum potius hec magna sit
culpa qm̄ tardius relaxāē frat̄na dilicta. Qui
fr̄es sibi tardi⁹ recōsilat deū sibi tardius placat
Sfrustra enim p̄picari sibi deū quāt q̄ cito pla-
care sibi p̄ximū negligit.

De dilectione.

Cap. 28.

Duo sunt ergo dilectionē p̄oximi cōseruā
da. vnū ne quis malum inferat. alterū ut
bonū impēdat. Prīmū ut caueat ledere se quēs
ut discat prestare. Amiciācia est animoz socie
tas. Hec quippe a duobus incipit. nam minus
q̄ inter dnos esse dilectio non potest. Antiqui
dixerūt de societate duoz vnā eē animā in duo
rū corporibus p̄pter vim scilicet amoris sicut in
adibus ap̄lorū legimus. Erat illis cor vnum
a anima vna. non q̄ multa corpa vnā habe
bāt animam. sed quia vinculo caritatis erant
cōiuncti. vnū omnes generaliter sine discensio
ne sapiebāt. Amiciācia p̄spas res dulciōres fa
cit. a aduersas cōione temperat. Iucioresq; red
dit. q̄ dū in tribulacōne amici cōsolacō adiu
gitur. nec frāgitur animus nec cadere patitur.
Tūc vero amicus amatur. si nō pro se sed p̄ de
o amatur. Qui vero pro se amicū diligit insipi
enter eum amplectitur. Multū in terra dimce
sus est. q̄ carnaliter hominē moritur plus dili
git q̄ oportet. Qui enim intemperāter amicum
diligit. p̄ se magis q̄ pro deo illum amat. Quā
tum enim bonū est qui p̄ deo fratrem diligit. tan
to perniciosum qui eum p̄ se ipso amplectitur.
Plerūq; diligit in alio homo quod in se odit.
utputa in infantib⁹ amamus enim quādam il
lorum ignariā et tamen in nobis odim⁹. quia

ignavi esse nolumus. Sic lapides equosq; et
cetera q̄ licet diligamus. ipsi tñ nolum⁹ hoc es
se etiā si possimus.

De fidis amicitijs.

Cap. 29.

Quō p̄ aduersa fraudulenti patz amicus
nā in p̄spitate incerta ē amicitia. nec scīe
vtrū persona. an felicitas diligatur. Sepe per si
mulacōnem amicitia colit. ut qui nō potuit ap
te decipere decipiat fraudulenter. Tunc quisq;
magis fit pietati iusticieq; diuine contrarius.
quādo despiciat amicu aliquā aduersitate p̄cul
sum. Quā in re et sibi occasionem mercedis tol
lit. et erga percussione proximi crudelis existit.
relictū factum est inter lazaru vlcerosum diuitem
q; superbum. Per aduersa igitur et prospera com
probatur si vtrūq; diligatur vere deus et p̄xim⁹
quā dum aduersa procedunt amicus fraudu
lenti detegitur. statimq; despiciat quē se dilige
re simulauit. Amicitia vera nulla vi excluditur
nullo tempore aboletur. Vbiq; enim se vertit
tempus. illa firma est. Rari sunt qui vsq; in fi
nem existāt cari. nam multos a caritate aut ad
uersitas temporis. aut contentio quelibet actio
nis auerūt. Sepe et per honorem quorūdam mu
tantur et mores. et quos ante aglutinatos cari
tate habuerāt postq̄ ad culmen honoris vene
runt amicos habere despiciūt.

De amicitia munerē orta.

Cap. 30.

Iter viros amicitia et beniuolencia oritur
que ex interfacto beneficio adiungitur. Nō
sunt fideles in amicitia. quos min⁹ non gratia
copulat. qui cito deserūt. nisi semper acceperint
dilectio enim que munere glutinat eodem suspen-
so dissoluitur. Illa uerā est amicitia que nichil
querit ex rebus amici. nisi solā beniuolentiam
scilicet ut gratis amet amātem. Plerūq; amici-
cia ex necessitate vel indigētia nascitur. ut sit p-
quem quisq; quod desiderat sequatur. Ille au-
tem ueraciter querit qui nichil egēdo eam ap-
petit. nam illa ex inopia breuis est et fugitiua
ista pura atq; perpetua.

De malorū cōcordia.

Cap. 31.

Amicicia in rebus tātū bonis habenda est
nam qui ea in malo utitur. non sibi amici
sed inimici existunt. Cōcordia malorū. cōtraria
solet esse bonorum. Et sicut optādum est ut pa-
cem boni habeant inuicem. sic optādum ut ma-
li inuicem sint discordes. Vnaminitatem quip-
pe malorum bonis esse cōtrariam paulus apłs
approbat. quī malos contra se diuidit quos in ne-
cem suam cōcordasse sperit. Inde et in lege ma-
re rubrum. hoc est malorū hominū cōcordia di-
uiditur. ut electorum uia tendens ad beatitudi-
nē non impediatur. Impediatur enim iter bonorū

si mare hoc est vntas non dimiditur in quo
eum .

De correptione fraterna

Cap. 32.

Non debet vicia alioꝝ corrigere. qui adhuc
vicioꝝ contagionibus feruūt. Improbū
est enim arguere quēq̃ in alio qđ adhuc rep̃
hendit in semetipso. Qui iraciter vult frater
nam corrigere ac sanaē infirmitatem. talem se
prestare fraterne vtilitati studeat ut eum quē
corrigere cupit humili corde admoneat. & hoc fa
ciat ex compassione omnis periculi. ne forte
& ipse subiciatur temptacōi. Sicut spirituales vi
ri alienū peccati emendacōnem expectant. ita
proteruū delinquentibus deridendo insultant
et quantum in ipsis est eos insanabiles putāt
nec dedinant cor ad compaciendi misericordi
am. sed superbientes detestantur atq; blasphemant.
Non numq̃ accidit ut inter amicos sit
aliqua redargucōnis enutrita discordia. que
maiores postea caritatem parturiat ut puta
cum corriguntur ea que displicere in amico vi
dentur. Et hoc quidem primum non sine qua
dam emulacione admonitus suscipit. sed cor
rectus postmodum gratias agit. Ac cōtra mē
si pro parua lesione vim caritatis rescīdūt. &
ab amore dilectionis sese perhenmie retrahūt
Pleriq; correptionem suam officium caritatis

existimant. Pleriq; vero hoc ipsū quod ex caritate corripuntur ad iniuriam contumeliāq; trahunt. Vñ a euenit ut ex eo deteriores efficiantur quo emendare otediēter potuerūt. Salubriter accipiunt iusti quociens de suis excessib; arguunt. Supflua autē ē humilitas eoz qui se egisse accusant que nō admiserūt. Qui vero sine arrogācia bona facta sua pnūciat procul dubio nequaquā peccat. Est quorūdam excusacō peruersorum qui dum pro suis facinorib; arguūt verba iustoz p̄ sententia declinanda abiciūt seruātes se diuino iudicō q̄ puniēdi sūt duris dū tempalem cōtempnunt iudicari se ab hominibus. Iniquis molesta est veritas et amara disciplina iusticie. nec delectātur nisi placēcie proprie imbecillitatis. Iniusticie fecūdi et steriles veritati. cœci ad contēdendam lucē et oculati ad tenebrarū aspiciendū errorem. Corda reproboꝝ lubrica sunt ad male cōsenciendū et fluxum. ad bene cōsenciendū durissima. Probat salomō et iusti emendacōnem correpti. et stulti obstinacōnem admōitū dicēs. Doce iustū et festinabit accipe. De stulto autē ait. Qui erudit derisorem ipse sibi facit iniuriam. Nōnullos esse prauitatis homines qui dū ipsi a malo corrigi negligunt correptorū falsa criminacōe deterctāt et ad sui sceleris solaciū. vsurpant. si vlt̄ falso cōpererint

qđ ad famam bonorum obiciūt sicut est illud
ex salomone. Bona in malum cōuertit impius
a electis imponit maculam. Ne autem illi qui
a suam rennuūt corrigere vitam a bonorum nō
desinit detrahē. Pleriq; mali similes sibi in ma
lo defendūt a p̄o cōmio suo prauos oītra cōrep
cōnem bonoz suscipiunt. ne vñ displicēt emen
dētur. adiciētes in se aliena delicta. ut nō tantū
de suis malis. s; etiā de aliorū facinorib; punian
tur quoz peccata defendūt.

De prepositis ecclesie.

Cap. 33.

Ute ecclesiasticus a crucifigi mūdo p mortifi
cōez pprie carnis debz. a dispēlacōez eccle
siasticū ordinis si ex dei voluntate puenerit. no
les qđcē s; humil gubnandā suscipiat. Multis
intercipit sathanas fraudib; eos qui vite a sē
sus utilitate p̄stātes p̄esse et p̄desse alijs no
lūt a dū eis regimē aiāz imponē rēnuūt. s; ful
ciā arbitrātes ociosā vitā degere q̄ lucris aia
rū insistere. Qđ tñ decepti agūt p argumētū dy
aboli fallētis eos p sp̄z boni. ut dum illos a pā
storali officio retrahit nequa q̄ p̄ficiant qui e
orum verbis atq; exēplis instrui poterāt. Sācti
viri nequa q̄ occupacōnum secularium curas
appetunt. sed occulto ordine sibi impositas ge
munt. a quāuis illas per meliorē intencionem
fugiant. tamen per subditam mētē portant

Quas quidē si opere si liceat vitare festinant. Et
timentes occultam dei dispensationem suscipiunt
quod fugiunt exercēt quod vitare noscunt. In
trant enim ad cor et ibi cōsulant quid velit vo
lūtas dei. seseq; subditos debere esse summis or
dinaōnibus agnoscētes humiliāt cervicem
cordis. iugo diuine dispensaōis.

De maligis prepositis.

Cap. 38.

Non sunt promouēdi ad regimē ecclesie. q̄
adhuc vicis subiacēt. Vnde est qd̄ prece
ptum est dauid non edificare visibile tēplum
q̄ vit sanguinū bellorum frequētia esset. Quia
figura illi spiritaliter ammonētur. qui adhuc
corruptōni sunt dediti ne edificēt. hoc est eccle
siam docere presumāt. Non debet honoris duca
tum suscipere qui nescit subditos tramite vite me
lioris prece. Neq; enim quisq; ad hoc profici
tur ut subditoꝝ culpas corrigat. et ipse vicis ser
uiat. Qui regimē sacerdotij cōtendit appetere.
ante in se discuciat si vita honori sit vgtua. Qd̄
si non discrepat humiliter ad id q̄ ducat acce
dat. Reatū quippe culpe geminat si quis cū cul
pa ad sacerdotale culmē aspiāt. Vniuscuiusq;
casus tanto maioris ē criminis. q̄to plus q̄ ca
deret maioris erat virtutis. precedencium nāq;
magnitudo virtutū. crescit ad cumulū sequēti
um delictorum. Pleriq; sacerdotes sue magis

vtilitatis causa. q̄ gregis p̄esse desiderat. nec
ut profint presules fieri cupiunt s̄ magis ut di
uites fiant a honore. Suscipiunt enim s̄blimita
tis culmē. non p̄ pastoralis regimīne. s̄ pro soli
us honore ambicōne. atq; abiecto ope dignita
tis. solam nominis appetunt dignitatē dū ma
li sacerdotes d̄ ignorāte non fiant. tamē igno
ratur a deo ipso per p̄phetam testate. Principes
extiterūt a non cognoui. S; h̄ nescire dei repro
bare est. Nā deus oia nouit.

De indoctis prepositis.

Cap. 31.

Sicut iniqui a peccatoēs ministeriū sacerdo
tale assequi p̄hibentur. ita a indocti a im
piti a tali officio retrahuntur. Illi enim exēplis
suis vitā bonorū corrupūt. isti ignauia sua in
quos corrigere nesciūt. Quid enim docere potu
erūt qd̄ ipsi nō didicerūt. Desinat locū docēdi
si sc̄pere q̄ nescit docere. Ignorantia quippe pre
sulum vite nō ōgruūt subiectorum. Cecus enim
si ceco ducatum prebeat ambo in foueam cadūt
Sacerdotes indoctos domin⁹ per ysaiam p̄phe
tam improbat dicens. Ipsi inquit sacerdotes
ignorauerūt intelligētiā. Et iterū. Speculato
res celi omnes id ē impiti epi nescierūt. Vniū
si inquit canes muti non valentes latrare. hoc
est plebes omissas non valētes resistendo ma
lis p̄ verbū doctrine defendere.

De doctrina et exemplis prepositorum. Cap. 36.

Nam doctrina quae vita dare debet ecclesiasticus doctor. Nam doctrina sine vita arroganter reddit. vita sine doctrina inutile facit. Sacerdotis predicatio opibus confirmanda est. ita ut quod docet verbo. instruat exemplo. Vera est illa doctrina. quam viuendi sequitur forma. Nam nichil turpius est quam si bonum quod quisque predicat explere ope negligit. Tunc enim predicatio vtiliter profertur quando efficaciter adimpletur. Vnusquisque doctor a bone actionis. et bone predicacionis habere debet studium. Nam alterum sine altero non facit perfectum. sed precedet iustus bene agere ut sequitur possit bene docere. Sicut in numismate metallum. pondus et figura inquiritur. ita in omni doctore ecclesiastico. quod sequatur. quid doceat. quomodo viuat. Per qualitatem igitur metalli doctrina. per figuram similitudo patrum. per pondus humilitas designat. Qui vero ab hijs tribus discrepauerint non metallum. sed terra erit.

De hijs qui bene docent et male faciunt. Cap. 37.

Nterdum doctoris vicio. etiam ipsa verax doctrina vilescit. et qui non viuunt sicut docent. ipsam quam predicat veritatem contempnibilem facit. Arcus puerus est lingua magistrorum docentium bene. et viuendum male. et ideo quasi ex peruerso arcu sagittam emittunt dum suam prauam

vitam aprie lingue arcu sfodiunt. Qui bñ docet
et male viuit qđ dicit bene videntibz pfcit. qđ
vero male viuit seipñ occidit. Si sacerdos dig
nissime agit ut sacerdotē decz. ministeriū eius a
ipso et alijs vñle est. Indigne autem viuens
alijs quidem vñlis est. loquendo. se autem in
terficiat male viuendo. ac per hoc quod in illo
mortuum est propriū eius est. qđ vero viuit
in eo. id est sacrum ministeriū alienū est. Qui
bene docet et male viuit. videtur ut ceteri. qui
alijs bonum exponit lucem prestare. se vero in
malis suis consumere atqz extinguere. Quā be
ne docet et male viuit bonū malo videtur con
iungere. lucem tenebris cōmiscere. veritatē mē
da cō mutare.

De Exēpl sacerdotū.

Cap. 38.

Sepe per quos iusticia docet. p ipsos peccati
morbus irrepit et mors ad plebes pertran
sit. scilicet dum vel male docent. vel dum faciūt
praua. Pleriqz sacerdotes a clerici prauē viuē
tes forma ceteris in malum existunt. qui in bo
nis exemplum esse debuerunt. Hi enim quos
cumqz exemplo male ouersacōnis sue perdunt
de illis procul dubio racōnem reddituri sūt. Ex
carnalium prepositorum exemplo plezqz fit vi
ta deterior subditorum. Et plebis merito fiunt
tales sacerdotes qui exēplo deteriore populum

destruāt & non edificēt. Ex merito enim plebis
nōnū q̄ ep̄i & prauantur. q̄tinus p̄ vic̄is suis
corruāt qui sequūtur. Capite languēte. cetera
corporis membra inficiūtur. Vñ scriptū est. Om
ne caput languidū & omne cor merēs a planta
plebis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.
Caput enim languidū. doctor est agēs peccatū
cuius malū ad corpus venit. dum eo vl̄ peccan
te vel prauē doct̄e pestifer lāguor ad plebes s̄b
ditas trāsit. Deteriores sūt qui siue doct̄ina si
ue exemplis vitā moresq; bonoz corrumpunt
h̄is qui substantias alioz prediaq; diripiūt.
Hij enim ea que extra nos. s̄ tamē ea que no
stra sunt auferūt. corruptores vero moz pp̄rie
nos ipsos decipiūt. quia vere diuicie hominum
mores eoz sunt. Multū enim distant dampna
moy. a dampnis rerū t̄p̄alium. dum iste extra
nos sūt. mores vero in nobis.

De prepositis carnalibus.

Cap. 39.

D Rouētia plerūq; diuini cōsilij ordīnantē
prepositū mūdāna & exteriora sc̄d̄ātes. ut
dum t̄p̄alibus rebus se totos impendūt. sp̄iti
tales tuciorē vitam cōtēplacōis exerceāt. Que
dura sūt sumūt quiete viuere volētū sarcīna
curatū ep̄iscopālium. Prouid; sepe deus curis
& d̄ditos secularib; ad suscepcōnē regimimis ut
dū h̄ij exteriora sine redio p̄ curāt. sp̄iritales

rebus interioribus sine impedimēto rerum ter-
renarū deseruiant. Dei ergo ordinem accusāt a
quo instituuntur qui epōs cōdemnant dum mi-
nus spiritalia sed magis terrena sectāt. Ex di-
uini enim tabernaculi dispositione ob iniurias
mundi ferendas et turbines. quosdam institui
epōs secularibus curis insistentes constat. ut
hij quā intermīs et superna desiderāt. nullo terre-
no obistente negotio liberius hoc quod amāt in-
tendant. Non est itaque iudicandum a plebe re-
ctor inordinatus. dum magis nouerint populi
fui fuisse merito peruersi regimen se suscepisse
pontificis. Nam pro meritis plebium disponi-
tur a deo vita rectorum. exemplo dauid peccā-
tis ad cōpacōnez principum qui ex merito ple-
bis preuaricantur. Sententia dampnātur chā
filiū noe qui suorum prepositorū culpas in pub-
licum produnt. sicut cham qui patris puden-
da non opiūt. sed deusa monstrauit. Habituri
sunt meritum sem et iafeth qui reuerēter operi-
unt que patres suos excessisse cognoscunt. si ta-
men patrū facta non diligāt. sed tantū opiant
nec imitentur. Nam sunt qui prepositos suos per-
uerse iudicāt dū terrenis studijs plus eos vi-
det eē incētos. si l̄ parū iā ipi de spiritalibz cogi-
tauerint. Rēores ergo iudicādi a deo sūt a suis
autē subditis nequaquā iudicādi sunt. Exemplo

domini qui per se vendentes colūbas ⁊ nūmularioꝝ mēsas ꝑprio euerūt flagello. ⁊ proiecit de templo. Vel etiā sicut ꝑpheta dixit. Deus stetit in synagoga deoꝝ in medio autē deos diu dicat. Quod si a fide exorbitauerit rector. tunc erit arguēdus a subditis. pro moribus vero reprobis. tollerandus magis q̄ distingendus a plebe est.

De iracūdis doctoribus.

Cap. 20.

Iracūdi doctores per rabiē furoris discipline modū ad immunitatē crudelitatis cōuertunt. ⁊ vñ emendare subditos poterāt inde potius vulnerāt. ꝑdo sine mensura vlāscitur culpas prepositus iracūd⁹ qz cor eius dispersū in rerū curis nō colligitur in amorem vnius deitatis. Mēs enim soluta in diuersis. nō astringitur cathena caritatis. sed male laxata male ad oēm occasionem mouetur.

De supbis doctoribus.

Cap. 21.

Bonus rector est qui ⁊ in humilitate seruat disciplinam. et ꝑ disciplinā nō incurrit superbiam. Elati autē pastores pleb̄ tyrānicē premūt non regūt. quiqz nō dei s̄ sui gloriā a subditis erigūt. Multi sunt qui verbo doctrine nō humiles sed arrogātes existunt. quiqz ipsa recta que predicant nō studio correctōis sed vitio elacōis anūciāt. Multi sūt qui nō ex cōsultu

edificādi sed ex timore superbiendi docēt. Nec
ut profint sapiētes sūt sed ut sapientes videā
tur docere student. Estimacō praua arrogantū
sacerdotum. per quā imitantur sanctos rigore
discipline. et se qui negligūt caritatis affectione
videre appetūt rigidi seueritate et formā humi
litas prestare nequeunt. ut magis terribiles
quā mites videantur. Superbi doctores vulnera
re potius quā emēdare noxūt salomone attestā
te qui ait. In ore stulti virga superbie. quia in
crepādo rigide feriunt et opati humiliter nesci
unt. Bene alieni peccati curanda vitia suscipit.
qui hoc ex cordis dilectione et humili conscientia
facit. Ceterum qui delinquentem superbo vel o
cioso animo corripit. non emēdat sed percutit.
Quicquid enim proteruus vel indigtus animus pro
tulerit. furor est obiurgātis. non dilectio corri
gentis.

De humilitate prepositoz.

Cap. 22.

Qui preficitur ad regimen taliter erga dis
cipulam subditoz prestare se debz ut nō
solū auctoritate verz etiā humilitate clarescat
Sed tñ ita erit in eo victus humilitatis ne dis
soluatur. vita sōditozum in vicis. Atqz ita au
doritatis ad erit potestatis. ne per timorē cordis
seueritas existat immoderacōnis. Nec est in
dei sacerdotibz vera discrecō q̄ ne per libertatem

supbi. ne per humilitatē remissi sint. Hinc est
 q̄ sancti cū multa cōstantia redarguerūt etiā
 principū vitia. In quib⁹ cū summa humilitas
 esset. loco tamē necessario libere trāsgressionē
 iustitię increpabāt. Aliquando etiā nos subdi
 tis oportet animo esse humiliores. quoniam fa
 cta subditoꝝ iudicantur a nob. nostra vero de
 us iudicat. Agnoscat ep̄s seruū se esse plebis
 non dñm. Verū hec caritas non edicō exigat.

De doctrīne discrecōne.

Cap. 83.

Non omnibus vna eadēq; doctrīna est ad
 hibenda. q̄ pro qualitate morū diuersa ex
 hortacō erit doctorū. nam quosdam increpacō
 dura. quosdā exhortacō blanda corrigit. Sicut
 pit̄i medici ad varios corpis morbos. diuerso
 medicamine seruiūt. ita iuxta vulnerū varicta
 tes medicīna diuersa fit. ita q̄ doctor ecclēsie sin
 gulis quibusq; oꝝgruū doctrīne remediū adhi
 bebūt. et q̄d vnicuiq; oporteat pro etate ꝑcessu
 atq; professione anūciabit. Nō omnibus ea q̄
 sunt clausa apienda sunt. sunt enim multū qui
 capē nō p̄nt. Quib; si indiscrete manifestē. sta
 tim aut detrahūt aut negligūt. Prima quippe
 prudētie virtus est eam. quā docere oporteat ex
 istimare ꝑsonam. Rudib; populis seu carnal
 bus. plana atq; cōia. nō sūma atq; ardua ꝑre
 dicanda sūt. ne immēitate doctrīne opprimāē

potius quod erudiantur. Unde et paulus aposto-
lus ait. Non potui vobis quasi spiritualibus lo-
qui sed quasi carnalibus. tamquam paruulis in
cristo lac vobis potum dedi non escam. Carna-
libus quippe animis nec alta nimis de celestibus
nec terrena conuenit predicare. sed mediocri-
ter. ut vicia eorum moresque desiderant edoce-
ri. Coruus dum pullos suos viderit albi colo-
ris. nullis eos cibis alit. sed tantum attendit
donec paterno colore nigrescant. et sic illos fre-
quenti cibo reficit. Ita et ecclesie strenuus do-
ctor nisi eos quos docuerit viderit ad suam simi-
litudinem penitencia confessionis crescere. et mi-
tore seculari deposito lamentacionis habitum
de peccati recordacione induere. utpute exteriori-
bus adhuc id est carnalibus. non apit intelli-
gentie. spiritualium profundiora misteria. ne-
dum audita non capiunt. plus incipiant con-
tempnere quam venerari mandata celestia. Aliter a-
gendum est et erga eos qui nostro committuntur
regimini si offendunt. atque alie cum hijs qui nobis com-
missi non sunt. Qui si iusti sunt venerandi sunt. si vero
deliquerunt. pro sola caritate ut locus est corripiedi
sunt. non tamen cum seueritate sicut hijs qui nobis
regendi commisi sunt. Prius docendi sunt semio-
res plebis. ut pro eos infra positi facilius doceantur
Vnde et apostolus. Hec inquit omnia a fidelibus hominibus

qui p̄donci sūt a alios docere. Ingeniū bonū do
ctoris est ināpiētis a laudibz eoz quos salu
briter oburgandos corrigere cupit. sicut ap̄ls
ad corinthios facit quos a laudibz inchoat sed
inrepaōibus p̄bat. Sed erāt apud corinthi
os qui a laudibz a inrepaōibus digni essent
Ille vero indiscrete sic eque omnibz loquit̄ ut
omniū vtraqz ouemisse videatur.

De silencio doctorum.

Cap. 22.

Dico malo merito pleb̄ aufertur doctrina p̄
dicacōnis. Pro bono merito audicētis tri
buitur sermo doctoris. In potestate diuina cōsi
stitit. cui velit de⁹ doctrine verbū dare. vel cui au
ferre. a hoc. aut pro dicētis aut p̄ audicētis fit
merito. ut modo p̄ culpa plebis auferatur ser
mo doctoris. modo vero p̄ virtutibz meritis tri
buatur. Nam a bon⁹ docet bonū. a malus malū
qđ tamē fit iuxta meritū populoz. Nō omnia
t̄pa cōgruūt doctrine scđm salomonis sētentiā
dicētis. Temp⁹ tacendi a tēpus loquēdi. nō
quidem p̄ timorem sed p̄ discrecōnem. p̄pter ma
lorū corruptibilem iniquitatē. nūq̄ electos oportet
a doctrina cessare. Interdum doctores eccl̄ie sic
calore caritatis ardētēs cōcēscunt a docendo. qz
nō est qui audiat testāte p̄pheta. Civitates au
stri clausē sunt. a nō est qui apperiat. Qui docē
di accipit officiū. si interdum ad tempus facta

proximitateat. q̄ statim corrigere potest & dissi-
mulat. rez est qđ cōsēū erroris aliam habeat.
Pleriq; sancti doctores p̄ mali p̄nacia q̄ imi-
quos emēdare nequeūt h̄is tacere disponunt.
Sed calorem spiritus quo agunt ferre nō susti-
nentes. iterum in increpationē profiliunt in
pioꝝom.

De prebēda sacerdotali protectione in plebe

O Vīb; docēdi forma om̄issa ē. **Cap. 27.**
multū futūrē piculi si contradicentib; verita-
tē resistere noluerint. dū p̄pheta doctore ecclie
instruat vsq; ad sūmū iusticie puenire cū dicat
Sup montem excelsum ascende tu qui euangeli-
sas syon scilicet ut ita preemineat merito sicut
& gradu. Sequenter ne forte debeat a docendo
tūmore restringi audit. Exalta in fortitudine vo-
cē tuā & noli timere. vñ & iheremie dñs ait. Ac-
cinge lūbos tuos & surge & loquere ad eos. ne
formides a facie eorum. nec enim timere te faci-
am vulū eorum. Vnde & apparet quia nō time-
re dei donum est. Qui personā potentis accipit
& veritatē loq̄ pauescit. multat̄ grauiū culpe sen-
tencia. Multū enim sacerdotes metu potestatis
veritatem occultāt et a bono ope vel a iusticie
predicatione. rei alicui⁹ formidine aut potestate
terrente aueruntur. Sed heu pro chdolor in
de mecuūt. q̄ amore rez secularium implicat̄

vel q̄ aliquo facinoris ope cōfundunt. Multi
presules ecclesiārum timentes ne amicitia p̄dāt
a molestia odiorum incurrāt. peccātes non argu-
unt. a corripere oppressores pauperū verentur.
Nec p̄tmesunt de seueritate redēde rācōnis. p̄
eo q̄ cōtātescūt de plebibus sibi cōmissis. Quādo a
potētibus pauperes opprimuntur ad eripiēdos
eos boni sacerdotes p̄tectionis auxiliū ferunt.
nec verentur cuiusq̄ inimicitiarum molestias. sed
oppressores pauperum palam arguūt. increpant.
excoicant. minusq̄ metuūt eorum nocendi insidi-
as etiam si nocere valeāt. Pastor enim bonus
animā suam ponit p̄ ouibus suis. Sicut p̄uigi-
lat pastor quī contra bestias oues custodiē so-
let. ita a dei sacerdos supra gregē xp̄i sollicitus
esse debet. ne inimicus vastet. ne p̄secutor impe-
tat. ne potētioris cuiusq̄ cupiditas vitam pau-
perum inquietet. Pravi pastores non habēt curā
de ouibus. sed sicut legitur in euāgelio de mer-
cenariis vident lupū venientē a fugiunt. Tūc
enim fugiūt quā potētibus tacēt a malis resiste-
re metuunt.

De disciplina sacerdotū in eos q̄ delinquūt
Sacerdotes populorū iniqui **Cap. 26**
tate dñant. si eos aut ignorātes non eru-
diat aut peccātes non arguāt testante domino
ad p̄phetam. Speculatore dedit te domui isrl. Si

non fueris locutus ut custodiat se impius a vſ
a sua. ille in iniquitate sua morietur. ſanguinem
vero eius de manu tua requiram. Sic enim hely
sacerdos pro filiorum iniquitate dampnatus ē
Et licet eos delinquentes ammonuīt. ſed tamē
ut oportebat non redarguīt. Sacerdotes exqui
rere debent peccata populorū et ſagaci ſollicitu
dine vnumquēq; probare iuxta teſtimonium
domini ad iheremiā loquētis. Probatozem in
quit dedi te populo meo robuſtū a ſcienter pro
babis vias eorum. Sacerdotes ſtudio corrigē
di facta perſecutari debēt ſubiectorum. ut emen
datos lucrifacere poſſint. Sicut autē peccatore
cōuenit arguī ita iuſtū non exulcerari. Sacce
dotes curam habere debent de hīs quī peū. ut
eorū redarguōe aut corrigātur a peccatis aut
ſi incorrigibiles exiſtunt ab eccleſia ſeparēt. A
trociē arguūt q̄ deāpiēdo peccantes nō ſolū q̄
nō arguūt p̄ peccato. ſ; etiā adulātes deāpiūt.
dicēte p̄pheta. Et erūt q̄ beatificāt populū meū
ſeducētes a quī beatificāt precipitati. Atrocitē
iteꝝ arguūt q̄ peccātē nō recipiūt. ſed deſpici
unt a ſpernūt. nec alterius delictū tāq̄ p̄p̄iū in
gemiscunt. De talibus per yſaiam dominus
cōminans ait. Qui dicunt recede a me non ap
propinques michi. quia immund⁹ es. iſti ſu
m⁹ erūt. in furore meo. ignis ardens tota die

Inde est qđ a apostulus omnia omnibus factus
est. non imitacione erroris. s; miseratione copas-
sionis. scilicet ut ita vitia aliena fieret. quemad-
modum si tali et ipse implicaretur errore. Boni
pastores populi debent delicta deslere a totos se
placibus tradere imitantes iheremiam prophetam
dicentem. Quis dabit capiti meo aquam a oculis
meis fontem lacrimarum. a plorabo die ac nocte
interfectos populi mei. Tãq; igitur propria deli-
cta plebis peccata sacerdos flere debet. s; affectu
copaciendi non actione omitti. Nonnulli presules
greges quosdam p peccato a conione eiciunt ut pe-
niteant. sed quali sorte vivere debeant ad melius
exhortando non visitant. quibus congrue increpas-
sermo diuinus comminatur. Pastores qui pascent
populum meum. vos disperdistis. gregem meum. cie-
cistis a non visitastis eos. Ecce ego visitabo su-
per vos maliciam studio vestrorum. Bonorum stu-
dia sacerdotum. multa diligentia etiam pua plebi-
um facta perquirunt. Ut dum in minimis subdito-
rum peccatis. se acerrimos prestant. meliores ma-
los caueant sibi. subditosq; ac sollicitos faciant
Sicut medici morbos imminentes curandos susci-
piunt. futuros vero ne irrepant. medicane obie-
cte quadam prescientia antecedunt. ita a doctores bo-
ni. sic ea que male acta sunt resecant ut ea que
omitti possunt. ne perpetratur doctrina succurrere

preueniant. Qui blando verbo castigatus non
corrigitur acrius necesse est arguatur. Cum do
lore enim abscedenda sunt que leuiter sanari non
possunt. Qui ammonitus secrete corrigi de pec
cato negligit. publice arguendus est. ut vul
nus quod occulte sanari nescit manifeste debeat
emendari. Manifesta peccata non sunt occulta
correctione purganda. Palam enim sunt argu
endi qui palam nocent. ut dum apta oburgatio
ne sanantur. hi qui eos imitatio deliquerat cor
rigantur. Dum unus corripitur plurimi emen
dantur. Necesse est enim ut pro multorum sal
uatione unus emendetur. quod per vnius licentiam
multi periditentur. Ita ergo in delinquentem ser
mo est proferendus. sicut eius qui corripitur ex
postulat salus. Quod si opus aliquam meditamen
ti salutem verbo increpationis aspergere. leni
tatem tamen in corde opus est retinere. Docto
res nonnumquam duris feriunt increpationibus sed
ditos. qui tamen a caritate eorum quos corripunt
non recedunt. Sepe ecclesie censura arroganti
bus videtur esse superba. et quod a bonis pie
fit. crudeliter fieri putatur a prauis. quia non
discernunt recto oculo. quod a bonis recto fit
animo. Notandum ab omni pontifice rehem
ter ut tanto caucius erga commissos agat. qua
to ducius a proprio iudicari formidat. Nam sicut

scriptū est in qua mensura mēsi fueritis remeci
etur vob. Cotidianamq; omnes delinq̄mus et
in multis errorib; labimur. Qui enim in nostris
delictis demētes sumus. in alieno peccato rigo
rem tenere nequa q̄ debem⁹. Multi aliorū vitia
cernūt. sua non aspiciūt. Et tū ipsi maximis cri
minibus obnoxii teneātur. minora peccata fratri
bus nō dimittūt. ypocrite trabē in oculo suo cō
sistētē non sentiunt. a herentē festucam in lu
mine fratris intendūt. Facilius reprehēdim⁹
vitia aliena q̄ nostra. nā sepe q̄ puer sa in alijs
iudicamus. in nobis nocēbilia esse minus senti
mus. nec q̄d boni quisq; gesserit agnoscere. sed
q̄d mali egerit p̄scrutari festinamus.

De subditis.

Cap. 21.

Propter peccm̄ primi hominis humano ge
neri pena diuinit⁹ illata est seruitutis. ita
ut quibus aspiciat non cōgruē libertatē. in hos
p̄pter melius irrog; seruitutē. Et licz p̄ peccm̄ hu
mane originis. tamē equus deus ideo discreuit
hominibus vitā. alios seruos cōstituens alios
dños. ut licētia male agendi seruoꝝ. potestate
domināciū restringatur. Nam si omnes sine me
tu fuissent. qui esset qui a malis quēpiā cohibe
ret. Vñ a in gentibus reges. principesq; electi
sunt ut terrore suo populos a malo cohercerēt
atq; ad recte viuendū legib⁹ subderēt. Quātū

attinet ad rationem. non est personarum accep-
tio apud deum. qui mundi eligit ignobilia et
contemptibilia et que non sunt ut ea que sunt de-
strueret ne gloriaretur omnis caro hoc est carna-
lis potentia coram illo. Unus enim dominus
equaliter et dominis consulum fert et seruus. Me-
lior est subiecta seruitus quam elata libertas. Mul-
ti enim inueniuntur. deo libere seruientes sibi do-
minis constituti. flagitiosus. Qui et si subiecti sunt illi
corpe. prelati sunt tamen mente.

De prelatiis.

Cap. 28.

Utrum iustus aut omni potestate seculari exui-
tur. aut si aliqua cingitur non sub illa curua-
tur ut superbus timeat sed eam subiicit ut hu-
milior innotescat. Probatum hoc apostolico ex-
emplo qui datam sibi potestatem etiam nec ad
hoc quod licebat usus est. sed dum posset vti. licen-
tia abnuuit seseque ut paruulum in medio eorum
quibus preerat ostendit. Qui in appetendis ho-
noribus seculi aut prosperitatibus instanti defudat
labore et hic et in futuro vacuus inuenitur a re-
quie. Tantoque sarcinis peccatorum grauatur.
quanto a bonis operibus alienus existit. Quanto quisque
apostolice secularis honoris dignitate sublimatur. tanto
gruius curarum ponderibus aggruatur. eisque magis me-
te et cogitatione subiicitur quibus sublimitatis gaudium pro-
mittit. Nam ut quidam patrum ait. omne quod desuper eminet

plus afficitur merorib⁹ q̄ honoribus gaudet .
 Quāto quisq; curis mūdi maioribus occupatur
 tanto facilius vicij⁹ premitur . Si enim vix va
 let peccā anim⁹ deuitare quictus . quāto magis
 seculari occupacōne deuind⁹ . non statim vtile
 est omne potestatis insignē . s; tunc vere est vti
 le si bene regatur . Tūc enim gerit bene quādo
 subiectis pdest quibus terreni honores pferūt
 Potestas bona est deo donāte . ut malū timore
 coherceat . nō timere ut malū omittat . Nichil
 autē peius q̄ p potestātē peccādi habere liberta
 tē . nichilq; infelic⁹ mali agēdi felicitate . Qui
 intra seculū bñ tpalit̄ imperat . sine fine in ppe
 tuū regnat . a de gloria hui⁹ seculi ad eternam
 tūlmeat gloriā . Qui vero prauē regnū exercēt
 post vestem fulgētē . a lumina lapilloꝝ nudi et
 miseri ad inferna torquēdi descendūt . Reges a
 recte agēdo vocati sūt . idēo q; recte faciendo regis
 nomē tenet peccādo etiā amittitur . Nā a viros
 sādōs p̄inde reges vocari in sacris eloquijs .
 eo q; recte agāt secul⁹q; p̄rios bñ regāt . et mo
 tus sibi resistentes . racōnabili discrecōne cōpo
 nāt . Recte ḡ illi reges vocāt qui tā semetipsos
 q̄ s̄biectos bñ regēdo modifiaē nouerūt . Qui
 dā ip̄sū nomē regim̄is ad immaritatē transf
 uertūt crudelitatis . dūq; ad culmē potestatis
 venerint . in apostasiā ofestim labūtur . tāto q;

cordis timore se extollūt ut cunctos subditos
in sui cōparacōne despiciant. eosq; quibus pre
esse cōstitit non agnoscant. Quibus congrue per
ecclesiastiten dicitur. Ducem te cōstituerunt no
li extolli. sed esto in illis quasi vnus ex illis. Dū
mundi reges sublimiores se ceteris sentiāt. mor
tales tamen se esse cognoscant. Nec regni glo
riam seculo in qua sublimātur aspiciant. sed o
pus qd secum ad inferos deportent intendant
Si ergo carebūt huius tēporis gloria. illa agāt
que post finem sine fine possideant. Dum apo
stolus dicat non est potestas nisi a dō. quomō
dominus per pphetam de quibusdam potestati
bus dicit. Ipsi regnauerūt sed non ex me. Qua
si diceret non me propicius sed irato. Vnde et in
ferius per eundem pphetam dicit. Dabo inquit
tibi regem in furore meo. Quo manifestius elu
cet bonam malāq; potestatem a deo ordinari. s;
bonam propicius. malā iratus. Reges quando
boni sunt muneris esse dei. quādo vero mali sce
leris esse populi. Scdm enim meritum plebūm
disponitur vita rectorū. testante yob. Qui reg
nare facit ypocritam ppter peccata populi. Ira
sciente enim dō talē rectorē populi suscipiūt q̄lē
p peccō merētur. Nonūq; p malicia pleb. etiam
reges mutāt. Et qui ante videbātur esse boni ac
cepto regno fiunt iniqui.

Qui recte vtitur regni potestate ita se pre-
 stare omnibus debet. ut quanto magis hono-
 ris celsitudine daret. tanto se ipsum mente humi-
 liet. proponens sibi exemplum humilitatis dauid
 qui de suis meritis non tumuit sed humiliter se dei-
 ciat. Vilis incedam et vilis apparebo ante dominum
 qui elegit me. Qui recte vtitur regni potestate
 formam iusticie facit magis quam verbis instruit.
 Ille nulla prosperitate erigitur nulla aduersitate
 turbatur. non inicitur propriis viribus. nec recedit
 a deo cor eius. Regni fastigium humili prestat a-
 nimo. Non enim delectat iniquitas. non inflat cu-
 piditas. sine fraudatione alicuius ex paupere divi-
 tem facit. Et quod iusta cupiditate a populo extor-
 quere poterat. misericordie clementia donat. De-
 dit deus principibus prefulatum pro regimine popu-
 loz. et illi eos preesse voluit cum quibus eis vna
 est nascendi moriendi que condicio. Prodesse enim
 debet populis principatus non nocere nec domi-
 nando premere. sed descendendo consulere ut vere sit
 vtile hoc potestatis insigne ut domini dei pro-
 tuicione utantur membra christi. Membra quippe christi fideles
 sunt populi quos dum ea potestate quam accipiunt
 optime regunt. bonam vti que vicissitudinem deo
 largitori restitunt. Bonus rex facilius ad iusticia-
 am a delictorum lapsu transferatur ut noueris hic

esse casum illic profectum. In proposito eius
esse debet numquam egredi a veritate. Quod si casu si
tubare contigerit mox refugere debet.

De patientia principum.

Cap. 70.

Dilectusque princeps iustus etiam malorum er
rores dissimulare notat. non quod iniquitati
eorum offensat. sed quod aptum tempus correcti
onis expectet. quando eorum vicia. vel emenda
re valeat vel punire. Multi aduersus principes
conuersionis crimine deteguntur. sed probare
volens deus demeritiam principum. illos male
cogitare permittit istos non deserit. Dum illoz
malis istos bene facit. dum culpas quas illi a
gunt. isti mira patientia indulgent. Reddere
malum pro malo. vicissitudo iusticie est. sed
qui demeritiam addet iusticie non malum pro
malo culpatis reddit. sed bonum pro malo of
fensis impit.

De delictis principum vel exemplis. Cap. 71.

Difficile est principem regredi ad melius
si vicijs fuerit occupatus. Populi enim
peccantes iudicem metunt. et a malo
suo legibus coercentur. reges autem nisi solo
dei timore metuque gehenne coercentur libere
in preceps priuunt. et per abruptum licentie in om
ne facinororum viciorum labunt. Quanto quisque in superi
ori constitutus est loco tanto in maiori versatur periculo.

Et quanto splendoris honore celsior quisq; est
tanto si delinquat peccato maiori obnoxius est
Potētes enim potenter tormēta paciūtur. Cui
enim plus cōmittit. plus ab eo exigitur. etiā cū
vsura penarū. Reges vitam subditoꝝ facile ex
ēplis suis l' edificāt vel subuertūt. Ideoq; prin
cipem non oportet delinquere. ne formā peccan
di faciat. peccati eius impunita licentia. Nā rex
quī ruit in vicijis. subiectis abrupta ostēdit er
roris. sicut legit̄ de iheroboā qui peccauit et pec
care fecit isrl'. Illi enim ascribit̄ quidq; exem
plo eius a subditis ppetratur. Nam sicut non
nulli subditorū bonorū principum deo placita
facta sequūtur. ita facile multi praua eorum ex
empla sectantur. Pleriq; autē eorum apud ini
quos principes necessitate magis q̄ voto mali
existunt dū imperijs eorū obediunt. Nonnulli
autem sicut pmi sūt sequi reges in malum. ita
pigri sunt imitari illos in bonū. Sepe vñ mali
reges peccāt. inde boni iustificātur. dū preceden
tū cupiditatem a maliciam corrigūt. Nā reueā
peccis eorū cōicāt si qd illi diripuerūt ētētēt isti
Cuius peccatū quisq; sequitur. necesse est ut e
ius penam sequatur. Neq; enim est impar sup
plicō cui⁹ errori q̄sq; par est ac vicō.

¶ Qd principes legibus teneātur. **Cap. 72.**

Iñtū est principem legibus obtpare suis.
Tunc enim iura sua ab omnibz custodien-
da existimet qñ a ipse legibz suis reuerentiam
prebet. Principes in terrenis legibus suis. nec
in se posse dāpnare iura q̄ in subdijs oñstituunt
Iusta ē enim eoz vocis auctoritas si qd̄ popu-
lis prohibent. sibi licere nō paciātur. Sub reli-
gione disciplinē potestates sibiecte sūt et q̄uis
culmine regni sint predicti vinculo tamen fidei
tenentur astricti. ut fidē xp̄i suis legibus predi-
cēt. etiam fidei predicatōnem moribus bonis cō-
seruēt.

De potestate principū in ecclia. Capitulū. 13.

Princes seculi nōnūq̄ intra ecclesiam po-
testatis adepta culmina tenent. ut per eā-
dem potestatem disciplinam ecclesiasticam mu-
niant. Ceterū intra ecclesiā potestates necessa-
rie non essent nisi ut q̄ nō preualēt sacerdotes
efficere per doctrine sermonem. potestas hoc im-
peret per discipline terrore. Sepe p̄ regnum ter-
renū celeste regnū proficit. ut quī intra ecclesi-
am positū cōtra fidem a disciplinam ecclie agunt
rigore principū oterātur. Ipsamq; disciplinā
quā ecclie vitalis doctrina exerce non preualet
ceruicibz supboz potestas principal imponat et
ut veneādoez mereat. vtute ptātis icipiat Cog-
noscat principes seculi dō debere se reddē ratioez

pro ecclesia. quā a cristo tuendam suscipiunt.
Nam siue augeatur pax et disciplina ecclesie p
fideles principes siue soluat ille racone ab eis
exigit q̄ eorū potestati suā ecclesiam credidit.
De iudiciis.

Cap. 72.

Ad delictū pertinet principum qui prauos
cōtra voluntatem dei populis fidelib⁹ prefe
rūt. Nam sicut populi delictū est. quando prin
cipes mali sunt. sic principis est peccatū quādo
iudices iniqui existūt. Bonus iudex sicut nocere
ciuib⁹ nescit. ita prodesse omnib⁹ nouit. A
lijs enim prestat sententiā iusticie. alijs bonita
tem iudicia sine personarū acceptōne suscipit.
non infirmit iusticiā auaricie flamma. nec stu
det auferre alteri qd̄ cupiat sibi. Boni iudices
iusticiam ad optinēdam salutē eternam suscipiunt.
nec eam munerib⁹ acceptis distribuūt
ut dum de iusto iudicio tpalia lucra nō appetūt
premio eterno ditē. Omnis qui recte iudicat
staterā in manu gestat. in vtroq; pensu iustici
am et misericordiā portat. p iusticiā promit pec
cati sententiā. per misericordiā peccati tempore
penam. ut iusto libramine quedā per equitatē
corrigat. quedā vero per miseracōem indulge
at. Qui dei iudicia oculis suis proponit. semper
timēs tremēsq; in omni negotio reformidat ne
de iusticie tramite deuans cadit. et vnde non

Iustificatur inde potius deprectur.

De prauis iudicibus.

Cap. 77.

Neminem stultorum vel improborum oportere iudicem esse. Nam stultus per ignauiam ignorat iusticiam. improbus autem per cupiditatem corrumpit ipsam. magis quam dicat veritatem. Grauius laceratur a prauis iudicibus pauperes. quam a cruentissimis hostibus. Nullus enim predo tam cupidus in alienis. quam iudex iniquus in suis. Latrones in accessis faucibus ac latebrosis latentes insidias ponunt. isti palam rapacitatis auaritia seruiunt. Hostes in alienorum sanguinem tantum intendunt. iudices mali quasi crudelissimi carnifices ciuium oppressionem suam subditorum vitam extinguunt. Qui enim destruant multi sunt. rari sunt qui populos legum moderatione regant. Plerumque et boni iudices sunt sed ministros raptorum habent. Horum figuram ut ait quidam tamquam stilla pingitur atque describitur. Ipsa quidem humana specie formatur. sed capitis caninis accincta et circumdata fertur. Non aliter quibusdam potestatibus accidit. ut ipsorum humanitatem. immanitas iniquorum sociorum perturbet. Sepe iudices mali cupiditatis causa aut differunt aut puertunt iudicia. nec finiunt certa precium negotia. quousque marfubia eorum que causam exhauriant. non causam sed dona considerant

et sicut negligētes sunt in discussione causanā
um. sic in eorū dāpno solliciti sunt. Iudices pra
ui iuxta prophetē verbū. quasi lupi vespere non re
linquūt in mane. hoc est. de presentis vite omo
dis tācū cogitāt. nō de futuris. Vita enim ista
vesperū. futura vero mane accipitur. Et bene a
it quasi lupi. quia more luporū cuncta diripiūt
et vix pauca pauperibz derelinquūt.

De verbosis et iracūdis iudicibz. Cap. 76.

Quod et hī iudices et elati. ut sapientes videan
tur. non discutūt causas s̄ asserunt. sicqz
cōturbant iudicij ordinem dum nō suo contrēti
iudicō aliena presumūt. Quidam dū iudicare
incipiūt irascuntur. ipsaqz iudicij sententiam
in insaniā vertunt. De quibus recte per prophetā
dicit. Qui cōuertūt in furore iudiciū. Qui enim
iratus iudicat in furore iudiciū mutat. et ante p
fert sententiā quā agnoscat. Furore iudicis in
uestigacōnem veri nō valet attingere. qz mēs
eius turbata furore. absrutacōe alienatur iu
sticie. Iracūdus iudex iudicij examē otueri nō
valet. quī a caligine furoris non videt. Qui re
cte autē repulsum furore discutit. facili⁹ ad con
tuendā veritatem mētis serenitate cōfurgit. et
sine vlla perturbacōne ad equitatis intelligen
ciam peruertit.

De psonaz acceptōne.

Cap. 77.

Non ē in iudicō p̄sona discernēda s̄ causa.
Scriptum est enim. nō accīpias personam
in iudicō. Et iterū. Non miseraberis pauperem
in iudicio. Qui enim cōsanguinitatis vel amicitie
fauore siue inimicitiarū odio iudiciū peruertūt
sine dubio in x̄pm qui est veritas et iusticia pec-
care noscuntur. Iniqui iudices errāt in verita-
te sententię. dum intendūt in qualitatem per-
sone. et exulcerant sepe iustos. dum improbe de-
fendunt iniquos. Qui autē recte presidere stu-
det nec patre palpare nouit. nec cohibere a iu-
sticia didicit.

De muneribz.

Cap. 78.

Qui recte iudicat et premium inde remune-
rationis expectat. fraudem in dominum per-
petrat. quia iusticiam quā gratis impitire debu-
it accepōne pecunie vendit. Bona male vtuntē
qui iuste pro tempali lucro iudicant. Tales
quippe ad veritatē non iusticie defensio s̄ amor
premiū puocat. Quibz si spes nūmi s̄trahitur
cōfestim a iusticie defensione recedunt. Accep-
tio munerum preuaricacō veritatis est. Vnde
et pro iusto dicitur. Quī exuēt manus ab om-
ni munere in excelsis habitat. Diues muneri-
bus cito corrumpit iudicem. pauper autem
dum non habet quod offerat. non solum au-
diri cōtēpnitur. s̄ etiā cōtra veritatem opp̄timic̄

Cito violatur auaritia iusticia. nullaq; reus p
 timescit culpa qua redimere numis existimat
 Plus enim obinet metē cēsois amor lucri q̄
 equitas iudicij. Tres sunt numez accepōes
 quib⁹ iusticiā humana vanitas mutat. id est
 fauor amicitiarū. adulaō laudis. ⁊ corporat ac
 cepō muneris. Facili⁹ aut pueritur animus
 iudicis. rei corporali munere quā gratie laudis
 q; fauore. Quatuor modis humanū iudiciū
 puerit. timore. cupiditate. odio. amore. Timo
 re. dum metu alicuius potestatis. veritatē loq̄
 pauescimus. Cupiditate. dū premio alicuius
 muneris corūpimur. Odio. dū cōtra quēlibet
 aduersari molimur. Amore. dū amico. ⁊ pp̄m
 quis prestare cōtendimus. Hīs enim quatuor
 canis sepe equitas violat. sepe innocētia ledit

De testibus.

Cap. 79.

Quod si mendaciū gratis dicitur. quanto ma
 gis si veniale queratur. neq; enim deerit
 multiplex conuentus falsorū. si tantū presētia sit
 nūmorū. Testis falsidicus tribus est personis
 obnoxius. Primo deo. quē piurādo cōtempnit
 Secdo iudici. quem mēciēdo fallit. postremo in
 nocētie. quā falso testimonio ledit. Testibus
 falsis cōiudis tace mendacij falsitas reperitur
 Quod si sepas fuerint ex animo iudicātis. cito
 manifestat. Nā sicut in vmitate p̄uoz grādis

est fortitudo. ita et in separacōne maior infirmitas
fraudentie cito reprehenditur mendaciū. *f*alci di corū enim testimonium sibi non cō
uenit. Vnum pene crimen habent et qui fal
sitate promit. et qui veritatē supprimit. q̄ et il
le obesse vult. et iste prodesse nō vult. Perior au
tem est testis qui ledit. q̄ qui prestare nō vult
Nam ille malignus est. iste inutil. Iniquus te
stis q̄ uis sua falsitate veritatē corrumpat rebz
qz impediāt. animo tamē nichil dampni confi
ciet. erit autem ille apud deum cōdempnatus.
quia aduersus innocētem falsum testimonium
vel dicat. vel dicentibus credit. Nam non solum
ille reus ē. qui falsum de alio profert. sed et hīs
qui cito aurem criminibus p̄bet. Qui metu po
testatis veritatem occultat. iracundiam sibi ce
litus prouocat. quia plus pertimescāt homines
q̄ diuinam trepidat indignacōem. Beatus ci
ius testimonio innocēs ab scelē obiecto purgat
impi⁹ cui⁹ p̄dicōne etiā iniqu⁹ perimit. neqz e
nim decet xp̄ianū mortū obnoxios prodere. et ad
effundendum sanguinem infelicium vocem te
stificacōis pretere. Sermo enim iusti hominis
tantum ad ministerium debet esse salutis. Ita e
nim indignacōnes et tribulacōnes et immissio
nes p̄ angelos malos.

De cauidicijs.

Cap. 60.

Negociorū forensiū sedatores ppter primi
dilectionē. seculare negociū deserere debēt
aut certe manēte primi caritate nogoium se
quātur terrenū. Sed qz pertrax est ut inter iur
gantes caritas maneat. postponēda ē rei cau
sacō ut pseueret dilectio. Antiqui forensiū elo
quenciā. eamnam faciūdiā nūcupabant eo qz
causidici incertamimb⁹ causaz. omissis que a
sunt veluti canes alterut⁹ sese lacerāt. in gria
qz causarū ad iniurias suas omutāt.

De oppressoibz pauperum.

Cap. 61.

Pauperū oppressores tunc se sciāt grauari
digna sentētia. quādo preualuerint hīs
quos nocere voluerint. Nā tanto atrocius in
futuro supplicō odempnandi sūt. quāto hic for
cius contra miserorū vitam inualuerint. Audi
ant iudices a qui presunt populis. qz pro tpali
bus molestijs quas plebibus ingerūt eterno
incendio cremabunt. testante domino p ysaiā
pphetam. Iratus sū inquit super populū meum
a dedi eos in manu tua. non posuisti eis miseri
cordiā. aggrauasti iugū tuum valde. Descende
in puluerē. sede. tace. a intra tenebras. Veniet
sup te malū. a nescies vnde ortū est. et irruet su
per te calamitas quā non poteris expiare. Ve
niet sup te repēte miseria quam nescis. Magis
mala faciētibz. q̄ mala patientibz dolē debem⁹

Illi enim mala faciēdo in malū proficiūt. isti
paciēdo a malo corrigūtur. Deus autē p̄ malas
volūtates alioꝝ in alijs multa opat̄ bona. Ma
lignāciūm hoīm volūtas neq̄q̄ potest impleri
nisi deus dederit p̄tātē. Nā dum hoīes deo p̄mit
tēte malum qđ cupiscūt p̄ficiunt. ipse d̄: facē
qđ permittit. Inde est qđ scriptū est p̄ p̄phetam
Si erit malum qđ domin⁹ nō fecit. Verūptamē
qđ iniq̄ malum ex voluntate q̄rūt. id circo de⁹
p̄ficiendū dat potestātē p̄ suā bonā volūtātē. qz
de nostro malo ipse multa opatur bona. Qui
dam cum dei voluntate resistunt nesciētes dei
consiliū faciunt. quo noueris sic deo subiecta
esse omnia. ut ⁊ ipse qui eius dispensacōne ad
uersantur. eius impleant voluntatem. Propte
rea in hac vita boni iudicantur a malis. ut ite
rum in illa vita mali iudicentur a bonis. Sicut
ut etiā sit hic bonis temporalis afflictio ⁊ illic
eterna retributio. Id circo necessarij sunt ma
li. ut quociens boni offendunt. flagellentur a
malis. Vnde est qđ assur virgam furoris sui te
statur dominus. Sed quociens ita fit. de dei in
dignacōne procedit. ut deus per illos in eos se
uiat quos flagellādo emendare desiderat. s̄ ille
iustissima voluntate. illi vero p̄cutere crudeli in
tēcōe sicut p̄ p̄phetā dicit de eodē assur. Ip̄e autē
nō sic arbitrat̄. s̄ ad d̄terendū patū ē cor eius.

Atrocē super eos diuinū furōrem habebūt qui
eristunt psecutores a violenti fidelibz. Consolā
do enim eos quos ita iudicari deus pmitit per
pphetā loquē. Aduersus eos qui iudicauerūt
te ego iudicabo. a cibabo hostes tuos carnibus
fuis a quasi a musto sanguine suo inebriabūē
Habet aliquē vsum a malorū iniquitas q̄ ele
ctos dei suis moribus lamiant. ac per hoc vita
impioꝝ sibi deperit. iustorū autē non perit. sed
p̄ficiūt. dum eos mali p̄turbacōnis exercitio ad
presentem odiendā vitam a futuram de siderā
dam crudiāt. Interdum enim p̄dest prauorū
pueritias vtilitati iustorū dum eos malitia su
a crudiūt et ad regna celozū requirenda mole
stia tpali impellunt. Probatur hoc exemplis
isrlitice plebis que tunc durius angebatur in
egipto. quando oportebat eā p̄ moysē ad terrā
repromissionis vocari. a ex mal' que in egipto
p̄ciebatur discedere a ad promissam patriā fe
stinare. Iniqui dū cōstanciā iusti in persecucōi
bus aspiciūt mentis cōfusione ralescūt a dum
aduersa intentāt nec vincunt. tandem de sua p
ueritatis insania cōfunduntur. Stulti cōtra to
nos studiū semper assumūt. quibz dum p̄spi
tas elucet iactātur. de suis meritis gloriātur. a
tonozum atq; iustoz afflictionibus detrahunt
Dūq; eis adūsā atigerint mox ad blasphemā

ex pusillanimitate animi cōuertuntur. Quidā
simplicium nescientes dispensacōem dei in ma
lorum profectibus scandalizantur dicentes iux
ta pphetam. Quare via impiorū prosperabit. &
bene est omnibus quī preuaricantur & inique
agunt. Qui ergo hoc dicunt non mirentur qđ
prauorum hoim tpalē et caducā felicitatem as
piciūt. s; magis nouissima eorū intendant. qñ
ta illis post hec eterna supplicia preparētur. di
cēte ppheta. Ducūt in bonis dies suos & subito
ad inferna descēdent.

De tribulacōib; iustorū.

Cap. 62.

Iustus in aduersis pbari se cognoscit nō
deici. Viri sādī pl⁹ formidāt prosipa qđ ad
uersa. qđ dei seruos prosipa deiciūt. aduersa ve
ro erudiūt. Ideoq; sādī viri ostācia ita portaē
debēt aduersa ut frāgi non queāt. Tūc magis
fūt oculi dei sup iustos. quādo eos affligi ab in
quis puidētia supna pmittit. nam tūc eis gau
dia eterna disponūtur. qñ presēti tribulacōne
pbāt. Oēs tribulacōes hui⁹ vite. aquis span
tur pretereūtib; ppter ea qđ si qđ in hac vita tri
bulacōis acciderit. nō stat s; celerit tñsit. Qui vi
te futuē pnia diligēter excogitat mala oia vite
pñtis eqnimitē portat. qm̄ ex illi⁹ dulcedine hu
ius amaritudiē; tēpat. & ex etnitate illi⁹ breui
tate hui⁹ despiciat tñsitoria. Cruciā diūso malo

tpali pro vtilitate eoz est quod vite istius ma
la perferūt. quia dū in dolore grauātur cupidi
tatis et luxurie vicōrūq; ceterozum mala non
appetunt. Plus p̄esse salutē temptacōnes se
culi q̄ prosperitates. nā ex prosperitate itur in dete
rius. ex temptacōnis dolore p̄ficitur in melius
Vnusquisq; ad tēptacōnē animi preparare debet
min⁹ enim dū suspecta habetur temptacō gra
uat. dure autē premit si insperare aduenerit. Sa
pientis est cōtra omnia aduersa ante medita
ri. nec inuenire casus debet quem non consilia
eius. preueniant.

De amatorib; mundi.

Cap. 63.

Mundi amatores non solum ex eo rei sūt q̄
infima pro sūmis appetūt. verum etiam ex
miseri p̄ hoc q̄ cū graui erumpna ad ipsa dese
rata p̄tingunt. Grauius torquet impius mun
di exaggerādo omōda. q̄ iustus tollerando ad
uersa. Qui enim bona mūdi diligit. velit. nolit
timoris et doloris pene succūbit. Qui pl⁹ q̄ opo
tet res trāsitōias diligit maiorē sibi ingerūt
dolorem res ablate. q̄ amorem p̄uriebant pos
sesse. Cum graui dolore amittūt. que cum mag
no amore habentur. Minus autē carendo dolo
mus. que min⁹ possidendo diligimus. Sciant se
culi lucra sectātes q̄ tum sint vana et aduersa
que diligūt que nec in hęc seculo sine cōtēcōne

gravi cōquiritur et pro quibus in futuro suppli-
cio penas dabūt. Hijs qui in voluntate defidei o-
rū persistunt secularium. bene testimonium pphete
degrūt dicentis. factus est effraym panis sibi
cinericius q̄ non reuersatur. id est ita obruūt
cecitāte secularis amoris. ut nūq̄ respiscūt ad
dominum amorem retorquere mētis. Multis
mortuus est mundus. ipsi tamē vicissim mundo
mortui non sūt. Bona enim seculi diligunt. et ta-
men ipsa que diligūt minime consequūtur. In v-
troq; vacui. quia et futura perdūt. et presentia
nō acquirūt. Egestas est electorū q̄ pegrinan-
tur a bonis sempiternis et in hoc exilio diuici⁹ re-
morātur. Egestas est reproborū q̄ habundāt
vicijs et virtutib; vacuāt. seq; esse inopes nesci-
unt. Qd̄ p̄batur per apocalipsym Johānis q̄ cō-
tra amatores hui⁹ mūdi sic ait. Dicis q̄ diues
sum et locuples et nullius egeo et nescis. quia
tu es miser et miserabilis et pauper et secus et nu-
dus. Glorie temporalis sequaces mitidi sunt fo-
ris fulgore potentie. interius tamen vacui sunt
elacōe superbie. Sicut calami exterius quidem
nitent. sed interius vacuantur. Ob hoc ergo
reprobi exterius ut calamus mitidi interius
vacui. electi vero exterius quasi arborum corti-
ces. interius vero solidi qui precioso cultui ce-
dūt. Audiant reprobi pphetam que admodū

detestatur eorum corporalia ornamenta et quos successus habeat. cultus oppositus et ornatus. Hoc est pro suavi odore fetore. et pro zona funiculū. et cetera. Legant prophetam diuites. quorum spes opulencia est. audiāt eū dicentem. Quāto enim quisque potencia minor est. tanto magis liber a peccato est. Nam patrimonium grāde. temptacō grauis est. Plus veneratur homines in hoc seculo pro tpali potencia quā pro sanctitatis reuerēcia. Suscipiunt enim quod magis diuites. et quod homines sūt omnino despiciūt. Sunt quidam iusti qui sine lesione cuiusque suis rebus utuntur. Itē sunt quidam diuites humiles quos non inflat supbia rerū. veluti plerique fuerunt sancti veteris testamēti. qui et affluebāt diuicijs et tamen humilitate pollebāt. At contra quosdā superbos diuites rerū copia facit elatos quorum nō sunt opes in vicō sed voluntas. Nā crimē in rebus nō est sed in vsu mētis. Est elacō pauperū quos nec diuicie eleuant et voluntas in eis et sola supbia est. Hijs et si opes defunt propter timorem mentis. pulsque supbi diuites odempnātur. Securus vult esse diues. pauper esse nō vult. Sed quomōdo erit diues quietus quē suis stimulis ipse ne carcatur semper faciūt inquietū esse et timidū diuitem quā securū pauco sūptu contentum esse et pauperem. Bonis bene utuntur qui

diuicias sibi concessas in rebus salutaribus per
fruuntur. bonis male utuntur qui aut iuste pro te
gali lucro iudicant. aut aliquid boni pro vane
glorie appetitu faciunt. Malis male utuntur
qui noxias cogitationes operibus prauis perficiunt.
bene malis utuntur qui luxuriam carnis
coniugali honestate restringunt. Sed sicut ma
lo bene uti bonum est. sic bono bene uti melius est.
Et sicut bono male uti malum est. sic a malo male uti
est pessimum est.

De amatoribus misericordie.

Cap. 62.

Qrauer in deum delinquit. qui diuicias a
deo concessas non in rebus spiritualibus sed in vitiis
bus prave utuntur. Nesciunt enim impitire pau
peribus. oppressis subuenire despiciunt. et inde ma
gis auget delicta unde redime debuerant. Hoc
habet tantum bonum possessio presentium rerum. si
vitam reficiat miserorum. Propter hoc temptatio est
mundi lucis tantoque maiora supplicia in futuro da
buntur quanto a ipsa maiora sunt. Potentes enim potest
tamenta patiuntur. Terrena omnia seruando amit
tunt. largiendo seruamur. Primum enim retentum
perit. manet autem erogatum. Deum enim cum
rebus nostris durare non possumus. quia aut nos
illas moriendo deserimus. aut ille nos viuentes
deserit pro diuersitate usus. Alii de rebus munda
nis. peccant quos cupidi rapiunt. Alii vero saluantur

dum in eaz pulchritudine aditoris pulcherrimā
 prouidentiam laudantes mirantur vel dū per mi
 sericordie opus ex eis celestia bona merentur .
 Misericordia a cōpaciēdo aliene miserie voca
 bulū sortita est . Nullū autē in alieno misericors
 esse potest q̄ diu prauē uiuēdo in se misericors
 non ē . Quū enim sibi neq̄ est . cui bonus est . Nul
 la scelera elemosinis posse redimi . si in peccatis
 quisq; permanserit . Tunc enim fructu elemo
 sinaz indulgentia cōceditur . quando ab scelez
 opa desinitur . Verū est q̄ peccata omnia mise
 ricordie opibus expurgētur . sed si iam caueat
 peccare qui misericordiā impūtur . Ceterū nulla
 est delictis uenia . quādo sic precedit misericor
 dia ut eam sequatur peccata . Nō est elemosina
 que glorie magis causa q̄ misericordie impar
 titur intuitu . Quali enim intencōe ab vnoq; laz
 gitur . taliter et apud deū recipit . Qui enim hic
 de bono ope laudem presentē appetit spem per
 dit et gloriā mercedis in futuro nō recipit . Dū
 enim causa iactācie paup pascit . etiam ipsum
 misericordie opus in peccatū cōuertit . In tan
 tū elemosinarū opa peccata extinguunt atq; in
 tantū ad regnum futuri seculi proficiūt . ut etiā
 iudex celestis in iudicō futuro ueniēs in dextera
 consistentibus dicat . Esuriui et dedistis michi
 manducare . Sitiui et dedistis m bibere . Hospes

eram a collegistis me. Nudus et opulstis me.
Quibus etiam bene promittit dicens. Venite
benedicti patris mei percipite paratum vobis re-
gnum. Dñs autem quos nulla precedentia ele-
mosinarum facta sequuntur eterni iudicis voce
sic dicitur Esuriui a non dedistis michi mandu-
care. Sitiui a non dedistis michi bibere. Quibus
iuste dicitur. Discedite maledicti in ignem eter-
num. qui paratus est dyabolo a angelis eius.
Qui hic misericordiam non impit. illic pietatis
fructum non inueniet. exemplo ardentis diuitis
qui in inferno ad tenuissima petenda compulsum
est. qz hic tenuissima negare non timuit. Quid
retribui subtilius quid districtius poterat. Cui
tam aque ardens perijt qui micam panis nega-
uerat epulas. Sero diues oculos aperuit. qua-
do lazarus pauperem requiescentem vidit.
que iacentem ante ianuas videre desperit. Non
solum qui esurientia a sitiētia a nudo beneficium
largitatis impedit. Et si qd aliud indigentia largi-
tur. s; a q inimicum diligit. a lugenti affectu passi-
onis a consolatiois impit. a i qbuslibz necessitati-
bz consilium adhibz eleosina pcul dubio fuit. Na a
doctrinae l disciplinae bonu eleosina e. et elemosi-
ne carnali eminentior e. Quicunq; non egens pos-
sit. cu se indigentem similet. a toto illi corde omise-
redu oz. Et licet ille qui fortasse falsa indigentis

spem preferat. is tamen qui simpliciter impit
fructum iusticie non amittit. Quavis quisque sit
egens nullus tamen unde tribuat indigenti excu
sationem inopie potest obtinere. quando ex pre
cepto saluatoris etiam calicem aque frigide precii
piamur indigentem prebere. Nam si aliud non ha
bentes id ipsum benigne tribuamus. mercedem
procul dubio non amittimus. Ceterum si amplius
possimus et egestatem simulando minus largimur
non egentem sed deum fallimus cui conscientiam
nostram abscondere non possumus. Due sunt ele
mosine. vna corporalis. egentem dare quicquid pote
ris. altera spiritualis. dimittere a quo Iesus ex
stiteris. Harum prima adhibenda est miseris
secunda malis. Erit ergo semper quod impicias et si non
pecuniam vel salutem et gratiam. Non erit elemo
sina cum moratione prebenda ne committatur tri
sticia merces peat dispensata. Tunc autem be
ne tribuitur. quando cum mentis hilaritate pre
betur. Unde et apostolus. Hilarem inquit da
torem diligit deus. Metuendum est itaque ne
pauper aut cum tedio nostro accipiat oblata
aut ne omnino pretermisus merens tristisque
recedat. De rapinis alienis elemosinam facere
non est officium misericordie. sed emolumentum
sceleris. vnde et Salomon. Qui offert inquit sacri
ficium de rapina pauperum. tamquam si quis victimet

filium in aspectu patris sui. Qui enim iniuste tollit
iuste nunquam distribuit. nec bene alteri prebet quod
ab alio male extorquet. Magnū scelus est res
pauperum prestare diuitibus. et de sumptibus
inopum. acquirere fauores potentum. arenis
terre aquam tollere et flumina que non indigent
irrigare. Nonnunquam largitas diuitum prodiga
non ad utilitatem sed ad elationem effunditur
Compatitur hypocritis qui non ad edificandam domum au-
dientium sed ad sue glorie exaggerandum cumu-
lum. Reprehensibilis est superflua. effusio lar-
gitalis. Nam qui modum seruat avarus nulli est
sed omnibus est largus. dispensator non debet
esse prodigus. sed discretus. Largiri enim debet
quātum oportet. ut tenendo mensuram sufficiat
at plurimis.

De prauitate huius vite.

Cap. 67.

Qantum in hac vita est licitū opari bonum
Illuc namque non iam opaco expectetur. sed retri-
butio meritoꝝ. Hec vita impijs longa et grata est
in oculis aut iustorum amara et breuis. Et licet
vita ista breuis sit. moras tamē sibi fieri credi-
tur. quāntūlibet breue sit tempus spacium. tamen
et si uiuenti parū est. amanti procul dubio lon-
gum est. Qui vite presentis longitudinem. non de
suo spacio. sed de eius fine considerat. quod sit bre-
uis et misera. satis utiliter pensat. Vita enim

presens quia ipsis suis incrementis deficit bre-
uis est. Suo enim augmento perit. dum id q̄
videtur in futuro proficere. in preterito deficit
Item ex ipso esse brevis vita presens ostendi-
tur. ex quo non permanet sed finitur. Tela
enim consummatis filis a vita hominis exple-
tur diebus singulis. Quam diu in hac vita vi-
uitur. queritur vtrum augmentum an recti⁹ de-
crementū dicatur. Sed quomō recte dici possit
augmentum. qd per dimensiones etatū. ad mor-
tis at tenditur decrementū. Qui vitā longam q̄-
ris ad eam tende vitam p̄ qua cristian⁹ es. id
est eternam. non ad istā ad quam ad erudieu-
dum te descendit. vita eterna. id est crist⁹ ve-
bum a caro cōiunctus hec est enim vita vitalis
nam ista mortalis est. Mori oportet hominem
in carne. mūdo. ne moriatur in anima xp̄o. Nā
tunc quisq; vivere creditur. si sedm seculū mo-
riens. in solo deo vivere delectatur. De mora
vite istius tedium patit iustus. eo q̄ ad deside-
ratam patriā tarde perueniat. a vite presentis
erumpnas serius amittit.

De Exitu.

Cap. 66.

Ovani⁹ sancti huius vite erumpnis libe-
rari se cupiant. cito volētes exire de corpore
dei dispelacōe tñ plerūq; diu in hac vita vsāc̄
ut p̄ lōgū tollerāc̄ie experimētū solidius eorum

patientia roboretur. Multi hanc vitam tedio
habent. et tamen mori timeant quod plerisque in an-
gustia contingere solet. Sicque contrariis affectu
et viuendi habent tedium. et moriendi metum.
Sollicite debet unusquisque viuere et sepe terminum
uite sue considerare ut de contemplatione illius
huius seculi blandicias caueat. Scriptum est
enim. In omnibus operibus tuis memorare no-
uissima tua. et in eternum non peccabis. Ven-
turi exitus ignorantia. incerta est. et dum mori
quisque non existimat tollitur. Unde unusquisque
festinet. ne in iniquitatibus suis rapiatur simul
que finiatur vita cum culpa. Nam inter dyabo-
lus. eos quos viuentes accendit ad vitia. sub-
ito morientes pertrahere nititur ad tormenta.
Sepe diuites in hac fallaci vita. dum de poten-
tie gloria vel rerum habundantia gestiunt. re-
pente hora qua nesciunt improviso exitu rapiun-
tur. atque absorbente profundo. cruciandi eter-
nis gehenne incendijs deputantur. De quibus
per prophetam dicitur. Ducunt in bonis dies
suos et in puncto ad inferna descendunt. In-
iquus moriens quam imitatione sua multos ad
culpam traxit delectatione peccati. multos reuo-
cat a culpa terrore tormenti. Quod etiam psal-
mista testatur dicens. Letabitur iustus cum
viderit vindictam impiorum manus suas lauabit

in sanguine peccatorum. In peccatorum enim sanguine mori-
tencium iuste lauant manus. quod dum eorum pena con-
spiciunt. aspiciuntis vita mundat. Cum enim tal-
erudelis eritius cernit. non solum qui viderit refugit
setiam alios ab imitatione illius quanta valuerit
exhortatione operat. In exitu anime vite eorum
nimio terre metu incerti utrum ad primum an ad
supplicium transeat Quidam electi in fine suo purgan-
tur a leuibus quibusdam peccatis. quidam vero in ipso
fine hilarescunt. eternorum contemplatione bonorum.
Quauis enim quisque in hac vita sit iustus. tamen
cum de isto corpore egreditur pertimescit. ne dignus
supplicio sit. Nullus enim homo est absque peccato nec
quisquam potest de dei securus esse iudicio. cum etiam de
ociosis verbis reddenda sit ratio. In fine iustorum
optimum commendat vocatio tranquilla. ut ex eo in-
telligatur sanctorum consortium habere angelorum. ex
quo ab hoc corpore sine dura veracitate tolluntur.
Pravos autem homines apostate angeli excipiunt
moriētes. ut eis sint ipsi tortores in penis que fue-
runt suasores in vicinis. Et si pietas pro defunctis
fidelibus iubeat flere. fides tamen pro eis vetat lu-
gere. Illi enim deplorandi sunt in morte. quos mi-
seros infirmis ex hac vita recipit. non quos ce-
lestis aula letificandos inducit.

Explicat Tercius lib. Iheronimi Episcopi de summo bono.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines.

Ināpit liber sancti Cipriani Ep̄i. de duode-
cim abusiuis seculi.

Do decim abusiua sunt seculi. **D**oc-
est sapiēs sine bonis opib⁹. **S**enex
sine religione. **A**dolecēs sine obedi-
enciā. **D**ives sine elemosina. **F**e-
mina sine pudiciā. **D**ominus sine virtute.
Chriā⁹ cōtencōsus. **P**aup⁹ superbz. **R**ex
iniquus. **E**p̄s negligens. **P**lebs sine disci-
plina. **P**opul⁹ sine lege. sic suffocatur iusticiā.
Hec enim sūt duodecim abusiua seculi. rota
quī in illa fuerit decipit. et ad tartari tenebras
nullo impediēte iusticie suffragio per iustum
dei iudiciū rotatur.

Prim⁹ ḡdus
Rimus abusiōnis grad⁹ est. sine opibus
bonis sapiēs ⁊ predicator si fuerit q̄ qd ser-
mone docet actib⁹ ex plere negligit. Auditōēs
enim doctrine dicta contēpnūt cum predica-
toris opa a predicatōnis verb⁹ discrepare conspi-
ciunt. Nūq̄ enim fit efficac⁹ predicantis auctori-
tas nisi eam effectu operis cordi affixerit audiē-
tis. Presertim cū ipse doctor si in vicōrum amo-
re dilapsus fuerit alterius doctoris medicamen-
tum suis vulneribus pui pendit adhibere. Vñ
⁊ ipse domin⁹ in euangelio. de doctrina patris ⁊
bono ope discipulos instruere volēs. qualem

in hijs cautelam haberet ammonet dicens. Si
fal euauerit in quo salietur. Hoc est si doctoꝝ
errauerit. a quo iteru doctore emendabitur. Et
si lumen qd in te est tenebre sunt. ipse tenebre
quate erunt. Si namq; ocul⁹ a uidentis officio
deherit quis a manu aut pede vl reliquo corpe
illud ministerium eriget. Qua ppter doctores
cogitent. ne ampliori vindicte subiacent. si
plurimis perdicōnis occasionem habundanti
us presentent. Nam a salomon dū multe sapien
cie trāgressionē incurrit totū pscabelitice pleb
regni dispercionē solus sui meliū prestitit. Qui
bus ergo comittuntur multa. a maiora perdūt
si nō recte dispensauerint rectoris sui munera
que perceperunt. Cui enim plus committitur
plus ab eo erigitur. Et seruus qui domini sui
voluntatem intelligens nō facit. actius et gra
uius uapulabit.

Secūds Gradus.

Secūds abusionis gradus est. si sine reli
gione senex inueniatur. cui cum mēbra ex
terioris hominis ueterascūt. uires animi id est
interioris hominis membra incrementa roboris
nō capiūt. Plus enim oib; religioni operā daē
seuib; opetit quos pntis seculi florida etas trā
acta deserit. Sicut nāq; a in lignis illa arbor re
pba apparet q̄ p⁹ flores fruct⁹ optiōs aditori

fuo nō exhibet. Sic a in hominibz ipse reprobo
 est quē flos iuuetutis deserit. a tamē in sui cor
 poris senedute bonoz operum fructus maturos
 parumpendit pferre. Qd enim stolidius fieri po
 test. si tunc mēs ad pfectionē festinaē non con
 tēdat quando totū corporis habitus senedute
 cōfessus ad interitū pperat. Dum oculi caligāt
 aures grauiter audiunt. capilli fluūt. facies in
 palloē mutatur. dentes lassi numero minuūē
 cutis arefcit. flatus nō suauiter olet. pedus suf
 focatur. thussis cachinnat. gerua trepidāt. ra
 los p pedes tumor inflat. Homo interior qui nō
 senescit hīs omnibus aggrauatur. a hec euitu
 rā iamāq; domū corporis cito pnuāat. Quid g
 supest. nisi ut dum huius vite defectus appropi
 at. nichil aliud cogitare. q̄ quomō future ad i
 tus prospeprehendatur quisq; senex appetat
 Iuuenibz autē incertus huius vite terminus
 instat. senibus vero cūctis maturus ex hac luce
 breuiter cōcordat. Cauende sunt ergo homini
 due pīcule que in illius carne nō veterescunt
 a totū hominē ad peccandū pertrahūt cor vide
 licet a lingua. Quia cor nouas semp cogitacōes
 machinari non desinit. lingua in impigere lo
 quitur qd cūq; cor machinari senserit. Caueat
 ergo semilis etas ne iste iuuenescens pīcule
 totā sibi armoniam decipiāt. et p res ineptas

reliqui corporis grauitati illudāt. Vnicuiq; au-
tem considerandum est quid etate et eminenti-
a dignum sit ut hoc agat. qđ nec vitam nec e-
tatem nec ministeriū vile reddat.

Tercius gđus Adolescens sine obedientia.

Quartus deinde abusionis gradus est. Ado-
lescens sine obedientia. quo mundus a re-
cto racōis ordine deprauat. Qualitē nāq; i sene-
ctute obsequi sibi ille sperabit. qui in adolescen-
tia senioribus obedientiam exhibere contemp-
nit. Vnde et in puerbio apud veteres habetur
quod seruari nequeat. qui prius alicui seruitu-
tem prebere denegat. Propter quod et dominus
Ihesus in tēporibus sue carnis dum adhuc ad
legitimam etatem doctoris non peruenit obe-
dientem ministracōnem parentibus exhibuit
Sicut ergo in senibus sobrietas et morū perfe-
ctio requiritur. ita in adolescentibus obsequiū
et subiectio et obedientia rite debetur. Quapropter
et in mandatis legis primū in hijs q̄ ad hoies
pertinent. patris et matris honor impat. Quia
quāuis carnalis pater non superuixerit. aut in-
dignus fuerit. alicui tamen patri digno et viuē-
ti patris honor imperatur. vsq; ad etatem
dignam a filijs prebendus esse ostendit. Qua-
tuor enim modis scripturās diuinas patres vo-
catur. hoc est natura. agente amonitione etate

De patre nāq; naturaliter yacob ad laban loq̄
tur. Nisi timor dei patris mei ysaac affuisset tu
lisses omnia que mea sūt. Gēte vero pater dr̄
quādo domin⁹ ad moysen de rubo loquebatur
Ego sū inq̄ies deus patrū tuorū. deus abrahā
deus ysaac. ⁊ deus yacob Etate autē pariter et
āmonicōne pater dr̄ cū moyses in cantico deu
tronomij loquitur. Interroga patrē tuū ⁊ an
nūciabit tibi. Vñ si naturalis superstes non fu
erit. aut indignus fuerit. āmonētī tamen aut
seniori. adolescētis obediētia prebēda erit. Quo
modo enim honorat⁹ in senedute apparebit q̄
discipline laborem in adolescētia nō sustinebit.
Qd̄cūq; enim hō laborauerit hoc ⁊ metet. Om
nis nāq; disciplina in presenti quidē non vide
tur gaudij sed meroris. postea autē fructum pa
cissimū exercitatis p̄ eam reddit iusticie. Si
cut enim fructus nō inuenitur in arbore in qua
panpim⁹ aut flos prius nō apparuerit. sic in se
nedute honorē legitimum cōsequi non poterit
quī in adolescētia discipline alienus exercitacō
nibus nō laborauit. Disciplina igitur absq; obe
dientia qualiter fieri potest. Adolescens sine o
bedientia. est sine disciplina. quomō ⁊ ipsa obe
diētia que omnīū disciplinarū mater est. mag
na exercitacōne indiget. Etenim sui normā stu
dij a xpo dño suscipit. quī obediens patri vsq;

ad mortem crucis ignominia libenter sustinuit.

Quartus gradus. diues sine elemosina.

Quartus abusionis gradus. diues sine elemosina qui supflua queque custodienda in posterum recedens. indigentibus et nichil habentibus non distribuit. propter quod efficitur. ut dum in terra quesita diligenti cura custodit. celestis patrie perhenne thesaurum amittit. Ad quem thesaurum dominus ihesus adolescentem illum diuitem qui eum de perfectione interrogauerat. ita respondens inuitauit. Si vis perfectus esse uade uende omnia que habes et da pauperibus et ueni sequere me et habebis thesaurum in celo. Quem thesaurum nullus unquam hominum habere potest. nisi qui solatia pauperibus prestat. aut per semetipsum pauper est. Non ergo dormiat in thesauris suis. quod pauperes reficere potest. Diues namque que congregauerat. hijs frui solus nequaquam poterit. Quid ergo stultum est quod propter unius hominis uictum et restitum totam regni celestis perhenem iocunditatem perdere. et eternos inferni cruciatus absque ulla consolacionis prestolacione subire. quod quod aliquando pro necessitate amittendum est. per eterna retribucionem spore distribuendum est. Omnia enim que uidentur temporalia sunt. que autem non uidentur eterna. Quamdiu enim temporalis sumus temporalibus temporalia deseruiunt. et cum hinc transierimus eternis eterna solatia prestabuntur.

Id circo diligere nō debemus ea que semp non
habeamus. preferim cū ex ptem racōnis auar
tum diuicē thesauri a agri. a omnia q̄ habet o
stendāt qui toto cordis affectu illa diligit. que
se nūq̄ diligūt. Si enim auz a argētum a gnos
a vestimenta cibos a metalla a bruta animalia
a quis dilexerit. Hec omnia vicē sibi amoris re
pēdere nō posse ipsa rerū natura ostēdit. Quid
enim a racōne longius est q̄ diligere qd̄ te rea
mare nō valet. a negligere illū qui tue dicitōni
cū dilectōne omnia prebet. Propter hoc igitur
non diligi mūdus. a diligi primus. a deo preci
pitur. q̄ proxim⁹ vicē sui amoris potest repēde
re. qd̄ mūdus minime posse nō dubitat. Licet
enim inimicū esse diligēdum dñs imperet. ut il
la dilectio amicū illum ex inimico efficiat. Quis
quis ergo diues cupidus. si vult eternas habe
re diuicias. distribuēdo egenis perdat interim
non māsuras. Si enim nō vendiderit quod dili
git. memo emere poterit qd̄ cupit. Auari nāq̄
ideo in iudicō a rectissimo iudice nūcupātur ma
ledicti. q̄ qui preteribāt eorū habitacula non
dicebant. Benedictio domini sup vos. benedixi
mus vob̄ in nomine dñi. Infelices ergo auari
diuites qui ppter res trāsitorias in eternā dā
pnacōnem dilabūtur. Et ecōtrario beatū miseri
cordes quoniā ipi misericordiā cōsequēt. ffelix

est misericors dñi in hac virtute de⁹ nō s̄stāc
am s̄ affectū inq̄rit.

Quīntus ḡdus femina sine pudicitia .

O virtus abusionis ḡdus est . femina sine
pudicitia . Sicut enim oēs mores bonos p
curat . a cūctos honestos ad⁹ custodit in viris
prudētia . sic i feminis cūctos honestos ad⁹ . nu
trit a custodit pudicitia . Pudicitia nāq; casti
tatē custodit . auariciā refrenat . lites deuitat i
ras mitigat . libidinē occupat . cupiditatē tēpat
lasciuam castigat . ebrietatē cauet . verba non
multiplicat . gulam a cōcupiscentiam propug
nat . furtum omnino dāpnat . Quōd plura . com
nia vicia ostringit . a omnes virtutes a quicq̄t
coram deo a hominib; laudabile est nutrit . In
pudicitia vero nec laudem ab hominib; in pre
sentī seculo . nec remuneracōnem a deo expect; .
in futuro . Pudica vero vita famam bonam
inter homines possidet . a de spe future beatitudi
nis gaudet . Presentibus semetipsam imitabi
lem facit . posteris memoriam amabilem facit
a relinquit bonis semper moribus delectatur et
consentit et assiduis scripturarum meditacōni
bus a eloquijs animam vegetat . Honorū pre
cedencium exempla custodit . a inseparabilia p
fectis otubermia nectit . Duob; ergo modis con
stat vere pudicitie exercitacio . id est corporis

habitu a superficie. et animi affectu interno. Per exteriorē modū iuxta apostulū coram hominib⁹ exempla. p̄ interiorē corā deo prouidēti⁹ opa bona. Pudicitia namq; est corpis. alienas res non appetere. omnē immūditā deuitare. Ante horā cōgruam nō gustare uelle. risum nō excitare. uerba uana et falsa non loq̄. habitū p̄ omnia ordinatū. p̄positoq; cōueniētem tam capilozum q̄ uestiū sicut decet habere. Cū indignis cōturbātia nō mire. sup̄cilio intuitu neminē asp̄picere. Vagari oculos nō p̄mittere. p̄paciō et illecebroso gressu nō incedere. nullo inferior incepto bono. ope apparere. nulli otumeliā aut ruborem incutere. neminē blasphemare. senes non irridere. meliori non cōtrouersari. De hīs que ignoras nō tractare. etiā que scis non omnia proferte. Nec cū proximis amabilē hominē reddūt. et deo acceptabilē faciūt. Pudicitia uero anime est plus p̄pter dei oculos q̄ hominis omnia bona facere. appetitōes turpiū cogitacōnum cōpescere. omnes meliores se esse estimāē nemini inuidere. De semetipso nil cōfidere. dei sēper auxilio res omnes cōmittere. aīte dei oculos seipsum cōstituerē heretica prauitate sensū non maculare. catholicis p̄ omnia cōsentire. deo soli adherere. caritatē interne mētis domino ihesu xp̄o offerre. Omnia cepta bona opa mortis tm̄

termino finire. Presentes tribulaciones animi
fortitudine pui pendere in terra preter primos
nichil amare cuncti amoris in celo thezauru co
stitue. et p omni bono actu mercede in celestibz
a deo supare. Pudicia namq; ornametum no
bitu est exaltaco humilium nobilitas ignobi
lium. puchritudo vilium. prosperitas laboran
cium. solacium merentium. augmentum omni
bus pulchritudinibz decus religionis. Defensi
o criminum. multiplicacio meritoru. creatoris
omnium dei amicitia.

Sextus gradus. Dns sine virtute.

Sextus abusionis gradus est. Dominus
sine virtute quia nichil proficit domina
di habere potestatem. si dominus ipse no
habeat vigorem virtutis. Sic hic virtutis ri
gor. non tam exercitu fortitudine. que et ipsa se
cularibz dominis necessaria est indiget qd ani
mi fortitudine que per bonos mores exerceri so
let. Sepe enim dominandi virtus per animi ne
gligentiam perditur. sicut in hely sacerdote
factum fuisse oprobatur. Qui dum per seuerita
tem iudicij filios peccantes non coercuit. in eo
rum vindicta et velut consencienti non pepit
Tria ergo necessarie eos qui dominantur habe
re oportet. terrorem scilicet ordinationem et a
more. Nisi enim ametur a proximis et metuat

ordinacō illius cōstare minime poterit. Per be-
neficiā ergo et affabilitatē procuret ut diligatur
et per iustas vīdicias nō pprie iniurie. s; legis
dei studeat. ut metuatur. Propterea quoq; dū
multū pendēt in eo. ipse deo adherere debet. qui
illū in ducatu constituit. qui ad portāda alioꝝ
onera. ipsū veluti fortioꝝem solidauit. Paxill⁹
enim nisi bene fixus firmetur. picisq; inherereat.
omne qd̄ in eo pēdet cito labitur. et ipse solutus
a rigore sue firmitatis cū oneribus ad terram
dilabitur. Sic et princeps nisi v̄ditori suo p̄fina-
citer adhererit et ipse et omnes q̄ ei adherēt cito
depeunt. Quidā nāq; per dominādi officiū. soli-
dius deo appropinquāt. quīdam imposito sibi
dignitatis honore detiores fiūt. Moyses enim
accepto ducatu. familiaris dei locucōibus vte-
batur. Saul vero filius cis. postq̄ ceptū regni
suscepit. p̄ motu diētie supbiā deū offendit. Rex
salomō postq̄ patris sui dauid sedē obtinuit de-
um offendit. Deus illū vltra omnes mōles ad
numerosi populi gubernacōnem sapiētie mune-
re donauit. ecōtrario vero ille ydolīs templa fa-
bricauit. Iherobōā seru⁹ salomonis postq̄ reg-
ni sortitus est gubernacula ad idoloꝝ cultū decē
tribus isrl. que erant in pte samarie attraxit.
Per que exēpla euidenter ostēditur quosdam
in sublimiori statu ad maiore p̄fectio nē crescere

quosdā vero sup̄ciliū dñi cōm̄is ad deteriora de
fluere. Per qđ vtrūq; intelligitur eos q̄ ad me
liora cōcendunt p̄ domini auxiliū a virtutem
animi posse id facere. et eos qui ad deteriora di
uertūt. p̄ mēt̄is imbecillitatē p̄ter a negligenci
am errare. Vñ dñs absq; virtute fieri nō debz
quā virtutem sine dei auxiliō nullatenus habz
Qui enim multa tuetur si nō habet fortitudinē
nō valet id agere. qm̄ magna magnis infesta
cōibz a aduersitatibz solēt laborāē. Omnis igit̄
q̄ preē hoc p̄mitus tō animi int̄cōe p̄curet ut
p̄ omnia de dñi adiutorio non dubitet. Si nāq;
cepit in actibz suis auxiliatorē habē dñm dño
rū. null⁹ hoīm cōceptui habē poterit eius dñatū
Nō ē enim potestas n̄ a deo data. Ipse eleuat de
stercore egenū a sedere facit cū p̄cipibz popu
li sui. Potentes deponit de sede a exaltat humi
les. ut subditus fiat omnis mundus deo et ege
at gloria dei.

Septim⁹ gradus.

Septim⁹ abusionis ḡd⁹ ē xp̄an⁹ cōtēsiōsus
Qui cū p̄cipacōnē nominis xp̄i p̄ fidem a
bapt̄ismum suscepit cōtra cristi p̄cepta. cadu
ca mundi delectamēta diligit. Omne enim qđ
appetit̄. aut propter eius rei dilectionem de
qua agitur aut p̄pter alteri⁹ rei amorem q̄ sub
odiosa specie latet appetitur. Quemadmodum

verbi gratia bellū animoso cōpugnāciū confli-
 ctu. cum odiosa res sit. ppter amorem victorie
 et liberatis pagitur. Et multe alie species dilecte
 sub odioso labore vel formidine satis cōtentio
 se expētūt. Vñ patent intelligitur. ad nichil
 aliud contendī nisi ppter dilectionem spatam. scī-
 licet ad cōsequendū amabilem remunera-
 cōez. Quū igitur in mūdo presētū ex quacūq; causa
 cōtendit. pspicue ostenditur qđ ille diligit mū-
 dum. quē diligi per Johānem apostol⁹ spirit⁹ s
 sancti sermo interdicit. quo ait. Nolite dilige-
 re mūdum neq; ea que in mundo sunt. Mundi
 enim amor a dei piter in vno corde cohabitare
 non possunt. quēadmodū idem oculi et lum pa-
 riter a terrā nequāq; aspiciunt. Sed querēdū
 est si vere in mūdo aliquid sit qđ amari debeat
 a quis sit ille mūd⁹ quem diligi divina eloqui
 a vetant. Terra ergo cum nascētib; ex ea a
 metallis a animantib; . et pulchitudine vestiū
 a oblectacōibus ciborū. a hīs que ad hęc pec-
 tinent nō diligi precipiuntur. s; proxim⁹ ppter
 quē hęc omnia facta sunt amari iubetur. Nec e-
 nim omnia predicta velut nō māsuā ad celestē
 patriā p̄gētes comitari nequeūt. Proximi ve-
 ro velut mansuri regni coheredes semetipsos li-
 center inuicem diligūt. Quod ergo semp in mū-
 do non manet. cū mūdo pariter deficiet. Et ipse

mūd⁹ nō amari impat. prim⁹ aut q̄e pars re-
gni celestis in terra interi regnū celoꝝ petētibz
nō incōgrue amat. dū in fūma illa p̄ria. inefnū
cohēs habebit. Preterea vero mūd⁹ p̄ns id
circo nō diligi impat. ne a dei dilectōne alien⁹
seculi dilectus q̄sqz efficiat. Nō ḡ debz crēdi qd
nō licet amari. Igit̄ xpian⁹ q̄ hois xp̄i similitu-
dinē tenet. morū q̄ similitudinē habē debz. Xpi
an⁹ enī recte nemo dicit. nisi q̄ xp̄o moribz coeq̄e
De xp̄o vero p̄ p̄phetā ita describitur. Ecce puer
me⁹ quē elegi. elect⁹ meus. & placuit sibi in illo
aia mea. Ponā spiritū meū sup eum nō crēdit
neqz clamabit. neqz audiet aliq̄s in plateis vo-
cē ei⁹. Ecce xp̄s non crēdit neqz clamabit. et tu si
moꝝ cristi similitudinē retinē cupis nō crēdas
nec abusu⁹ in ecclesia cristiana existas. Suis e-
nim secutoibz crist⁹ precepit. Nolite vocari rab-
bi. vnus est enim magister vester. q̄ in celis est
crist⁹. Et patrē nolite vocare super terrā. vnus
est enim pater vester q̄ in celis est omnes autē
vos fratres estis. Qui a ad supplicādū nobis
impauit dicere. sic inquēs orabit̄s. Pater no-
ster quā es in celis sanctificetur nomen tuum
Ifrustra ergo cōtēdit in terra. q̄ patrē a patriā
se profitetur habere in celo. cuius possessōr ne-
mo efficiatur. nisi q̄ de terrene patrie cōtēcone se-
curus habetur.

Octauus Gradus.

Octauus abusionis gradus est. paup supb⁹
qui nichil habēs in supbiam extollitur. cū
ecōtrario diuitiabus seculi nō supbie sapere per a
postolū imperatur. Quid enim stollidius fieri
potest. q̄ illū qui per infimā miseriam velut in
terra abiectus a extrem⁹ atq; humilis incedē
te a tristatū debueāt supcūloso superbie timo
re inflatam mētem contra dū erigere. Per qd̄
uicium lapsi corruerūt. qui fūmo celi cediti erāt
culmine. Quid ergo vult q̄si potēs in terra su
per bire. q̄ pre omnibus hominib; debuerat hu
milis apparere. Sed ne de paupertate sua tristitiā
am habeāt. qd̄ a deo accepturi sint paupēs at
attēdant. Ipse etenim inquit. Beati pauperes
spiritu quoniā ipsoꝝ est regnū celorum. Recta
nāq; dispensacōe misericors dñs. celi regnum
illis p̄mittit. quibus regni terraz participacō
nem velut inter mortuos abstulit. ut ip̄e diues
in celi sede appareat. qui in terra penitus nichil
p̄curat. Cauēdum vero pauperib; ē ne dū per
necessitatē terre regnū p̄tereūt. p̄ mētis impru
dentiam etiā celoꝝ regna amittāt. Cū enim dei
dispensacōne paupertatis necessitatē acceperint
in ipsoꝝ p̄det arbitrio utq; pauperes spiritu
sint. Nō enim quibuscūq; pauperibus celorum
regna p̄mittuntur. sed hīs tātmōdo. quib;

diuiciarū inopiā aiaz humilitas comitatē Pau
p enim humil paup spiritu appellatē. q̄ cū ege
nus foris cernitur int⁹ nūq̄ in supbiā eleuatur
qm̄ ad sequēda regna celorū plus valet mētis
humilitas. q̄ p̄ncipiū diuiciarū tpalis paupitas
Etenim humiles q̄ bñ diuicias possessas habēt
possunt paupes spū appellari et supbos nichil
habētes. haut dubiū ē beatitudine paupitatis
p̄uari. de qb; vtrisq; s̄cta scriptura ita loq̄tur.
Est q̄si diues cū nichil habeat. ⁊ est q̄si pauper
cum in multis diuicijs sit. Nobilis ergo inopia
est mentis humilitas ⁊ inepte diuicijs sunt ani
morum enormitas. Prouidendum ergo pau
peribus est. ut semetipsos q̄les sint intelligāt.
⁊ qd̄ rebus cōsequi non valent mentis timore
supbire desināt.

¶ Nonus Gradus.

Nonus abusionis ḡdus est rex iniqu⁹ quē
cū iniquorū correctorem esse oportuerit eti
am in semetipso nominis sui dignitatem non
custodit. Nomē enim regis intellectualiter hoc
retinet. ut subiectis omnibus rectoris officium
procurat. sed qualis alios corrigere poterit qui
pprios moēs ne iniqui sint nō corrigit. quoniam
iusticia regis exaltatur solium et inuerritate so
lidantē gubernacula populorū. iusticia vero re
gis ē. neminē iniuste p̄ potēciā opprimē sine

acceptōne psonarū inter vix et proximū suum
iudicare. Aduenis a pupill a viduis defensorē
esse furta cohibere. adulteria punire. iniquos
non exaltare. impudicos a bistriones non nu
trire. impios de terra p̄dere. partidas a periu
rātes vivere nō sincere. Ecclesias defendere. pau
peres elemosinis alere. iustos sup regni nego
cia cōstituere. senes a sapiētes a sobrios consi
liarios habere. Magoz a arioloz a phitomissa
rum supsticōmbz non intendere. iracundiā dif
ferre. patriā fortiter et iuste cōtra aduersarios
defendere. p̄ omnia in deo cōfidere. p̄spitibus
nō eleuare animum. Cuncta adūsa paciēte fer
re. fidem catholicam in deum habere. filios suos
nō finire impie agere. Certis horis oracōibz in
sistere. ante horas agruas non gustare cibum
Ve enim terre cui⁹ rex puer est. a cuius princi
pes mane omedunt. Nec regni p̄spitatem in
p̄nā faciūt. a regem ad celestia regna meliora
pducunt. Qui vero regnū suum scdm hanc le
gem nō disp̄sauerit multas in mix imperij ad
ueritates tolerat. Id circo enim sepe pax popu
lorum rumpit̄ et offendicula etiā de regno sus
citant̄. terrarum quoqz fructus minuūt̄. et
seruicia populorū prepediunt̄. multi a varij la
bores p̄spitatem regni inficiūt. Carozū a libero
rum mortes tristitiā cōferunt hostium incursus

provincias vndiq; vastant. bestie armentorum
a pecorum greges dilacerant. tempestates ae-
ris a temis peria turbata terrarum fecunditate
a maris ministeria prohibent. et aliquando ful-
minum ictus segetes a arborum flores a panpi-
nos exstrunt. Super omnia vero regis in iusti-
cia non solum presentis impij faciem obfuscat
sed etiam filios suos a nepotes. ne post se reg-
ni hereditatem teneant obscurat. Propter pi-
aculum enim salomonis regnum domus ysa-
el dominus de manibus filiorum eius disperfit.
Et propter iusticiam dauid regis. lucernam de
semine eius in iherusalem reliquit. Ecce quan-
tum iusticia regis in seculo valet intuentib; per-
spiciue patet. Pax populorum est tutamentum
patric. emunitas plebis munimentum gentis.
Cura languorum. gaudium hominum. Tempe-
ries aeris. serenitas maris. terre fecunditas. so-
lacium pauperum. Hereditas filiorum. et sibi
metiphi spes future beatitudinis. Attamen sci-
at qd sicut in trono hominis primus constitutus
est. sic a in penis si iusticiam non fecerit prima-
tum habiturus e. Omnes namq; quoscumq; pec-
catores sub se in presentia habuerit. supra se mo-
do miserabili in illa futura pena habebit.

Hecimus gradus.

Tertius abusionis gradus est. Episcopus negligens. Qui gradus sui honorem inter homines requirit. si ministerii sui dignitatem curam deo pro quo legatione fungitur non custodit. Primum namque ab episcopo quid sui nominis dignitas teneat inquiratur. quoniam episcopus cum grecum nomen sit speculator interpretatur. Quare vero speculator ponatur et quid a speculatore requiratur. dominus ipse denudat cum sub ezechielis prophete persona episcopo officii sui rationem denuntiat. ita inquit. Speculatore dedi te domui israel. Audiens ergo ex ore meo sermonem annuntiabis eis ex me. Si autem videris gladium ferientem et annuntiaveris ut revertatur impius a via sua. ipse quidem impius in iniquitate sua morietur. sanguinem autem eius de manu tua requiram. si autem tu annuntiaveris et ille non fuerit reversus ipse quidem in iniquitate sua morietur. tu autem animam tuam liberaasti. Decet ergo episcopi qui omnium speculator positus est. peccata diligenter attendere. et postquam acciderit. etiam corrigere. Et si non potuerit. iuxta evangelii regulam scelerum operarios declinare. Si enim inquit in evangelio. peccaverit in te frater tuus. corripe eum inter te et ipsum solum. si te audierit. lucratus es fratrem tuum. Si autem te non audierit adhibe ad huc tecum unum vel duos ut in ore duorum aut trium testimonium stet omne verbum. Quod si et illos

nō audierit. dic ecclesie. si aut nō audierit eccle
fiā sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Tali or
dine expellēd⁹ ē. q̄cūq; doctōri epō adherere cō
tēpmit et q̄ tali ordine expuls⁹ fuit. ab alio do
ctore. sine epō recipi nō debz. De sacerdote i lege
scribit. Viduā et repudiatā nō accipiat vxorē
Qui ḡ excommunicatū a catholico illo nō pmittē
te recipit extra scripturē statuta agit. Hac racōe
epm ad eos qbz in speculacōe ppositus ē esse o;
ceterz q̄l in semetipso cē debeat paulus apls ex
ponit. vt ad ḡdū veniēs sit sobri⁹ prudēs. sapi
ēs. modest⁹. hospital. filios habēs subditos. cū
omni castitate. testimoniū hñs bonū ab hñs
q̄ foris sūt. pferēs doctrinarū fidelē sermonē.
āte epātū non plus q̄ vnā hñs vxorē. nō pcul
sor nō bilinguis. non ebriosus non neophitus
ut p hęc ipse prius oñdat in ope. qd̄ alios docz
fmone doctrīne. Caueāt ergo negligētes cpi
qd̄ in tpe vindicte dñs p p̄betā cōquē. Pastro
res demoliti sūt populū meū. nō pascebant pa
stores gregē meū. s; pascebāt pastores semeip
sos. S; pot⁹ pcurēt id in qd̄ cōstituit eos dñs
sup familiā suā. dare illi cibū in tpe suo. mēsurā
tritici. purā. s. et pbatā doctrinā q̄n⁹ veniēte
dño mereatur audire. Euge serue bone et fidel
quia in pauca fuisti fidelis supra multa te cōsti
tuā in tēra in gaudiū domini tui.

Undecimus Gradus.

Undecimus abusionis gradus est. plebs sine disciplina. que dum discipline exercitacionibus non seruit. absque discipline rigore non euadit. atque idcirco psalmiste uocibus indisdiscipline plebi predicatur. Apprehedite disciplinam ne quando irascatur dominus. disciplina uero est morum ordinata correctio et maiorum precedentium regularis obseruatio. De qua disciplina paulus apostolus ita loquitur. In disciplina perseuerate tamquam filii uobis offert se deus. quod si extra disciplinam estis cuius princeps facti sunt omnes. ergo adulteri et non filii estis. Qui ergo adulteri et indisdisciplinati sunt celestis regni hereditatem non capiunt. filii autem paterne discipline correctores sunt. et hereditatem quamque se recipere posse non desperant. De qua etiam disciplina ysaias in discipline plebi predicat dicens. Quiescite agere per uerum se. discite bene facere. Et item psalmista cum summa uoce psallit dicens. Declina a malo et fac bonum. Infelix ergo est qui abicit disciplinam. Audi etenim extra aliquid. milites qui dominum crucifigentes non sciderunt tunicam. sed qui ecclesie scindunt disciplinam tunicam scindere uidentur. Sicut enim tunica totum corpus preter caput tegitur ita disciplina omnis ecclesia preter christum protegitur et ornatur. Ipsa uero tunica contexta fuerat

desuper per totum. quia eadem disciplina ecclesi-
e a dño de celo tribuitur et integratur. De q̄ do-
minus cum ad patrem ascenderet postq̄ resur-
rexit a mortuis ad apostolos suos loquebatur
Vos autem sedete in ciuitate quo ad usq; idu-
amini virtute exalto. Tunica ergo corporis xpi
e disciplina ecclesie. Qui autē extra disciplinā e
alienus est a corpore cristi. Non scindam⁹ illā
igitur. s; sorciamur de illa. nō soluam⁹ quicq̄
de mādatīs xpi s; vnusquisq; in q̄ vocatus ē in
eo pmaneat apud deum.

Duodecimus Gradus.

Duodecimus abusionis grad⁹ ē populus
sine lege Qui dū dei dicta. et legū sc̄ta contēp-
nit per diuersas errorū vias eundem pdicōnis
laqueū incurrit. De q̄bz vñs sub psona preuari-
catoris populi humanū gen⁹ ppheta ita deplā-
git. Nos autē sicut oues errauim⁹. vnusquisq;
in viā suā declinauit. De q̄bz etiā vñs eadē sapi-
ētia loquitur per salomonē. Multe vie videtur
hoib; recte. nouissima earū ducunt ad mortē q̄
vñq; multe pdicōnis vie tūc incedūtur. cum v-
na regal̄ via. lex dei videlicet que neq; ad dex-
teram neq; ad sinistrā declinat per negligenciā
deseritur. De qua sc̄licet via domin⁹ ihesus xps
q̄ ē finis ad iusticiā legis omni credētū denūciat
Ego sū via. veritas et vita nemo venit ad p̄ez

nisi p me. Ad quã viã omnes homines cõitree
 inuitat dicẽs. Venite ad me oẽs qui laboratis
 a onerãti estis. Nõ est psonarũ acceptõ apud de
 um. Vbi non ẽ iudeus a grecus mascul9 a femi
 na. seruus a lib. barbar9 a sitha s̃ omnia et in
 omnib; xps . Omnes enim vnũ sũt in xpo ihu
 dũ g̃ xps finis ẽ legis. q̃ sine lege sunt sine xpo
 sũt. Igitur popul9 sine lege. popul9 sine cristo
 est. Abusuũ ergo ẽ in tpibus euãgelij populũ
 fieri sine cristo. qũ aplis in cunctas gẽtes licen
 tia predicacõis data est. qũ comitruũ euãgelij
 p cũctas seculi ptes intonuit. qũ gentes q̃ non
 sectabãt iusticiã appretẽderũt iusticiã. Quãdo
 qui lõge fuerũt facti sũt ppe in sãguine cristi q̃
 aliquãdo nõ populus nũc autẽ populus sãctus
 in cristo. qũ est tps acceptabile. a dies salutis
 a tẽpora refrigerij in õspectu altissimi. quãdo
 vna queq; gẽs hab; testẽ ẽfurrectionis. quãdo
 prestatur dñs. Ecce ego vobiscũ sũ omnib; di
 ebus vsq; ad õfũmacõnem seculi. Nõ simus ita
 q; sine cristo in hoc tpe transitorio. ne sine no
 bis xps esse incipiat in futuro .

Explicat liber iste. Deo laus .

The first part of the book is a history of the
 city of London from its foundation to the
 present time. It is written in a plain and
 simple style, and is full of interesting
 facts and anecdotes. The author has
 collected a vast amount of material, and
 has arranged it in a clear and logical
 order. The book is a valuable work
 for all who are interested in the
 history of London.

136

